

KUTSAL KİTABIN YORUMU

Sir Isaac Newton

2. Baskı

MEDAM

KUTSAL KİTABIN YORUMU
Daniel'in Kehanetleri ve Aziz John'un Mahşeri
Üzerine Gözlemler

SIR ISAAC NEWTON

KUTSAL KİTABIN YORUMU

Daniel'in Kehanetleri ve Aziz John'un Mahşeri Üzerine Gözlemler

MEDAM
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
MEDENİYET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Kutsal Kitabın Yorumu
Daniel'in Kehanetleri ve Aziz John'un Mahşeri
Üzerine Gözlemler
Sir Isaac NEWTON

Özgün adı:
Observations Upon the Prophecies of Daniel
and the Apocalypse of St. John.

Türkçesi
Aytunç Altındal

Yayına Hazırlayan
Yüksel Kanar

Kapak Tasarımı/Sayfa Düzeni
Step Ajans
stepajans@stepajans.com

Baskı/Cilt
Step Ajans Rek. Matbaacılık Tan. ve Org. Ltd. Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No:11 Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 12266 T (0212) 446 88 46

2. Baskı, İstanbul, Aralık 2012
ISBN 978-605-5222-03-1

Mahya Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri San. ve Tic. A. Ş.
Göztepe Mah. İnönü Cad. No: 78 Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 21182 T (0212) 441 16 47 F (0212) 441 16 13
info@mahyayayincilik.com.tr

İÇİNDEKİLER

Teşekkür / 7

Sunuş / 9

Birinci Kısım
Daniel'in Kehanetleri Üzerine / 17

Birinci Bölüm
Eski Ahit Kitapları'nın Derleyicileri Bahsine Giriş / 19

İkinci Bölüm
Peygamber Diline Dair / 31

Üçüncü Bölüm
Dört Madenden Oluşan Heykel Rüyasına Dair / 37

Dördüncü Bölüm
Dört Büyük Canavar Düşü'ne Dair / 41

Beşinci Bölüm
Heykel'in Demir ve Kilden Yapılmış Ayaklarıyla Temsil Edilen
Krallıklar'a Dair / 45

Altıncı Bölüm
Dördüncü Canavar'ın On Boynuzu ile Temsil Edilen
On Krallığa Dair / 55

Yedinci Bölüm
Daniel'in Dördüncü Canavarı'nın Onbirinci Boynuzu / 73

Sekizinci Bölüm
Daniel'in Dördüncü Canavarı'nın Vakitleri ve Yasaları Değiştirici Onbirinci Boynuzu'nun Gücüne Dair / 83

Dokuzuncu Bölüm
Daniel'in Koç ve Teke ile Temsil Edilen Krallıkları / 103

Onuncu Bölüm
Yetmiş Hafta Kehanetine Dair / 111

Onbirinci Bölüm
Mesih'in Doğumu ve Passion Dönemine Dair / 121

Onikinci Bölüm
Hakikat'in Kutsal Metni Kehaneti'ne Dair / 135

Onüçüncü Bölüm
Başına Buyruk Davranan, Kendisini Her Tanrıdan Daha Yüce Sayan, Mahuzzimleri Onurlandıran ve Kadınları Arzulamayı Hakir Gören Krala Dair / 149

Ondördüncü Bölüm
Başına Buyruk Davranan Kralın Onurlandırdığı Mahuzzimlere Dair / 155

İkinci Kısım
Aziz John'un Mahşer'i Üzerine / 173

Birinci Bölüm
Giriş: Mahşer'in Yazılış Tarihi'ne Dair / 175

İkinci Bölüm
John'un Mahşer Kitabı'nın Musa'nın Şeriat Kitabı ve Tapınak'ta Tanrı'ya İbadet ile Bağlantısına Dair / 189

Üçüncü Bölüm
John'un Kehaneti'nin Danıel'in Kehaneti ile Bağlantısına ve Kehanet'in Konusuna Dair / 203

Görseller / 225

TEŞEKKÜR

Sir Isaac Newton, Batı'nın Bilim-Kültür-Uygarlık ekseninde yer alan önemli bir kişidir. Türkiye, Batı dünyası ile kendi axiologic (değerler sistemi) yapısını koruyarak ve geliştirerek buluşmak ve bunların arasından evrensellik özelliği taşıyan unsurları benimsemek ve gündelik hayata uygulamak arzusunu yaklaşık iki yüz yıldır ortaya koymuştur. İşte bu amaca hizmet edebilmek için Batı'nın Bilim ve Kültür dünyasında değerli bir yere ve haklı bir üne sahip olan Sir Isaac Newton'un bu çok az bilinen kitabını doğumunun 370. yılında Türkçeye kazandırmış olmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Observations Upon the Prophecies Of Daniel and The Apocalypse of St John, 1733'de Londra'da yapılan ilk baskısından Türkçeye çevrildi. Bu çeviri iki yönden çok anlamlıdır; çünkü, a) Türkiye'nin Bilim ve Kültür tarihinde Sir Isaac Newton'un bir kitabı İLK KEZ Türkçeye çevrilmiş oldu ve b) Sir Isaac Newton'un bu kitabı dünyada tam olarak İLK KEZ bir yabancı dile çevrildi.

Kitabın çevirisinde Sir Isaac Newton'un uslubunu korumaya azami dikkat gösterdim. Hiç kuşkusuz Newton'un diline ve anlatımına sadık kaldım. Newton, bir ilahiyatçı veya edebiyatçı değil, bilim adamıydı. Süslü cümlelerle değil, biraz tekrarlı, biraz da teknik denilebilecek bir Eski İngilizce ile kitabını yazmıştı. Birçok Latince belgeyi eklemiş, yer yer Grekçe ve İbranice kaynaklar kullanmış, sembollerden yararlanmıştı. Bunların tamamı esas metin içinde olduğu için, ben de öyle bıraktım ve çok geniş dipnotlarda açıklamalarını ve çevirilerini koydum. Metin içinde köşeli parantez [ ] içinde gösterilenler bana aittir, diğerleri Newton'undur. Metnin daha iyi anlaşılması için tarafımızdan bolca dipnot konulmuştur. Bunlar doğrudan isimsiz olarak eklenmiştir. Yazarın dipnotları ise parantez içinde (Newton) olarak gösterilmiştir.

Kitabın temini, çevirisi, basımı ve yayını tahmin edilebileceği gibi çok külfetli bir uğraştı. Bu nedenle değerli dostlarımın ve akademisyenlerin çeviriye katkısı oldu.

Türkiye'de Kültür dünyasının zenginleşmesine yaptıkları somut katkı ve desteklerinden ötürü gerçek bir Kültür adamı olan dostum Sayın Erdal Danyal'a, bu kitabın değerini ve Bilim ve Kültür dünyamıza yapacağı katkıyı bilerek kitabın çevirisini yayınlamayı öneren değerli dostum MEDAM Başkanı Sayın Prof. Dr. Bekir Karlığa'ya; kitabın en güzel şekilde yayınlanması için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan Bahçeşehir Üniversitesi'nin Kurucusu Sayın Enver Yücel'e, organizasyon asistanı Sayın Yael Habif'e, kitapta yer alan Grekçe, İbranice ve Latince metinlerin çevirilerinin tamamlanmasına katkıda bulunan değerli akademisyen Sayın Dr. Selin Şenocak'a (C.E.D.S.-Paris) ve Can Artam'a, son derece zorlu bir uğraş olan çevirinin bilgisayar yazımında bana büyük destek sağlayan Sayın Yonca ve Arif Bayrak çiftine ve yardımcılarına tüm içtenliğimle teşekkürü bir borç biliyorum. Ayrıca düzelti, baskı ve cilt aşamalarında emekleri geçen MEDAM ve Mahya Yayıncılık'ın tüm genç ve yetenekli üyelerine de teşekkür ediyorum. Bu meyanda Latince çevirileri gerçekleştirmiş olan merhum William Whitla'nın adını anarak onu yadetmek isterim.

Benim için büyük anlamı olan bu çeviriyi akıllı ve güzel torunum Mina Shiva'ya armağan ediyorum. Umarım büyüyünce okur ve dedesini anar.

Aytunç ALTINDAL
İspilandit, Ekim 2011

SUNUŞ

Prof. Dr. Bekir KARLIĞA

Yuhanna'nın Vahyi, Yeni Ahit'in (İncil) son bölümünde yer almaktadır. Bu bölümün yazarının kimliği çok net değildir. Ancak Katolik Kilisesi bu bölümün, aynı zamanda dört İncil yazarından birisi olan Yuhanna tarafından, bazı yazarlar ise Yuhanna adını taşıyan bir başkası tarafından kaleme alınmış olduğunu belirtirler. Öte yandan Doğu Kiliseleri bu bölümü Kutsal kitabın ana metninden saymazlar.

Anlatılanlara göre Yuhanna, bu eseri Efes yakınlarındaki Patmos Adası'nda kaleme almıştır. Yazılış tarihi olarak da M.S. 65 ile 96 tarihleri arasındaki zaman dilimi gösterilir.

Mezarı İzmir'in Selçuk ilçesinde bulunan Yuhanna, Roma zulmü altında inleyen Hıristiyanlara bir ümit ışığı vermek üzere geleceğe yönelik kehanetlerde bulunmuştu. Çekilen acıların sonunda ebedi kurtuluşun geleceğini, dolayısıyla sabır ve tahammül göstererek Hz. İsa'nın izini takip etmeleri gerektiğini sembolik bir dille anlatmıştı. Yuhanna bu eserini Eski Ahit'te yer alan Daniel kitabından ilham alarak yazmıştı.

Bilindiği gibi, Eski Ahit'teki (Tevrat) Daniel kitabı da, Babil kralı Nabukutnetsar'ın Kudüs'ü işgali ile başlayan Babil esareti döneminde, Danyal peygamberin gördüğü bazı rüyaları anlatmaktadır. Buna göre Kral Nabukutnetsar bir rüya görür, ancak gördüğü rüyayı unutur; kahinlerden, hem gördüğü rüyanın ne olduğunu bildirmelerini hem de onu doğru şekilde yorumlamalarını ister. Onlar ise kralın ne rüya gördüğünü bilmedikleri için yorumlayamayacaklarını söylerler. O zaman Babil'de sürgünde olan Yahudilerin önderi Daniel, bir mucize gösterir; hem kralın gördüğü rüyanın ne olduğunu anlatır hem de onu memnun edecek biçimde yorumlar. Bunun üzerine kralın nezdinde büyük bir itibar kazanarak ülkenin en saygın bilge kişisi haline gelir.

Eserde daha sonra Daniel'in gördüğü bir dizi rüya anlatılır ve burada değinilen kehanetlere yer verilir: Daniel ilk rüyasında, göklerin dört yelinin büyük denize saldırdığını, denizden birbirinden farklı dört büyük canavarın çıktığını, bu canavarlardan birinin aslana, birinin ayıya, birinin kaplana benzediğini görür. Canavarların dördüncüsü, en korkunç ve ürkütücü olanı ise büyük demir dişleriyle her şeyi parçalayan bir canavardır. Bu canavarın adı belirtilmez. Sadece on adet boynuzunun bulunduğu bildirilir. Bu canavarın yok edilişinden sonra göklerin saltanatına sahip birisi gelir ve bütün dünyanın egemenliği ona verilir.

Daniel, bu zata yaklaşır ve gördüklerini yorumlayıp anlatmasını ister. O da dört canavarın dört büyük krallığa, son canavarın on boynuzunun da o krallıktan doğacak on krallığa işaret olduğunu belirtir.

Daniel, daha sonra başka rüyalar da görür. Bunlardan birisi, boynuzlarıyla her şeye toslayan bir koçtur. Hiçbir canlı onun önünde duramaz. Ancak iki gözü arasında tek boynuzu bulunan bir canavar çıkar ve koçu öldürür. Bu esnada onun boynuzu kırılır ve yerinden göklerin dört yeline doğru uzanan dört boynuz çıkar.

Bir diğer rüyada ise Daniel, Dicle kenarında kendine görünen ihtişamlı ve büyüleyici kıyafetlerle donanmış insan şeklindeki bir varlığı görür; ona bu harikaların sonunun ne kadar olduğunu sorar. O da ellerini göklere doğru kaldırıp: "Bir vakitler ve vakitler ve yarım vakit olacak." der.

Daniel işittiği, ancak tam olarak anlayamadığı sözler üzerine: "Efendim, bunun en sonu ne olacak?" diye sorar. O ses de: "Git Daniel, çünkü sonun vaktine kadar bu sözler saklıdır ve mühürlüdür. Daimi yakılan takdimenin kaldırıldığı ve harap edici iğrenç şeyin dikildiği vakitten başlayarak 1290 gün olacak. Dayanıp 1335 güne yetişene ne mutlu." diye cevap verir. (Eski Ahit, 840–855).

Babil esaretindeki umutsuz Yahudilere ümit vermek üzere kaleme alındığı sanılan Daniel'in rüyaları ve buna bağlı olarak gelecekten haber veren kehanetleri, asırlar boyunca Yahudiler arasında sayı mistisizmine dayalı (hurufilik) batıni, mistik ve sembolik anlayışın yayılmasına vesile olduğu gibi; aynı kutsal metne sahip olan Hıristiyanlar arasında da benzer yorumların yaygınlaşmasına neden olur.

Aynı şekilde Hıristiyan kutsal metni olan Yeni Ahit'teki (İncil) Yuhanna'nın Vahyi bölümünde de metaforlarla bezeli ezoterik ve Apokaliptik

yaklaşımlar sergilenir. Buradaki kanlı tablolar, Eski Ahit'tekine göre daha şiddet içerici niteliktedir.

İki ana bölümden oluşan Yuhanna'nın Vahyi kitabının ilk bölümünde, Anadolu'daki yedi Kilise'ye (Efes, İzmir, Bergama, Tiyatiraya, Sard, Fikedelfiya ve Laodikya) gönderilen mektuplar yer almaktadır.

İkinci bölümde ise Hz. İsa'ya benzeyen bir hayaletin kendisine göründüğünü ve kurtarıcının sağ elinde yedi yıldız olduğunu ve ağzından iki ağızlı keskin bir kılıcın çıktığını görünce irkildiğini, ancak onun kendisinin İsa Mesih olduğunu ve geleceğe dair kendisine bilgi aktaracağını, kendisinin bu bilgileri yedi kiliseye anlatmasını istediğini bildirir. Burada İsa Mesih'in yeniden yeryüzüne ineceğine yakın ortaya çıkacak bazı olayların aktarılmakta olduğu görülür.

İlkin İsa Mesih'in gelişinden önce dünyanın uğrayacağı ilahi öfkeden bahsedilir. Yedi mührün açılması, yedi borazanın çalınması ve Tanrı'nın gazabıyla dolu yedi tasın yeryüzüne boşaltılması ile felaketler zincirinin başlayacağı dile getirilir.

Yedinci borazanın çalınmasıyla şeytanın hakimiyeti son bulur ve şeytan, içinde bin yıl kalacağı kuyuya atılarak hapsedilir. Böylece insanlık bin yıl şeytandan kurtularak rahat nefes alacaktır. Ancak bu bin yılın sonunda şeytan serbest kalacaktır.

Daha sonra Hıristiyanlar arasında pek yaygın ve günümüzde bile etkin olan bin yıl beklentisi ya da korkusu (Bin yılcılık-Millenarizm), anlayışı, Yuhanna'nın Vahyi kitabındaki bu kehanetlerle bağlantılıdır.

Yuhanna'nın Vahyi'ne göre, dünyanın sonuna doğru İsa Mesih yeryüzüne inecek, insanları "demir çomakla güdecek ve çömlek kaplar gibi kırıp parçalayacaktır."

Yedi meleğin, insanlar ve yeryüzü için felaketler getirecek olan borazanları birer birer üflemelerinden sonra, gökten insanların üzerine kanla karışık dolu ve ateş yağacak, karada ve denizde yaşayanların üçte biri helak olacaktır. Yıldızlar ve ateş topları yeryüzüne dökülecek, güneş ve ay kararacak, felaketler birbirini izleyecektir.

Bu felaketlerin ardından yeryüzüne inecek olan İsa Mesih, Siyon tepesi üzerinde duracak ve seçilmiş 144.000 kişi, onun yanında yer alacaktır. Sonra inanmayanlara yönelik ilahi cezalandırma başlayacak ve yeryüzünde oluk oluk kan akacaktır.

Yuhanna olacakları şöyle anlatıyor:

"Tapınaktan çıkan başka bir melek, bulutun üzerinde oturana yüksek sesle bağırarak şöyle dedi: 'Orağını uzat ve biç! Biçme saati geldi. Çünkü yerin ekini olgunlaşmış bulunuyor.' Bulut üzerinde oturan, orağını yerin üzerine salladı ve yerin ekini biçildi.

Gökteki tapınaktan başka bir melek çıktı. Onun da keskin bir orağı vardı. Ateşin üzerinde yetkili olan başka bir melek ise sunaktan çıkıp geldi. Keskin orağı olana yüksek sesle 'Keskin orağını uzat!' dedi. 'Yerin asmasının salkımlarını topla. Çünkü üzümleri olgunlaştı.' Bunun üzerine melek orağını yerin üzerine salladı. Yerin asmasının ürününü toplayıp Tanrı öfkesinin büyük cenderesine attı. Kentin dışında sıkılan cendereden kan aktı. Kan, bin altı yüz ok atımı çapındaki bir alanda atların gemlerine dek yükseldi."

Bu olaylardan sonra yedi melek tarafından tanrısal öfke yeryüzüne boşalır. Bu esnada kötü ruhlar, yeryüzünün bütün yöneticilerini Armegedon'da toplarlar. Daha sonra evrende tam bir kaos ve düzensizliğe neden olacak büyük yıkım ve felaketler dizisi ortaya çıkar:

"Şimşekler çaktı, uğultular ve gök gürlemeleri işitildi. Öylesine büyük bir deprem oldu ki insan yeryüzünde oldu olalı bu kadar büyük bir deprem olmamıştı. Uluslara ait kentler yerle bir oldu. Büyük Babil, Tanrı'nın önünde anıldı ve Tanrı'nın ateşli gazabının şarabını içeren kâse kendisine verildi. Bütün adalar ortadan kalktı, dağlar da yok oldu. Gökten insanların üzerine, taneleri yaklaşık kırk kilo ağırlığında şiddetli bir dolu yağdı."

Böylece Armagedon'da toplanmış dünyadaki bütün Mesih karşıtları, yöneticileriyle birlikte yok olurlar. Mesih'e karşı gelen bütün inanç mensupları "kükürtle yanan ateş gölüne diri diri atılırlar."

Ayrıca bu felaketler başlamadan önce İsa Mesih yeryüzüne inecek, kendisine inananları alıp semaya çıkaracaktır. İsa Mesih'e tabi olarak ölümsüzlük elbisesini giyip semaya yükselen Hıristiyanlar, mutluluk içinde yeryüzünde olup bitenleri seyredeceklerdir.

Bundan sonra yeryüzünde bin yıl sürecek olan altın devir başlayacaktır. (Kitab-ı Mukaddes, Yeni Ahit, Yuhanna'nın Vahyi, 258–274).

Son zamanlarda özellikle fanatik Yahudi ve Hıristiyan gruplar tarafından sıklıkla bu kehanetlere atıflarda bulunulduğunu görüyoruz.

Ortaçağ'da bazı Kitab-ı Mukaddes yorumcuları, Hz. Peygamber'in doğum tarihini, Deccalin temsilcilerini sembolize ettiği 666 rakamıyla özdeşleştirerek, kehanetlerde sözü edilen Deccal'in işaretlerinin Hz. Peygamber'i gösterdiğini iddia ediyorlardı. Nitekim ilk yapılan Kur'an tercümelerinden birisinin kenarında, Müslümanların boynuzlu canavarlar şeklinde tasvir edildiğini görüyoruz. Haçlı Savaşları esnasında papazların halkı savaşa teşvik etmek için bu kehanetlere ve onların fanatik yorumlarına sıkça başvurdukları görülmektedir.

1530'da Martin Luther, Papa'yı Deccal diye tanıtıyordu. John Calvin de böyle bir bağlantı kurmuştu. 1940'Iarda, Deccal olarak Hitler'in sık sık adı geçiyordu; Stalin ve Mussolini'yi de bu role uygun görenlerin sayısı çoktu.

Bilhassa bazı Mesihçi, Millenarist ve Evanjelikler, bu kehanetleri yorumlayarak "Tanrı'yı kıyamete zorlama" diye bir anlayış geliştirmiş bulunuyorlar. Onlar, Mesih'in gelişine zemin hazırlayacağı kabul edilen bu şiddet olaylarının bir an evvel meydana gelmesini ve Yeni Kudüs'ün kurularak Kurtarıcı'nın mutlak hakimiyetinin gerçekleşmesini istemekte ve bunun için özel çaba harcamaktadırlar.

Söz gelimi Dispansasyonalistler, Yahudilerin artık Filistin'e döndüklerini ve İsrail devletinin kurulduğunu, böylece ilahi takdirin gerçekleştiğini, kutsal tapınağın (Süleyman Mabedi) üçüncü kez inşasının an meselesi olduğunu dile getirmektedirler.

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Evanjelikler, hava alanları ve tren istasyonları başta olmak üzere halka açık mekanlarda şov programlarını hatırlatan geniş katılımlı vaazlarında, ayrıca hazırladıkları radyo ve televizyon programlarında, beklenen kehanetlerin gerçekleşmesi için, halkı tahrik ve teşvik etmektedirler. İsrail Devleti'nin kurulmasının ilahi buyruğun tecellisi olduğunu bildirmekte, bu nedenle de İsrail'in yaptığı insanlık dışı zulümlere ve katliamlara sempatiyle bakmaktadırlar.

Peki Newton bu konuyla ilgilenmiş olabilir mi?

Ne yazık ki Newton'un hayatından bahseden kaynaklar bu kitap ile ilgili pek bilgi vermemektedirler.

Bize göre bu kitap çok önemlidir.

Zira Newton gibi rasyonel düşünceyi benimseyen, pozitif bilimin kurucuları arasında yer alan ve pozitivist-materyalist anlayışların adeta temel

referanslarından birisini oluşturan önemli bir bilginin, hayalleri zorlayan, böylesine Messianist, apokaliptik, mitik ve mistik bir metinle ilgilenmiş olması çok manidardır.

Ne var ki ondan sonra gelen Aydınlanmacı, rasyonalist ve pozitivist aydınların çoğu bu metnin otantik olup olmadığını tartışmakla yetinmişler ve ifade ettiği anlam üzerinde pek durmadıkları gibi, çalışmayı görmezlikten gelmişlerdir.

Diğer taraftan bu eser din-bilim ilişkileri bakımından da büyük bir önem arz etmektedir. Sadece ilahiyatçıların ve özellikle de dinler tarihçilerinin uğraştıkları bir konuda pozitif bilimlerin önde gelen simalarının ortaya koyacakları yaklaşımlar, dini bakımdan bir anlam ifade etmese de, bilim, felsefe ve entelektüel düşünce bakımından çok önem ifade eder.

Bu nedenle biz, Newton'un doğumunun 370. yılında bu eserin Türkçeye tercüme edilmesini ve yayınlanmasını çok önemli ve anlamlı bulduk. Tercüme tamamlanınca hem Dinler Tarihi hem de Türk Dili uzmanı olan ve özellikle düşünce tarihini iyi bilen uzmanlar tarafından tekrar gözden geçirilerek mütercimin onayına sunulmasını sağladık.

MEDAM ile birlikte ortak yayınlar yapmayı kararlaştırdığımız Mahya Yayıncılık bu eserin, hem aslına uygun hem de günümüz insanlarının anlayabileceği bir üslup ile okuyucuya ulaşması için elinden gelen gayreti gösterdi.

Böylece ilk kez, Newton'un kutsal metinlere dair yorumlarını içeren bir metni siz okuyucuların beğenisine sunabilme imkanı bulduk. Bu vesileyle emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz.

Ockham Baron'u
Büyük Britanya Yüce Şansölyesi
Lord Kral
doğruluk timsali efendimiz
PETER Hazretleri'ne

Lordum,

Ekteki sayfaları, yazarı ile uzun süreli samimi bir dostluk yaşamış olan siz Lord Hazretleri'ne sunarken apoloji yapmayacağım ve tıpkı yazar gibi, siz de her türlü meşguliyetlerinizin arasında Din'i kendi arzunuzla araştırmış ve tüm sorgulamalarınızda ve davranışlarınızda, hakikat ve fazilet'e [erdem] olan sarsılmaz tutkunluğunuzu göstermişsinizdir.*

Sir Isaac Newton'a olan yakınlığımın benim avantajlarımdan biri olduğunu daima aklımda tutacağım, ki bu [akrabalık] bana en yapmacıksız saygılarımla kamuoyuna bu duyuruyu iletebilmem için bir fırsat tanımıştır.

Efendimiz Lordumuzun,
en sadık ve hürmetkâr hizmetkarı,
Benj. Smith

* Apoloji yapmak (to make Apology): Günümüzde kullanıldığı anlamıyla İngilizce Apology kelimesi, "özür dilemek pişmanlık beyan etmek ve hata kabullenmek"tir. Oysa 18. yüzyıl İngilteresi'nde "Apoloji yapmak", Hıristiyanlık tarafından "Mutlak Hakikat/Doğru" kabul edilen Kutsal Metinler'deki anlatımların savunulması anlamına geliyordu. Apology, günümüz Hıristiyan İlahiyatı'nda özel bir daldır ve aynı bağlamda kullanılmaktadır. Benjamin Smith, bu sunumunda "Apoloji yapmayacağım" derken, kitabın konusu olan ve tartışılan dini metinlerin ve yorumların "Mutlak Doğrular olduklarını savunacak değilim" demek istemiştir. Apology/ Apologetics/ Apologia daima büyük harfle yazılır ve "özür dilemek" vs. ile hiçbir ilgisi ve özdeşliği yoktur; hatta yanlış bile olsalar, kutsal sayılan metinlerin körü körüne savunulmasıdır. Benjamin Smith, Sir Isaac Newton'un üvey kardeşidir.

Birinci Kısım

DANIEL'İN KEHANETLERİ ÜZERİNE

Birinci Bölüm

ESKİ AHİT KİTAPLARI'NIN DERLEYİCİLERİ BAHSİNE GİRİŞ

Ve zaman ki, *Manesse*[1] Tanrı'nın evinin [Tapınak] içine yontulmuş bir suret [heykel] yerleştirip cemaatin toplandığı iki avluya da Semavi Alem'in sakinlerine atfen sunaklar [mezbah] inşa etti ve falcılığa, büyüye ve alışılagelmiş cin taifesine başvurdu, [işte o zaman] onun bu büyük kötülüğünün karşılığı olarak *Asur* Kralı *Asserhadon*'un ordularıyla ülkesi işgal edildi ve esir düşerek *Babil*'e sürüldü. Şeriat Kitabı da onun torunu *Josiah*'ın[2] saltanatının onsekizinci yılına kadar kayıp kaldı (2 Chron. XXXIII. 5, 6, 7). Daha sonra

1 *Manesses/Mannesseh*: Joseph'in oğullarından biri. İsrael'in oniki kavminden birininlideri ve İsrael ve Judah'ın kralı (Gen. 41.51; 48,1).

2 Josiah: Manesseh'in oğlu. Amon'dan sonra kral oldu. Amon, babasının izinden gittiği için sarayında yardımcıları tarafından düzenlenen bir suikastle öldürüldü. Josiah tahta geçtiğinde sekiz yaşındaydı.

Başrahip *Hilkiah*, Tapınak'ın [mabedin] yeniden inşası sırasında kayıp kitabı orada buldu. Kral, atalarının Şeriat Kitabı'nın kelâmına uygun davranmamış olduklarından yakındı ve Kitap'ın tüm halka okutulmasını emretti, [böylece] halkının Tanrı ile yapılmış olan Kutsal-Sözleşmeyi[3] yenilemesini sağladı (2 Chron. XXXIV). Günümüzde halen mevcut olan Şeriat Kitabı budur.

Ne zaman ki *Shishak*[4], Mısır'dan çıkıp gelerek Tapınak'ı yağmaladı ve *Judah'ı Mısır* Krallığı'nın boyunduruğu altına aldı (ki, *Rehoboam*'ın[5] saltanatının beşinci yılıydı), *Yahudiler yirmi yıl kadar bir süreyle çok büyük sıkıntılara* düçar *oldular; Hak Tanrısız kaldılar ve kendilerini eğitecek bir din adamı bulamadılar. Şeriatları da olmadı ve o vakitlerde dışarı çıkan için de, içeri giren için de selamet kalmamıştı. Fakat hepsinin üzerinde büyük azaplar vardı ve millet milletle ve şehir şehirle savaşıyordu. Çünkü Tanrı onları türlü türlü kargaşa ile azaplandırmıştı* (2 Chron. XII. 2, 3, 4, 8, 9, etc. XV. 3. 5. 6). Fakat *Shishak* ölünce *Mısır* karışıklıklara sürüklendi ve *Judah* on yıl süreyle sakin kaldı. Bu dönem içinde *Asa*[6], *Judah*'da korunaklı şehirler inşa etti ve 580 000 kişilik bir ordu oluşturarak saltanatının onbeşinci yılında bu orduyla, *Sesac*[7] tarafından zaptedilip sonradan yitirilmiş olan topraklarını yeniden ele geçirebilmek amacıyla saldırıp *Mısır*'ı, *Libya*'yı ve *Troglodytica*'yı fethetmiş olan *Habeş Kralı Zerah*'ın 1.000.000[8] Libyalı ve Habeş'den [Etyopyalı] kurulu ordusunu yenilgiye uğrattı (2 Chron. XIV. 1, 6, 7, 8, 9, 12). Bu zaferinden sonra *Asa*, Şeriat yolundan sapmış olan annesini [yeni İngilizce çevirilerde büyükannesi] tahtından indirdi ve [Tapınaktaki] Sunak'ı yeniledi ve Tapınak'a kasalar dolusu altın ve gümüş getirdi. Başka Tanrılara tapanların çektikleri kahırlı ölümlere bakarak o ve halkı atalarının Tanrısı ile yeni bir Sözleşme yapabilmenin yollarını aradılar ve onun oğlu *Jehosaphat*, yüksek yerleri

3 Kutsal-Sözleşme: Tanrı'nın Abraham (İbrahim Peygamber) ile yaptığı anlaşma. Yahudiler için Abraham, İslâmiyet'de olduğu gibi Peygamber değil, Patriark= Kabile şefi ve kurucusudur.
4 Shishak: Mısır'daki Firavunlardan biri. Kutsal Kitap'ta adı geçer (I. Kings. 11: 40).
5 Rehoboam: Kırkbir yaşındayken Judah'ın kralı olmuştu. İbraniler İÖ. 1000–900 yıllarında İsrail ve Judah olarak ikiye bölünmüşlerdi ve aralarında savaşlar ve yıkımlar yaşanmıştı. Kuzey'deki Krallık İsrael, güneydeki ise Judah olarak anılmıştı.
6 Asa: Judah Kralı.
7 Sesac: Yukarı Nil Bölgesi'ndeki Habeşistan kralı.
8 Newton'un kullandığı Eski Ahit Kitabı'nda 1.000.000 olarak geçen bu ordu için günümüzde yayınlanmış olan Eski Ahit'in İngilizce, Fransızca ve Almanca çevirilerinde bu sayı onbinlerce olarak çevrilmiştir.

[anıtlar] kaldırdıktan sonra saltanatının üçüncü yılında bazı Prenslerini, din adamlarını ve Levitleri[9], *Judah*'ın şehirlerinde ders vermeleri için seferber etti ve onlar da yanlarında taşıdıkları Şeriat Kitabını okuyarak Judah'ın tüm şehirlerini dolaşıp eğitim verdiler (2 Chron. XV.3, 12, 13, 16, 18). *Manesses*'in saltanatı döneminde kaybolup daha sonra *Josiah*'ın saltanatı döneminde bulunan Kitap işte budur ve *Jehosaphat*'in saltanatının üçüncü yılından önce yazılmıştır demektir.

Aynı Şeriat Kitabı, *Samaritanlar*[10] tarafından muhafaza edilerek gelecek kuşaklara aktarılmıştı ve [buradan da anlaşılıyor ki] Kitap *on kavmin tutsak edilmesinden önce onların eline geçmiştir* (2 Kings. XVII. 27, 28, 32, 33). Çünkü on kavim tutsak edildikleri vakit *Asur* Kralı'nın emriyle [yahudi] bir din adamı *Samaria*'nın yeni yerleşimcilerine, *o toprakların Tanrısı'nın yolunu* öğretmesi için Bethel'e geri gönderilmişti ve *Samaritanlar* gelen bu din adamından onlara öğretmek için beraberinde getirdiği *o toprakların Tanrısı'nın yolunu veya Şeriatı'nı anlatan Pentateuch*'u[11] *almışlardı* (2 Kings. XVII. 34, 41). Çünkü onlar bu din adamının kendilerine öğrettiği dinde sebat etmişlerdi ve kendi tanrılarının ibadet [tarzını] bununla birleştirmişlerdi ve kendilerine öğretilmiş olanlara bağlı kaldıkları için de Şeriat Kitabı'nı özgün *İbranice* harfleriyle korumuşlardı. Oysa Babil'deki sürgünden geri dönen iki kavim bu harfleri Babil'de öğrendikleri Kalde [dilinin] harfleriyle değiştirmişlerdi.

Pentateuch'u hem bu iki hem de [diğer] on kavim kabullendiğine göre, bu kavimlerin iki Krallık olarak bölünmelerinden önce bu kitaba sahip oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü bölünmeden sonra artık birbirlerinden yasa almadılar ve farklı kalmayı sürdürdüler. *Judah, Jeroboam*'ın işlediği günahtan ötürü [bölücülük günahı] İsrail'i bağışlamadı, *İsrail* de *Judah*'ı bu konuda ikna edemedi. Bu nedenledir ki *Pentateuch, David* ve *Solomon*'un hükümranlık devirlerindeki Şeriat Kitabı'dır. *Tabernacle*'da[12]

---

9 Levitler: Tapınak görevlileri. Tapınak Amirleri ve törenleri hazırlayanlar. Ayinleri yönetenler Kohen adıyla tanınanlardır.

10 Samaria/Samaritan: Kudüs'ün kuzeyinde Suriye sınırına yakın Aramice konuşulan bölge. Bir iddiaya göre yabancılarla evlenmiş olan İbraniler. Samaritanlar kendilerini gerçek İsrailliler olarak görürlerdi. Bu cemaat Eski Ahit'teki ilk beş kitabın dışında hiç bir Kitap'a inanmaz. Günümüzde Suriye ve Ürdün'de eski Aramice'yi konuşan bazı köyler bulunmaktadır.

11 Pentateuch: Torah diye bilinen ilk beş kitap. Metinde sözü edilen Şeriat Kitabı.

12 Tabernacle: Latince çadır anlamında kullanılan bu kelime İbranicede Ohel/moed/hammikan olarak geçer. Toplantı yeri, toplu ayin merkezi gibi anlamlarda kullanılır. Tarihsel olarak Havra, Kilise ve Cami bu kavramdan geliştirilmiş yapılardır.

ve Tapınak'daki uygulamalar *David* ve *Solomon* tarafından bu Şeriat Kitabı'na uygun olarak emredilmişlerdi ve *David'in* 78. Mezmur'da halkına *Tanrı'nın Şeriatı'na kulak verin* derken kastettiği de işte bu kitapta anlatılan Şeriat'tır. Çünkü atalarının Şeriat'tan nasıl saptıklarını tanımlarken alıntı yaptığı birçok tarihsel olay *Exodus [Çıkış Kitabı]* ve *Sayılar* kitaplarından alınmaydı.

Edom Kralları'nın[13] soyağacı, *İsrail*'de henüz hiçbir kral hüküm sürmezken *Genesis* [Tekvin] Kitabında anlatılmıştır (Gen. XXXVI 31); ve buradan anlaşılmaktadır ki, bu kitap, *Saul*'un[14] kral olmasından önce günümüzde korunmuş olan şekliyle tam olarak yazılmış değildi. Kitabın yazarı, kendi dönemine kadar gelip geçmiş olan tüm kralları sıralamıştır. Bu nedenledir ki Kitap, *David*'in *Edom*'u zaptetmesinden önce yazılmıştır. *Pentateuch* Kitabı, Tanrı'nın halkının, tarihinin ve Şeriatı'nın bir bütün halindeki derlemesidir ve tarih de Musa tarafından biraraya getirilmiş olan Tekvin'in tarihinden (Gen. II. 4); Adem'in Nesilleri Kitabı'ndan (Gen. V. I) ve Tanrı'nın Savaşları (Num. XXI. 14) gibi kitaplardan derlenmiştir. Bu Savaşlar Kitabı, Kızıldeniz'de neler yapıldığını ve *İsrail*'in Çöl'deki dolaşımını ihtiva etmektedir, dolayısıyla da *Musa* ile başlamıştır. Ve *Joshua* onu *Kenan* ilinin fethine kadar ilerletmiş olabilir. Çünkü *Joshua*, Tanrı'nın Şeriatı Kitabı'na bir şeyler yazmıştı, (Josh, XXIV. 26) dolayısıyla da Tanrı'nın belli başlı savaşlarına kendi savaşlarını da yazmış olabilir. Bunlar halk için yazılmış kitaplar oldukları için, *Musa*'nın ve *Joshua*'nın izni olmadan yazılmış olamazlar. Ve *Samuel*[15] de, *Saul*'un döneminde, halen yürürlükte olan bu kitapları *Musa*'nın ve *Joshua*'nın kitapları şekline sokarak *İsrail*'in bir kral edinmesinden sonra Genesis/Tekvin Kitabı'ndaki *Edom* Kralları'nın soyağacı bölümüne eklemleyebilmek imkânına sahip olmuştur.

Yargıçlar Kitabı, *Yargıçlar*'ın tarihinin *Samsun*'un[16] ölümüne kadar olan devamıdır. Dolayısıyla da onun ölümünden sonra *Yargıçlar'ın İşleri* adlı

13 *Edom*: Kutsal Kitab'ın Başlangıç bölümünde adı geçen bir krallık. Yeri tam olarak bilinemese de, Mezopotamya ve Kenan (Filistin) topraklarının arasında bir bölgede olduğu kabul edilir. Mısır ile hem çok yakın ilişkileri hem de savaşları olmuştur.

14 *Saul*: David'den (Davut Peygamber) önceki kral.

15 Samuel: İÖ. 11–10. yüzyılda Kral Saul ve David'in döneminde yaşamış olan bilge yargıç ve Peygamber. Yardımcılarıyla birlikte kitaplar yazmış ve yazdırmıştır.

16 Sampson/Samsun: Yargıç. Ancak o dönemde yargıçlar hukukçu olmaktan çok, Kabile Yöneticisi olarak anılıyorlardı. Samsun İsrail'i Filistin egemenliği döneminde yirmi yıl süreyle yönetmişti, ancak boyunduruktan kurtaramamıştı. Filistinli güzel ve fettan Deliah adlı kadın tarafından baştan çıkartılışı ve trajik sonu filmlere ve romanlara konu olmuştur.

kitaptan derlenmiştir. Bu kitapta anlatılan şeylerin çoğu *İsrail'de bir kral yokken* yapılmıştır (Jud. XVII. 6. XVIII. 1. XIX. 1. XXI. 25) ve *Saul*'un hükümranlığının başlamasından sonra yazılmış oldukları bellidir. Yazıldığı dönemde *Jebusitler*[17] *Kudüs*'de yaşıyorlardı (*Jud. 1. 21)*, dolayısıyla da *David*'in hükümranlığının sekizinci yılından önce yazılmış olmalıdırlar (2. *Sam. V. 8. 1 Chron. XI. 6). Musa*'nın *Joshua*'nın ve *Yargıçlar*'ın Kitapları tarihsel bir süreklilik gösterirler ve Tekvin'den inerek *Samsun*'un ölümüne kadar geçen dönemi kapsarlar. *Pentateuch*'un bittiği yerden *Joshua*'nın Kitabı ve onun kitabının bittiği yerden de *Yargıçlar* Kitabı başlar. Dolayısıyla bu kitapların tümü *Musa*'nın, *Joshua*'nın ve diğer kaynakların yazdıklarından alınarak tek ve aynı el tarafından derlenmişlerdir ve *Saul*'un hükümranlığının başlangıcının sonrasına ve David'in krallığının sekizinci yılından öncesine tarihlendirilebilirler. *Samuel*, Kutlu bir yazardı (*1. Sam. X. 25)*, *Musa*'nın ve *Joshua*'nın tarihlerini çok iyi biliyordu (*1. Sam. XII. 8. 9. 10. 11. 12)* ve *Saul*'un döneminde rahat imkânlara sahipti ve bu kitapları derlemek için de yeterli yetkisi vardı. O halkının gözünde çok değerli olan bir Peygamberdi ve yaşamı boyunca *İsrail*'in hukukunu o yönetmişti; halkı yargılamak için yararlandığı Şeriat Kitabı kendisinden mertebe olarak daha alt seviyede olan biri tarafından yazılmış olamaz. Çünkü Yasa-Yapıcı, yargıçtan altta değildir ve Joshua'ın Kitabı'nda kendisinden alıntı yapılmış olan *Jasher* Kitabı[18] da (*Josh. X. 13)*, *Saul* öldüğü sırada mevcuttu (*2. Sam. 1. 18*).

Solomon'un Mabedi'nin [Tapınak] kutsanışı sırasında buraya nakledilmiş olan *Ark*'ın [Kutsal Ahit Sandığı] içinden iki tabletten başka bir şey çıkmamıştı (I. Kings VIII. 9). Dolayısıyla *Filistinliler Ark*'ı aldıkları vakit, içinden Şeriat Kitabını, altın *Manna* [yiyecek] kâsesini ve *Aaron*'un [Harun] Asası'nı da almış olmalıdırlar. *İsrail*'in Filistinliler tarafından zaptı sırasında yaşanan bu ve diğer kayıplar *Samuel*'e bu düşmanlıkların ardından gelen savaşsız dönemde *Musa*'nın ve *Joshua*'nın dağılmış yazıları ile *Yargıçlar*'ın ve *Patriarklar*'ın [Kabile Atası] tutanaklarını toplama

17 Jebusit: Adları ilkin Tekvin Kitabı'nda geçen bir kavim. Filistin kökenlidirler. Kudüs'ün ilk yerleşimcileri onlardır. Daha sonra Solomon/Süleyman Peygamber tarafından yaptırılmış olan ünlü Tapınak onlardan satın alınmış olan arazinin üstüne inşa edilmişti, ama arazinin mülkiyeti Jebusitler'de, Tapınak'ın mülkiyeti ise Süleyman'daydı.

18 Jasher/Jashar Kitabı: İbraniler tarafından kullanılmış olan bir kitap. Halen kayıptır ama ondan yapıldığı belirtilmiş olan Kutsal Metinler bulunduğu için varlığı kabul edilmektedir. Şarkılar ve Güfteler Kitabı olarak da bilinir. Bazı ezoterik kaynaklara göre de gizli bilgiler ihtiva eden kayıp kitap.

ve derleme hususunda (bu derleme halen mevcuttur) bir girişimde bulunma arzusunu vermiş olabilir.

Ruth Kitabı, aynı yazar tarafından aynı dönemde yazılmıştır ve *Yargıçlar* dönemini içerir. Bu nedenle *Yargıçlar* Kitabı'na bir ek olarak görülebilir. Bu kitap *David*'in doğuşundan çok sonra değil, onun doğumundan hemen sonra yazılmış olmalıdır (*Ruth IV. 17, 22*). Çünkü *David*'in büyük büyükbabası ve büyük büyükannesi olan *Boaz* ve *Ruth*'un tarihleriyle çağdaş olanların [soylarının] bir iki nesilden daha gerisinin anımsanabilmesi olası değildir. Şöyle ki, bu kitapta yer alan soyağacında *David*'in, *Boaz*'ın ve *Ruth*'un soyundan geldiği belirtilmiş, fakat onun ağabeylerine ve çocuklarına yer verilmemiştir; bu da kitabın, *David*'in, *Saul* tarafından kral yapılmasından sonra onu onurlandırmak için *Saul*'un krallığı döneminde ve *David*'in *Hebron*'daki çocuklarının doğmasından önce yazıldığını göstermektedir. Kitap'ta *David*'in Krallık tarihi anlatılmadığı için onun Kral olarak atanmasından hemen sonra yazıldığı anlaşılmaktadır. [Dolayısıyla yazanlar] yerinde bir değerlendirme yapmışlar ve *Joshua*'nın, *Yargıçlar*'ın ve *Ruth*'un Kitapları'nı *Samuel*'e atfetmişlerdir.

Samuel, ölümüne kadar kendi Birinci Kitabının yazarı olarak da ünlenmiştir. *Samuel*'in iki kitabında da hiçbir müellife atıf yoktur, dolayısıyla da bunlar özgün metinler olarak görülmektedirler. Bu Kitaplar onun soyağacı, doğumu ve eğitimi ile başlamaktadır ve bir kısmı muhtemelen onun sağlığında bizzat kendisi tarafından veya öğrencileri [muridleri] olan *Ramah*'daki *Naiothlu* [Eski Kudüs] Peygamberler tarafından (*1. Sam. XIX. 18, 19, 20*) ve kısmen de onun ölümünden sonra yine aynı muridler tarafından yazılmıştır.

Krallar Kitapları, *Solomon'un* [Süleyman Peygamber] *İşleri Kitabı*'nın, *İsrail*'in ve *Judah*'ın Kralları'nın *Chronicles* [Tarihler] Kitapları'nın müellifleri olarak başka yazarlara işaret etmektedir. *Chronicles* Kitapları, uzgörü sahibi *Samuel*'in Kitabı'nı, Peygamber *Nathan*'in Kitabı'nı, uzgörü sahibi *Gad*'in Kitabı'nı, *David*'in İşleri için belirtmektedir; *Solomon*'un İşleri için ise, Peygamber *Nathan*'ın Kitabı, *Shilonite'li [Ramallah yakınlarında Shiloh kasabasından olan kişi] Abijah*'in Kehaneti ve uzgörücü *İddo*'nun vizyonları kaynak gösterilmiştir; *Rehoboam* ve *Abijah*'in İşleri için, Peygamber *Shemajah*'in Kitabı'yla uzgörücü *İddo*'nun soyağaçlarıyla

ilgili Kitabı kaynak gösterilmiştir; *İsrail*'in ve Judah'ın Kralları'nın Kitabı ise, *Asa*'nın, *Joash*'ın, *Amaziah*'in, *Jotham*'in, *Ahaz*'in, *Hezekiah*'in, *Manesses*'in ve *Josiah*'in kaynağı olarak gösterilmiştir; uzgörücü *Hanani*'nin Kitabı, *Jehosaphat*'in İşleri için; ve *Isaiah*'in Vizyonları da *Uzziah* ve *Hezekiah*'in İşleri için kaynaktır. Bu nedenledir ki, bu kitaplar geçmiş Peygamberler'in ve uzgörücülerin tarihsel yazılarından derlenmiş metinlerdir. *Krallar* Kitabı ile *Chronicles* birbirlerine atıflar yaptıkları için bunların bir ve aynı zaman diliminde yazıldıkları anlaşılmaktadır. Bu zaman dilimi de, *Babil*'deki esaretten dönüşün hemen sonrasına tekabül etmektedir, çünkü *Judah*'ın tarihini, *Judah* Kralları'nın soyağaçlarını ve Baş Rahipleri, bu tutsaklık dönemine kadar dayandırmaktadır. *Ezra*'nın Kitabı, özgün olarak *Chronicles Kitabı*'nın bir bölümüyken, ondan ayrıştırılmıştır. Çünkü bu kitap, *Chronicles*'in son iki bölümüyle başlamaktadır ve *Esdras*'ın birinci kitabı ise *Chronicles*'in son iki bölümüyle başlamaktadır. Bu nedenledir ki *Ezra*, *Krallar* ve *Chronicles* kitaplarının derleyicisidir ve tarihi kendi dönemine kadar taşımıştır. *Ezra*, Tanrı'nın Şeriatı'na uygun yetiştirilmiş bir kâtipti ve bu işinde ona yardımcı olan *Nehemias* bir kütüphane kurmuştu ve *Krallar*'ın, *David*'in ve *Peygamberler*'in *İşleri*'ni ve *kutsal armağanlar* ile ilgili *Kral Fermanları*'nı toplayarak biraraya getirmişti (*2 Maccab. II. 13*). David'in İşleri denildiğinde ben *Samuel*'in iki kitabını, ya da en azından ikinci kitabını anlıyorum. Aralıklı zamanlarda Peygamberler tarafından yazılmış olan Krallar'ın İşleri Kitabı'ndan yola çıkan *Samuel*, *Judah*'ın ve *İsrail*'in *Kralları* Kitapları'nı ve *Judah*'ın *Kralları*'nın Tarihi Kitabı ile *İsrail*'in Kralları'nın Tarihi Kitapları'nı derlemiştir. Bu derleme sırasında da, uygun bir zaman sıralamasıyla *Acts*'ları [İşler Kitap'ları] birleştirmiş, yazarların tamamen kendilerine ait sözlerini kopyalamış ve bundan da belli olduğu üzere, *Krallar* Kitabı ile *Chronicles* Kitabı birçok kelimelerinde ve cümlelerinde birbirleriyle sık sık uyum göstermişlerdir. Anlam itibariyle uyumlu oldukları yerlerde kelimeleri itibariyle de eşuyumludurlar.

Böylelikle [Samuel] değişik zamanlarda yazılmış olan *Isaiah*'in Kehanetleri'ni tek kitap halinde toplamıştır. Hem *Jeramiah* için hem de ikinci Mabed [Tapınak] dönemine kadarki Peygamberler için aynı şeyi yapmıştır. *Jonah* Kitabı, başka birisi tarafından yazılmış olan *Jonah*'ın tarihidir.

Daniel'in Kitabı, çeşitli zamanlarda yazılmış metinlerin toplamıdır. Son altı bölüm *Daniel*'in çeşitli zamanlarda bizzat kendisi tarafından yazılmış olan Kehanetleri içerir: ilk altı bölüm ise başkaları tarafından yazılmış tarihsel metinleri kapsar. Dördüncü bölüm *Nebuchhadnezzar*'ın fermanıdır. Birinci bölüm *Daniel*'in ölümünden sonra yazılmıştır: bu bölümün yazarının anlatımına göre *Daniel, Cyrus*'un [Krallığının] ilk yılına, yani *Cyrus*'un Babil'i zapt edişinin üçüncü, *Persleri* ve *Medleri* yenişinin de birinci yılına kadar yaşamıştır. Bu durumdan hareketle, kitabın beşinci ve altıncı bölümlerinin de onun ölümünden sonra yazılmış olduğu söylenebilir. Çünkü bu bölümler şu kelimelerle sonlanmaktadır: *İmdi Daniel, Darius'un egemenliğinde ve Persli Cyrus'un döneminde altın çağını yaşadı.* Ne var ki, bu kelimeler, bence kitabın gerçek yazarı olduğunu düşündüğüm Ezra tarafından da eklenmiş olabilirler.

Musa, David ve başkaları tarafından yazılmış olan *Mezmurlar* da, *Ezra* tarafından tek cilt haline getirilmişe benziyor. Ben Ezra'nın bu cildi derlediğini düşünüyorum, çünkü *Mezmurlar*'da en geç olarak *Babil*'deki tutsaklık günlerine denk gelen bölümlere rastladım, daha sonrakiler hiç yok.

Bu şeylerden sonra *Antiochus Epiphanes* [aynı adlı IV. Suriye Kralı, İÖ. 175–163], Mabedi yağmaladı ve Yahudileri ölümle tehdit ederek onları Şeriatlarını unutmaya zorladı ve bulundukları her yerde kutsal Kitapları'nın yakılmalarına sebep oldu. Bu hengamede *İsrail Kralları'nın Tarihleri Kitabı* kayboldu. Fakat bu baskı döneminin geçmesinden sonra *Judas Maccabeus*, bulunabilen tüm metinleri bir araya topladı (2 Mac. II. 14). Bu metinler elenip bir sıraya sokularak *Isaiah*'in Kehanetleri veya diğer bazı peygamberlerinkiler, *Zekeriya'nın Kehanetleri* [Kitabının] sonuna eklendi; *Ezra'nın Kitabı, Chronicles*'tan ayrıldı ve iki değişik kitap halinde düzenlendi; birinde *Ezra'nın Kitabı, Canon*[19]'a dahil edildi, diğerinde ise *Esdras*'in birinci kitabı yapıldı.

Roma esaretinden sonra *Yahudiler* geleneklerini muhafaza edebilmek için bunları yazılar halinde *Talmud*'a koydular ve kutsal yazıtlarını tek bir *Nusha* halinde saklayabilmek konusunda aralarında uzlaştılar ve

19 Canon: Yetkin ve bağlayıcı hükümler ve uygulamalar içeren ve birçok kitaptan yapılmış alıntılarla oluşturulmuş kurallar kitabı. Türkçe "kanun" sözcüğü buradan gelir. Ama Canon, Türkçede bilindiği ve kullanıldığı anlamda kanun değildir; belki bir tür "ilmihal" gibi anlaşılması gerekir.

kitaplarındaki her türden harfi sayarak oluşturdukları bu tek *Nüsha*yı muhafaza ettiler. *Septuagint*[20] meali aracılığıyla keşfedebilecek olanlar hariç, şimdi kayıp olan farklı anlatımların bu kitaba girişini engellediler; kâtiplerin bu tek *Nüsha*nın yazılışından önce yaptıkları yazım hataları gibi bazı marjinal notlar veya hatalar da bu ana metne sızmış oldular. Artık bunları bulup düzeltebilmek çok güçtür.

Roma esaretinden önce *Yahudiler*, *Şeriat Kitabı*'ndaki Peygamberler [Resuller/Elçiler] ve *Hagiografi*[21] gibi kutsal kitapların veya kutsal metinlerin arasında seçim yaparak *Sinagogları*'nda sadece *Şeriat Kitabı*'nı ve *Resuller*'i okumuşlardı. *Mesih* ve *Havarileri* de dinsel vurgulamalarını *Şeriat Kitabı*'na ve *Resuller*'e dayandırmışlardı (Matt. VII. 12. XXII. 4. Luke. XVI. 16. 29. 31. XXIV. 44. Acts XXIV. 14. XXII. 22. Rom. III. 21). *Hagiografi* derken kast ettikleri tarihsel kitaplar, *Joshua, Yargıçlar, Ruth, Samuel, Krallar, Chronicles, Ezra, Nehemiah ve Esther ile Job'un* Kitabı, *Mezmurlar, Solomon*'un Kitabı ve *Lamentations* [Mersiyeler] idi. *Samaritanlar* sadece *Pentateuch*'u okurlardı: ve *Jehosaphat* onları eğitmek için kentlere adamlar gönderdiğinde, onların elinde sadece *Şeriat Kitabı* vardı. Çünkü halen mevcut olan *Kehanetler* o sıralarda henüz yazılmış değillerdi. Babil'deki tutsaklıktan dönüşte *Ezra* halka, yedinci ayın ilk gününde sabahtan öğlene kadar ve *Tabernacles* yortusunda da gün be gün sadece *Şeriat Kitabı*'nı okumuştu. Çünkü o sırada Peygamberler'in halen mevcut olan yazılarını henüz tek cilt halinde derlemiş değildi. Ama bunlar toplandıktan sonra onları okumayı da kurumsallaştırmıştı. *Şeriat Kitabı*'nın ve Peygamberler'in *Sinagoglar*'da okunmasıyla birlikte bu kitaplar *Hagiografi* kitaplarındaki yozlaşmalardan uzak, ari bir şekilde kalabilmişlerdir.

Yahudi milletinin çocukluk döneminde Tanrı onlara Şeriat'ı vermiş ve eğer onun emirlerine sadık kalırlarsa onların Tanrısı olacağını bir Sözleşmeyle taahhüt etmişti. Sık sık başka Tanrılara tapınmak için isyan ettiklerinde de Peygamberler göndererek onları yeniden kendine bağlamış ve onlar da bozdukları *Kutsal-Sözleşme*'yi bazen yenilemişlerdi.

---

20 Septuagint: Kısaca LXX=70 diye bilinen ve 70 veya 72 Mısırlı bilgin tarafından Grekçe'ye tercüme edilmiş olan İbranice metinlerin toplamı.

21 Hagiography: İbranice'de kısaca "tanakh" diye bilinen TNK harfleriyle anılan metinler. Bunlar, Şeriat, Peygamberler ve diğer metinlerden oluşturulmuştur ve David'e atfedilmiş olan Mezmurlar kitabı ile başlar.

Tanrı bu Peygamberleri *Ezra*'ya kadar onlara göndermeyi sürdürdü: çünkü onların Kehanetleri Sinagoglar'da okunduktan sonra bu peygamber sözlerinin yeterli olacağı düşünülmüştü. Çünkü halk eğer *Musa*'yı ve eski Peygamberleri duymazsa, (*onlar ölümden sonra dirilmedikçe*), gelen yenileri, [Peygamberleri] asla dinlemezdi. Nihayet *Gentiles*'e[22] yeni bir hakikat, yani *İsa*'nın *Mesih* olduğu vaaz edildiğinde, Tanrı yeni Peygamberler ve Öğretmenler gönderdi ama ne var ki onların yazıtları alındıktan ve *Hıristiyan Sinagogları*'nda okunduktan sonra, Peygamberlerin uyarıları ikinci kez sonlandı. *Musa*'nın, Peygamberler'in, *Havariler*'in ve *Mesih*'in kendi sözleri elimizdedir, eğer biz bunları dinlemezsek, mazeret noktasında Yahudilerden bir farkımız kalmaz. Çünkü Peygamberler'in ve *Havariler*'in önceden bildirdikleri gibi, nasıl ki *İsrail* sık sık isyan edip *Kutsal-Sözleşme*'yi bozduysa ve sonra da pişman olup onu yenilediyse, *Havariler*'in döneminden hemen sonra Hıristiyanların arasında da aykırı düşenler çıkacak ve Tanrı'nın, pişmanlığın izini bile taşımayan bu isyankârları yok ederek kendisine inananlarla yeni bir Sözleşme yapması gerekecekti.

Peygambere kulak vermek gerçek Kilise'nin temel karakteridir. Çünkü Tanrı Peygamberleri'ne öyle buyurmuştur ki, *akıllı olan anlayacak ama kötü olan kötülüğünü yapacak ve hiçbir kötü kişi anlamayacaktır* (Dan. XII. 9. 10). İmparatorlar'ın, Krallar'ın ve Prensler'in hükümranlığı beşeridir. Konsiller'in, Sinodlar'ın, Piskoposlar'ın, Presbiteryenler'in [Yaşlılar Meclisi] yetkileri de beşeridir. Peygamberler'in yetkisi ise ilâhidir, dinin tamamını kapsar. *Musa* ve *Havariler Peygamberler*'in arasında değerlendirilirler; eğer *Göklerden gelen bir Melek, kendilerine verilmiş olandan gayrı bir İncil (Gospel) vaaz ediyorsa, o lânetlensin.* Onların yazıları Tanrı ile halkı arasındaki sözleşmeyi ihtiva eder ve bu sözleşmeye uymanın yollarını, ona uymayanlar hakkında Tanrı'nın vereceği kararı ve gelecekte olacakları bu yazılarda görebiliriz. Tanrı'nın kulları onunla yaptıkları *Kutsal-Sözleşme*'ye uydukları sürece onun halkı olmayı sürdürürler; *Kutsal-Sözleşme*'ye aykırı davrandıkları andan itibaren artık onun kulları ve kilisesi olmaktan çıkarlar ve *İblis'in Kilisesi olurlar,*

22 *Gentile:* İbrani-Olmayan ve Tek-Tanrıcı sayılmayan, ancak Tanrı veya Tanrılardan korkan ve saygı besleyen Paganlar. Özellikle de Ege ve İç Batı Anadolu'nun 2000 yıl önceki yerleşimcileri. Aziz Paul misyonerlik çalışmalarına ilkin onlara giderek ve Hıristiyanlığa davet ederek başlamıştı.

istedikleri kadar "ama biz Yahudiyiz" desinler, artık Yahudi değildirler. Yeryüzündeki hiçbir yetki [otorite] bu sözleşmeyi bozabilecek güçte değildir. Gelecekte yaşanacaklara dair tahayyüller Kilise için tüm çağlar boyunca geçerlidir. Eski Peygamberler arasında *Daniel,* zaman sıralamasına göre en seçkin ve anlaşılması en kolay olanıdır. Dolayısıyla ahir zamanlarla bağlantılı konuları anlamak noktasında o [Daniel] anahtar vazifesi görmelidir.

İkinci Bölüm

PEYGAMBER DİLİNE DAİR

Kehanetleri anlayabilmek için, ilkin kendimizi Peygamberler'in [kullandıkları] mecazi dile alıştırmalıyız. Bu dil, siyasi bir dünya olarak kabul edilen bir İmparatorluk veya Krallık ile doğal dünya arasındaki andırmadan [analoji] alınmıştır.

Buna uygun şekilde, gökyüzünden ve yeryüzünden oluşan tüm doğal dünya, tahtları ve halkları veya Kehanet'te yer aldığı kadarından oluşan tüm siyasi dünyayı simgeler: Böylelikle o dünyanın içindekiler, andırma yoluyla bu dünyanın içindeki şeyleri simgelemiş olurlar. Çünkü gökyüzü ve onun içindekiler, tahtları ve soylulukları ve bunların saltanatını sürenleri; yeryüzü ve onun üstündekiler de, aşağılanan halkı ve *Hades* veya Cehennem denilen yeryüzünün en alt kısmı da, insanların en zavallı ve

düşkün olanlarını simgeler. O vakit de, arşa doğru yükselmek ve yeryüzüne doğru inmek, onura ve iktidara yükselmek veya onlardan aşağıya doğru inmek demektir: Dünyadan veya sulardan çıkarak yükselmek veya onlara doğru düşmek, aşağıdaki halkın durumundan herhangi bir soyluluğa veya egemenliğe yükselmek veya bu yerlerden yine o aşağıdaki halkın içine düşmektir; yeryüzünün alt kısımlarına inmek çok alçak ve mutsuz bir [yere] inmektir; tozun toprağın içinden zavallı bir sesle konuşmak, zayıf ve düşkün koşullarda olmaktır; bir yerden başka bir yere hareket etmek, bir makamdan, soyluluktan veya egemenlikten bir başkasına geçmektir; büyük depremler ve gökyüzünün ve yeryüzünün sallanması, Krallıkların sarsılması, onların karışıklıklarla çöküşüdür; yeni bir gökyüzü ve yeryüzü yaratmak ve yaşlanmış olan birinin göçüp gitmesi veya dünyanın başlangıcı ve sonu, onlarla simgelenmiş olan bütünsel-siyasetin yükselişi veya çöküşüdür.

Düş yorumcuları tarafından gökyüzündeki Güneş ve Ay, Krallar'ın ve Kraliçeler'in kendileri olarak tanımlanırlar; fakat fertleri dikkate almayan kutsal Kehanet'te Güneş, zaferleri ve haşmetiyle parıldayan bir Krallığın veya Krallıklar'ın gelmiş geçmiş tüm Kralları'nın dünya siyasetinde yer almış tüm hanedanı olarak konulmuştur. Ay, sıradan halkın tamamıdır ve Kraliçe olarak düşünülmüştür. Güneş, Mesih olduğu takdirde, Yıldızlar, Kral'a bağlı olan Prensler, yüce kişiler veya Tanrı'nın kullarının yöneticileri ve Piskoposlardır. Işık, haşmet, hakikat ve bilgidir ki, yüce ve iyi kişiler onlarla diğerlerini aydınlatırlar. Karanlık, gaflet, körlük ve cehalet ile koşulların belirsizliği içindir. Güneş, Ay ve Yıldızların kararması, ışığının solması veya batması, krallığın kargaşaya sürüklenmesi, sonlanması veya kararmanın orantısına göre, yıkılışıdır. Güneş'in karanlığa bürünmesi, Ay'ın kana boyanması ile yıldızların batması, yine aynı anlamdadır. Yeni Aylar ise, dağılmış bir halkın yeniden bir siyasal bütünlüğe kavuşması veya dinsel öğretilere geri dönüşüdür.

Ateş ve meteorlar beraberce yeryüzüne ve gökyüzüne delalet ederler ve şunları simgelerler: Herhangi bir şeyi ateşe vermek, onu savaş aracılığıyla tüketmek anlamı taşır; dünyayı tutuşturmak veya bir ülkeyi ateşgölü haline getirmek, bir krallığı savaşla yok etmektir; bir ateş fırınında olmak, başka bir ulusun esareti altında olmaktır; yanmakta olan herhangi bir şeyin dumanının sürekli olarak tütmesi, zapt edilmiş olan bir halkın

kölelik boyunduruğu altında çektiği ızdıraplara işaret eder; güneşin yakıcı sıcaklığı, Kral tarafından konulmuş cezalandırıcı savaşlar ve onların yüklediği acılar ve dertlerdir; bulutlara binerek dolaşmak, birçok halkın üstünde egemenlik kurmaktır; güneşi bir bulutla veya dumanla örtmek, Kral'ın bir düşman ordusu tarafından baskı altına alınmış olmasıdır; sert rüzgârlar veya bulutların hareketi savaşın habercisidir; fırtına veya gökgürültüsü, bir topluluğun sesidir; fırtına, yıldırım, şimşek ve sağanak yağmur, göklerden ve bulutlardan onların düşmanlarının başlarına inen en şiddetli savaşın siyasetini [gidişatını] gösterirler; şiddetli olmayan yağmur veya çiğ veya içme suyu, Ruhül-Kudüs'ün yüceliğinin ve öğretisinin göstergesidir ve yağmurun yokluğu da Manevi kuraklık ve kısırlık demektir.

Yeryüzünde kuru toprak ve bir deniz, bir nehir, bir sel gibi birikmiş sular, birçok bölgenin, ulusun, sömürgenin halklarını; suların bozulması, insanların savaşlar ve zulümler nedeniyle büyük acılar çekmelerini; nesneleri kan bürümesi, devletlerin manevi ölümünü, yani, bölünüp siyasi bütünlüğünü yitirmesini; bir denizin veya bir nehrin taşması, karadaki siyasi yapının sulardan gelen halklar tarafından işgalini; suların çekilmesi, onların devletlerinin karada yaşayanlar tarafından ele geçirilmesini; şehirler için olan pınar/kaynak suları daima nehirler siyasetine yön vermiş olan kentleri; dağlar ve adalar, kara ve deniz kentleri ile buralara ait bölgelerin ve alanların siyasal yapısını; mağaralar ve dağlar kayalıkları, kentlerin tapınaklarını; insanların bu mağaralarda veya kayalıklarda saklanmaları, tapınaklarda İlahlarını sakladıklarını; evler ve gemiler, kara ve denizler siyasetinin içindeki aileleri, meclisleri ve kasabaları ve savaş gemileri, denizle simgelenmiş bir krallığın ordusu içindir.

Hayvanlar ve sebzeler de çeşitli bölgenin insanları ve koşulları olarak konumlandırılmışlardır ve özellikle de ağaçlar, şifalı otlar ve kara hayvanları, toprakta tarımla uğraşan halkları; bayraklar, kamışlar ve balıklar, deniz siyasetine bağlı olanları; kuşlar ve böcekler, gökyüzü ve yeryüzü siyasetine bağlı olanları; bir orman bir krallığı; ıssız bir yaban da, zayıf ve düşkün bir halkı simgeler.

Eğer Kehanet'te belirtilen dünya haritası birçok Krallıktan oluşuyorsa, bunlar doğal dünyanın birçok kısmı ile temsil edilmişlerdir; en soylular, göksel çerçevede ve sonra da ay ve bulutlar sıradan insanların yerine

konulmuşlardır; daha az soylu olanlar dünya, deniz, nehirler ve içlerinde yaşayan canlılar olarak ve sonra da çok büyük ve güçlü hayvanlar ve yüksek ağaçlar Krallar, Prensler ve Soyluları ifade etmek için anılmıştır; çünkü tüm Krallık, Kral'ın kendi kişiliğinde vücut bulduğu için, Kral'ı temsil eden Güneş, ya da bir ağaç, ya da güçlü bir hayvan veya kuş veya bir Adam tüm krallığın simgesi olarak gösterilmiştir ve Aslan, Ayı, Leopar, Teke, gibi hayvanlar özelliklerine göre birçok Krallıklar ve devlet siyasetleri için konulmuşlardır: hayvanları kurban etmek, kılıç zoru ile Krallıkları zaptetmek için; güçlü yırtıcıların aralarındaki dostluklar da, Kralların aralarındaki barış olarak konulmuştur. Yine de bazen, Ağaç'ın *Yaşam Ağacı* veya *Bilgelik Ağacı*'nı, Hayvan'ın da *Kadim Serpent*[1] olarak alınmasında olduğu gibi, sebzeler ve hayvanlar bazı belirli koşullar ve yazıtlar aracılığıyla başka simgeleştirmelere eriştirilmişler veya tapınılmışlardır.

Bir Mahluk veya bir İnsan bir Krallık olarak gösterilmişse, onun uzuvları ve yetenekleri [benzetme] yoluyla Krallığın uzuvları olarak gösterilmiştir; örneğin Mahluk'un Başı, ülkeyi yönetmiş olan önceki yüce kişi yerine konulmuştur; kuyruğu, yönetilen ve yöneticileri izleyen sıradan halk içindir; eğer başlar birden fazlaysa Krallık'daki sivil iktidara orantılı olarak peşpeşe veya topluca sıralanan belli başlı merkezleri veya hanedanları veya sömürge alanlarını gösterirler; [eğer] herhangi bir başta boynuzlar varsa, bu o baştaki Krallıklar'ın askeri güçlerine oranla konuşlanışını gösterir; bakışlar, bakmak, öğrenmek için ve gözler anlayış ve siyasa sahibi adamlar için ve ἐπίσκοποι = episkopoi[2] de dinsel konularda Piskoposlar içindir; konuşmak, yasama için; ağız, sivil veya kutsal bir yasa-koyucu için; yüksek ses, güç ve iktidar için; alçak ses, zayıflık için; yeme-içme, yenilmiş ve içilmiş şeylerle simgelenenleri elde etmek için; bir mahlukun veya insanın saçları ve kuşların tüyleri, halk için; kanatlar, o

1 *Serpent*: Sembolik ve Mitolojik değeri çok yüksek olan bir Varlık/Tasarım. Kutsal-Kitap'ta Adem ile Havva'yı Doğru Yol'dan (İslâm'da, Sırat-ı Müstakim) saptıran Yılan/Yaratık. Hem Eski hem de Yeni Ahit'de Şeytan/İblis ile özdeşleştirilmiştir. Buna rağmen bazı fanatik Hıristiyan cemaatleri, örneğin ABD'deki Shakers diye bilinen topluluk, Yılan'ın bir İlah olduğuna inanır ve topladıkları yılanlarla Hıristiyan ayinleri düzenler. Gnostik topluluklar için Serpent Bilgi-Taşıyıcı ve Tanrı'nın emriyle hareket etmiş bir tür Melek'tir.

2 *Episkopoi*: Kitap'ta Grekçe yazılmış olan bu kelime, Hıristiyanlaştırılmış bir coğrafi alanda uygulanması gereken Hıristiyan Canon'unu ve Eklesiyastik= Kilise Hukuku'nu uygulattırmaya yetkili kılınmış din adamı anlamındadır.

mahluk tarafından temsil edilen Krallıklar'ın sayısı için; bir adamın kolu, onun gücünün veya gücü altındaki herhangi bir halk için; ayakları, halkın alt kesimi veya Krallığın en ücra bölgesi için; yırtıcı hayvanların ayakları, pençeleri ve dişleri, orduları ve ordu bölükleri için; kemikler, sağlam ve güçlendirilmiş yerler için; et, zenginlik ve malvarlığı için ve onların [uzuvların] hareketli günleri, yıllar için; [eğer] bir ağaç bir Krallık için konulmuşsa, onun dalları, yaprakları ve meyveleri tıpkı kuşların ve mahlukların kanatları, tüyleri veya yiyecekleri gibidir.

Eğer bir kişi mistik anlamda ele alınmışsa, onun yetenekleri çoğunlukla onun davranışlarıyla ve çevresindeki nesnelerle simgelenirdi. Şöyle ki, Yönetici kişi, üzerine bindiği güçlü bir hayvanla; bir Savaşçı veya Fatih, kılıcıyla ve okuyla; güçlü bir adam, dev bir heykelle; bir Yargıç, tartı ve ölçülerle; özgürlük veya mahkumiyet anlamındaki sözler, beyaz veya siyah bir taşla; yeni bir soyluluk, yeni bir adla; moral veya sivil yeterlilikler, kostümlerle; şan ve şeref, çok güzel bir harmaniyle; Krallık asaleti, eflatun veya al renkleriyle yahut bir taçla; hakkaniyet, beyaz ve temiz giysilerle; içten Pazarlıklılık, kirli ve sufli bir kostümle; salgın, matem ve aşağılanma, adi kumaşlarla; utanç, onursuzluk ve iyi iş arayışı, çıplaklıkla; yanılgı ve sefalet, buna sebep olan adamın veya kadının şarap kâsesinden içmekle; herhangi bir dini çıkar amacıyla kullanmak, o dine bağlı kişilere mal satmak [bezirganlık] ve alışverişte bulunmakla; herhangi bir ulusun sahte Tanrılarına tapınmak veya hizmet etmek, onların prensleriyle zina yapmakla veya onlara tapınmakla; bir Krallık Meclisi, kendi imajıyla; dinsel sapkınlık, şirk ile; savaşta yenilgi, bir insanın veya mahlukun yarasıyla; geçmek bilmeyen bir savaş belası, acı ve sancı ile; yeni bir Krallık kurabilmek için bir halkın gösterdiği çaba, doğum yapmaya çalışan hamile bir kadın ile; bir Devlet siyasasının [yapısının] veya dinin dağılması, bir insanın veya Mahluk'un ölüsüyle ve dağılıp gitmiş bir egemenliğin yeniden kurulması, bir ölünün yeniden canlanmasıyla simgelenmiştir.

Üçüncü Bölüm

DÖRT MADENDEN OLUŞAN HEYKEL RÜYASINA[1] DAİR

Daniel'in Kehanetleri'nin tümü birbirleriyle bağlantılıdır ve bir bakıma Kehanet'in farklı zamanlarda ortaya çıkan parçaları gibidir. Birinci Kehanet anlaşılması en kolay olanıdır ve onu izleyen her Kehanet bir öncekini yeni bir katkıyla izlemektedir. Birinci Kehanet, saltanatının ikinci yılında Babil Kralı *Nebuchadnezzar*'a rüyasında iletilmiştir; ne var ki, Kral onu unutmuştur ve aynı rüya bu kez yine bir rüya aracılığıyla *Daniel*'e iletilmiş ve o da bunu Kral'a anlatıp yorumlamıştır. Böylece

1 "Rüya" sözcüğü, özgün metinde yer alan İngilizce "vision" kavramını tam karşılayamamaktadır. Bazı çevirmenler Vision ve Dream=Rüya karşılığı olarak Düş kelimesini kullanmaktadırlar. Bazı Kutsal Metin çevirilerinde ise bu zorluğun üstesinden gelebilmek için Vision karşılığında Rüyet kelimesi önerilmiştir. Bu çeviride Rüyet kullanılmadı. Geçmişte yapılmış olan Kutsal Kitap çevirilerindeki gibi Rüya kelimesi yeğlendi. Hiç kuşkusuz Rüya ve Vision özdeş değildir ve bu nedenle çeviride yer yer Düş kelimesi de kullanılmıştır.

Daniel, hikmet sahibi ve sırlara vakıf bir kişi olarak ün kazanmıştır. O kadar ki, çağdaşı olan *Ezekiel, Nebuchadnezzar*'ın saltanatının ondokuzuncu yılında *Tyre* Kralı'yla *Daniel* ile ilgili olarak şöyle konuşmuştu: *Dinle, Daniel'den daha hikmetlisin; senden hiçbir sırrı gizleyemezler* (Eze. XXVIII. 3). Başka bir yerde ise *Ezekiel*, *Daniel*'i, Tanrı'nın indinde en yüksek yere sahip olan *Nuh* ve *Job* [Eyub] ile eşdeğerde anmıştır (Eze. XIV. 14, 16, 18, 20). *Daniel* konusunda Ana Kraliçe *Belfhazzar* da son yılında Kral'a şunları söylemiştir: *Dinle, senin ülkende, mukaddes ilahların ruhu kendisinde olan bir adam vardır; ve babanın günlerinde, kendisinde ışık, anlayış ve ilahların hikmeti gibi hikmet bulunmuştur; ve baban Nebuchadnezzar, sihirbazların, falcıların, Keldaniler'in, uzgörücülerin başı olsun diye, senin baban onu koydu; çünkü Kralın adını Belteshazzar* [Beltasatsar] *koyduğu bu adam Daniel'dir ve onda anlayış, düşleri yorumlama ve zor cümleleri ve sözleri ve düğümleri çözen bir ruh vardır (Dan. V. 11. 12). Daniel*, Roma İmparatoru *Hadrian*'ın saltanatı dönemine kadar Yahudiler'in indinde en yüksek mertebeye sahip olan kişiydi ve onun Kehanetleri'ni reddetmek *Hıristiyanlık* dinini reddetmek anlamına geliyordu. Çünkü bu din onun Mesih'le ilgili Kehaneti'nin üstüne inşa edilmiştir.

İşte bu dört madenden yapılmış heykel rüyasının içine *Daniel'in* tüm Kehanetleri yerleştirilmiştir. Bu rüyadaki Kehanet, birbirleri peşisıra dünyada saltanat sürecek olan dört büyük ulusun, yani, *Babil, Pers, Grek* ve *Roma* devletlerini temsil eder. Kehanet'e göre, insan eli değmeden kesilmiş bir kaya parçası, heykelin ayaklarına düşerek dört madeni de paramparça eder ve *tüm dünyayı kapsayan büyük bir dağ oluşur*; bunun yorumu, söz konusu dört Krallıktan sonra bunlardan çok daha büyük bir Krallığın gelerek tüm ulusları zaptedip sınırlarını genişleterek çağlar boyunca varlığını sürdüreceğidir.

Daniel'in yorumuna göre, Heykel'in başı altındandır ve ilk yönetici devlet olan *Babil*'deki ulusları simgelemektedir. *Daniel*, *Nebuchadnezzar*'a, *sen bu altın başsın*, demişti. *Cyrus, Babil*'i zaptedinceye değin, bu uluslar saltanat sürdüler ve bu fetihten birkaç ay sonra da isyan başlatarak *Persleri*, *Medler*'in başına geçirdiler. Heykel'in kolları ve göğsü gümüştendi ve dünyayı yöneten ikinci devlet olan *Persler*'i temsil ediyordu. Heykel'in karnı ve kalçaları tunçtandı ve Büyük *İskender*'in önderliğinde *Persler*'i yenerek onlardan sonra dünyayı yöneten üçüncü devlet olan

Grekler'i temsil ediyordu. Heykelin bacakları demirdendi ve *Antiochus Epiphanes*'in saltanatının sekizinci yılında *Grekler*'i zaptetmeye başlayarak onlardan sonra dünyayı yöneten dördüncü büyük devlet olan *Romalılar*'ı temsil ediyordu. Çünkü *Epiphanes*'in saltanatının sekizinci yılında *Grekler*'in merkezi devleti olan *Makedonya*'nın Kralı *Perseus*'u yendiler ve ondan sonra devamlı büyüyerek çok güçlü bir İmparatorluk haline geldiler ve Yüce *Teodius*'un dönemine değin saltanat sürdüler. Bundan sonra Kuzeyli ulusların işgali sonucunda küçük Krallıklara bölündüler. Bu küçük Krallıklar da Heykel'in kısmen demir, kısmen kil olan ayakları ve tırnaklarıyla temsil edilmişlerdir. Sonrasında *Daniel* dedi ki: *bölünmüş bir Krallık olacak; fakat kendisinde demirin gücü bulunacak, ama birbirlerine merbut* [bağlı] *olmayacaklar. Ve o Kralların döneminde göklerin Tanrısı hiçbir zaman yok olmayacak bir Krallık kuracak ve o Krallık başka bir halka bırakılmayacak, ancak kendi kendine parçalara ayrılacaktır ve Krallıkların hepsini bitirecektir ve kendisi ebediyyen duracaktır. El sürülmeden dağdan bir taş kesildiğini; demiri, tuncu, kili, gümüşü ve altını parçaladığını* [rüyanda] *gördüğün üzre* (Chap. 11. 41. 1).

Dördüncü Bölüm

DÖRT BÜYÜK CANAVAR[1] DÜŞÜ'NE DAİR

Bir sonraki düş dört büyük Canavar ile ilgilidir ve dört İmparatorluk hakkındaki Kehanet, birçok yeni eklemelerle tekrarlanmıştır; örneğin Aslan'ın iki kanadı; Ayı'nın ağzında üç kaburga kemiği; Leopar'ın dört kanadı ile dört başı vardır ve onbir boynuzu olan dördüncü Canavar ve gökler Alemi'nin bulutlarının içinde gelmekte olan İnsanoğlu'nun yargılanmak üzere Tanrı'nın[2] huzuruna gelişi gibi eklemeler yapılmıştır.

---

1 *Canavar*=Beast: Bu İngilizce kelime Kitab-ı Mukaddes'in günümüzde yapılan çevirilerinde "Canavar" kelimesiyle karşılanmaktadır. Ne var ki, eski çevirilerde aslına daha uygun olan "Mahluk" kelimesi kullanılmıştı. Günümüz Türkçesinde "Yaratık" olarak kullanılan bu kelime ile simgelendirilmek istenilen Kehanet-Öznesi, "Olağanüstü" veya "Doğaüstü" bir Mahluk=Canavar'dır.

2 Tanrı=Antient of Days: Eski İngilizcede bu şekilde yazılan Tanrı, Daniel'in Kehanetleri'nde (7: 9) Kalde (Kildani) Aramicesindeki kullanımıyla, "Attik=Yohim" olarak geçer. İslâmiyet'deki Allah'ın 99 sıfatı arasında sayılan "Evvel ve Ahir" anlamındadır. Günümüzde yapılan İncil çevirilerinde ise "Günleri Eski Olan" olarak verilmiştir.

İlk Canavar, Aslan'a benzeyen bir hayvandır ve *Asur* İmparatorluğu'nu yıkıp topraklarını paylaşarak oldukça büyümüş İmparatorluklar'a dönüşmüş olan *Babil* ve *Med* Krallıkları'nı çağrıştıran kartal kanatlarına sahiptir. Bir önceki Kehanet'de Babil İmparatorluğu Altın Baş ile temsil edilmişti, bu Kehanet'de, iki imparatorluk olarak Aslan'ın kanatları ile temsil edilmişlerdir... *[Aslan'ın] kanatları koparılıncaya kadar ve yerden kaldırılıp insan gibi iki ayağı üzerinde durduruluncaya kadar baktım; ve ona bir insan yüreği verildi* (Dan. VII. 4). Yani, boyun eğdirilip, ehlileştirilerek insan haline getirilinceye değin [baktım].

İkinci Canavar, Ayı'ya benzeyen bir hayvandı ve Babil'den sonra saltanat süren *Pers* İmparatorluğu'nu temsil ediyordu. *Senin Krallığın bölündü ya da yıkıldı, Medlere ve Perslere verildi* o demişti *Daniel Babil*'in son kralına (Dan. V. 28). *Babil* çökerken *Persler, Medler*'in boyunduruğu altındaydılar, ama *bu canavar bir yanından doğruldu*' ve o andan itibaren *Medler*'e egemen oldular. *Canavar'ın dişlerinin arasında onun soyuna ait olmayan üç adet kaburga kemiği vardı* ve bunlar da *Sardes, Babil* ve *Mısır* krallıklarını simgeliyordu. Ayı, bu krallıkların zenginliklerini simgeleyen bol miktarda eti parçalamaktaydı (Chap. VII. 5).

Üçüncü Canavar, *Persler*'den sonra saltanat süren *Grek* İmparatorluğu idi, (Dan VII, 6. 7. 20. 21). Bu Canavar, yırtıcılığı simgeleyen Leopar'a benziyordu ve Krallığın dörde bölüneceğini gösteren dört başı ile dört kanadı vardı (Dan. VIII. 22). Grek İmparatorluğu Büyük *İskender*, kardeşi *Ariaedeus* ile oğulları *Hercules* ve *Alexander*'in dönemlerinde monarşik yapısını sürdürebilmişti. Daha sonra bölge valileri başlarına taç koyarak kendi denetimlerindeki topraklara egemen oldular, böylece Krallık karşılıklı anlaşma yoluyla dört ayrı Krallığa bölünmüş oldu. *Cassendar, Makedonya, Yunanistan* ve *Epir*'i yönetti; *Lysimachus, Trakya ve Bitnia*'yi; *Ptolemy, Mısır, Libya, Arabistan, Calosyria*'yi, *Filistin*'i ve *Seleucus* da *Suriye*'yi yönettiler.

Dördüncü Canavar, *Grekler*'den sonra gelen *Romalılardı.* Bu Canavar ihtişamlı ve cüsseli boyutlarda olan bir hayvandı, iri dişleri vardı ve ayakları altına aldığı her yeri acımasızca yakıp yıkan bir güçtü. *Roma* İmparatorluğu demirdendi; öncekilerden çok daha büyük, güçlü, hayranlık uyandırıcı ve daha uzun ömürlü olmuştu. *Antiochus Epiphanes*'in saltanatının sekizinci yılında İllirium ve *Epir*'le birlikte *Makedonya*'yı zapt

etmiş (*Anno Nabonass, 580*)[3] ve *Pergamus*'un [Bergama] varisi olmuştu (Anno Nabonass, 615). Sonra *Suriye*'yi zapt etmiş (*Anno Nabonass* 679), daha sonra da *Mısır*'ı ele geçirmişti (*Anno Nabonass* 718). Bu fetihlerle büyüdükçe büyümüş ve önceki Krallıklar'ın her birinden daha korkutucu bir İmparatorluk haline dönüşmüştü. Bu İmparatorluk haşmetini Büyük *Teodosius*'un saltanatına değin sürdürebildi, sonra da Canavar'ın on boynuzuyla simgelenen on Krallığa bölündü. Bölünmüş haliyle öfkeli bir alev gibi tahtında oturan Tanrı'nın adalet divanına çıkıncaya kadar zengin bir payitaht olarak kaldı ve... *mahkeme kurulmuş ve [amel] kitaplar(ı) açılmıştı ve Canavar öldürüldü ve cesedi alevlere atıldı ve insan suretinde biri [İsa Mesih] bulutlara binmiş olarak Tanrı'nın huzuruna yaklaştı* (Dan. VII.13) ve *tüm ulusların egemenliği ona bahşedildi. Yargılama [yetkisi] da en yukarda olanın [Tanrı] adına onun azizlerine verildi ve Krallığın onların eline geçmesinin zamanı gelmiş oldu.*

Daniel dedi ki: *Canavar öldürülünceye ve cesedi yok edilip ateşe verilinceye kadar baktım. Diğer dört Canavarlar'a gelince, bunların saltanatı alındı; fakat ömürleri bir mevsime ve bir vakte kadar uzatıldı* (Dan. VII 11, 12). Dolayısıyla dört Canavar da halen sağdırlar ama ilk üçünün egemenlikleri ellerinden alınmıştır. *Kalde* ve *Asur* ilk Canavar'dır. *Medler* ve *Persler*, ikinci Canavardır. *Makedonya, Yunanistan, Trakya, Anadolu, Suriye* ve *Mısır* ise üçüncü Canavardır. *Yunanistan*'ın bu tarafında kalan Avrupa da dördüncü Canavar'dır. Üçüncü Canavar'ın bedeni, *Fırat* Nehri'nin bu tarafında olduğuna göre, dördüncü Canavar'ın bedeninin *Yunanistan*'ın bu tarafında olduğu görülür. Üçüncü Canavar'ın dört başını *Fırat* Nehri'nin bu tarafında ve dördüncü Canavar'ın onbir boynuzunu da Yunanistan'ın bu tarafındaki ulusların arasında aramamız gerekir. Böylelikle de dörde bölünen *Grek* İmparatorluğu'nun içine *Kalde*'nin, *Medler*'in ve *Persler*'in Krallıkları'ndan hiçbir parçayı koyamayız, çünkü bunlar ilk iki Canavar'a aittirler. Ne de Constantinople'de [İstanbul] hüküm süren *Grek* İmparatorluğu'nu dördüncü Canavar'ın boynuzlarının arasına yerleştirebiliriz; çünkü o da üçüncü Canavar'a aittir.

---

3 Anno Nabonass: Çok eski bir tarihlendirme, takvimlendirmenin adı ve yöntemi. Babil Kralı Belesus (İÖ. 747) tarafından başlatılmıştır. Daniel'in yaşadığı dönemde kullanılan onbir değişik takvim ve tarihlendirmenin bulunduğu tahmin edilmektedir. Bunların birbirlerine dönüştürülebilmesi çok karmaşık ve zahmetli matematiksel hesaplamalarla yapılabilmektedir.

Beşinci Bölüm

HEYKEL'İN DEMİR ve KİLDEN YAPILMIŞ AYAKLARIYLA TEMSİL EDİLEN KRALLIKLAR'A DAİR

Güneyinde *Danube* [Tuna], kuzeyinde *Neister* Nehri ve *Crapac* Dağı, doğusunda *Karadeniz* ve batısında da *Belgrad*'ın biraz yukarısından güney istikametinde akarak Tuna'ya karışan *Tibesis* veya *Teys* denilen nehirle sınırlı olan *Dacia,* çok geniş bir ülkeydi. Günümüzde *Transilvanya, Moldova* ve *Wallachia* diye tanınan ülkelerle yukarı *Macaristan*'ın batı kısmını içeriyordu. Bu bölgenin eski yerleşimcileri *Grekler* tarafından *Getea, Latinler* tarafından *Daci* olarak adlandırılmışlardı; onlarsa kendilerine *Goth* diyorlardı. Büyük *İskender* onlara saldırdı ve *Trajan* onları zapt ederek *Roma* İmparatorluğu'na bağlı bir Bölge haline getirdi: Bu nedenle de *Goth*'ların arasında *İncil*'in yaygınlaştırılması destek bulmuş oldu. Bunlar birçok Gotik ulusdan meydana

gelmişlerdi, kimilerine *Ostrogoth*, kimilerine *Visigoth, Vandal, Gepides, Lombard, Burgundian, Alan* vd. deniliyordu ve *Procopius*'un gösterdiği gibi bunların hepsi aynı üslubta, aynı dili konuşan topluluklardı. Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altındayken *Goth* veya *Visigoth* diye tanınanlar *Dacia*'nın doğu kısımlarında, *Vandallar* ise *Teys Nehri*'nin yukarı batısında, *Maresh* ve *Keresh* Nehirleri'nin *Teys Nehri*'ne döküldüğü bölgede yerleşmişlerdi. *Vizigothlar* ise bunların arasındaydı.

Jornandes'e göre [Bkz: Dipnot 72] *Gepidler, Vistula*'nın üstündeydiler. Vandalik bir kavim olan *Burgundianlar, Vistula* ile *Boristhenes*'in güney pınarı ile *Crapac Dağı*'nın kuzeyine düşen mesafedeki bir yerdeydiler; ki, *Ptolemy* onları *Phrungundiones* ve *Burgiones* adlarıyla zikretmişti (Procop 1.1. de Bello Vandalico). Başka bir Gothik ulus olan *Alanlar* da, *Boristhenes*'in kuzey pınarı ile *Tanais* Nehri'nin ağzına doğru, *Ptolemy*'nin *Alanus Dağı*'nı yerleştirdiği *Palus Maeotis*'in batı tarafındaydılar.

Bu uluslar *Romalılar*'ın egemenliği altında İmparator *Philip*'in saltanatının ikinci yılına kadar yaşadılar, sonra da [ödenmemiş] askeri ödeneklerin yapılması talebiyle isyan ettiler: *Ostrogothlar* bir krallık kurdular ve Kralları *Ostrogota, Cniva, Araric, Geperic* ve *Hermanaric*'in saltanatlarında büyüyerek İS. 376'ya kadar varlıklarını sürdürdüler. Daha sonra *Tanais Nehri*'nin ötelerinden gelip buraları işgal eden *Hunlar*'a yenildiler ve Kral *Hermanaric*'in ölümüyle de birçok küçük Krallıklara bölündüler. *Hermanaric*'in oğlu *Hunnimund, Ostrogothlar*'ın Kralı oldu; *Fridigern, Vizigothlar*ın*; Winitbar veya Vinitbar, Ammian*'ın*; Gruthungi, Claudian*'in *Gothunni* diğerlerinin de *Sarmatae* veya *İskit* dedikleri *Gothlar*'ın bir kısmının Kralı oldular: *Athanaric, Thervingi* denilen bir kısım *Daciali Gothlar*'ın başına geçti; *Box, Sarmatia'daki Antesler*'in başına geçti ve *Gepideler*'in de kendi Kralları oldu. *Vandallar*, *İmparator Konstantin*'in saltanatının sonlarına doğru *Geberic*'ten kaçarak *Tuna*'yı geçtiler ve bu İmparator tarafından kendilerine tahsis edilen *Pannonia*'ya yerleştirildiler, yani, *Hunlar*'dan kaçan birçok *Goth* kökenli topluluğun, *Grek* İmparatoru *Valens* tarafından kendilerine tahsis edilen *Maesia* ve *Trakya*'ya yerleştirildiği tarih olan İS. 377 yılına kadar 40 yıl süreyle sakin bir hayat sürdürdüler. Fakat ertesi yıl *Tuna*'nın ötesinden *Gothları, Alanları* ve *Hunları* çağırarak Roma'ya isyan ettiler ve *Roma* ordusunu kuşatarak *İmparator Valens*'i öldürdüler ve *Yunanistan* ile *Pananonia*'ya

ilerlediler ve oradan da *Alplere* kadar uzanan geniş bir bölgeye yerleştiler. İS. 379 ve 380'de İmparator *Gratian* ve *Theodosius*'un silahlı güçleri tarafından kuşatıldılar ve bunlara boyun eğerek bir barış yaptılar. Barış şartlarına göre *Visigothlar* ve Thervingiler, Maesia ve *Trakya*'daki eski yerleşimlerine döndüler; *Hunlar Tuna*'nın ötesine çekildiler ve *Alanlar* ve *Grutingi*, *Pannonia*'yı kendilerine yurt edindiler.

İS. 373 veya 374 dolaylarında *Burgundianlar Vistula*'daki yurtlarından kalkarak 80.000 kişilik bir orduyla *Gallia*'yı işgal etmek istediler ama püskürtülünce kendilerini *Ren Nehri'nin* kuzeyindeki *Mentz*'in karşı tarafına konuşlandırdılar. İS. 358 yılında *Sala Nehri*'nden gelen *Salian Frankları*, krallarıyla birlikte, İmparator *Julian* tarafından *Brabant* ve *Ren* arasındaki bölgeye kabul edildiler. Kralları *Mellobaudes, İmparator Gratian* tarafından *Comes domesticorum*[1] yapıldı. Başka bir *Salian* soylusu *Richomer* ise *İmparator Theodius* tarafından önce *Magister utriusque Militae*[2] ve sonra 384 yılında da *Clearchus*'la birlikte Consil toplandı. *Richomer, İmparator Theodisius*'un gözdesiydi ve *Eugenius*'a karşı yapılan savaşlarda onun yanında savaştı, ama bir sefer sırasında öldü. Geriye *Theudomir* adında bir oğul bıraktı ve o da daha sonra *Brabant*'daki *Salian Frankları*'na Kral oldu. Bu savaşlar sırasında Ren'in yakınındaki bazı *Franklar Genobald, Marcomir ve Suno*'nun önderliğinde *Gallia*'yı işgal ettiler, ama *Stilico*[3] tarafından püskürtüldüler ve *Marcomir* öldürülünce, *Almanya*'daki oğlu *Pharamond* onun tahtına geçti.

İmparator *Theodius* ölünceye kadar, *Danube (Tuna)* Nehri'nin öte yakasındaki birçok kavimler gibi bu uluslar da *Romalılar*'ın tebası olarak sakin durdular. Fakat *Theodius*'un ölümünden sonra silaha sarılarak ayaklandılar. *Paulus Diaconus, (Historia Miscell lib. XIV)* adlı kitabında bu imparatorun ölümünden sonra neler yaşadığını bizlere şöyle anlatmıştı: *Eodem tempore erant Gothi & aliae gentes maximae trans Danubium habitantes: ex quibus rationabiliores quatuor sunt, Gothi scilicet, Huisogothi, Gepides & Vandali; & nomen tantum & nohil aliud mutantes. Isti sub Arcadio & Honorio Danubium transeuntes, locati sunt in terra*

1 İmparatorluk Muhafız Alayı Komutanlığı.
2 *Ordu Komutanı*: İlk kez Konstantin döneminden sonra, İS. 414 civarında başlatılmış olan bir rütbe ve mevki.
3 Flavius Stylico: Ünlü Romalı General. İS. 359–408 yılları arasında yaşamıştır.

Romanorum: & Gepides quidem, ex quibus postae divisi sunt Longobardi & Avares, villas, quae sunt circa Singidonum & Sirmium, habitavere.[4] *Procopius, Historia Vandalica* (Vandallar'ın Tarihi) adlı kitabının giriş kısmında aynı tasarıyı anlatmıştır. Batı İmparatorluğu, bu döneme kadar bir bütün halinde varlığını sürdürmüştü, ama artık birçok krallığa bölünmüş bulunuyordu.

Theodius'un İS. 395'de ölümünden sonra *Fridigern*'in halefi olan *Alaric*'in önderliğindeki *Visigothlar, Trakya*'daki yerleşim alanlarından ayaklandılar ve *Makedonya*'yı, *Teselya*'yı, *Achaia*'yi, *Peleponez*'i *ve Epir*'i toplam beş yıl süreyle kan ve kılıçla yerle bir ettiler; İS. 402'de Batı'ya yöneldikleri vakit de İtalya'ya girdiler. Ertesi yıl *Dalmaçya*'yı, *İllyricum*'u *ve Pannonia*'yi işgal ettiler, sonra *Pollentia* ve *Verona*'ya girdiler; burada Batı İmparatorluğu'nun komutanı *Stilico* tarafından öyle bir yenilgiye uğratıldılar ki; *Claudian*[5], *Alaric*'in elinde kalan askeri kuvvetler hakkında şöyle demişti: *tanta ex gente reliquias breves,& Prudentius, Gentem deletam*[6]. Bu gelişme üzerine *Alaric* güçsüzleştiği için İmparator'la koşulsuz sayılabilecek bir anlaşma yaptı ve *Orasius*[7], bu anlaşma için şöyle demişti: *pro pace optima & quibuscunque sedibus suppliciter & simpliciter orare*[8].

Bu barış, tarafların mübadele ettikleri tutsaklarla onaylandı ve *Aetius*, tutsak olarak *Alaric*'e geri gönderildi ve *Alaric* özgür bir prens olarak kendisine bırakılan topraklarda hüküm sürmeyi sürdürdü.

Alaric'in silaha sarılmasıyla *Tuna*'nın ötesindeki uluslar da hareketlenmişlerdi ve ertesi kış, İS. 395 ve 396'da, *Rufinus*'un[9] çağrısıyla İmparatorluk

4 [Sir Isaac Newton'un kullandığı tarih metinlerinde yer yer Latince olmayan, eski İspanyolca ve yerel Galiçya dialektinde bulunan bazı kelime ve kavramlar vardır. Bu nedenle artık hiçbir şekilde bilinmeyen ve çoktan unutulmuş olan bu tür kelimelerin karşılıkları ancak mealen verilebilmektedir.] "Aynı zamanda Gotlar, Tuna nehrinin öte yakasındaki uluslarla bir aradaydılar, en çok da şu dört başlık altında toplanmışlardı: Huigothi, Goth, Vandal, Gepide. Bunların sadece adları değişikti, o kadar. Arcadius Honorius'un [I. Theodius'un oğlu genç İmparator] Tuna'sından geçiyorlardı: Gepideler, Singidonum Sirmium şehrinin yakınlarındaki köyleri bölüştüler ki, buralarda arzuperest Lombardlar yaşıyorlardı." (Newton).

5 Claudian Claudius: Şair. Latince yazdığı şiirleriyle ünlenmiştir ve bu şiirler aracılığıyla anlattığı tarihsel olaylarla belgeler bırakmıştır. Hıristiyanlığı tüm baskılara rağmen kabul etmemiş ve İS. 404'de Pagan olarak ölmüştür.

6 "Basiretli bir adamın çöküşüyle büyük bir ulustan geriye kalanlar".

7 Orasius Paulus: Hıristiyan tarihçi (375–418). Aynı zamanda ünlü bir İlahiyatçı olan Orasius, St. Augustine'in öğrencisiydi.

8 "Diz çöküp barış için dua etmekten başka yol (çare) kalmamıştı."

9 Flavius Rufinus: İS. 335–365. Theodius'un ölümünden sonra İmparatorluk Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmıştı. Arcadius, Doğu imparatoru oldu, Rufinus da onun başyöneticisiydi, ama Stylico,

sınırları içinde yaşayan soydaşları da silaha sarıldılar. *Hun, Alan, Ostorogoth, Gepides* ve diğer kuzeyli uluslardan oluşan büyük bir topluluk buz tutmuş olan *Tuna Nehri*'ni geçerek ilerlemeye başladılar. *Jerome*[10] bu büyük ordunun *Hunlar*'dan, *Alanlar*'dan, *Vandal*'dan, *Gothlar*'dan, *Sarmatianlar*'dan, *Quedes ve Marcomanlar*'dan oluştuğunu ve *Konstantinople* ile *Julien Alpler*'i arasındaki tüm bölgeyi işgal ederek, *Syctia*'yi, *Trakya*'yı, *Macedonia*'yı, *Dardania*'yı, *Dacia*'yı, *Teselya*'yı, *Achai*'yi, *Epir*'i, *Dalmaçya*'yı ve tüm *Pannonia*'yı yerle bir ettiklerini anlatır. *Suevianlar* da *Roma*'nın koruması altındaki *Rhetia*'yı işgal ettiler ve bu da *Alaric*'e, *İtalya*'yı işgal edebilmesi için fırsat verdi. *Claudian,* şöyle anlatır:

Non nisis perfidiâ nacti penetrabile tempus,
Irrupere Getae, nostras dum Rhaetia vires
Occupat, atque alio desudant Marte cohortes.[11]

Alaric bu bölgelerden *İtalya*'yı işgal ederken, başka barbar kavimler de Noricum ve *Vindelicia*'yı ele geçirmişlerdi. Yine aynı şair *Claudian* şöyle yazmıştı:

—— Jam foedera gentes
Exuerant, Latiique auditâ clade feroces
Vendelicos saltus & Norica rura tenebant[12]

İşgaller İS. 402 ve 403 yılında olmuştu. Buna göre bu ulusların arasında *Suevianlar*'ın, *Quadeler*'in ve *Marcomanlar*'ın bulunduğunu düşünüyorum, çünkü o sıralarda hepsi silaha sarılmışlardı. *Quedes* ve *Marcomanlar*, Suevian uluslardandır ve kökenleri itibariyle *Bohemya*'nın *Suevas* Nehri veya *Lusatia*'da *Sprake* diye bilinen bölgesinden gelmişlerdi ve *Ermeric* adlı bir Kralın yönetimi altında toplanmışlardı. Bir süre sonra kralın *Gallia*'ya saldırı emriyle burayı işgal etmişlerdi. *Vandallar* ve *Alanlar* da bu dönemde topraklarını *Noricum*'a kadar genişletmiş olabilirler. *Uldin*

Alaric'i yenmek üzereyken onu durdurdu ve daha sonra da bir Saray-içi suikaste kurban gitti. Rufinus, Latin asıllıydı ve Grekçe bilmeden Grek İmparatorluğu'nu yönetmek istemişti.

10 Jerome: İS. 347–420. Katolik din adamı ve ilahiyatçı. Günümüzde de kullanılan bir İncil çevirisi vardır. Doğu ve Batı Kiliseleri'nde Aziz mertebesindedir.

11 "Bizim güçlü Rhaetia üstlerine varınca, Gatea infilak etti. Sadece zamana sızan bir hilekârlık değil, Savaşlar'da dökülen terler kadarı da birliklere eşlik etti, yine."

12 "Uluslar inanamadılar, Norica'nın Kırları'nın Vandallar'a geçtiğine. Yenildiğini duyduklarında güçlü Latin birliklerinin."

de büyük bir *Hun* ordusuyla *Chrysostom*'un[13] yasaklandığı İS. 404'de *Tuna*'yı geçerek *Trakya*'yı ve *Mesia*'yı yerle bir etmişti. Gruthunni'nin Kralı *Winitbar*'ın halefi *Radagaisus*, *Tuna*'yı geçmek için diğer barbarları da yanına alarak 200.000 kişilik bir *Goth* ordusuyla *İtalya*'yı işgal etti; bir iki yıl içinde de, yani, İS. 405-406'da *Stilico* tarafından yenildi ve ordusuyla birlikte yok oldu gitti. *Stilico*'ya bu zaferinde İmparator *Honorius*'un *Hun* ve *Ostrogothlar*'dan kiraladığı Uldin'in yönetimindeki büyük bir ordu yardımcı olmuştu. Bütün bu kargaşa içinde artık kendilerini koruyamayacak durumda kalan *Roma* İmparatorluğu'ndan ayrı olarak *Lombardlar* ve *Pannonia*, kendi bağımsızlıklarını kabul ettirebilmek için silahlanmak zorunda kaldılar.

Stilico, bu zaferden cesaret bularak İmparator olmayı istedi ve *Alaric* için bir askeri birlik oluşturup Batı İmparatoru *Homorius*'un hizmetinde Doğu'ya gönderdi. *Stilico, Alaric*'e *Gothlar*'dan Kurulu ordusunu bazı *Roma* birlikleriyle güçlendirdikten sonra hemen kendisini izleyeceği sözünü verdi. Bahane olarak da Doğu İmparatoru'nun *İllirium*'daki bazı bölgeleri Batı İmparatoru'nun elinden zorla aldığı suçlamasını gösterdi. *Stilico*'nun gizli planında *Vandallar*'ın ve diğer müttefiklerinin desteğiyle kendisini İmparator ilân etmek yatıyordu, çünkü kendisi de aslen *Vandal*'dı. Planını gerçekleştirmek için Batı İmparatorluğu'nu işgal etmek amacıyla barbar uluslardan büyük bir orduyu çağırdı ve kendisi de *Alaric*'le birlikte Doğu İmparatorluğunu işgal ettiler. Birçok Kral tarafından yönetilen bu ordularda *Vandallar*, *Godegisilus*'un, iki ayrı *Alan* ordusundan biri *Goar*'ın, diğeri *Resplendial*'in, *Suevianlar*, *Quedeler* ve *Marcomanlar* da *Ermeric*'in yönetimindeydiler. Pannonia'daki yurtlarını *Hunlar*'a terk ederek topluca *Ren* kıyısındaki Rhaetia'ya girdiler ve *Gundicar*'ın yönetimindeki *Burgundianlar*'la birleşerek *Franklar*'ın ileri yürüyüşüne katıldılar. İS. 406 yılının aralık ayının sonunda *Ments*'den *Ren* Nehri'ni geçtiler ve Almanya'nın ve ona bağlı bölgelerin içlerine doğru yayıldılar, bu hareketlilik arasında *Vandallar* da diğer girişimlerinin yanısıra *Triers*'i ele geçirdiler. Bundan sonra da *Belçika*'ya girerek bu ülkeyi yağmaladılar. Ne var ki, *Brabant*'taki *Salian Frankları* silaha

13 John Chrysostom: İS. 349–407. Konstantinople Kilisesi Baspiskoposu. O dönemde Patrik yoktu. İlk dönem Kilise Babaları'ndan sayılan Chrysostom, Aziz mertebesindedir ve en çok da Anti-Semitik yazılarıyla ve vaazlarıyla ünlenmiştir.

sarıldılar ve daha önce adından söz edilen *Ricimer* veya *Richoner*'in oğlu *Theudomir*'in yönetiminde öylesine yiğitçe bir direniş gösterdiler ki, yirmibin kadar *Vandal*'ı Kralları *Godegesilus*'la birlikte savaş alanında kılıçtan geçirdiler ve geri çekilenler de *Resplendial'ın Alanları*'nın da son anda yardıma yetişmeleri sayesinde kaçıp kurtulabildiler.

Sonra bu gelişmelere dair söylentiler yayıldı ve *İngiliz* askerleri ayaklandılar ve oralarda Despotluklar kurdular. [Bunların] ilki *Marcus*'tu ve onu yok ettiler, sonra *Gratian* başa geçti ve onu da dört ay içinde öldürdüler. Son olarak da *Konstantin* başlarına geçti ve *Goar* ve *Gundicar*'in iltiması ile *Gallia*'yı işgal ettiler. *Gallia*'nın çok büyük bir kısmına sahip olan *Konstantin*, oğlu *Konstas*'ı Sezar yaptı ve İS. 409'da onu oradaki işlerini yönetmesi için *İspanya*'ya gönderdi.

Bu arada *Vandallar*'ın başına gelen felaketi ve *Goar*'ın yeniden *Romalılar*'a geçtiğini gören *Resplendial, Suevianlar* ile kalan *Vandallar*'ı yanına alarak ordusunu *Ren*'den geçirdi ve *İspanya*'ya yöneldi; *Franklar* da aynı sırada; yağmaladıktan sonra *Romalılar*'a bıraktıkları *Triers*'i yeniden ele geçirerek zaferlerini buraya kadar ilerletmiş oldular. Barbarların karşısına ilkin *Pirene* Dağları engeli çıktı ve bunun sonucunda da *Aquitain*'e yayıldılar; fakat bir yıl sonra *Konstantin*'in bazı askerlerinin ihaneti sayesinde bir geçit bularak *İspanya*'ya girdiler (4. Kal. Oktobre. İS. 409); Ekim ayında, kim nereyi zapt ettiyse orayı aldı ve İS. 411'de kura yoluyla ganimeti paylaştılar. *Vandallar, Boetica*'yı ve *Gallenica*'nın bir bölümünü; *Suevler, Gallaecia*'nın kalanını; *Alanlar, Lusitania*'yı ve *Kartaca* Bölgesini aldılar: İS. 413'de İmparator barış yapabilmek için onlara bu toprakları bağışladı.

Yukarıda söz edilen Romalı *Franklar, Theudomir*'i kral ilân edip *Vandallar*'ı yener yenmez hemen komşu ülkeleri de işgale başladılar. İlk saldırıyı *Brabant*'daki *Gaullar*'a düzenlediler fakat çok güçlü bir direnişle karşılaşınca ittifak talebinde bulundular, *Franklar*'la gizli bir birlik oluşturdular ve tek halk olmak için de birbirlerinden kız alıp verdiler ve birbirlerinin adetlerini benimseyerek bütünleştiler, böylece ayırt edici farklılıklar ortadan kalkmış oldu. Nitekim *Ren*'den gelmiş olan yabancı *Franklar*'ın *ve Gauller*'in katılımıyla *Salian* Krallığı çok büyüdü ve güçlendi (Böylece: Galli Arborici, Arboricbant ve kısaca da Brabant adını aldı).

Stilico'nun *Grek* İmparatoru'na karşı yürüttüğü kampanya *Honorius*'un emriyle durduruldu ve *Epir*'den *Noricum*'a gelen *Alaric* yüklü

bir tazminat istedi. Senato bu ödemeyi yapmayı reddetme eğilimindeydi, ama *Stilico*'nun araya girmesiyle tazminat ödendi. Fakat daha sonra *Stilico*'nun *Alaric* ile hain bir tuzak kurduğu suçlamaları yapıldı ve *Stilico* boğazı kesilerek öldürüldü (10 Kal. İS. 408'de). *Alaric* kendisine ödenen tazminattan hoşnut olmadığı için İmparatorluğa düşman oldu. Epir'den getirdiği orduyla *İtalya*'ya girdi ve *Pannonia*'daki kardeşi *Adolfus*'a haber göndererek elindeki sayıca az, ama gözardı edilemeyecek güçteki ordusuyla kendisini izlemesini söyledi. Bu gelişme karşısında *Honorius, Roma*'da tutsak kalabileceğinden korkarak İS. 408 yılının Ekim ayında *Ravenna* kentine çekildi. O tarihten itibaren *Ravenna*, Batı imparatorlarının daimi yerleşim alanı haline geldi. Aynı günlerde *Hunlar* da *Pannonia*'yı işgal etmişler ve *Vandallar*'ın, *Alanlar*'ın ve *Gothlar*'ın terk ettikleri topraklara yerleşerek yeni bir Krallık kurmuşlardı. *Alaric, Roma*'ya doğru ilerlerken bu krallığı önce muhasara etti sonra da ele geçirdi (9 Kal, İS. 410) sonra da *Afrika*'ya geçmek teşebbüsünde bulundu, ama deniz kazası geçirdi. Bu olaydan sonra *Honorius* onunla bir barış anlaşması imzaladı ve rakibi Tiran *Konstantin*'e karşı sefere gönderilmek üzere bir ordu kurdu.

Bu sırada kendi generallerinden biri olan *Gerontius Konstantin*'e başkaldırdı ve İspanya'daki İmparator *Maxentius*'a yanaştı. Bunun üzerine Konstantin, generallarinden *Edobec*'i *Gallia*'da *Goar* ve *Gundicar*'ın yönetimindeki *Barbarları* ve *Ren*'in öte yakasındaki *Franklar*'ı *ve Alemanlar*'ı kendisine destek yapmak amacıyla görevlendirdi ve *Gallia Nabonensis*'deki *Vienne*'i oğlu *Konstans*'in gözetimine verdi. *Gerontius,* ilkin *Konstans*'i ağır bir yenilgiye uğrattı, sonra da *Arles*'deki *Konstantin*'i kuşatmaya başladı. Fakat *Honorius* da aynı amaçla *Konstantinius*'u bir orduyla aynı yere gönderince, *Gerontius* kaçtı ama *Konstantius, Gerontius*'dan kalan askerlerin çoğunu da yanına alarak kuşatmayı sıklaştırarak sürdürdü. Dört ay süren kuşatmadan sonra *Edobec, Ments*'deki Barbar Kralları *Goar* ve *Gundicar*'ı armağanlar sunarak kendi safına çekmeyi başardı ve *Jovinus*'u yeni İmparator tayin etti ve onunla birlikte *Arles*'i kurtarmak için sefere çıktı. Onların yaklaştığını gören *Konstantinius* geri çekildi. Onlar da takip ettiler ve hiç beklemedikleri bir anda *Konstantius* karşı saldırıda bulundu. Ancak bunu sürdürmedi ve Barbarlar kısa bir süre sonra kendilerini yeniden toparlayabildiler ancak; *Konstantine, Jovinus ve Maximus* gibi sonlarının gelmesini önleyemediler. İngiltere bu olaylardan sonra yeniden

İmparatorluğa dahil olmadı ve kendi başına ayrı bir Krallık olarak varlığını sürdürdü.

Bir yıl sonra İS. 412'de, *İtalya*'da yenilmiş olan *Visigothlar* kendilerine bağışlanmış olan *Aquitain*'in tamamını işgale başladılar ve bu bölgeleri terk etmekte olan *Alanlar*'a *ve Burgundianlar*'a çok acı ve şiddet uygulayarak onların püskürtülmelerini sağladılar. Bu dönemde *Burgundianlar* barışa zorlanmışlardı ve işgal ettikleri *Ren* Nehri'nin üstündeki bölge, imparator tarafından onlara bağışlanmıştı: Sanıyorum benzer bir bağışlama da aynı dönemde *Alanlara* yapılmıştı. Fakat Franklar, *Tries*'i yeniden ele geçirip yakıp yıktıktan sonra, İS. 415'de *Castinus* bir orduyla onların üstüne gönderildi ve Kralları *Theudomir*'i tuzağa düşürerek öldürdü. Bu, *Triers*'in *Franklar* tarafından ikinci kez ele geçirilişiydi. Bu hesapla *Triers* tam dört kez ele geçirilmiş oluyordu, bir kez *Vandallar*, üç kez de *Franklar* tarafından. Theudomir öldürülünce onun tahtına Almanya'daki *Salian Frankları*'nın Prensi, ya da Kralı olan *Pharamund* oturdu. Zaman geçtikçe *Pharamund* kendisine yeni güçler kattı ve tümünü yönetti ve *Ren* kıyılarında halkına İmparatorluk toprakları içinde kalan bölgelerin bağışlanmasını sağladı.

Barbarlar artık seslerini çıkartmadan sadece zapt ettikleri alanlarda değil, İmparator *Honorius*'un kendilerine bağışladığı topraklarda da birçok Krallık halinde yerleşmiş oluyorlardı. *Rutilius*'un[14], *Anno Urbis*[15] 1169'un Baharı'nda, yani *Varro*'nun[16] o dönemde yürürlükte olan hesaplama yöntemine göre İS. 416 dediği tarihte salnamesinde yağmalanmış topraklar için yazdığı ağıtta olduğu [gibi] *Illa quidem longis nimium deformia bellis*[17]; demiş ve eklemişti: *Jam tempus laceris post longa incendia fundis Vel pastorales aedificare casa.*[18] Bunun birkaç satır sonrasında da şöyle demişti: *Aeternum tibi Rhenus aret*[19]. Ve *Orosius*, İS. 417'de tamamladığı tarih kitabının sonunda barbar ulusların genel etkisinin azalmasını

14 Claudius Rutilius: İS. *5.* yüzyılda yaşamış Pagan şair ve siyaset adamı.
15 *Anno Urbis*: "Roma şehrinin kuruluşundan itibaren" anlamında kullanılan ve İÖ. 753 yılında başlatılmış olan kronoloji, referans kitapları ve metinleri.
16 Varro: İÖ. 116–27. Asıl adı Marius Terentius'dur. Romalı şair, düşünür ve yazar.
17 "Şu gerçekten de uzun ve iğrenç savaşlar". Latince Salname'den bir bölüm.
18 Latince, Galiçya ve eski İspanyol dialektlerinin karıştırılmasıyla yazılmış Salname'nin bir bölümü, mealen: "Darmadağın edilmiş çiftliklerin tarlalarına, uzun sürmüş bir savaş yıkımının sonrasında nihayet çoban kulübeleri inşa edilebilecek."
19 "Ren Nehri artık ebediyyen bellenebilir."

comprimere, coangustare, addiciere gentes, immanissimas gibi kelimelerle, İmparatorluk içinde birlik ve bütünlük halinde oldukları için ve tüm ülkeleri keyfi olarak işgal etmeyip aynı bütünlük içinde kendilerine bağışlanmış olan topraklarda yerleşik yaşadıkları için de *congustates* deyimiyle tanımlamıştır.[20] İşte bu Krallıklar Heykel'in birbirine karışmış demir ve kilden yapılmış ayaklarıyla temsil edilen, birbirlerine bağlı olmayıp değişik güçlere sahip olan Krallıklardır.

20 Bu cümlede yer alan kelimelerin tümü "İmparatorluk Hayranlığı" veya "Tutkunluğu" şeklinde Türkçeleştirilebilir. Anlatılmak istenilen, Barbarlar'ın İmparatorluk yapısına duydukları hayranlık, özenti ve ona benzemek idealidir. Anlamları mealen şöyledir: "Baskı uygula, kıyılara, koylara sürgün et, en barbar olan kabilelerin başlarını eğdir."

Altıncı Bölüm

DÖRDÜNCÜ CANAVAR'IN ON BOYNUZU İLE TEMSİL EDİLEN ON KRALLIĞA DAİR

Yukarıda sözü edilen savaşlar sırasında Batı Roma İmparatorluğu, *Roma*'nın *Gothlar* tarafından kuşatılarak ele geçirildiği dönemde aşağıda gösterilen on Krallığa bölünmüştü.

1. *Vandallar*'ın ve *Alanlar*'ın *İspanya* ve *Afrika*'daki Krallığı
2. *Suevianlar*'ın *İspanya*'daki Krallığı
3. *Vizigoth* Krallığı
4. *Alanlar*'ın Gallia'daki krallığı
5. *Burgundianlar*'ın Krallığı
6. *Frank* Krallığı
7. *Britain*

8. *Hun* Krallığı
9. *Lombard* Krallığı
10. *Ravenna* Krallığı

Bunlardan yedisi, Sigonius tarafından şöyle anılmışlardır: *Honorio regnante, in Pannoniam Hunni, in Hispaniam Vandali, Alani, Suevi & Gothi, in Galliam Alani, Burgundiones & Gothi, certis sedibus permissis, accepti.* Bunlara Franklar'ı, Britainler'i ve Lombardlar'ı ekleyin, onunu elde edersiniz: çünkü bunlar yedisiyle birlikte aşağı yukarı aynı zamanda ortaya çıkmışlardır. İsterseniz bunlara topluca bir bakalım:

1. *Vandal* Kralları şunlardı: İS. 407'de *Godegesilus*, 407'de *Gunderic*, 426'da *Geiseric*, 477'de *Hunneric*, 484'de *Gundemund*, 496'da *Thrasamund*, 523'de *Geiseric*, 530'da *Gelimer. Godesilus* İS. 406'da *Vandalları Gallia*'ya gönderdi, İS. 409'da *Gunderic İspanya*'ya, İS. 427'de *Geiseric Afrika*'ya soktu; Gelimer ise İS. 533'de *Belisarius* tarafından bozguna uğratıldı. Onların Krallıkları *Gallia*, *İspanya ve Afrika*'da toplam 126 yıl güçlü bir idare kurdular. *Alanlar*'ın *İspanya*'da sadece iki Kralı vardı, *Resplendial ve Ataces, Utacus* veya *Otbacar. Resplendial*'in döneminde İS. 407'de *Fransa*'ya gittiler ve İS. 409'da da *İspanya*'ya. *Ataces*, hemen hemen tüm ordusuyla birlikte İS. 419'da *Visigothlar*'ın Kralı *Vallia* tarafından kılıçtan geçirildi. Bunun sonrasında kalan *Alanlar* kendilerini *Boetica*'daki Vandal Kralı *Gunderic*'in boyunduruğu altına soktular ve *Procopius*'dan öğrendiğime göre daha sonra onunla birlikte Afrika'ya gittiler. O zamanlar *Vandal* Kralları kendilerini Vandal ve *Alan* Kralları olarak tanıtıyorlardı; bu *Victor*'un *Vandal Esareti* adlı eserinde anlattığı *Hunneric Edict*[1] de belirtilmiştir. *Chatti* ile birlikte bu *Alanlar*, bir bölgeye *Cathalaunia* veya *Catha-Alania* adını vermişlerdi ve bu bölge günümüzde de hâlâ bu adla [İspanya'daki Katalan] tanınır. *Alanlar*'ın arasında *Gepidler* de vardı. Bu nedenle *Gepidler* oraya *Alanlar Pannonia*'yı terk etmeden önce gelmişlerdi. İS. 454'deki ölümüne kadar *Attila*'ya bağlı kalmışlardı; daha sonra ise *Ostrogothlar* tarafından zapt edildiler.

2. *Suevianlar*'ın Kralları şunlardı: İS. 407'de *Ermeric*, 438'de *Rechila*, 448'de *Rechiarius*, 458'de *Maldra*, 460'da *Frumarius*, 463'de *Regismund*.

1 *Edict*: Bir tür ferman, kanun gücünde kararname veya düzenleme emri.

Bundan sonraki diğer bazı Krallar bilinmiyor olsa da İS. 558'de *Theudomir,* 568'de *Miro,* 582'de *Euboricus* ve 583'de *Andeca* saltanat sürdüler. Bu Krallık bir süre *İspanya*'da kaldıktan sonra, daimi olarak *Gallaecia* ve *Lusitania*'da varlığını sürdürmüştür. *Alan* Krallığı'nın yıkılmasından sonra *Ermeric* Krallığı'nı tüm *Gallaecia*'ya kadar genişletti ve *Vandallar*'ı *Boetica* ve *Carthagian* bölgesine çekilmeye zorladı. Bu Krallık, *İsidorus*'a[2] göre, 177 yıl varlığını sürdürdü ve daha sonra *Visigoth* Kralı *Leovigildus* tarafından ele geçirildi, İS. 585'de Krallığı'nın bir Bölgesi/Eyaleti yapıldı.

3. *Visigoth* Kralları şunlardı: İS. 400'de *Alaric*, 410'da *Athaulphus*, 415'de *Sergeric* ve *Vallia*, 419'da *Theoderic,* 451'de *Thorismund*, 452'de *Theoderic,* 465'de *Euric,* 482'de *Alaric,* 505'de *Gensalaric*, 526'da *Amalaric*, 531'de *Theudius,* 548'de *Theudisilus* ve diğerleri. Bu Krallığı *Alaric*'in *Trakya*'yı ve *Yunanistan*'ı terk ederek Batı İmparatorluğu'nu istilaya başladığı dönemin tarihine atfediyorum. *Athaulphus*'un Krallığı'nın son döneminde *Gothlar, Romalılar* tarafından yenilmişlerdi ve *Fransa*'dan *İspanya*'ya geçmeye teşebbüs etmişlerdi. *Sergeric* sadece birkaç günlüğüne Krallık yapabildi. *Vallia*'nın hükümranlığının başlarında yeni bir güç oluşturup Romalılar'a saldırdılar ama yine püskürtüldüler ve İmparatorluk adına *İspanya*'daki Barbar Krallıklarını işgal etmeleri şartıyla *Roma* İmparatorluğu'yla barış yaptılar. 417-418'de *Romalılar*'la birlikte *Alanları ve Vandallar*'ı yenerek işgali tamamladılar. Sonra İmparator'dan ihsanıyla *Aquitain*'i alıp *İspanya*'daki tüm zaptettikleri yerleri İmparatora bıraktılar. Böylece *Alanlar* tarafından zapt edilmiş olan tüm yerler *Romalılar*'ın eline geçmiş oldu. 455 yılında *Burgundianlar* tarafından desteklenen *Theodoric*, o dönemde tamamına yakını *Suevianlar*'ın işgalinde olan İspanya'yı işgal etti, bir kısmını ise ellerinden aldı. İS. 506'da *Gothlar, Franklar* tarafından *Gallia*'dan sürüldüler. İS. 585'de de *Suevian* Krallığı'nı yıkarak tüm İspanya'ya sahip oldular. İS. 713'de *Saracenler*[3] *Goth* topraklarını işgal ettiler, ama bir süre sonra yitirdikleri toprakları tekrar ele geçirmeyi başardılar, daha sonra da bütün *İspanya*'ya hâkim oldular.

2 İsidorius: Ünlü fizikçi ve matematikçi. Jüstinyen, Aya Sofya'yı yeniden inşa ettirirken onun matematik hesaplarını yapmasını istemişti.

3 Saracen: Roma İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde Arap Yarımadası'nda yaşayan fakat Arap olmayan halklar için kullanılan bir deyim. Daha sonraları Kuzey Afrika kökenli tüm müslümanları anlatır. Haçlı Seferleri sırasında Türkler de dahil, tüm müslümanlar için kullanılmıştır.

4. *Alanlar*'ın *Gallia*'daki kralları, *Goar, Sambida, Eocharic, Sangibanus, Beurgus* vd. dir. İS. 407'de *Goar*'ın yönetiminde *Gallia*'yı işgal ettiler ve İS. 412'de *Ren Nehri*'nin kenarında yerleşimler kurdular. *Bucher*'e[4] göre *Goar*'ın halefi olmasa da oğlu olarak gösterilen *Sambida*'nın yönetiminde, kendilerine İmparator'un Generali *Aetius* tarafından İS. 440'da verilmiş olan *Valence* Bölgesi'nde yerleşkelere sahiptiler. *Eoharic*'in yönetiminde kendilerine yine *Aetius* tarafından verilmiş olan isyancı *Galli Arborici*'lere ait bölgeleri zaptettiler. Bu bölgeye *Alenconium, quası Alaorum conventus*[5] adını verdiler. *Sangibanus*'un hükümranlığı döneminde Kraliyet başkenti olan *Orleans, Hun* Kralı *Attila* tarafından 500.000 kişilik bir orduyla muhasara edildi. *Aetus* ve *Gallia*'nın *Barbar Kralları,* kuşatmayı kaldırabilmek için *Alanlar*'ın yardımına geldiler ve İS. 451'de *Chatti* ile karşı karşıya gelen *Alanlar, in campis Catalaunicis*[6] adıyla anılan unutulmaz bir savaşın sonunda Hunlar'ı yendiler. Bu bölgeye şimdi *Campania* veya *Champagne* denilir. Bu savaşta iki taraftan 162 000 kişi öldü. Bir ya da iki yıl sonra *Attila* yine büyük bir orduyla gelerek bu Krallığı ele geçirmek istedi, ama *Visigotlar* ve *Alanlar*'dan oluşan bir ordu tarafından üç gün süren bir savaşta, önceki kadar kayıplar vererek yenildi. *Beurgus* ya da *Biorgor*'un yönetiminde *Maximus* İmparator oluncaya kadar *Gallia*'yı her yandan istila ederek ayakları altında çiğnediler. Ondan sonra kış aylarında Alpleri geçip *Liguria*'ya geldiler ve orada İS. 464'de İmparator'un ordusunun kumandanı *Ricimer* tarafından yenildiler ve *Beurgus* öldürüldü. Daha sonra *İtalya* Kralı *Odoacer* ve *Franklar*'ın Kralı *Childeric* tarafından kurulan ortak bir ordu tarafından 480 yılında ve daha sonra 511 yılında *Avusturya Frankları*'nın Kralı *Theudobert* tarafından bir kez daha yenildiler.

5. *Burgundianlar*'ın krallar'ı şunlardı: 407'de *Gundicar*, 436'da *Gundioc*, 467'de *Bilimer*, 473'de *Gundobaldus* ve *kardeşleri*, 511'de *Sigismund*, 517'de *Godomarus*. *Gundicar*'ın yönetiminde İS. 407'de *Gallia*'yi işgal ettiler ve 412'de İmparator tarafından kendilerine *Ren* Nehri yakınlarında verilen *Gallia Belgica*'da yerleşkeler kurdular. Saxonlar'la birlikte o kadar güçlenmişlerdi ki, 417'de *Orosius* şöyle yazmıştı: *Burgundionum esse praevalidam manum, Galliae hodieque testes sunt, in quibus*

4 Windeline ve Bucher: Eski Alman Arşivleri ve yayıncıları.
5 "(Yaşam tarzı itibariyle) Yarı-Alanlaştırılmış, Alan-İli."
6 Challon Savaşı, 24 Haziran 451. Champagne Bölgesi'nde bir yerleşim alanı.

praesumpta possessione consistunt.[7] 435 yılına doğru önce *Aetius* tarafından, sonra da *Hunlar*'dan ağır darbeler aldılar. Fakat beş yıl sonra *Savoy*, yerleşik halklar ile müşterek bir şekilde yaşamaları şartıyla onlara verildi ve bundan sonra yine güçlü bir Krallık oldular ve *Ron* Nehri ile sınırlandırılmışken daha sonra *Gallia*'nın kalbine kadar yayıldılar. *Gundobald, Araris* ve *Ron* Nehirleri ile Marsilya'nın civar Bölgeleri'ni ele geçirdi ve İmparator *Glycerius*'un döneminde *İtalya*'yı işgal ederek aralarında kanbağı bulunan tüm toplulukları hükümranlığı altına aldı. *Godamorus, Orleans*'ı başkenti yaptı. O zamanlar bu Krallığa *Regnum Aurelianorum*[8] deniliyordu. *Godomarus*, İS. 526'da *Frank* Kralları *Clotharius ve Childebert* tarafından zapt edildi. Bu dönemden sonra bu krallık bazen *Franklar*'a bağlı kaldı, bazen de ayrı düştü, ta ki Büyük *Charles*, oğlu *Carolottus*'u *Burgundy* Kralı yapıncaya kadar. Bu dönemden sonra yaklaşık 300 yıl kendi krallarına sahip oldular, ama bu tarihten sonra *Burgundy* Dukalığı, *Burgundy* Eyaleti ve *Savoy* Eyaleti olmak üzere önce üçe, sonra da daha küçük eyaletlere bölündüler.

6. *Frank* Kralları şunlardı: İS. 407'de *Theudomir*, 417'de *Pharamond*, 428'de *Clodio*, 448 de *Merovaeus*, 456'da *Childeric*, 482'de *Claodovaeus* vd. Bu Krallığı en ince ayrıntılarına değin araştırmış olan iki eğitmen *Windeline* ve *Bucher*, onun başlangıcını Barbarlar'ın *Gallia*'yı işgal ettikleri İS. 407 yılıyla aynı tarihle irtibatlandırmaktadırlar. İlk Krallar'la ilgili olarak *Labbe'nin Kütüphanesinde* yer alan elyazmasında şu belgeler vardır:

> *Historica quaedam excerpta ex veteri stemmate genealogico Regum Franciae. Genobaldus, Marcomerus, Suno, Theodemeris. Isti duces vel reguli extiterunt à principio gentis Francorum diversis temporibus. Sed incertum relinquunt historici quali sibi procreations lineâ successerunt.*
>
> *Pharamundus: sub hoc rege suo primo Franci legibus se subdunt, quas primores eorum tulerunt Wisogastus, Astrogastus, Salegastus.*
>
> *Chlochilo. Iste, transito Rheno, Romanos in Carbonaria sylva devicit, Camaracum cepit & obtinuit, annis 20 regnavit. Sub hoc rege Franci usque Summam progressi sunt. Merovechus. Sub hoc rege Franci Trevirim destruunt, Metim succendunt, usque Aurelianum perveniunt.*[9]

7 "Bugün Burgundianlar'ın olağanüstü kudretine, ele geçirdikleri ve yerleştikleri Gaul'un bölgeleri tanıktır."

8 "(Altın, Güneş ve Bilginin) Pırıltısıyla, parıldayan Krallık."

9 "Fransa Kralları'nın eski geneolojik köklerine dair bazı tarihsel vesikalar. Genebaldus, Marcome-

Genobaldus, Marcomer ve *Suno*'ya göre bunlar, *Theodosius* dönemindeki *Transrhenane* Frankları'nın başkanlarıydılar ve konumuz itibariyle bizi ilgilendirmemektedirler. Bu bahse, *Ivo Carnotantis* tarafından, *Didi Rhenasus* tarafından da *Thiedo* ve *Theudomerus* diye adlandırılan isyancı *Salii*'nin ilk Kralı *Theudomir* ile başlayacağız. *Petavius* tarafından basıldığı bilinen bir altın sikkede sureti ve altında da THEUDOMIR REX yazısına rastlanmıştır. *Windeline*'in de onayladığı gibi bu sikke yakın zamanlara kadar kullanılmaktaydı: Bu sikke *Theudomir*'in *Gallia* Kralı olduğunu göstermektedir ve vahşi *Almanlar*'ın o dönemde para basmaktan anlamadıklarını ve Latin sözcük ve harfleri kullanamadıklarını da gözler önüne sermektedir. İmparator *Theodosius*'un gözdesi Kral *Ricimer* veya *Richomer*'in oğluydu ve bir taraftan *Romalı Franklar,* diğer taraftan da *Salianlar*'ın Krallık soyundan geldiği için, ayaklanmalar üzerine onu Kral yapmışlardı. *Excerptis Gregorii Turononsis* ė *Fredigario, cap, 5, 6, 7, 8'de* sırasıyla kral oluşu, *Jovinus*'un tiranlığı ve *Jovinus*'un taraftarlarının öldürülüşü, Tries'in *Franklar* tarafından ikinci kez ele geçirilişi, *Castinus* ile savaşları ve bu savaşlar sırasında bu Kral'ın öldürülüşü ve bunları izleyen olaylar bir düzene konulmuştur.

> *Extinctis Ducibus in Francis, denuo Reges creantur ex eadem stirpe qua prius fuerant. Eodem tempore Jovinus ornatus regios assumpsit. Constantius fugam versus Italiam dirigit; missis a Jovino Principe percussoribus super Mentio flumine, capite truncatur. Multi nobilium jussu Jovini apud Avernis capti, & a ducibus Honorii crudeliter interempti sunt. Trevirorum civitas, factione unius ex senatoribus nomine Lucii, à Francis capta & incensa est.-Castinus Domesticorum Comes expeditionem accipit contra Francos, &c. Franci electum à se regem, sicut prius fuerat, crinitum inquirentes diligenter ex genere Priami, Frigi & Francionis, super se crearunt nomine Theudemerum filium Richemeris, qui in hoc praelio quod supra memini, à Romanis interfectus est; In consularibus legimus Theodemerem regem Francorum filium Ricimeris quondam, & Ascilam matrem ejus, gladio interfectos.*[10]

---

rus, Suno, Theodemeris; bunlar küçük krallardır ve Franklar'ın ilk dönemlerinde hüküm sürmüşlerdir. Fakat tarih yazarları onların hangi dönemlerde ve hangi unvanlarla birbirlerini izlediklerini kuşkulu bırakmışlardır. Pharamundus; Franklar'ın ilk kralıdır ve onun döneminde Franklar, geçmişte Kabile Şefliği yapmış olan Wisogastus, Atrogastus, Somme'nin koydukları yasaları tanımışlardır. Chlochilo; bu Kral Ren nehrini geçip Carbonarian Ormanı'nda Romalılar'ı kesin bir yenilgiye uğratmıştır. Yirmi yıl aralıksız hüküm sürmüş ve onun döneminde Franklar, Somme'ye kadar ilerlemişlerdir. Merovechus; onun döneminde Franklar Treves'i yıkmışlar ve Metz'i yakarak Orleans'a girmişlerdir."

10 "Frank Kralları'nın arasından Dükler (Dukalar) ortadan kaldırılınca, krallar yine eskiden olduğu

Ordericus Vitalis'in söz ettiği şekilde, *Franklar* ve isyancı *Gaulle*r, *Theudomir* döneminde birbirleriyle savaşıyorlardı. Ama *Romalılar*'ın bu zaferi üzerine ittifakla daha güçlü bir hale gelmişlerdi (*Apud Bucherum,* l. 14. c. 9. n. 8*)*.

Cum Galli prius contra Romanos rebellâssent, Franci iis sociati sunt, & pariter juncti, Ferramundum Sunonis ducis filium, sibi regem praefecerun. Prosper sets down the time: *Anno 25 Honorii, Pharamundus regnat in Francia*[11] *Bucher*, bunu doğru gözlemleyerek, *Valentinian*'ın ölümünden, *Honorius*'un Hükümranlığına kadar olan dönemi 416 yılının sonuna veya ertesi yılın başına tarih düşerek ve iyi bir tahlil yaparak *Pharamund*'un Krallığının sadece *Franklar*'ın anayasasına göre değil, aynı zamanda *Honorius*'un onayıyla taçlandırılmış olduğunu ve yapılan bir anlaşmayla *Gallia*'nın ona devredildiğini öne sürmektedir. *Romalı* tarihçilerin onu ilk Kral olarak düşünmelerinin nedeni belki de budur. Bunu anlayamamış olan bazı tarihçiler onun *Transbene Frankları*'nın ordusuyla bu Krallığı kurarak ünlendiğini yazmışlardır. Böyle bir orduyla gelmiş olabilir, ama [esas itibariyle] siyasi ve kanbağı hakkıyla *Theudomir*'in halefi olmuştu. Yukarıda *Fredigarius, Extinctis Ducibus, in Francis denuo Reges creantur ex eadem stirpe quâ prius fuerant*[12] da belirtildiği üzere Krallık, bu yeni seçilmiş aile döneminde birden fazla Kral tarafından sürdürülmüştür. Eğer *Honorius*'un hükümranlığını babasının ölümüyle başlatırsanız, *Pharamund*'un Krallığı, *Bucher*'in verdiği tarihten iki yıl sonra başlayabilir. Elimizde bulunan *Salique* Yasaları onun devrinde hazırlanmışlardı ve adından da anlaşıldığı gibi, başında bulunduğu Krallığın *Sallii* olduğu bellidir. Bu yasalardaki kan parasıyla[13] tazminatlarla ilgili kayıtlar onun hükümranlık sürdüğü bölgelerin zenginliği dolayısıyla da İmparatorluk'a dahil olduğunu gösterir: Vahşi

gibi aynı köklerden seçilmeye başlandı. Bununla aynı zamanda Jovinus, kendisine Kral unvanını ve onurunu temin etti. Constantine, İtalya Seferi'ne çıktı, fakat Mentius Nehri'nde Jovinus'un suikastçıları tarafından başı kesildi. Jovinus'un emriyle birçok soylu Averni'de tutuklandı ve Honorius Dükleri (Krala bağlı olanlar) tarafından vahşice öldürüldüler. Lucius adlı bir Senatör'ün işbirliği yapması sonucunda Treves şehri ele geçirildi ve yakıldı. Castinius adlı bir Saray Muhafız Alayı Komutanı Franklar'a karşı sefer düzenlemek mecburiyeti altına girdi."

11 Gaul, Roma'ya karşı isyan amacıyla ilk adımları atınca Franklar onlarla birleştiler ve birlikte, Suno Dükü'nün oğlu Pharamundus'u kendilerine kral olarak seçtiler. Prosper, Pharamundus'un Fransa Kral'ı seçilmesini Honorius'un 25. yılına tarihler.

12 Bkz. dipnot: 58.

13 Pecuniary mullets: Cinayet, tecavüz, gasp ve saldırganlık gibi adi suçların işlenmesinden sonra ödenen Kan Bedeli parası.

Almanlar o dönemde para kullanmasını bilmiyorlardı, *Romalılar*'a karıştıktan sonra öğrendiler. *Franklar*'ın *Hristiyan* dinine geçişlerinden hemen sonra, yani, *Merovaeus*'un hükümranlığının sonunda veya kısa bir süre sonrasında *Salique* yasalarının önsözüne eklenmiş özgün şekliyle bu Krallık şöyle tasvir edilmiştir: *Haec enim gens, quae fortis dum esset & robore valida, Romanorum jugum durissimum de suis cervicibus excussit pugnando*, &c[14]. Buradan da anlaşıldığı üzere bu Krallık bir işgalle değil, bir ayaklanmayla kurulmuştu. *Prosper*[15], krallarını sıralarken bizlere şöyle seslenmişti: *Pharamunds, Francia*'da hüküm sürdü; *Cladio Francia*'da hüküm sürdü; *Merovaeus Francia*'da hüküm sürdü. Kastettiği tüm yerlerin bir ve aynı *Francia* olmadığını kim iddia edebilir? Şu kesindir ki, *Merovaenus'un Francia*'si, *Gallia*'daki *Francia* ile aynı idi.

Yukarıda belirtildiği gibi *Pharamund*'un babası, İmparator *Theodisius*'un hükümranlığı döneminde *Almanya*'daki *Franklar*'ın kralıydı. *Pharamund* da aynı *Franklar*'ı, İmparatorluk sınırları içindeki *Salianler*'in kralı *Theudomir*'in hükümranlığı başlamadan önce, diyelim ki, *Honorius*'un hükümranlığının ilk yılında veya Franklar'ın, Kralları *Marcomir* ve *Suno*'nun, ki ikisinden biri *Pharamund*'un babası olduğu bilinen, *Stilico* tarafından geri püskürtüldükleri sırada ve *Theudomir*'in ölümünden sonra *Romalı Franklar*, *Pharamund*'u ve halkını *Ren* ötesinden çağırmış olabilirler. Ancak biz *Pharamund*'un *Almanya*'daki hükümranlığını dikkate almayacağız. Bu krallığı imparatorluğun içindeki yükseliş dönemine tarihleyeceğiz ve krallığa ister bu kralın döneminde, ister onun halefi *Clodio*'nun döneminde gelmiş olsunlar, *Ren* ötesinden gelerek katılan diğer *Franklar*'la birlikte güçlenişine dikkat çekecegiz. Çünkü *Pharamund*'un Krallığı'nın son yılında *Aetius*, onun *Gallia*'daki topraklarının bir kısmını geri almıştı. Fakat onun Halefi *Clodio* (*Fredigarius, Theudomir*'in oğlu olarak tanıtır) ve bazılarına göre de adı *Clogio, Cloio* veya *Claudius*'tur. *Ren* ötesinden çok kalabalık bir *Frank* topluluğunu çağırmış ve kaybedilen topraklarını geri aldığı gibi fetihlerini *Soame* Nehri'ne kadar genişletmişti. Sonrasında *Franklar,* zaptedilen toprakları aralarında paylaştılar. *Koln*'da ve *Combray*'de bazı yeni Krallıklar ile bazı kentler kurdular. Bu krallıklar

14 "Bu ulus, kendini en güçlü ve kudretli gördüğü sırada baskıcı Roma'nın boyunduruğunu boynunda buldu."

15 Prosper ve Zozismus: Panegyr (Methiye) yazmış Grek ve Romalı kişiler.

ve kentler de, *Gothlar*'ı da *Gallia*'dan kovmuş olan ve Paris'i merkez edinip o zamandan beri orada bulunan *Claudios* tarafından zaptedildiler. Bu sınırlar günümüzdeki *Fransa*'nın özgün halidir.

7. *Britain* Kralları şunlardır: İS. 407 veya 408'de sırasıyla *Marcus, Gratian ve Constantine*; İS. 425'de *Vortigern,* 466'da *Aurelius Ambrosius,* 498'de *Uther Pendraco*, 508'de *Arthur*, 542'de *Constantine*, 545'de *Aurelius Cunanus,* 557'de *Vortiporeus,* 581'de *Malgo,* 586'da *Careticus,* 613'de *Cadwan*, 635'de *Cadvalin,* 676'da *Cadewalleder.* İlk üç Kral *Romalı* Tiranlar'dı ve İmparatorluğa başkaldırmışlardı. *Orosius, Prosper* ve *Zosimus,* bunların ayaklanmalarını Barbarların Gallia'ya ayak basmalarının bir uzantısı olarak görürler. *Zosimus* da *Prosper*'le aynı kanıdadır ve isyanı Barbarlar'ın girişiminin başladığı yılın hemen bir gün sonrasına tarihler. Böylelikle tam tarihi şu şekilde çıkarıyorum: *Marcus* sadece birkaç gün krallık yaptı, *Gratian* dört ay süreyle kral kaldı, *Constantine* ise üç yıl. *Roma*'yı alışından bir yıl sonra İS. 411, 14. *kal Octob*'da öldürüldü. Ayaklanma ise İS. 408'in baharında olmuştu. *Sozomen*[16], *Constantine*'in *Gallia* seferini *Arcadius*'un ölümüne veya biraz sonrasına bağlar. *Arcadius* İS. 1 Mayıs 408'de ölmüştü. Bu Tiranlar'ın hükümranlıkları kısa sürmüştü ama *Britain* krallığının kurulmasında bir başlangıç vermişlerdi, dolayısıyla da bunlar ilk üç Kral olarak düşünülebilirler. Özellikle de *Constantine*'in hanedanı, oğulları *Aurelius Ambrosius* ve *Uther Pendraco* ile torunu *Arthur* ise ondan sonra hüküm sürmüşlerdi. Bu Tiranlar'ın ayaklanmasından itibaren aksi sorgulanamayacak [kadar kesin] belgelerden öğrendiğimize göre, *Britain*, İmparator'un asker gönderemediği için yönetiminde tutamadığı [bu] Ada, Roma İmparatorluğu'nun boyunduruğundan kurtulup ayrı bir Krallık olarak varlığını sürdürebildi. Çünkü *Prosper*'in bize anlattığına göre; *A. C. 410, Variane Cos. Hac tempestate prae valetudine Romanorum, vires funditùs attenuatae Britanniae*[17]. Ve *Siegebert* bunu Roma'nın kuşatılmasına bağlayarak şöyle dedi: *Britannorum vires attenuatae, & substrahunt se à Romanorum dominatione*[18] *ve Zosimus* (lib. 6) *Transrhenane Barbarları* her

16 Sozomen: Bugünkü Filistin'in Gazze bölgesinde 380 yılında doğan Arap asıllı Hıristiyan Kilise tarihçisi. İS. 450'de Constantinople'de öldü.

17 Prosper'in anlattığına göre: "Varianus'un Konsullüğü sırasında İS. 410 yılında Romalılar zayıf düştükleri için Britania'daki askeri güçlerini en alt düzeye indirmişlerdi."

18 "Britonlar'ın arasında askeri güçler azaldı ve Britonlar kendilerini Roma İmparatorluğu'nun Tebası olmaktan kurtardılar."

yeri işgal edince Britain Adası'nın ve geçitteki bazı *Kelt* kavimlerinin nüfuslarındaki azalma, *Roma* İmparatorluğundan düşmelerine sebep oldu. Artık *Roma*'nın yasalarına bağlı olmadıkları için "kendi koydukları yasalara göre", κατ' 'εαυτον βιατευειν[19], kendi başlarına diledikleri gibi idare olundular. *Britonlar*, kendi güvenliklerini sağlayabilmek için her şeyi göze alıp silahlandılar ve sınırlarını Barbar saldırılarından korudular. Benzer şekilde, *Britonları* taklit eden Brabant ve Gaul Eyaletleri de kendilerini *Romalı* başkanlardan özgürleştirdiler. Bir tür *commonwealth* (ortak mülk) oluşturarak kendi diledikleri gibi, *Briton* ve *Celtic* uluslarının bu ayaklanması *Constantine*'in krallığı hileyle ele geçirdiği sırada oldu. Bu nedenle *Procopius* da (*lib. 1. Vandal*) aynı *Constantine* ile ilgili şöyle diyordu: *Constantine* savaştan yenik çıkınca kendi çocukları tarafından öldürüldü[20]. Bundan sonra *Romalılar* bir daha *Britain*'i ele geçiremediler ama bu dönemden sonra [onlar] Tiranlar'ın egemenliğinde kaldılar. *Beda*[21], *l.* 1. *c.* 11: *Fracta est Roma à Gothis anno* 1164 *suae conditionis*; *ex quo tempore Romani in Britannia regnare cessaverunt.* Ve *Ethelwaldus*: *A tempore Romae à Gothis expungnatae, cessavit imperium Romanorum à Britannia insula, & ab aliis, quas sub jugo servitutis tenebant, multis terris* Ve *Theodoret2, serm. 9. de curand. Graec. affect.* 424 yılı civarında *Britonlar*'ı artık Roma'nın hakimiyeti altında olmayan ulusların arasında sayar. Böylece, *Sigonius*: *ad annum* 411, *Imperium Romanorum post excessum Constantini in Britannia nullum fuit.*[22] Constantine'in ölümüyle *Vortigern*'in hükümranlığı arasında *Pict* ve *Scotlar'la* savaşlar yaşadılar ve iki kez Roma Birlikleri'nin desteğiyle düşmanlarını püskürttüler ama Birlik ayrılırken gayet açık ve net bir şekilde bir daha yardımlarına gelmeyeceğini söyledi. *Vortigern*'in hükümranlığı'nın başlangıcıyla ilgili *Camden* ve diğerlerinin alıntıladıkları *Nennius*'daki eski bir *Chronicle* da şu kayıt vardır:

Guortigernus tenuit imperium in Britannia, Theodosio & Valentiniano Coss. [*viz.* A. C. 425.] *& in quarto anno regni sui Saxones ad Britanniam*

19 Grekçe, "Kendi koydukları yasalara göre."

20 "Britonlar'ın arasında askeri güçler azaldı ve Britonlar kendilerini Roma İmparatorluğu'nun Tebası olmaktan kurtardılar."

21 Noel Beda: 1470–1537. Sorbon'da İlahiyat Fakültesi'nin başı seçilmişti.

22 "1164 yılında Gothlar Roma'nın gücünü kırınca Roma'nın Britania'daki hakimiyeti sona erdi." Ve devamı: "Gothlar Roma'ya fırtına gibi saldırdılar Roma'nın Britania Adası'ndaki ve daha birçok yerde köle olarak tuttukları ülkeler bu esaretten kurtuldular." Ve devamı: "411 yılı civarında, Konstantin'in çekilmesiyle, Roma'nın Britania'daki hakimiyeti bitti."

venerunt, Felice & Tauro Coss. [*viz.* A. C. 428.][23] Saxonlar'ın bu gelişi söz konusu Chronicles'da yer aldığından, *Siegebert* bunu *Valentinian*'in 4. yılına denk düştüğünü anmaktadır. İki yıl sonra *Saxonlar Pictler*'le birlikte *Britonlar*'a yenildiler. Daha sonra İmparator *Martian*'in hükümranlığı sırasında, 450–456 yıllarında kendilerine katılmaya davet edildiler. Ama altı yıl sonra ayaklandılar ve onlara karşı başarılı savaşlar yürüterek mücadelelerini sürdürdüler. Buna rağmen *Britonlar, Careticus*'un hükümranlığına değin çok zengin bir Krallığı yaşatmayı başardılar ve iki ulus arasındaki savaş İS. 688'de *Sergius*'un Papalığı dönemine kadar sürdü (*Rolevinc's Antiqua, Saxon I. 1. c. 6).*

8. *Hunlar*'ın kralları şunlardı: 406'da *Octar* ve *Rugila,* 433'de *Bleda* ve *Attila*. Octar ve Rugila, Hunlar'ın Tuna'nın ötesindeki *Gothia* Kralı *Munzuc*'un kardeşleriydiler. *Bleda* ve *Attila* ise onun oğullarıydı, *Munzuc* ise *Balamir*'in oğluydu. Önceki ikili *Hunlar*'ın Krallarıydılar ama bütün Hunlar'ın değil, sonraki ikili ise onların oğullarıydılar. *Jornandes*'i[24] kaynak alarak Hunlar'ın *Pannonia*'daki hükümranlığının tarihini *Vandal* ve *Alanlar*'ın *Pannonia*'yı terk ettikleri İS. 407 yılına bağlıyorum. *Sigonius, Visigothlar*'ın İS. 408'de Pannonia'yı[25] terk ettikleri tarihe bağlar. *Constat*'a göre *quod Gothis ex Illyrico profectis, Hunni successerunt, atque imprimis Pannoniam tenuerunt. Neque enim Honorius viribus ad resistendum in tantis difficultatibus destitutus, prorsus eos prohibere potuit, sed meliore consilio, animo ad pacem converso, foedus cum eis, datis acceptisque obsidibus fecit; ex quibus qui dati sunt, Aetius, qui etiam Alarico tributus fuerat, praecipue memoratur*[26]. *Aetius*'un *Hunlar*'a ve *Gothlar*'a nasıl tutsak olarak gönderildiği; *Frigeridus, Honorius*'un

23 "Guortigernus, Theodosius ve Valentinianus'un Konsüllükleri sırasında, yani İS. 425'de Britania'da denetimi eline geçirdi ve onun iktidarının dördüncü yılında, Felix ve Taurus'un, İS. 428'deki Konsüllükleri sırasında, Saxonlar Britania'yı işgal ettiler."

24 Jornandes: 6. yüzyıl. Tarihçi ve vakanüvist. Bkz. Bibliotheque ancienne et moderne, Vol. 19, pp 415–418 par Jean Le Clerc.

25 Pannonia: Bugünkü Macaristan ve Romanya'nın bir kısmı. Geri kalan Romanya, Moldova ve Bulgaristan'ın Dobruca ve Burgaz kısmı Dacia olarak bilinir.

26 "Gothlar'ın, Illyrium'u [bugünkü Arnavutluk ve Dalmaçya'nın bir kısmı] terk ettikleri sırada Hunlar'ın öncelikle Pannonia'yı güvenlik altına aldıkları konusunda herkes hemfikirdir. Çünkü Honorius, o kadar çok zorlukla boğuşuyordu ki, buraları doğrudan denetlemekten acizdi: bu nedenle de daha elverişli bir plana başvurarak ve onlarla karşılıklı rehin vermek yoluyla bir anlaşma yapmak yoluna gitti. Aetius, verilen rehinlerden biriydi ve daha önce da Alaric'e rehin olmak için gönderilmiş olması dikkat çekicidir."

ölümünden sonra tahtı hileyle ele geçirerek Batı İmparatorluğu tacını kuşanan *John*'a şiddetli emirler gönderen Doğu İmparatoru *Theodius*'un *Iis permotus Johannes, Aetium id tempus curam palatii gerentem cum ingenti auri pondere ad Chunnos transmisit, notos sibi obsidiatûs sui tempore & familiari amicitiâ devinctos*[27] ve biraz ilerisinde *Aetius tribus annis Alarici obses, dehinc Chunnorum, postea Carpilionis gener ex Comite domesticorum & Joannis curopalatae*[28] bu yazısıyla bütünleşmiştir. *Bucher, Aetius*'un 410 yılına kadar *Alaric*'e, onun ölümünden sonra 411–415 arasında *Hunlar*'a, 417-418'de damadı *Capilio*'ya tutsak olduğunu ve 423 yılının sonuna doğru da, *John*'a *Curopaletes yapıldığını anlatır*[29]. Aetius, *Honorius*'un barbar uluslarla anlaşmalar yaparak yerleşkeler bahşettigi 412–413 yılları arasında *Hunlar*'a tutsak olmuş olabilir. Fakat ben *Sigonius* gibi *Aetius*'un *Alaric*'e İS. 403'de tutsak olduğunu söyleyebilirim. Öte yandan *Prosper* tarafından da gösterildiği üzre *Hunlar* 432 yılında *Pannonia*'nın tamamına sahiptiler. *Eusebius*'un ilk *Chronicle* kitabında *Prosper* şöyle yazmıştı: *Anno decimo post obitum Honorii, cum ad Chunnorum gentem cui tunc Rugila praeerat, post praelium cum Bonifacio se Aetius contulisset, impetrato auxilio ad Romanorum solum regreditur.* İkinci kitapta da: *Aetio & Valerio Coss. Aetius depositâ potestate profugus ad Hunnos in Pannonia pervenit, quorum amicitiâ auxilioque usus, pacem principum interpellatae postestatis obtinuit* diye yazmıştı[30]. Buradan da anlaşılıyor ki, bu dönemde, *Maximus*'un *Rechilla* diye bahsettigi *Rugila, Pannonia*'daki *Hunlar*'ın Kralıydı.

Pannonia daha önceden *Hunlar*'a terk edildiği için artık İmparatorluk sınırları içinde sayılmıyordu ve *Hunlar Aetius'un onlarda* tutsak iken dostluk kurduğu aynı *Hun* topluluğuydu. Bu dostluk sayesinde onları İS. 424'de Tiran *John*'un yardımına gitmeye ikna etmişti ve şimdi de onların İmparator'la arasını bulmaları için kendisine yardımcı olmalarını

27 "Bu emirlerden rahatsız olan John, o dönemde Saray Nazırı olan Aetius'u, bol miktarda altın vererek Hunlar'a yolladı; çünkü onlar, aralarında rehin kaldığı dönemden beri onu tanıyorlardı ve ona dostluk bağlarıyla bağlıydılar."

28 Ve biraz ilerde: "Aetius, Alaric'in korumasında üç yıl rehin tutuldu; sonra Hunlar'a rehin verildi ve sonra Carpillio'nun damadına rehin verildi. Ve sonunda John'un Saray Valisi ve Muhafız Alayı Komutanı oldu."

29 Curopalates: Muhafız Alayı Komutanı.

30 "Honorius'un ölümünden on yıl sonra, Aetius, Boniface ile kavga ettikten sonra, o sırada Rugila'nın yönetimindeki Hunlar'ı geri çekti ve onların yardımıyla Roma topraklarına geri dönebildi."

sağlamıştı. *Socrates*'in dediğine göre *Octar*[31] İS. 430'da ölmüştü ve Octar'ın ölüm haberi duyulunca *Hunlar*'ın öndersiz kaldıklarını fark eden *Burgudianlar*, kısa bir süre önce yenildikleri Hunlara karşı öylesine şiddetli bir karşı atak yaptılar ki, 3.000 kişiyle 10.000 *Hun*'u bozguna uğrattılar. *Rugila*'nın *Pannonia*'daki Kral olduğunu zaten biliyorsunuz. *Prosper* ve *Maximus*'un yazdıklarına göre, *Rugila*, İS. 433'de öldü ve yerine *Bleda* geçti. Babaları *Munzuc*'un, Krallığı *Bleda* ve kardeşi *Attila* arasında paylaştırdığı *Tuna*'nın ötesindeki *Hunların* Krallarıydılar. Şimdi *Pannonia*'daki Krallığı da kendi Krallıklarına katmışlardı. O zamanlar *Paulus Diaconus* şöyle demişti; *regnum intra Pannoniam Daciamque gerere*[32]. 441 yılında *Pannonia*'daki güçlerine *İskitler*'den yeni ve büyük ordular katarak İmparatorluğu yeniden işgale başladılarsa da, bu savaş sonuçlanmak üzereydi. *Attila,* kardeşi *Bleda*'nın barış yapma eğiliminde olduğunu görünce 444'de onu öldürdü ve topraklarına da sahip olarak İmparatorluğu yeniden işgal etti. Sonunda *Attila Romalılar* ile birçok büyük savaşın akabinde 454'de öldü ve oğulları devletin toprakları üzerinde kavga etmeye başlayınca, tebaaları olan *Gepideler, Ostrogothlar* ayaklanıp krallığa karşı savaşlar açtılar. Aynı yıl *Ostrogothlar* İmparator *Marcian* ve *Valentin* tarafından kendilerine *Pannonia*'da bağışlanan yerleşkeler elde ettiler. Tüm tarihçilerin ortak kabulü olarak *Romalılar, Attila*'nın ölümünden sonra *Hunlar*'ı *Pannonia*'dan çıkarttılar. Bu ihraç *Chronicum Boiorumda ve Sidonius*, Carm. 7. in Avitum'da anlatıldığı üzere *Avitus*'un hükümranlığı döneminde gerçekleşmişti ve İmparatorluk ile ilgili olarak şöyle yazmıştı:

> —*Cujus solum amissas post saecula multa*
> *Pannonias revocavit iter, jam credere promptum est*
> *Quid faciet belli* [33]

Şairin demek istediği şudur ki, *Avitus*'un gelişiyle birlikte *Hunlar, Gothlar*'a daha kolay hakim olmuşlardı. Bu dizeler, Avitus'un hükümranlığının başladığı dönemde *Sidonius*[34] tarafından yazılmıştı. *Avitus*'un hükümranlığı da İS. 455 yılının sonunda başlamıştı ve bir tam yıl bile sürmemişti.

---

31 Octar: Hunlar'ın lideri. Tarihçi Olympiodoros onun İS. 412/413 de Hunlar'ın başına geçtiğini anlatır.
32 "Pannonia ve Dacia sınırlarında dolaşıp durdular."
33 "Bizler için nesiller boyu sürecek bir kayıp olan Pannonia Bölgesi'nin yağmalanmasının ne anlama geldiğini tahmin etmek kolaydır."
34 Apollinaris Sidonius: Aristokrat şair ve diplomat. İS. 430–489. 5. yüzyıla dair yazdığı mektuplarla ünlenmiştir.

Jornandes der ki: *Duodecimo anno regni Valiae, quando & Hunni post pene quinquaginta annos invasa Pannonia, à Romanis & Gothis expulsi sunt.* Ve *Marcellinus da şöyle demişti: Hiero & Ardaburio Coss. Pannoniae, quae per quinquaginta annos ab Hunnis retinebantur, à Romanis receptae sunt.*[35] Anlaşılıyor ki, *Hunlar Pannonia*'yı 378 veya 379'da işgal ederek ele geçirmişler ve 427'de buradan çıkartılıncaya kadar ellerinde tutmuşlardı. Fakat bu konuda hiçbir şüpheye yer yoktur ki, İmparator *Theodius* İmparatorluğu bir bütün olarak bırakmıştı. *Prosper*'e dayanarak belirttiğimiz gibi, *Hunlar* 432 yılına kadar *Pannonia*'nın tüm mülkiyetine sahip kalmışlardı. *Vizigothlar*'ın o dönemde *Pannonia* ile hiçbir alakaları yoktu. *Ostrogotlar* da *Attila*'nın öldüğü 454 yılına kadar *Hunlar*'ın tebaası olarak kalmışlardı. Visigothlar'ın Kralı *Valia* ise, 12 yıl süreyle Krallık yapmamıştı. *Valia,* 415 yılında tahta çıktı ve *İdacius*'un *İsidorus ve Grotius*'un okuduğu *İspanyol Chronicles*'e dayanarak doğruladığına göre üç yıl hüküm sürdükten sonra 419 yılında öldürülmüştü. Tarih [kitabını] sadece 425 yılına kadar yazmış olan *Olympiodorus, Visigoth* Kralı *Valia*'nın ölümünü, 420 yılında ortaya çıkan *Constantius* ile aynı zamana bağlamıştır. Dolayısıyla, *Jornandes*'in en az oniki yıl hüküm süren Kral *Valiasi* başka birisidir. Ben bu adın *Ostrogoth* Kralı *Valamir*'in yerine yanlışlıkla kullanıldığı kanısındayım. Çünkü belgelenmiş olan hadise *Romalılar*'ın ve *Ostrogothlar*'ın bir ittifak kurup *Attilla*'nın ölümünden sonra *Hunları Pannonia*'dan çıkartmalarıyla ilgilidir ve tarihçinin *Ostrogothlar*'ın tarihini *Visigoth* Kralları dönemine gönderme yaptığı da düşünülemez. Hunlar'ın ihracı 455 yılının sonunda yaşanmıştı ve bence *Valamir*'in *Pannonia*'daki onikinci hükümranlık dönemine denk gelmektedir. *Hunlar*'ın *Pannonia*'daki *Vandallar*'dan ve *Alanlar*'dan sonra buraya yerleştikleri 406 yılından en az elli yıl sonrasına tekabül etmektedir. *Hermaneric*'in oğlu *Hunnimund*'un soyunun tükendiği dönemde Ostrogothlar kendi Kralları olmaksızın yaklaşık 40 yıl *Hunlar*'ın tebaası olarak yaşadılar. *Alaric*, 444 yılında *Romalılar*'a karşı savaşa başladığında *Vinetbar*'ın torunları *Valamir*'i, kardeşleri *Teudomir* ve *Videmir* ile birlikte *Ostrogothlar*'ın başına Kral ve yönetici olarak atadı. Yani Hunlar, *Valamir*'in onikinci hükümranlık yılında *Pannonia*'dan çıkartılmışlardı.

35 "Valia'nın iktidarının onikinci yılında, Hunlar, Pannonia'yı işgallerinden yaklaşık elli yıl sonra Romalılar ve Gothlar tarafından buralardan sökülüp atıldılar."

Ne var ki, Hunlar tam olarak dışlanmış değillerdi ve *Romalılar*'la başka çatışmaları da olmuştu. *Marcellius*'un[36] anlattığına[37] göre bu çatışmalar *Attila*'nın oğlu *Denfix*'in *Zeno* ve *Marcian*'in gözetiminde *Constantinopol*'e getirildiği 469 yılına kadar sürmüştü. Ayrıca Hunlar da İmparatorluğu tam olarak reddetmiş değillerdi. *Sigonius*'un anlattığına göre, İmparatorlar *Marcian* ve *Valentinian* tarafından 454 yılında Pannonia *Gothlar*'a verilirken, *İllirium*'un bir bölümü de *Pannonia*'da kalan *Hunlara ve Sarmatianlar*'a bahşedilmişti. 526 yılında *Lombardlar Pannonia*'ya girerek *Gepideler* ile savaştılar ve bu savaşta eski Kralları'ndan birinin adına atfen kendilerine *Avar* adını takmış olan *Hunlar, Lombardlar*'a destek oldular. *Lombardlar* daha sonra *İtalya*'ya geçtiklerinde *Pannonia*'daki yerlerini bu dostluğun bir nişanesi olarak *Avarlar*'a bırakmışlardı. Bu tarihten sonra Hunlar yeniden çok güçlenmeye başladılar ve *Chagan* [Han/Hakan] adıyla bilinen Kralları İmparator *Mauritius, Phocas ve Heraklius* döneminde İmparatorluğa çok sıkıntı yaşattılar. Bu sınırlar bugünkü *Macaristan*'ın *Hungary*'nin özgün şeklidir. Bu bölgedeki *Avarlar* ve kalan *Hunlar* birbirleriyle karışmışlar, *Hun-Avaria,* bugünku galat-ı meşhuruyla *Hungary [Macaristan]* adını almışlardı.

9. *Lombardlar Tuna*'yı geçip gelmeden önce *İbor ve Ayon* adlı iki lider tarafından yönetiliyorlardı. Bunlar öldükten sonra *Agilmund, Lamisso, Lechu, Hildehboc, Gudebhoc, Classo, Tato, Wacho, Walter, Audoin, Alboin, Cleophis* vd. adlı Kralları oldu. *Agilmund*, *Ayon*'un oğluydu ve *Prosper*'e göre *Honorius* ve *Theodosius*'un çifte konsüllüğü döneminde İS. 389'da krallık yapmış ve otuzüç yıl hüküm sürdükten sonra, *Paulos Warnesridus*'un[38] iddiasına göre Bulgarlar'la yapılan bir savaşta ölmüştü. *Prosper* onun ölümünü *Marinianus* ve *Asclepiodorus*'un konsüllüklerine 423 yılıyla tarihlendirmektedir. *Lamisso, Bulgarlar*'ın topraklarını muhasara ve zaptedip üç yıl hüküm sürdü. *Lechu* ise yaklaşık kırk yıl iktidarda kaldı. *İtalya*'daki *Heruli* Kralı *Odoecer*'in çağdaşı *Gudeboc,* halkını *Tuna*'nın ötesindeki *Noricum*'un kuzeyindeki *Rugia* Bölgesi'ne yönlendirdi. *Odoecer* oradan halkını *İtalya*'ya taşıdı. *Tato, Tuna*'nın öte

36 Empricus Marcellius: İmparator Theodosius döneminde (379–395) yöneticiydi. Döneminin en ünlü yazar ve stratejistlerindendi.

37 "Hierius ve Ardaburius'un Konsüllükleri döneminde elli yıldır Hunlar'ın işgalinde olan Pannonia, yeniden Roma'ya kazandırıldı."

38 Paulus Warnesridus: 1611'de yayınlanan Lombard Tarihi'nin yorumcusu.

yanındaki *Heruli* Krallığı'na son verdi. *Wacho,* doğusunda *Bavyera*, batısında *Fransa*, güneyinde *Burgundia* olan *Suevian* Krallığını yıkarak ele geçirdi. *Andoin*, geriye *Pannonia*'ya döndü ve 526'da oradaki *Gepides*'i *yendi. Alboin*, 551'de *Gepide* Krallığı'na son verip Kral *Chunnimund*'u öldürdü. 556 yılında *Grek* İmparatoru'nu *İtalya*'daki *Ostorogot* Kralı *Totila*'ya karşı destekledi ve 568'de halkını *Pannonia*'dan çıkartarak *Lombardia*'ya tehcir etti. 774 yılına kadar bu topraklarda yaşadılar.

Paulus Diaconus'a göre *Lombardlar* diğer *Gothic* uluslar gibi *Arcadius* ve *Honorius*'un döneminde, 395–408 yılları arasında *Tuna*'nın ötesinden gelerek İmparatorluğa katılmışlardır. Hatta belki daha önce gelmiş de olabilirler: *Prosper*'in yazdığı tarihe göre 379 yılındaki *Ausonius* ve *Olybrius*'un Konsüllükleri döneminde *Lombardlar,* başkanları *İbor* ve *Ayon*'un kumandası altında *Vandallar*'a karşı zafer kazanmışlardı. Bu savaştan önce Vandallar 40 yıl süren sakin bir barış döneminde Büyük *Konstantin* tarafından *Pannonia*'da bahşedilen yerleşkelerde yaşamışlardı. Dolayısıyla eğer bu kavimler aynı Vandallar ise bu savaş *Pannonia*'da yaşanmış demektir ve *Lombardlar*'ın savaştan bir ya da iki yıl önce *Tuna*'yı geçerek *Pannonia*'ya girip kırk yıllık barışa son verdikleri döneme rast gelmiş olabilir. *Gratian* ve *Thedosius*'un Barbarları alaşağı etmesinden sonra ya *Tuna*'nın öbür tarafına geçtiler, ya da *Theodosius*'un ölümüne kadar *Roma* yönetimi altında sessiz kaldılar. Belki daha sonra İmparatorluğa yeni saldırılar düzenlemişlerdir yahut tamamen İmparatorluğun tebaası haline gelmişlerdir. Önce *Vandallar*'la, sonra da *Bulgarlar*'la savaşan ve Volga Nehri kıyılarından geldikleri için bir *İskit* ulusu olarak tanınan bu kavimler öyle gözüküyor ki o günlerde bile ihmal edilmeyecek [güçteki] Krallık idiler.

10. Bu dokuz Krallığa baktıktan sonra artık Batı İmparatorluğu'nun kalıntılarıyla ilgilenebiliriz. Bu İmparatorluk bütünlüğünü sürdürse de Canavar'ın ta kendisiydi. Fakat kalıntısı buz dağının görünen kısmıydı. Şimdi eğer bu kısım bir boynuz olarak düşünülürse, bu boynuzun hükümranlığı İmparatorluk başkentinin *Roma*'dan *Ravenna*'ya taşındığı İS. 408'in Ekim ayına tarihlendirilebilir. Çünkü o tarihte İmparator *Honorius Roma*'da kaldığı taktirde, *Alaric*'in kendisini kuşatacağından korkarak önce *Milano*'ya sonra da *Ravenna*'ya çekilmişti. Daha sonra *Roma*'nın önce kuşatılıp sonra da yağmalanması onun *Ravenna*'ya

çekilmekte haklı olduğunu göstermişti. Daha sonra gelenler de burayı kendi yurtları bellemişlerdi. *Makyavel*'in[39] *Floransa'nın Tarihi* adlı kitabında yazdığına göre, *Valentinian Roma*'yı terk etmiş ve İmparatorluk başkentini *Ravenna*'ya taşımıştı. İmparator durduğu sürece *Rhaetia*, Batı İmparatorluğunun mülkü olarak kalmıştı. Zaman geçtikçe *Roma* Senatosu ve *İtalya* ile birlikte *İtalya*'daki *Heruli* Kralı *Odeacer*'in eline düştükten sonra, *Grek* İmparatorları'nın ihsanıyla *Visigoth* Kralı *Theoderic* ve haleflerinin eline geçti. *II. Valentian*'in ölümü üzerine İS. 455'de *Aleman* ve *Suavianlar Rheatia*'yı işgal ettiler. Fakat burada bir Krallık kurduklarına dair bir bilgi edinmedim, çünkü 457 yılında *Rhaetia*'dan çekilirken İmparator *Marjoranus*'un suvari birliğinin komutanı *Burto*'nun saldırısına uğrayarak yenildiler. Bu saldırıyı takiben *Rhaetia*'yı işgal ettiklerine dair hiçbir şey duymadım. Fransa Kralı *Clodovaens* 496 yılı başlarında veya ortalarında *Alemanlar*'ın bir Krallığını zaptederek son Kral *Ermeric*'i öldürdü. Ancak bu Krallık *Almanya*'daydı ve *Rhaetia*[40] ile sadece sınırdaştı. *Clodovaens*'den kaçanlar onlara dostça davranarak ve onların *Clodovaens*'a lehlerine bir mektup yazan *Theodoric*'in yönetimindeki *Ostorogoth* Krallığı'na sığındılar. Böylelikle *Rhaetia*'da *Ostorogothlar*'a bağlı bir sömürge olarak yaşadılar.

Grek İmparatoru *Ostorogothlar*'ı zaptettiği zaman, onların *Ravenna* Krallığı içindeki halefi oldu. *Roma* Senatosu hâlâ Krallık [rejimini] meşru gördüğünden sadece fetih hakkı olarak değil, aynı zamanda miras hakkını kullanarak egemen oldu. Dolayısıyla bu Krallığın *Ravenna Exactratre [Baspiskoposluk]* ve *Roma* Senatosu olarak sürdürüldüğünü düşünebiliriz. Batı İmparatorluğunun geride kalan diğer kısmı ise, *Roma* Senatosu'nun hâlâ elinde tuttuğu ve genişlettiği hakları sayesinde yeni bir Batı Roma İmparatoru seçebiliyordu.

Şimdi, Batı İmparatorluğunu *Roma*'nın *Gothlar* tarafından kuşatılarak ele geçirilmesinden sonra dağılmasıyla ortaya çıkan on Krallığı tamamlamış bulunuyorum. Bu Krallıklardan bazıları zamanla dağıldı ve yerlerinde yenileri yükseldi. Sayıları kaç olursa olsun bunlar, öteden beri 10 Kral olarak adlandırılırlar.

---

39 Nicolo Machievelli: 3 Mayıs 1469–21 Haziran 1527. Tarih Bilimi'nin kurucusu Floransalı düşünür. Prens adlı kitabı halen en çok ilgi çeken kitaplardandır.
40 Rhaetia: Güney Almanya ve Macaristan arasındaki bir bölge.

Yedinci Bölüm

DANIEL'İN DÖRDÜNCÜ CANAVARI'NIN ONBİRİNCİ BOYNUZU

Tmdi Daniel, boynuzlara dikkatlice baktım ve işte onların arasından küçük bir boynuz ve önceki boynuzlardan üçü köklerinden söküldü ve işte, bu boynuzda insan gözlerine benzeyen gözler ve büyük sözler söyleyen bir ağız vardı ve görünüşü itibariyle öbür boynuzlardan daha cesimdi ve bu aynı boynuz kutsal kişilerle savaş edip onlara üstün geliyordu (Chap VII. 8; Verse 20,21) ve *Daniel*'e görünen kişi ona bu olup bitenlerin ne anlama geldiklerini yorumladı ve dedi ki: *On boynuz, yükselecek olan on Kraldır ve onlardan sonra bir başkası çıkacak ve birincisinden ayrılarak üç Kralı kendisine boyun eğdirecekti ve Yüce Olan'a [Tanrı] aykırı sözler söyleyecek, onun azizlerini hırpalayacak ve*

vakitleri ve Şeriat'i değiştirmeyi tasarlayacak ve bunların bir vakte ve vakitlere ve yarım vakte kadar onun eline verilmesini söyleyecektir (Verse 24, 25). Yukarıda belirtildiği gibi, Krallar, Krallıklar için konulmustur; bu nedenle de küçük boynuz küçük bir Krallıktır. Dördüncü Canavar'a ait olan bir boynuzdur ve ilk üç boynuzun köküdür. Dolayısıyla bu krallığı on boynuzun tezahürünün akabinde ortaya çıkan *Latin* İmparatorluğu içindeki ulusların arasında aramamız gerekir. Ne var ki bu, diğer on Krallıktan daha farklı bir Krallıktır, ağzı ve gözleriyle kendine özgü bir canı vardır. Gözleriyle bir uzgörücüdür ve ağzıyla da büyük sözler söyleyen ve vakitleri [ayinleri, törenleri, ibadetleri] ve yasaları değiştirebilen; Kral olduğu gibi, aynı zamanda Peygamber olan biriydi. Ancak Roma kilisesi böylesi birini peygamber ve Kral olarak gösterebilir.

Bir uzgörücü, Επισκοπος'dir ve kelimenin bilinen anlamıyla bir Piskopos'tur. Bu Kilise de Evrensel Piskoposluk iddiasındadır.

Krallara ve uluslara *Oracle*[1] benzeri yasalar söyler, dokunulmazlığı varmış gibi davranır, sanki en yüksek düzeyde Peygambermiş gibi kelamının tüm dünya için bağlayıcı olduğunu dikte ettirir. Sekizinci yüzyılda *Lombard* Krallığı'nın *Ravenna Exarchate*'ini ve *Roma Senatosu* ve Dukalığı'nı kökünden sökerek ele geçirip onların elinden *Peter'in Patimony*'sine [Kutsal Emanetine] sahip olarak yüksek mertebelere çıkmış ve dünyevi bir prens veya Kral gibi Canavar'ın dördüncü boynuzu haline gelmiştir.

1689'da *Paris*'de basılmış küçük bir kitapta, *An Historical Dissertation Upon Some Coins of Charles the Great, Ludovicus Pius, Lotharius, and Their Successors, stamped at Rome*. (Büyük Charles, Ludovicus ve haleflerine ait sikkeler üzerine tarihsel bir tez) Papa *10. Leo*'nun *Vatikan* günlerinde, Büyük *Charles*'ın babası *Pepen*'in onuruna yazılmış olan bir yazıtta şöyle denilmekteydi: *Pipinum pium, primum fuisse qui amplificandae Ecclesiae Romanae viam aperuerit, Exarchatu Ravennate, & plurimis aliis oblatis*; *Sofu Pepen, Ravenna Exachate*'ini ve diğer yerleri bağışlayarak *Roma* Kilisesi'ne ihtişama giden yolu açan ilk kişidir; İmparator *Gratian* ve *Teodosius* dönemleri öncesi ve sonrasında *Roma* Piskoposu, çok güzel bir hayat sürmekteydi, ama bu zengin hayatı,

1 *Oracle*: Pagan tanrıçaları arasında sayılan Sybiller tarafından iletilen ve olacaklarla ilgili öngörü(ler), Grek ve Roma geleneğinde çok önemli bir yere sahip olan kehanet benzeri varsayımlar, anlatımlar.

Ammianus'un[2] anlattığı gibi, *Romalı* zengin kadınların ona yaptıkları bağışlara borçluydu. Bu İmparatorların hükümranlığından sonra *İtalya* yabancı uluslar tarafından işgal edilmişti ve *Lombard* Krallığı yıkılıncaya kadar da bu tür sorunlardan kurtulamamıştı. Şu kesindir ki, *Roma*'daki Kilise *Lombard* Kralı'nın, *Grek* İmparatoru'nun, *Roma* Senatosu'nun karşısında bir zafer kazanarak Peter'in *Patrimonisi*'ni elde ederek bulunduğu konuma ulaşmıştı. *Konstantin*'in Papa'ya yaptığı söylenen bağış nasıl yalansa, *Lombard* Kralı *Aripert*'in Alpes *Cottiae*'yi Papa'ya bir bağışta bulunduğu [iddiası] da yalandır, çünkü *Aripert*'in döneminde *Alpes Cottiae* Bölgesi *Exarchate*'in bir parçasıydı ve *Grek* İmparatoru'na bağlıydı.

Ölülerle temas [canlandırma], suretlere tapınma 4. 5. 6. ve 7. yüzyıllarda yavaş yavaş dine sokulmaya başlanmıştı ve *Grek* İmparatoru *Philippicus* bunlara 711 ve 712 yıllarında karşı çıkmıştı. İmparator *Leo İsaurus*, bu tartışmalara bir son vermek amacıyla 726 yılında Başdanışmanlarını ve Piskoposları sarayında topladı ve onların tavsiyesi üzerine bu uygulamalara karşı bir ferman yayınladı. Papa 2. *Gregory*'ye bir mektup göndererek bir Konsil toplanmasının gerekebileceğini belirttiyse de (Sigonius de Regno İtaliae, ad Ann. 726), Papa, *Roma*'da topladığı Konsil kararıyla suretlere tapınılabileceğini onayladı ve *Grek* İmparatorunu afaroz ederek halktan ona bağlılık duymalarını ve vergi vermelerini yasakladı; aksi takdirde ona bağlılık duyulması gerektiğini belirtti. Bunun üzerine *Roma*'nın, *Campania*'nın, Ravenna'nın, Pentapolis'in ve onların yönetimindeki kentli halklar ayaklanarak yöneticilerine şiddet uygulayarak Exarch *Paul*'u *Ravenna*'da öldürdüler. Roma Dükü *Peter*'i de kör ettiler. Sürgündeki Campania *Dükü* halkı Papa'ya karşı ayaklanmaya çağırdıysa da *Romalılar*, *Campania*'yı işgal ettiler ve *Dükü* ve oğlu *Hadrian*'ı kılıçtan geçirdiler. Sonra *Napoli*'den gelen yeni *Exarch Eutychius* Papa'nın ve *Romalı* soyluların katli için gizlice adamlar gönderince onun tuzağı fark edildi ve *Romalılar Grek* İmparatoru'na karşı ayaklandılar ve hep birlikte Papa'nın hayatını ve devletini koruyacaklarına, her konuda onun yetkilerine boyun eğeceklerine yemin ettiler. Böylelikle 726 yılında *Roma* ile *Toskana*'nın bir bölümü ile *Campania*'nın

2 Ammanius Marcellinus: İS. 325-391. Romalı tarihçi. Antik Roma tarihini yazmıştır ve günümüze kadar gelebilen ender kitaplardan biridir.

bir bölümü isyan ederek kendi Senatosu'nun yönetiminde özgür bir devlet haline geldi. Bu Senato'nun sivil konulardaki otoritesi mutlaktı ve Papa'nın otoritesi de, Kilise'yi ilgilendiren konuların dışına çıkmaması şartıyla sınırlandırılmıştı.

Meseleler bu noktaya gelirken *Lombardlar* Suretlere tapınma konusunda çok hassas olduklarından, Papa'nın mücadelesine destek veriyormuş gibi yaparak Exarchate'in kentlerini işgal ettiler. Sonunda 752 yılında *Ravenna*'yı işgal ederek Exarchate'a son verdiler (Sigonius ib. ad Ann. 726, 752). Bu Krallık da küçük boynuzdan önce düşen üç Krallığın ilkiydi.

751 yılında Papa *Zechary, Merovenj* hanedanının son temsilcisi ve Fransa'nın yaramaz ve serseri Kralı *Childeric*'i tahtından uzaklaştırdı. Fransa halkını bağlılık yemininden azad ederek Krallığı saray naibi makamındaki *Pepen*'e verdi. Böylelikle Papa, yeni ve çok güçlü bir dost edinmiş oldu (Sigon. ib. Ann. 750). Onun halefi olan *III. Stephen; Grek* İmparatoru ile nasıl uzlaşılabileceğini *Lombard*'lardan daha iyi biliyordu. Ertesi yıl *Lombard* Kralı'na giderek onu *Exarchate*'i İmparator'a geri vermeye ikna etmeye çalıştı (Sigon. ib. Ann. 753, 754, 755). Fakat emelinde başarılı olamayınca *Fransa*'ya gitti ve *Pepen*'i Exarchate'i ve *Pentapolis*'i *Lombardlardan* alarak *St. Peter*'e geri vermeye ikna etti. İkna olan *Pepen,* 754 yılında ordusuyla İtalya'ya girdi ve *Aistulphus*'u teslim olma şartıyla *Lombardlar*'ın Kralı ilan etti. Fakat ertesi yıl *Aitulphus,* kenti teslim edeceğine Papa'dan intikam almak için *Roma*'yı kuşattı. Bunun üzerine Papa, *Pepen*'e mektuplar göndererek derhal *Lombardlar*'a saldırmazsa *Lombards, pro data sibi potentia, alienandum fore à regno Dei & vita aeterna*[3], aforoz edilmesi gerekeceğini bildirdi. Bu durumda halkının kendisine isyan edeceğinden korkan *Pepen, Roma* Kilisesi'ne borçlu olduğu için, bir orduyla *İtalya*'ya geldi, *Lombard* kuşatmasını kırıp onları *Pavia*'da kuşattı ve *Exachate*'i ve Pentapolis bölgesini, Papa'nın daimi mülkiyetine sokacak şekilde teslim etmeye zorladı. Böylelikle Papa bazı şehirler hariç *Ravenna ve Pentapolis*'in Lord'u [Efendisi] oldu. Kentin anahtarları, Roma'ya gönderilerek, *St. Peter*'in yüksek Mezbah'daki mezarının tepesine *Pepen*'in adına kesilmiş bir sikkenin üstünde yazıldığı gibi *in signum veri perpetuique dominii, sed pietate Regis gratuita*[4] ibaresi kazındı. Bu olay 755

3 "O, Tanrı'nın Krallığı'ndan ve ebedi hayattan atılmalıdır, aforoz edilmelidir."
4 "Yasal ve daimi sahipliğin bir alameti ve Kral'ın iradesinin nişanesi olarak."

yılında oldu. Bu olaydan itibaren Papalar dünyevi Prensler haline geldiler ve Fetvaları'nda ve Nizamnameleri'nde daha önce yaptıklarının aksine *Grek* İmparatorları'nın [saltanat dönemlerine] yıllarına yer vermediler.

Bu olaydan başlayarak *Lombardlar* Papa'nın şehirlerini işgale başladılar. Papa *Adrian, Pepen*'in oğlu ve halefi Büyük *Charles*'a haber göndererek yardımına çağırdı (Sigon. ib. Ann. 773). Benzer şekilde *Charles* da *İtalya*'ya girdi, *Lombardları* işgal ederek Krallığı devirdi ve ülkenin hakimi oldu. Papa'ya sadece *Charles*'den aldıklarını değil, *Pepen*'e söz verdikleri halde teslim etmedikleri Exarchate'in kalan kısımlarını ve *Romalılar*'ın onu *Patricius*[5] ilan etmesi karşılığında da, Lombardlar'ın diğer şehirlerini vererek sahip olduğu Papa seçimlerini onaylama hakkını da pekiştirmiş oldu. Bu olaylar 773 ve 774 yıllarında yaşanmıştı. *Lombard* Krallığı, küçük boynuzun önünde düşen ikinci Krallıktı. Fakat, onun Krallığı'nın merkezi olacak olan *Roma*'ya henüz tamamen sahip değildi.

796 yılında Papa *III. Leo*, seçildiği bilgisini Büyük *Charles*'a bildirmek üzere gönderdiği heyetle *St. Peter*'in İsa'ya bağlılık Andı'nın altın anahtarlarıyla beraber *Roma* şehrinin sancağını armağan olarak sundu. Bu armağanlardan birincisi Papa'nın Exarchate ve *Lombardiya* şehirlerinin kendisine Büyük *Charles* tarafından verildiğini ve kendi mülkiyetinde olduğunu; ikincisi ise, Exarchate'a *Lombardlar*'a yaptığı gibi ordusuyla gelerek *Roma* halkına ve Senatosu'na boyun eğdirmesi gerektiğini simgeliyordu. Papa, aynı zamanda *Charles*'dan bazı prenslerini göndererek *Roma* halkına boyun eğdirmesini ve *Sigonius*'un naklettiği sözlerle *Roma*'nın sadakat yeminine *in fide subjectione* zorlanmasını istiyordu (Sigon. de Regno Ital. ad Ann. 796)[6]. *Boeclerus* tarafından *Strasbourg*'da yayınlanan meçhul bir şairin şu dizelerde anlattığı gibi:

Admonuitque piis precibus, qui mittere vellet
Ex proprius aliquos primoribus, ac sibi plebem
Subdere Romanam, servandaque foedera cogens
Hanc fidei sacramentis promittere magnis.[7]

5 Patricus: Romalı saygın kişi, Yurttaşlık statüsü. Roma'da yaşayan herkes Patricus değildi. Her Latin mutlaka Patricus olamazdı. Örneğin Grek asıllı birisinin Patricus olabilmesi Senato kararıyla yapılabilirdi.

6 "Teb'an bağlı, bağlılık yeminiyle, gönüllü olarak."

7 "Ve onu iman dolu sözlerle [dualarla], bazı prenslerini Roma'ya göndererek Roma halkını boyun eğmeye ve ihlal edilemeyecek yeminlerle hazırlanmış bir anlaşmayı kabule zorlamaya ikna etti."

Bu girişiminden ötürü Papa ile *Roma* şehri arasında bir yanlış anlama doğdu. *Romalılar,* iki, üç yıl sonra, bazı din adamlarının da desteğiyle Papa'ya isyan hareketlerini başlattılar. Bu da tüm Batı'da yeni bir durumun ortaya çıkmasına sebep oldu. Çünkü iki din adamı Papa'yı çeşitli suçlar işlemiş olmakla suçladılar, *Roma* halkı da silahlanarak onu tahtından indirdi ve kutsal giysilerini çıkartarak onu bir manastıra hapsetti. Ama Papa bazı dostlarının yardımıyla manastırdan kaçtı ve *Almanya*'daki Büyük *Charles*'a sığınarak *Romalılar*'ın Kilisesi'nin tüm otoritesini yok ederek yeniden eski özgürlüklerine kavuşmak amacıyla ona yaptıklarını [eziyetleri] anlatarak şikayette bulundu. Papa'nın yokluğunda onu suçlayanlar yanlarındaki güçlerle birlikte Kilise'nin mallarını yağmaladılar ve suçlamalarını *Charles*'a ilettiler; o da yıl sonu gelmeden Papa'yı geniş bir heyetle *Roma*'ya geri gönderdi. Fransız soylular ve Piskoposlar, *Roma*'da suçlamalarda bulunanları sorguya çekerek gözetim altında *Fransa*'ya yolladılar. Bu olay 799 yılında oldu. Bir yıl sonra *Charles* bizzat *Roma*'ya giderek *İtalyan* ve *Fransız* Piskoposları'nın oluşturdukları bir Konsil'e başkanlık edip iki tarafı da dinledi. Fakat sıra Papa'yı suçlayanlara gelince Konsil, tüm insanların üstünde bir Yargıç olan Papa'nın insanlar tarafından değil, sadece kendisi tarafından yargılanabileceğine karar verdi. Bunun üzerine Papa herkesin önünde masum olduğunu alçak gönüllü bir şekilde savundu ve kendi kendini aklamış sayıldı. Hemen ardından *Christmas* sırasında kendilerine daha önce bir Piskopos seçtiği için Senatoları'nın eski *Roma* Senatosu'nun haklarının vârisi olduğunu ve *Roma* yurtdaşlarının eski haklarının da artık geri alındığını düşünen *Roma* halkı oy kullanarak *Charles*'ı kendilerine İmparator seçtiler. Eski *Roma* Senatosu'nun eski Roma İmparatorlarına tâbi oluşu gibi, kendilerini ona teba olarak bağladılar. Papa *Charles*'ı taçlandırdı ve kutsal yağ ile mesh etti, dua etti, tıpkı daha önce sözü edilen şairin yazdığı gibi:

Post laudes igitur dictas & summus eundem
Praesul adoravit, sicut mos debitus olim
Principibus fuit antiquis.[8]

8 "Kral'ın methiyelerinin konuşulduğu yerde, eski İmparatorlar'ın dönemlerinde yapıldığı gibi, bu yüceltilmiş din adamı tarafından da onun adına dualar okunuyordu."

Buna karşılık İmparator da Papa'ya şu yemini etti: *In nomine Christi spondeo atque polliceor, Ego Carolus Imperator coram Deo & beato Petro Apostolo, me protectorem ac defensorem fore hujus sanctae Romanae Ecclesiae in omnibus utilitatibus, quatenùs divino fultus fuero adjutorio, prout sciero poteroque.*[9]

İmparator aynı zamanda *Roma* Konsülü ilân edildi. Oğlu *Pepen* ise *İtalya* Kralı olarak taç giydi. Bundan böyle İmparator kendisini şöyle tanımladı: *arolus serenissimus, Augustus, à Deo coronatus, magnus, pacificus, Romae gubernans imperium,* or *Imperator Romanorum.*[10] *Roma* Kiliseleri'nde İmparatora dualar edilerek sikkelere sureti konuldu ve Papa'nın düşmanı olan üçyüz *Romalı* ile iki, üç din adamı ölüme mahkum edildiler. Bir günde üçyüz *Romalı*'nın başları *Lateran* tarlasında kesildi. Fakat din adamları, Papa'nın delaletiyle affedilerek *Fransa*'da sürgüne gönderildiler. Böylelikle daha önce *Grek* İmparatorları'na ait olan *Roma* İmparatorluğu ünvanı, bu olaydan sonra Batı'ya transfer edilerek *Fransa* Kralları'na geçmiş oldu.

Bütün bu işlerden sonra *Charles, Roma* İmparatoru olarak *Roma Dükalığı*'nı ve Roma şehrini, kendine bağlı kalmak kaydıyla Papa'ya verdi ve kış ayları boyunca Papalığı ve *İtalya*'yı bir düzene sokabilmek için hem sivil hem de dini yeni yasalar koydu. Roma'yı Papa ile kendisine bağlı kalmak şartıyla Senatosu'na bırakarak ertesi yaz *Fransa*'ya döndü. Fakat daha sonra koyduğu yasaların ne yargıçlar ne de halk tarafından dikkate alınmadığını ve toplumun önde gelenlerinin Kilise'den ve Manastırlardan hizmetkârlar devşirdiklerini ve bunları bağlarında, tarlalarında ve evlerinde çalıştırdıklarını ve onlar aracılığıyla hayvan ve şarap istihsal ettiklerini, Kilise'ye hizmet eden kişilere baskı uyguladıklarını duyunca oğlu *Pepen*'e bir mektup yolladı ve bu istismarları önlemesini, Kilise'yi korumasını ve koyduğu yasaları uygulatmasını istedi (Sigon. de Regno Ital.).

Senato'yu, *Roma* Dükalığı'nı ve halkını, üçüncü boynuzun üstesinden geldiği için üçüncü Krallık, hatta bu üçlünün birincisi olarak

9 "Mesih adına, Ben, İmparator Charles, Tanrı'nın ve Aziz Peter'in huzurunda yemin ederim ve söz veririm ki, İlahi güç bana yardımcı olduğu sürece, bu Kutsal Roma Kilisesi'ni, ihtiyaç duyduğu her zaman bilgimin ve kudretimin en iyisiyle koruyacağım."

10 "En bahtiyar Charles, Augustus, Tanrı'nın taçlandırdığı, Kudretli, Barış-Yapıcı, Roma İmparatorluğu'nun Baş Yöneticisi veya Romalılar'ın İmparatoru."

alıyorum. Çünkü bu insanlar hem Papa'yı hem de İmparatoru seçerek işbaşına getirmişlerdi; İmparatoru seçip Konsül tayin ederek eski *Roma* Senatosu'nun yetkilerini taşıdıklarını göstermişlerdi. Bu kent eski *Roma* İmparatorluğu'nun Metropolis'i idi ve *Daniel*'in kehanetleri'nde dördüncü Canavar olarak temsil edilmişti; Senato'nun ve Dükalık halkının boyun eğdirilmesiyle Canavar'ın küçük boynuzu haline geldi, böylece Boynuz'un Krallığı olan *Peter's Patrimony*'yi [Kilise] tamamladı. Dahası, bu zaferin ortaya çıkardığı sonuçlar diğer iki Krallığın ortaya çıkardığı sonuçlardan çok daha büyük oldu. Çünkü günümüzde de süren Batı Krallığı'nı o [bu zafer] kurdu. Bu olay Papa'yı *Roma* Senatosu'nun, *İtalyan* ve *Fransız* Piskoposlar Konsili'nin ve hatta tüm insanlık hukukunun üstüne çıkarmıştır ve ona tüm Batı Kiliseleri'ne ve Konsilleri'ne egemen bir mevki vermiştir. Papa'ya diğerlerinden çok daha güçlü bir görünüş kazandırmış ve bu yeni din insanların aklına yerleşmeye başlayınca sadece Krallar'a değil, bizzat Batı İmparatorları'na bile kafa tutabilecek hale getirmiştir. O döneme kadar sadece Krallar'a ve İmparatorlar'a ait bir şeref olan ayak öptürme geleneği bu dönemden sonra Papalar'ın ayaklarını öpmeye dönüşmüştür. Böyle bir uygulama dokuzuncu yüzyılda yaşanmıştır: *Platina*'dan[11] aktarıldığına göre eski bir gelenek olarak Papa'ya ziyarete gelenler Papa *IV. Leo*'nun ayaklarını öpmek zorundaydılar: [Bu gelenek] Papa'nın ellerinin bir kadın tarafından öpülerek hastalık bulaştırıldığı bahanesiyle uydurulmuştu. Yine bu dönemde Papalar ilk kez aziz tayini (canonization)[12] işlemlerini yapmaya ve kişilere cennetin anahtarlarını satmaya, [bağış karşılığında] ilâhi affı bahşetmeye başladılar. Bazılarının tanıklığına göre *III. Leo* bu işleri ilk başlatan kişiydi. Bir gözlem olarak belirtilebilir ki Büyük *Charles* 775–796 yılları arasında *Ren*'den *Tuna*'nın kuzeyine ve *Baltık* Denizi'ne kadar olan *Almanya*'yı zaptetmişti; doğuda ise *Teis*'e ve *Ebro* Nehri'ne kadar ilerlemiş ve *İspanya*'yı da egemenliği altına almıştı. Bu zaferlerle yeni İmparatorluğun temellerini atarak *Roma Katolik* dinini her zaptettiği ülkeye kabul ettirmiş ve kafir olan *Hunlar*'ı ve *Saxonlar*'ı bu dini benimsemeye zorlamış, din adamlarına ianeler dağıtmış, Papa'ya

11 Platina: 9. yüzyılda Büyük Charles döneminde tutulmuş Burgundia tarihiyle ilgili kayıtlar, bir bölgenin ve orada yaşayanların tarihleriyle ilgili tutanaklar.

12 Canonization: Katolik Kilisesi'nin ölü bir kişiyi Aziz ilan etmesi. Bu işlem bazen üç, bazen dört yüz yıl sürebilirdi. Politik gereklilik varsa birkaç yıl içinde de kişi Aziz yapılabilirdi. Günümüzde çok kısa sürede Aziz yapılmış kişiler bulunmaktadır.

da *Peter's-pence*[13] toplama hakkını tanımıştı. Bütün bu imtiyazları eline geçiren *Roma* Kilisesi, gittikçe daha genişlemiş, daha zenginleşmiş ve daha da yerleşik hale gelmişti.

Az önce adından söz ettiğim, Büyük *Charles*'ın *Ludovicus Pius*'un, Lotharius ve haleflerinin *Roma*'da basılan sikkeleriyle ilgili tez çalışmasında, Papa *III. Leo*'nun, *John Lateran* Kilisesi yakınındaki sarayında, *Roma* kentinin sancağını veya flamasını Büyük *Charles*'a yollayışının anısına yaptırdığı ve kitabın basıldığı tarihte hâlâ orada bulunan bir Mozaik parçası vardır. Bu mozaik işlemede *Peter,* kucağında tuttuğu üç anahtarla sağ eliyle tuttuğu *Pallium*'dan Papa'ya doğru, sol eliyle tuttuğu sancakla da Büyük *Charles*'a doğru uzanmaktadır. Mozaik'in üstünde Papa tarafından yazdırılmış şu ibare vardır: Bu yazıda Papa için SCISSIMUS D.N. LEO PP; Kral için; D.N. CARVLO REGI; ve Peter'in ayağının altında da BEATE PETRE, DONA VITAM LEONI PP, ET BICTORIAM CARVLO REGI DONA diye yazılıdır. Bu anıtta *Charles*'a Krallık ünvanı verilmiştir. Demek ki bu mozaik *Charles* İmparator olmadan önce işlenmiştir. Bu anıt *Peter*'in *Pallium*'dan[14] Papa'ya ulaştığı ve Papa'nın da sancağı *Charles*'a gönderdiği 796 yılında inşa edilmiştir. *Sanctissimus Dominus noster Leo Papa Domino nostro Carolo Reg*[15] yukarıdaki mesajla bağlantılıdır ve altındaki; *Beate Petre, dona vitam Leoni Papae & victoriam Carolo regi dona*, sözleri de Tanrı'nın Papa'yı koruyacağını ve Kral'ın da *Romalılar* üzerinde zafer kazanacağını anlatan Tanrı'ya edilen bir şükran duasıdır. *Peter*'in kucağındaki üç anahtar, mülkünün üç kısmını simgelemektedir: bunlar, yeni zaptedilmiş olan ve Papa'nın hak iddia ettiği *Roma* kenti ve onun *Toskana* ve *Campania*'ya kadar uzanan Dükalık bölgeleri ile *Pentapolis* ve *Ravenna* Exarchate'liği ve üçüncü olarak *Lombardlar*'dan alınan topraklardır. İşte üç mülk bunlardı ve bunların anahtarları *St. Peter*'in kucağındaydılar ve taçları da artık Papa'nın başındaydı ve bu fetihlerle o artık dördüncü Canavar'ın küçük boynuzu haline gelmişti. *Peter*'in sağ eliyle *Pallium*'u Papa'ya verişi ile sol eliyle kentin sancağını *Charles*'a verişi ve Papa'nın adının Kral'ın adının üstünde yer almış olması Papa'nın

13 Peter's Pence: Zorla veya gönüllü olarak yurttaş yapılmış hıristiyanların Roma Kilisesi'ne ödemekle yükümlü oldukları bağış.

14 Pallium: İlk dönemlerde Papalar'ın, daha sonra da Metropolitler'in giydikleri giysi. Bu giysiyi kuşanmış kişinin Roma Kilisesi adına yasal hükümler verebilme hakkı bulunuyordu.

15 Sanctissimus Dominus vd. Papa için saygınlık ifade eden hitap.

yeryüzündeki Krallar'dan üstün bir saygınlığa sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Büyük *Charles*'ın ölümünden sonra, oğlu ve halefi *Ludovicus Pius*, Papa'nın isteği üzerine, dedesinin ve babasının *Roma*'daki dini merkeze yaptıkları bağışları yeniden tasdik etmişti. [*Confirmationen recitat Sigonius, lib. 4. de Regno Italiae, ad An. 817*]. Bu tasdiknamede *Pius*, ilkin *Roma*'yı ve onun *Toskana*'ya kadar uzanan Dükalığı'nın adını, sonra, *Pentapolis*'le birlikte *Ravenna*'yı ve Exachate'i; üçüncü olarak da *Lombardlar*'dan ele geçirilen bölgeleri adlandırmışlardı. Bunlar onların yaptıkları üç fetihti ve İmparator bunları, Kilise'nin *sub integritate*[16] si halinde İmparator'un müdahalesi olmaksızın ve oradaki Papa'nın yetkilerine ve yasalarına, bazı özel durumlar hariç, karışmaksızın, tümüyle Papa'nın tasarrufuna bırakmıştı. İmparator bu onamayı yemin altında yapmıştı ve *Ostorogothlar*'ın Kralı olarak *Grek* İmparatorluğu'nun *İtalya* Krallığı'na sahip olduğunu, kestirttiği sikkelerin bir yüzüne kendisini, diğerine de İmparator'un *effigie*'ini[17] koydurarak belirtmişti. Bu nedenle Papa da aynı sikkeyi kestirerek Batı İmparatoru'na sunmuştu. Çünkü Papa artık kendi adına sikke kestirebilir hale gelmişti ve sikkelerin bir yüzünde de Papa'nın adı yer almaktaydı. Bu sikkeler yıllarca tedavülde kaldılar.

16 "Tam bir boyun eğmişlik veya tâbiyet çerçevesinde."

17 *Effigy*: Sevilmeyen, nefret edilen bir kişinin karikatür benzeri yapılmış portresi veya heykeli; alaya almak amacıyla tasarlanmış heykel, resim veya çizim.

Sekizinci Bölüm

DANIEL'İN DÖRDÜNCÜ CANAVARI'NIN VAKİTLERİ ve YASALARI DEĞİŞTİRİCİ ONBİRİNCİ BOYNUZU'NUN GÜCÜNE DAİR

Roma Piskoposu [Papa], *Grek* İmparatoru *Justinyen*'in ve hatta İmparator *Phocas*'in saltanatları döneminde bazı *Grek* kiliselerinin üzerinde vesayet sağlamıştı, fakat bu vesayeti sürdürememişti. *Papa*'nın vesayeti, *Daniel*'in dördüncü Canavarıyla simgelenen Batı İmparatorluğu'na bağlı ulusların üzerinde olmuştu. Bu yasal vesayet İmparator *Gratian* ve *Valentinian*'in aşağıdaki Fermanıyla tesis edilmişti:

> *[Annals of Baronius, Anno 381. Sect. 6.] Volumus ut quincunque judicio Damasi, quod ille cum Concilio quinque vel septem habuerit Episcoporum, vel eorem qui Catholici sunt judicio vel Concilio condemnatus fuerit, si juste voluerit Ecclesiam retentare, ut qui ad sacerdotale judicium per contumeliam no ivisset: ut ab illustribus viris Praefectis Praetorio Galliae atque Italiae, authoritate adhibitâ, ad Episcopale judicium remittatus, sive à Consularibus vel Vicariis, ut ad Urbem Romam sub prosecutione*

perveniat. Aut si in longinquioribus partibus [alicujus ferocitas talis emerserit, omnis ejus causae edicto ad Metropolitae in eadem Provincia Episcopi deduceretur examen. Vel si ipse Metropolitanus est, Romam necessariò, vel ad eos quos Romanus Episcopus judices dederit, sine delatione contendat.——Quod si vel Metropolitani Episcopi vel cujuscunque sacerdotis iniquitas est suspecta, aut gratia; ad Romanum Episcopum, vel ad Concilium quindecim finitimorum Episcoporum accersitum liceat provocare; modo ne post examen habitum, quod definitum fuerit, integretur.[1]

Valens ve *Theodosius*'un adlarının başlıkta anılmasını isteyen bu ferman, onların saltanatı döneminde, yani, 378 yılının sonuyla 379'un başları arasında yazılmıştı. Ferman'ın muhatapları *Praefecti Praetorio Italiae & Galiae*[2] idi ve bu nedenle de herkesi kapsayan bir geçerliliğe sahipti. Çünkü *Praefectus Praetorio Italiae* İtalya'yı Batı *İlliyricum* ve *Afrika*'yı; *Praefectus Praetorio Galliae de, Gallia, İspanya* ve *İngiltere*'yi yönetiyorlardı.

Bu yasal yetkilerin Papa'ya verilmiş olması hasebiyle bir de piskoposla tartışmalı konularda ona başvurmak fırsatını tanımıştı. Papa da *Epistle*[3] lar aracılığıyla Batı Kiliseleri'ne yasalar koyabilmişti. *İspanya* Bölgesi Başkenti Tarraco'nun Piskoposu *Himerius*, Papa Damasus'a başvurarak bazı *Ecclesiastical*[4] konularda yol göstermesini istemiş, ama mektubu 384 yılında Damasus'un ölümünden hemen sonra ulaştığı için, halefi olan (Papa) *Siricius*'un döneminde aynı yasal yetkilere dayandırılarak yanıtlanmış ve ona ne yapması gerektiği anlatılmıştı. *Cum hoc fieri-missa ad Provincias à*

1 "Eğer herhangi bir kişi, Damassus'un beş ya da yedi Piskopos'un [katılımıyla] toplamış olduğu Divan tarafından veya Katolikler'den oluşan bir Divan veya Konsil tarafından mahkum edilmişse, o kişi kendi mevcut isteğiyle Kilise'ye bağlanmak [tutunmak] istiyorsa, bizim arzumuzdur ki: Gaul'ün ve İtalya'nın Prefectis Praetorio Galliae atque Italiae'lerin (veya oradaki Yasal Temsilcileri'nin veya onların Yardımcıları'nın) yetkilerini kullanmalarıyla söz konusu kişi Roma şehrine gözetim altında getirilmesine varıncaya kadar af edilerek Kilise'ye yeniden kabul edilmelidir. Ve eğer bu umursamazlık [çağrılı olduğu halde Divan'ın huzuruna çıkmamak] taşranın ücra bir yerinde yapılmışsa, o kişinin davası, o bölgedeki Metropolit Piskopos'un incelemesine bırakılsın. Ve eğer söz konusu kişi Metropolit'in kendisi ise, hiç vakit kaybetmeden Roma'ya gelsin veya Roma Piskoposu'nun [Papa] yönlendireceği Yargıçlar'ın huzuruna çıksın. Fakat eğer Metropolit Piskopos'un veya herhangi bir din adamının tarafsızlığı tartışma konusu ise veya bir yozlaşmadan kuşku duyuluyorsa [o takdirde] Roma Piskoposu'na başvurma hakkı bulunsun veya derhal onbeş komşu Piskopos'un katılımıyla toplanacak olan bir Konsil'e başvurabilsin: bir soruşturma tamamlandıktan sonra karara bağlanmış bir mesele bir daha asla yeniden açılmasın."

2 *Prefectis Praetorio Galliae*: İtalya ve Gal Bölgeleri'ndeki en üst idari görevli.

3 *Epistle*: Didaktik mektup. Kişi veya topluluklara yapılması gerekenleri anlatan ve otorite olduğu kabul edilen kişi veya kurumlarca yazılmış mektuplar.

4 *Ecclesiastical*: Bir kurum olarak Kilise'yi ilgilendiren, Kilise'nin işleyişiyle ve mevzuatlarıyla yönlendirilen haklar, görevler ve işler.

venerandae memoriae praedecessore meo Liberio generalia decreta, prohibeant. Of another: *Noverint se ab omni ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, Apostolicae Sedis auctoritate, dejectos.* Of another: *Scituri posthac omnium Provinciarum summi Antistites, quod si ultrò ad sacros ordines quenquam de talibus esse assumendum, & de suo & de aliorum statu, quos congruam ab Apostolica Sede Promendam esse sententiam* And the Epistle he concludes thus: *Explicuimus, ut arbitror, frater charissime, universa quae digesta sunt in querelam; & ad singulas causas, de quibus ad Romanam Ecclesiam, utpote ad caput tui corporis, retulisti; sufficientia, quantum opinor, responsa reddidimus. Nunc fraternitatis tuae animum ad servandos canones, & tenenda decretaliae constituta, magis ac magis incitamus: ad haec quae ad tua consulta rescripsimus in omnium Coepiscoporum perferri facias notionem; & non solum eorum, qui in tua sunt dioecesi constituti, sed etiam ad universos Carthaginenses ac Boeticos, Lusitanos atque*[5] *Gallicos, vel eos qui vicinis tibi collimitant hinc inde Provinviis, haec quae a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub literarum tuarum prosecutione mittantur. Et quanquam statuta sedis Apostolicae vel Canoum venerabilia definita, nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum: utilius tamen, atque pro antiquitate sacerdotii tui, dilectioni tuae esse admodùm poterit gloriosum, si ea quae ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per unanimitatis tuae sollicitudinem in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur; quatenus & quae à nobis non inconsultè sed providè sub nimia cautela & deliberatione sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, & omnibus in posterum excusationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obstruatur. Dat. 3 Id. Febr. Arcadio & Bautone viris clarissimis Consulibus, A. C. 385*[6]*. Papa*

5 Populos Gallicae (Newton).

6 "Bu şeyin yapılması benim selefimin, hürmetle anılan Liberius'un bölgelere gönderdiği Genel Kararnameler'le yasaklanmıştı." Bir diğerinde şöyle denilmişti: "Şu bilinsin ki, onlar düzensiz kullandıkları için, Apostolik Kilise'nin yetkisiyle, Kilise'deki şerefli görevlerinden uzaklaştırılmışlardır." Ve bir diğerinde de şöyle denilmişti: "Her Bölge'nin Baş Prelate'i [en yetkili din adamı], bundan böyle bilmelidir ki, böyle bir sınıftan herhangi bir adamın kutsal tarikatlardan birine kabul edilmesi önerildiğinde, Apostolik Kilise'den uygun bir duyuru yapılmak zorundadır; sadece böyle birisinin statüsüne göre değil, fakat bu aynı zamanda daha önceden girmiş ama Canon'a [iç hüküm ve yasalara] ve bizim ara kararlarımıza aykırı davranışlarda bulunmuş olanlar için de [geçerlidir]." Epistle şu sözlerle bitmektedir: "En değerli kardeşim, sizin sıkıntılarınızın tamamını teşkil eden genel meseleleri zannediyorum ki, açıklamıştım; sizin başınızdaki kurum olan Roma Kilisesi'ne aktardığınız şu özel sorularınıza gelince, verdiğim yanıtlar görebildiğim kadarıyla yeterli olacaklarını kanıtlamaktadırlar. İmdi, biz gayretimizle ve sizi ve kardeşlerimizi de gayretli kılarak sizlerden Canonlar'a ve bizim

Liberius, Jovian ve I. Valentinian'in saltanatları döneminde genel geçer kararnameler göndermiş ve *Ariancılar*'ın[7] vaftiz edilmemelerini ve onlardan fikirlerini tamamen değiştirmelerini emretmişti. Bunu, *Alexandria* Konsili kararlarına dayandırarak yapmıştı. Papa Damasus, anlattığına göre Roma Konsili'nde, *Tithes and Pences*'i[8] ödemeyenlerin *Anathema*[9] edileceğini ve "*Glory be to the Father*" duasının Psalmlar'ın[10] sonunda söylenmesi gerektiğini belirtmişti. Fakat şimdi elde olan ilk kararname *Epistile*'i, *Siricius*'dan *Himerius*'a yollanandır. Kararname, Papa'nın *Himerius*'u tüm *İspanya*'da onun kararlarının savunucusu ve uygulatıcısı *Vicar*[11] olarak atadığına dairdir. *Sevill* Piskopos'u da bazen Papa'nın *Vicar*'ı olmuştur. Çünkü Simplicius oranın piskoposu *Zeno*'ya şöyle yazmıştı: *Talibus idcirco gloriantes indiciis, congruum duximus vicariâ Sedis nostrae te auctoritate fulciri: cujus vigore minutus, Apostolicae institutionis Decreta, vel sanctorum terminos Patrum, nullatenus transcendi permittas* [Hormisd. Epist. 24. 26.][12]. Onların [Papalar'ın] yazdıklarına bakıldığında, Epistle'lara göre Papa *Hormisda, Sevill* Psikoposu'nu kendisine *Boetica* ve *Lusitania*'da Vekil olarak atamıştı

---

kararnamelerimize sıkı sıkıya sarılmanızı istiyoruz; dahası, sizin sorularınıza karşılık olan yanıtlarımızın sizin yoldaşınız olan diğer Piskoposlar'ın bilgilerine de iletilmesini sağlamanızı diliyoruz ve sadece sizin kilise-bölgenizde yerleşik olanların değil ama sizin her iki yakanızdaki, Kartaca, Boetica, Lusitania ve Gaul'daki komşunuz olan Piskoposlar'a da, sizlerin esenliği için tarafımızdan hazırlanmış olan bu düzenlemelerin sizin takdim mektubunuzla birlikte gönderilmesini diliyoruz; gerçi Tanrı'nın hiçbir rahibinin Kutsal Kilise'nin Statüsü ve Canonları'nın saygın hükümlerinin işletilmesi konusunda bilgisiz olmasına izin verilmemiş olsa da, yine de, (sizin çok uzun zamandır Kilise'ye yaptığınız hizmetlerin erdeminin söylenmesi gerekir) sadece size yollanmış olan bu genel yanıtları eğer bizim isteğimize uygun olarak her köşedeki kardeşlerimizin ilgisine sunulması tarafınızdan sağlanırsa, bizlere duyduğunuz sevginin tamamlayıcı bir nişanesi olacak ve bir avantaj sağlayacaktır. Öyleyse, üzerlerinde tam bir muvafakata varılmış olan bu kararlar aceleyle değil, üzerlerinde düşünülerek ve herkesin mutluluğu dikkate alınıp ihtiyatla değerlendirilerek ihlal edilmesinler ve gelecekte tüm istisnai durumlar engellensin ki, bundan böyle bu tür başvurular hiçbir şekilde tarafımızdan kabul edilmeyecektir. İS. 11 Şubat 385'de, Seçkin Arcadius'un ve Banto'nun Konsüllükleri'nde verildi."

7 Ariancılık: Papaz ve ilahiyatçı Arianus tarafından (İS. 256–336) başlatılmış ve günümüzde dahi etkileri süren bir doktrin. İS. 325 yılında toplanan İznik Konsili'nde karşıt görüşlü kişilerin isteği üzerine Büyük Konstantin'in emriyle yasaklanmıştı. Bu doktrine göre Ariancı Hıristiyanlar İsa'nın Tanrı veya Tanrı'nın Biricik Oğlu olmadığına, fakat ilahi kişiliğe sahip kılınmış Kutsal bir din adamı olduğunu kabul ederler.

8 Tithes: Hıristiyanlar'ın gelirlerinden Kilise için kesilen "Onda Bir" diye tanınan vergi.

9 Anathema: Lanetleme, yasaklama, Pagan Tanrıları'na kurban etmek.

10 Psalms: Mezmurlar Kitabı. Eski Ahit'te yer alan ve David tarafından yazıldıklarına inanılan güfteler.

11 Vicar: Vekil anlamına gelen bu unvan daha sonraki yüzyıllarda bizzat Papalar tarafından benimsenmiş ve kendilerine İsa Mesih'ten gelen Peter ve Paul'un Vicarları dedirtmişlerdir.

12 "Bu delillerin verdiği bahtiyarlıkla, Kilisemiz'in Vekillik yetkisine binaen sizi desteklemesinin uygun olacağını düşündük; bundan böyle dert etmeyiniz ki, Apostolik Kilise'nin ve Kutsal Pederler'in koydukları sınırlar hiçbir özel şart altında aşılmayacaktır; size sağlanan bu destekle korunacaksınız."

ve bunların dışında kalan tüm *İspanya* için de *Tarraco* Piskoposu'nu *Vekil* tayin etmişti. Papa *İnnocent*, İS. 404 yılında *Rouen* Piskoposu *Victricius*'a yolladığı kararname hükmündeki *Epistle*'da, *Gratian*'in Fermanı'nın devamı olarak şöyle demişti. *Si quae autem causae vel contentiones inter Clericos tam superioris ordinis quam etiam interioris fuerint exortae; ut secondum Synodum Nicenam congregatis ejusdem Provinciae Episcopis jurgium terminetur: nec alieui liceat, Romanae Ecclesiae, cujus in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesiam nutu Divino gubernant, ad alias convolare Provincias. Quod siquis fortè praesumpserit; & ab officio Clericatûs summotus, & injuriarum reus judicetur. Si autem majores causae in medium fuerint devolutae, ad Sedem Apostolicam sicut Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, post judicium Episcopale referantur.*[13]

Bu mektuplara bakınca *Gallia*'nın uzunca bir süredir Papa'ya bağımlı olduğunu ve *Rouen* Piskoposu'nun onun vekili veya vekillerinden biri olduğunu düşünüyorum. Çünkü Papa adet üzre, onu büyük ve önemli konularda *Roma* Kilisesi'ni bilgilendirmekle görevlendirmişti. Fakat kısa bir süre sonra *Arles* Piskoposu tüm *Gallia* için Papa'nın yasal Vekili yapılmıştı. Çünkü Papa *Zosimus*, İS. 417 yılında yazdığı kararnamede *Patrochus*'a akreditasyonu olmaksızın hiç kimsenin kendisine başvuramayacağını aşağıdaki kararname ile belirtmişti:

> *Zosimus universis Episcopis per Gallias & septem Provincias constitutis. Placuit Apostolicae Sedi, ut siquis ex qualibet Galliarum parte sub quolibet ecclesiastico gradu ad nos Romae venire contendit, vel aliò terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur nisi Metropolitani Episcopi Formatas acceperit, quibus sacerdotium suum vel locum ecclesiasticum quem habet, scriptorum ejus adstipulatione perdoceat: quod ex gratia statuimus quia plures episcopi sive persbyteri sive ecclesiastici simulantes, quia nullum documentum Formatarum extat per quod valeant confutari, in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reverntiam promerentur. Quisquis igitur, fratres charissimi,*

13 "Eğer din adamlarının arasında farklılıklar çıkar ve anlaşmazlık konuları doğarsa bunlara İznik Sinodu'nun kararları dikkate alınarak toplanacak olan Bölgesel Piskoposlar Konsili çözüm getirsin ve Roma Kilisesi'nin (her zaman her olayda saygın yerinin korunması sağlanmalıdır) vereceği izin olmaksızın hiç kimseye, Kilise Yöneticileri'nin ilahi onayı nedeniyle, o bölgede bulunan papazların başka bölgelerden korunma talep etmesine sebep olunmasın. Ama olur da kişi kendisi böyle değerlendirirse, o zaman o kişi görevinden azledilsin ve karşı koymakla suçlu kılınsın. Fakat Piskoposlar tarafından soruşturma konusu yapılabilecek daha büyük önemdeki anlaşmazlıklar, Sinod kararları ve denenmiş adetlerin tefsirleri yoluyla Apostolik Kilise'ye gönderilsin."

praetermissà supradicti Formatâ, sive episcopus, sive presbyter, sive diaconus, aut deinceps inferiori gradu sit, ad nos venerit: sciat se omnino suscipi non posse. Quam auctoritatem ubique nos misisse manifestum est, ut cunctis regionibus innotescat id quod statuimus omnimodis esse servandum. Siquis autem haec salubriter constitua temerare tentaverit sponte suâ, se a nostra noverit communione discretum. Hoc autem privilegium Formatarum sancto Patroclo fratri & coepiscopo nostro, meritorum ejus speciali contemplatione, concessimus.[14]

Arles Piskoposu'nun bazen tüm *Fransa*'da Papa'nın Vekili olarak görev yaptığı, *Arles*'deki tüm dini kurum Piskoposları'nın topluca Papa *I. Leo*'ya yolladıkları mektupla teyid edilmiştir: *Cui id etiam honoris dignitatisque collatum est*, say they, *ut non tantum has Provincias potestate propriâ gubernaret; verum etiam omnes Gallias sibi Apostolicae Sedis vice mandatas, sub omni ecclesiastica regula contineret*.[15] Papa *Pelegius*'da İS. 556'da *Arles* Piskoposu *Sapaudus*'a yolladığı Epistle'da şöyle demişti: *Majorum nostrorum, operante Dei miseriocordiâ, cupientes inhaerere vestigiis & eorum actus divino examine in omnibus imitari: Charitati tuae per universam sanctae Sedis Apostolicae, cui divinâ gratiâ praesidemus, vices injungimus*.[16]

---

14 "Zozimus'tan, Gaul ve Yedi Bölgedeki Yerleşik Piskoposlar'ın Hepsine: Apostolik Kilise'nin kararıdır ki, Gaul'ün her hangi bir yerinden veya her hangi bir olası Kilise makamından birisi yola çıkıp Roma'ya, bize gelmeye kalkışırsa veya dünyadaki başka bir yere gitmeyi murad ederse, bağlı olduğu Metropolit Piskoposu'nun o kişinin Kilise'deki yerinin ve görevinin ne olduğunu belgeleyen ve tasdik eden onayı olmaksızın, hiç bir yere gidemez. Bu kararı, kendilerini piskopos veya Presbiter [yaşlılar Meclisi üyesi] veya Kilise görevlisi olarak göstererek onurlu bir ünvanı çalmış olan ve hak etmedikleri bir saygınlık elde edinen, statüleri hiç bir vesikayla tevsik edilmemiş kişiler için [hakkında] yazdık. Bu nedenle, sevgili Kardeşlerimiz, şu bilinmelidir ki, kişi Piskopos da olsa, Presbiter de olsa yardımcı-papaz (deacon) da olsa, hatta daha mütevazi bir pozisyonda da olsa, bu belgeleri ibraz etmedikçe bizden kabul görmeyecektir. Bu emrimizi her tarafa gönderdik ve bizim bu kararımıza bütün bölgelerde mutlaka uyulması gerektiğinin bilinmesini sonuna kadar ortaya koyduk. Fakat her hangi bir kimse ortak mutluluk amacıyla ortaya konulmuş olan bu kararları ihlal etmek isterse, o kişi bilmelidir ki, kendisiyle dinsel birlikteliğimiz (Communion) asla olmayacaktır. Bu tasdikname verme imtiyazını, bize özel hizmetlerinden ötürü, Kutsal Kardeşimiz, Yoldaş-Piskopos, Patroclus'a bahsettik."

15 "Bir Piskopos" der onlar, "üzerine bu derece onur ve prestij bağışlanmışsa, bu bölgeleri sadece kendi erdemiyle yönetmekle kalmaz, Apostolik Kilise'nin Vekili olarak Gaul Bölgesi'nin tüm Kilise yönetimlerini de kendisine bağlı kılar." Ve devamla. "Tanrı'nın inayetiyle biz bizden önce gelenlerin ayak izlerinden ilerlemek ve İlahi Adalet'in altında onların her konuda yaptıklarını taklit etmek zorundayız. Buradan yola çıkarak Apostolik Kilise'nin yetkisiyle (bize tanıdığı yetkiyle ki, Tanrı'nın İnayetiyle başında biz varız) tüm Gaul'a teşmil olacak şekilde sizi kendimize vekil tayin ettik."

16 Ve Papa Pelegius da İS. 556'da Arles Piskoposu, Sapandus'a yolladığı mektupta şöyle demişti: "Sevgili, değerli kardeşim, Piskopos Candidianus (bizden önce Tanrı'nın huzuruna erişti) tarafından yazılmış bir mektubu size göndereli uzun zaman oldu, sizin onayınız olmaksızın Illyricum'da Piskopos atanmasına izin verilmeyeceğini belirten bu mektup eğer elinize geçtiyse [gerekeni yapın]. Çünkü birçok Piskopos'un görevlendirildikleri mevkileri doldurmaları konusunda bir uyum sağlanamıyor. Bunu sen sevgili kardeşim, benden daha iyi bilirsin." [Not: Bu bölümde Isaac Newton, Latince yazılmış

Aynı İmparatorluk Fermanı'nın etkisiyle sadece *İspanya* ve *Gallia*'da değil, *İllyrium* da Papa'nın tebası haline gelmişti. *Damasus,* ilgili davaların dinlenmesi için *Acholius* veya *Acholis*'i Doğu *İllyrium*'un Metropolis'i [Başkenti] olan *Selanik*'e Piskopos yaptı ve 382 yılında *Acholis*, Papa tarafından toplantıya çağırılan *Roma* Konsili'ne gitti. *Damasus*'un halefi Papa *Siricius, Acholius*'un halefi olan *Anysius*'un onayı olmadan *İllyrium*'da hiçbir Piskopos'un atamasının yapılamayacağına hükmetmişti. Ondan sonra gelen Papalar, *Anysius*'un halefi *Rufus*'a Bölgesel Konsiller toplama yetkisi verdiler. *Holstenius'un Derlemeleri*'nde yer alan bir tutanaktaki anlatıma göre *II. Boniface*'in başkanlığında toplanan *Roma* Konsili'nde *Roma* Piskoposları *Damasus*'un, *Syricius*'un, *I. Innocent*'in, *I. Boniface*'in ve *Selanik* Piskoposları *Celestine, Ascholius, Anysius* ve *Rufus*'un mektupları bulunmaktadır ki, bu mektuplarda Tanrı'nın İnayeti ve Apostolik

belge ve kitaplardan alıntılar yapmaktadır. Bunlar birbirleriyle bağlantılı oldukları için tümü tek dipnot altında verilmiştir] "Papalık'ta benden önce bulunan güçlü ve nitelikleriyle tanınmış azizlik mertebesindeki Damasus, Siracius ve yukarda adından söz ettiğim kişi, hepsi senin bölgendeki olup bitenlerin izlenmesi görevini senin üstün adalet duyguna binaen senin Kudsiyeti'ne emanet etmişlerdi." "Yürekten söylendiğini bilesin ki, benden çok uzak mesafelerle ayrı olan Kiliseler'in çıkarlarına [yakından] tercüman olmak gerekmektedir. Buradan hareketle benim kanım odur ki, (Efendimiz Mesih bu kararımı onaylıyor) basiretli ve işine bağlı bir adam olarak, Achea, Teselya, eski ve yeni Epirus, Girit, Merkezi Dacia ve Tuna Daciası, Moesia, Dardania ve Preavalum çemberindeki Kiliseler'de ortaya çıkabilecek olan tartışma konularının dikkatle ele alınması hususunda size güvenilmelidir: şu hakikat bilinsin ki, O'nun [İsa] en kutsal yaptırımlarını sizin Kutsal Pederiniz olarak, en mükemmel basiret ve erdem sahibi kişiye emanet etmekteyiz: bu kararımız hiç bilinmeyen, nevzuhur bir karar değildir; biz, sizin Apostolik seleflerinizin davrandıkları gibi davranıyoruz, benzer bir uygulamaya azizlik mertebesindeki Acholius ve Anysius da hizmetlerinin karşılığı olarak muhatap olmuşlardı." "Sık sık söylediğimiz gibi, Vekilimiz olarak daha önce ona emanet ettiğimiz yetkileri kullanan Selanik Piskoposu'nun (Episcopi Thessalonicesis) bilgisi olmadan hiç kimse din-görevlisi tayin etmeye kalkışmasın." "Değerli kardeşim bilmelisin ki, bizim güçlerimiz [yetkilerimiz] Vekilimiz olarak Rufus'a emanet edilmiştir; aranızda doğabilecek anlaşmazlıklar olduğunda bunları onun adaletine tevdi edin. Onun bilgisi olmadan hiç kimse Kilise görevine getirilmesin. Hiç kimse onun bilgisi olmadan [ona tevdi edilmiş olan] özel görevleri kendisine mal etmeye kalkışmasın ve onun onayı olmadan Konsil toplamaya kalkışmasın." "Macedonia, Achea, Teselya, eski ve yeni Epirus, Preavalum ve Dacia'da bulunan Rufus ve diğer Piskoposlar'a [hitaben]: Bu küstah uygulamayı bastırmak hususunda canla başla çalışmaktan vaz geçme (Kutsal Ruh senin içinde çaba gösteriyor). Roma Kilisesi'nin ve İznik Konsili'nin Statüsü ile uyumlu şekilde, ölen birinin veya görevinden azledilmiş birinin yerini kimin alacağına, Katolik bir Piskopos mu, ahlaki değerleri ve yaşamı yüksek olan biri mi, Kilise'nin rahiplerine iyi hizmet vermiş bir papaz mı, kim atanacaksa ona bizzat sen, bu mümkün değilse uygun Piskoposları kullanarak yazılı olarak karar ver." "Bizden öncekilerin yaptıklarına ve geçmişte yaptığımız girişimlere uygun olarak, Illyricum'daki tüm Kiliseler bundan böyle Selanik Piskoposu'nun gözetimi altına alınmıştır; doğabilecek tartışmalarda o, dikkat ve ilgisiyle [gerekli] ayrıştırmaları yaparak karar verecek ve kardeşler arasında çıkabilecek olan anlaşmazlıklarda rahiplerin bireysel başvuruları ona yapılacaktır." "Benzer şekilde Metropolit Piskoposları, kendi bölgelerinde her türlü atama yetkisiyle donatılmış oldukları için, şu karara vardık ki; [kendilerinden sonraki veya yeni] Metropolit Piskoposları da onun tarafından atanacaktır; yalnız bu kararın çok olgun bir anlayışla ve etraflıca düşünülerek, tartışılarak alınması gerekmektedir."

[Katolik] Kilisesi'nin Kutsal yasaları çerçevesinde onlara *İllyrium*'daki ilgili davaları görüşme emri verilmiştir. Papa *Siricius Anysius*'a yolladığı Epistle'da şöyle yazmıştı:

Etiam dudum, frater charissime, per Candidianum Episcopum, qui nos praecessit ad Dominum, hujusmodi literas dederamus, ut nulla licentia esset, sine consensu tuo in Illyrico Episcopos ordinare praesumere, quae utrum ad te pervenerint scire non potui. Multa enim gesta sunt per contentionem ab Episcopis in ordinationibus faciendis, quod tua melius caritas novit. And a little after: Ad omnen enim hujusmodi audaciam comprimendam vigilare debet instantia tua, Spiritu in te Sancto fervente: ut vel ipse, si potes, vel quos judicaveris Episcopos idoneos, cum literis dirigas, dato consensu qui possit, in ejus locum qui defunctus vel depositus fuerit, Catholicum Episcopum vitâ & moribus probatum, secundum Nicaenae Synodi statuta vel Ecclesiae Romanae, Clericum de Clero meritum ordinare. And Pope Innocent I. saith in his Epistle to Anysius: Cui [Anysio] etiam anteriores tanti ac tales viri praedecessores mei Episcopi, id est, sanctae memoriae Damasus, Siricius, atque supra memoratus vir ita detulerunt; ut omnia quae in omnibus illis partibus gererentur, Sanctitati tuae, quae plena justitiae est, traderent cognoscenda. And in his Epistle to Rufus, the successor of Anysius: Ita longis intervallis disterminatis à me ecclesiis discat consulendum; ut prudentiae gravitatique tuae committendam curam causasque, siquae exoriantur, per Achaiae, Thessaliae, Epiri veteris, Epiri novae, & Cretae, Daciae mediterraneae, Daciae ripensis, Moesiae, Dardaniae, & Praevali ecclesias, Christo Domino annuente, censeam. Verè enim ejus sacratissimismonitis lectissimae sinceritatis tuae providentiae & virtuti hanc injungimus sollicitudinem: non primitùs haec statuentes, sed Praecessores nostros Apostolicos imitati, qui beatissimis Acholio & Anysio injungi pro meritis ista voluerunt. And Boniface I. in his decretal Epistle to Rufus and the rest of the Bishops in Illyricum: Nullus, ut frequenter dixi, alicujus ordinationem citra ejus [Episcopi Thessalonicensis] conscientiam celebrare praesumat: cui, ut supra dictum est, vice nostrâ cuncta committimus. And Pope Caelestine, in his decretal Epistle to the Bishops thro'out Illyricum, saith: Vicem nostram per vestram Provinciam noveritis [Rufo] esse commissam, illi Provinciam; colligere nisi cum ejus voluntate Episcopus non praesumat. And in the cause of Perigenes, in the title of his Epistle, he thus enumerates the Provinces under the Bishop: Rufo & caeteris Episcopis per Macedoniam, Achaiam, Thessaliam, Epirum veterem, Epirum novam, Praevalin, & Daciam constitutis. And Pope Xistus in a decretal Epistle to the same Bishops: Illyricanae omnes Ecclesiae, ut à decessoribus nostris recepimus, & nos quoque fecimus, ad curam nunc

pertinent Thessalonicensis Antistitis, ut suâ sollicitudine, siquae inter fratres nascantur, ut assolent, actiones distinguat atque definiat; & ad eum, quicquid à singulis sacerdotibus agitur, referatur. Sit Concilium, quotiens causae fuerint, quotiens ille pr necessitatum emergentium ratione decreverit. And Pope Leo I. in his decretal Epistle to Anastasius Bishop of Thessalonica: Singulis autem Metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in suis Provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari; maturo tamen & decocto judicio.

Occidental *Illyricum*, *Pannonia Prima* ve *Secunda* ile *Savia, Dalmatia, Noricum Mediterraneum ve Attila* tarafından yıkılıncaya kadar Metropolis'i *Sirmium* olan *Noricum ripense*'den oluşmaktaydı. Daha sonra *Laurecum, Noricum*'un Metropolis'i oldu ve Pannonia ile Salona birlikte, *Dalmatia*'nın Metropolisi oldular. *Lauracum* ve Salona Piskoposları, Papa'dan *Pallium*'u aldılar ve *Zosimus [Papa], Salona* Piskoposu *Hesychius*'a yolladığı kararname *Epistle* ile bu girişimlerini [Pallium'u almalarını] kendisi reddettiği gibi, komşu Bölgelerin Piskoposları'nın da reddetmelerini emretti. (Vide Carolia S. Paulo Geographi am sacram p. 72,73). Bu komşu bölgelerin Roma Kilisesi'ne bağlanması, öyle anlaşılıyor ki, *Milano* Piskoposu *Ambrose* tarafından atanmış olan ve 381'de Papa *Damasus*'un çağrısıyla toplanan Aquileia Konsili'ne katılarak şu konuşmayı yapan Piskoposu *Anemi us*'un döneminde başlamıştır: *Caput Illyrici non nisi civitas Sirmiensis: Ego igitur illius civitatis Episcopus sum. Eum qui non confitetur filium Dei aeternum, & coeternum patri, qui est sempiternus, anathema dico.* [17]

Ertesi yıl *Anemius* ve *Ambrose, Aquileia*'a Piskoposu *Valerian* ve *Selanik* Piskoposu *Acholius* ve diğerleriyle birlikte *Roma* Konsili'ne katılmışlar ve çoğunluk oylarıyla *Grek* Kilisesi'nin yetkilerini kaldırarak, önce *Sardica* Konsili'nde teşebbüs edilip de yapılamamış olan Apostolik Kilisesi'nin yetkilerini genişletme işini tamamlamışlardır.

Aquileia, Batı İmparatorluğu'nun ikinci büyük kentiydi ve bazıları tarafından ikinci *Roma* olarak anılıyordu. *İstria, Forum Julium ve Venetia*'nın *Metropolisi* idi ve *Roma*'ya bağlılığını, *I. Leo*, bu kentin psikoposu *Nicetus*'a yolladığı kararname Epistle'ına şu sözlerle başlamıştı:

17 "Illyricum'un [Arnavutluk ve kısmen Dalmaçya] başkenti yok, sadece Sirmium kenti var. Bu nedenle ben tüm Illyricum'un Piskoposuyum. Her kim ki Tanrı'nın Oğlu'nun tıpkı Babası gibi ezelden ezele varolduğunu inkâr eder, lanet o kişinin üstüne olsun."

Regressus ad nos filius meus Adeodatus Diaconus Sedis nostrae, dilectionem tuam poposcisse memorat, ut de his à nobis authoritatem Apostolicae Sedis acciperes, quae quidem magnam difficultatem dijudicationis videntur affere[18] Sonra, Nicetas tarafından sorulan sorulara şu yanıtı vererek tamamlamıştı: *Hanc autem Epistolam nostram, quam ad consultationem tuae fraternitatis emisimus, ad omnes fratres & comprovinciales tuos Episcopos facies pervenire, ut in omnium observantia, data prosit authoritas. Data* 12 *Kal. Apr. Majorano Aug. Cos.* A. C. 458. *Gregory* the great A. C. 591 [Greg. M. lib. 1. Indic. 9. Epist. 16.] (Not: *Roma*'daki bir Konsil'de *Aquileia* Piskoposu *Severus*'un yargılanması safhasında belirtilmiştir).[19]

Aquileia ve *Millain* Piskoposları birbirlerini atamışlardı. Dolayısıyla da eşit yetkilere sahiptiler ve birlikte *Roma* Kilisesi'ne tabiydiler. Papa *Pelegius*, 557 yılında bu bağlılığı şu sözlerle tanımlamıştı [Apud Gratianum de Mediolanensi & Aquileiensi Episcopis.]: *Mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris, ab Apostolico illis onerosum fuerit ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis & Aquileiensis ordinare Episcopos debuissent.*[20] Bu sözler, iki piskoposun atamalarının *Roma* Kilisesi'ne ait olduğunu ima etmektedir. Milan Piskoposu *Laurentius, Presbiteryenler*'den olan *Magnus*'u aforoz etmiş sonra da ölmüştü; [Greg. M. lib. 3. Epist. 26. & lib. 4. Epist. 1.] Büyük *Gregory, Magnus*'u affetti ve yeni seçilen Piskopos Constantius'a Pallium'u gönderdi. Ne var ki, bir yıl sonra *Fortunatus*'un yargılanışında yanlı davrandığı gerekçesiyle *Magnus*'u suçlu buldu ve *Fortunatus*'un yargılanmak üzere *Roma*'ya gönderilmesini emretti. Dört yıl sonra *Maximus*'un davasını dinlemeleri için *Milan ve Ravenna* Piskoposlarını atadı ve 601'de *Constantius* ölünce Milan halkı *Deusdedit*'u [Greg. lib. 9. Epist. 10. & 67.] onun halefi olarak seçti. Lombardlar da başka birini seçtiler ve *Gregory* Yasa-yapıcılara, Din adamlarına ve *Milano* halkına yolladığı mektuplarda *Deusdedit*'in seçilmesini ve atanmasını onayladığını ama Lombardlar'ın seçtikleri kişinin *Ambrose*'un halefi olamayacak kadar değersiz biri olduğunu dile getirdi [Greg. lib. 11.

18 "Sizin Kiliseniz'de Yardımcı-Papaz (deacon) olan evladımız Adeotatus, dönüşünde Kutsal Kilise'nin çok zor gibi görünen konularda size karar verme yetkisi bağışlanması dileğinizi bize iletti."
19 "İmdi, sizin kardeşce sorularınıza cevap olarak gönderdiğimiz bu mektupta size verilen yetkinin bölgenizdeki tüm kardeşlerinize ve Piskoposlar'a ulaştığını, böylece de herkes tarafından uyulmasının sağlandığını göreceksiniz. İS. 12. Saltanatı Yılında, Majoranus Augustus'un Konsilliği'nde verildi."
20 "Apostolik Kilise tarafından tayin edilmek için Roma'ya kadar uzun ve zahmetli bir yolculuk yapmak eski bir gelenekti, bu nedenle birbirlerini Aquileia ve Milliain Piskoposlukları'na atayabilirler."

Epist. 3, 4.] Buradan anlıyorum ki, *Milan* Kilisesi, *Ambrose*'nin döneminden beri Roma Kilisesi'ne tabiydi. Çünkü *Ambrose* de, bu Kilise'nin yetkilerini kabul ettiğini açıklamıştı. *Ecclesia Romana, hanc consuetudinem non habet, cujus typum in omnibus sequimur, & formam* [Ambros. l. 3. de sacramentis, c. 1.]. Biraz ilerisinde: *In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam.*[21] I. Timothy hakkında yaptığı yorumda: 1 *Tim.* iii. *Cum totus mundus Dei sit, tamen domus ejus Ecclesia dicitur, cujus hodie rector est Damasus.*[22] Kardeşi *Satyrus*'un ölümü üzerine yaptığı konuşmada, kardeşinin *Sardinia* şehrine nasıl geldiğine ilişkin olarak da *advocavit Episcopum loci, percontatusque est ex eo utrum cum Episcopis Catholicis hoc est cum Romana Ecclesia conveniret?*[23] Yorumunu getirmiştir.

381 yılındaki *Aquileia* Sinodu'yla bağlantılı olarak İmparator *Gratian*'a yolladığı bir Sinodal Epistile'de şöyle yazmıştı: *Totius orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam Apostolorum fidem, ne turbari sineret, obsecranda fuit clementia vestra; inde enim in omnes venerandae communionis jura dimanant.*[24] Bu nedenledir ki, *Milan* ve *Aquilleia* Kiliseleri, İmparator *Gratian*'in döneminden beri *Roma* Kilisesi'ne tabidirler. *Ambrose*'un selefi *Auxentius Roma* Kilisesi'ne tabi değildi. Buradan anlaşılıyor ki, *Milan* Kilisesi'nin *Roma*'ya tabi oluşu *Ambrose* ile başlamıştır. *Milan Diosesi* [Kilise Alanı] *Liguria* ve *İnsubria* ile *Alpes Cothia* ve *Rhetia*'dan oluşmaktaydı. Bu bölgenin sınırlarını *Addua* Nehri belirliyordu. 844 yılında *Milan* Piskoposu *Roma* Kilisesi'nden ayrıldı ve *Sigonius*'un yazdığı gibi, 200 yıl bu ayrılığı sürdürdü: *Eodem anno Angilbertus Mediolanensis Archiepiscopus ab Ecclesia Romana parum comperta de causa descivit, tantumque exemplo in posterum valuit, ut non nisi post ducentos annos Ecclesia Mediolanensis ad Romanae obedientiam auctoritatemque redierit* [Sigonius de Regno Italiae, lib. 5.].[25]

---

21 "Roma Kilisesi'nin böyle bir adeti yoktur ve biz onun uygulamalarını her konuda izleriz." Ve biraz ilerde : "Her konuda Roma Kilisesi'nin yaptığını yapmak arzumdur."

22 "Gerçi bütün dünya Efendimizindir ama Kilise onun evidir ve halen de bu [evin] yöneticisi, Damasus'tur."

23 "O bölgenin Piskoposu'nu huzuruna çağırdı ve ona Katolik Piskoposu ile diğer bir deyişle, Roma Kilisesi ile uzlaşıp uzlaşmadığını sordu?"

24 "Sizin şefaatinize binaen Roma Kilisesi tüm Roma Alemi'nin başıdır. Ona Apostolik imanın bozulmaması için izin verilmemelidir. Çünkü bu yetki sizin şefaatinizden gelmektedir ve adalet tüm Kutsal Comminion için saklanmaktadır."

25 Aynı yıl Millain Başpiskoposu Angilbertus, Roma Kilisesi ile olan bağlarını kopardı, buna neyin sebep olduğu tam olarak belgelendirilememiştir; böylelikle başkalarına da örnek oldu, bu Kilise'nin

Flaminius ve *Aemilia*'nın Metropolis'i *Ravenna*'nın Piskoposu da Papa'ya tabiydi: çünkü 417 yılında Zozimus bu Kilisenin bazı *Presbiteryenlerini*[26] aforoz etmişti ve *Roma* Kilisesine tabi olan bu Kilisenin dinadamlarına hitaben bir tefsir Mektubu yazmıştı: *In sua, hoc est, in Ecclesia nostra Romana.*[27] *Ravenna*'dakiler yeni bir Piskopos seçip bunu Papa *Sixtus*'a bildirdikleri vakit Papa onu bir kenara koyup yerine *Peter Chrysologus*'u atadı (Bkz: Baronius, Anno 433, Sect.24). *Chrysologus, Chalcedon* [Kadıköy] Konsili kararları çerçevesinde *Eutyches*'e yolladığı Epistle'de şöyle yazmıştı: *Nos pro studio pacis & fidei, extra consensum Romanae civitatis Episcopi, causas fidei audire non possumus.*[28] Papa *I.Leo, Ravenna* Piskoposu *Leo*'ya danışarak 451 yılında ona bir kararname mektubuyla cevap vermişti: ve Papa büyük *Gregori, Pallium*'un kullanılması hususunda *Ravenna* Piskoposu *John*'u azarlayarak, kendi seleflerinden Papa *John*'un yazdığı bir *Precept*'i[29] işaret ederek *Ravenna* Kilisesi'ne ve Piskoposu'na önceden bağışlanmış olan imtiyazların saklı tutulmasını emretti. *John,* açıklamayı kabullendiğini belirten bir yanıt verdi. Ölümünden sonra Papa *Gregory, Ravenna* Kilisesi'ne huzuruna gelmesini emretti ve onlara sağlanmış olan imtiyazları onayladı. Eski bir adete uyarak, Piskoposları *Marinian*'a kendi *Pallium*'unu yolladı. Bu Kilise zaman zaman *Roma* Kilisesi'ne başkaldırdıysa da tekrar Papa'nın egemenliğine boyun eğmeyi kabullenmiştir [Greg. M. lib. 3. Epist. 56, 57. & lib. 5. Epist. 25, 26, 56.].

İtalya'nın geri kalan kısmı, *suburbicarian*[30] bölgeleri dahil adalar veya *Roma'nın Temporal* [idari, dünyevi işler] *Vicarı*'nın yönetimindeki on Bölge, yani *Campania, Tuscia ve Umbria, Picenum suburbicarium, Sicilya, Apulia ve Calabria, Brutii ve Lucania Samnium, Sardinia, Korsika ve Valeria, Roma* Piskoposu'nun tam egemenlik bölgesini oluşturmaktaydı. Çünkü *Nice* Konsili, beşinci Canon'unda, bütün bölge konsillerinin

yeniden Roma Kilisesi'nin otoritesinin altına girmesi 200 yıl sonra oldu

26 *Presbiter*: Kilise'nin Yaşlıları ve bu Yaşlılar'dan oluşan meclisin üyesi olan kişi. Daha sonraki yüzyıllarda Kiliseler Yaşlılar Meclisleri tarafından yönetilmelidirler iddiasıyla ortaya çıkan Hıristiyan toplulukları özellikle ABD'de Presbiteryen kiliselerini kurdular.

27 "Onların kendi Kilisesinde", bu sözle Roma Kilisesi demek istiyor.

28 "Bizim hedefimiz barış ve imandır, Roma Devleti'nin onayı olmadan [dini] meselerle uğraşamayız."

29 *Precept*: Nizamname, yönetmelik.

30 *Suburbicarian Regions*: Alt ve uzak Bölgeler'deki cemaat Kiliseleri.

her ilkbahar ve sonbaharda toplanmasını kararlaştırmıştı ve bu *Canon*'a göre bölgenin Piskoposları her altı ayda bir *Roma*'da toplanıyorlardı. Bu anlamda Papa *I. Leo* bu Canon'u *Roma*'ya uygulamıştı. Papa *Sicilya*'daki Piskoposlara yolladığı bir *Epistle*'da şöyle yazmıştı:

> *Quia saluberrime*, saith he, *à sanctis patribus constitutum est, binos in annis singulis Episcoporum debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium Kalendarum Octobrium Romam aeterno concilio sociandi occurrant. Et indissimulanter à vobis haec consuetudo servetur, quoniam adjuvante Dei gratiâ faciliùs poterit provideri, ut in Ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores; cum coram Apostolo Petro semper in communione tractatum fuerit, ut omnia Canonum Decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant.*[31]

Roma Bölgesi nihayetinde *Sicilya*'yı ve *İtalya*'nın büyük bir kısmı ile *Roma*'daki yıllık konsillere Piskopos yollayan adaları da kapsama alanı içine almış gibi görünse de, sınırları *Ravenna, Aquileia, Millain, Arles* vd. lerine kadar uzanmamaktaydı ve bu bölgeler kendi Konsilleri'ne sahiptiler. *Roma* İmparatorluğu'nun her bölgesindeki Piskopos bölge başkentinin Piskoposu veya Metropolitan'ı tarafından Konsillere Başkanlık ediyordu. Ne var ki, Roma Piskoposu sadece kendi Konsiline Başkanlık etmekle kalmıyor, aynı zamanda *suburbicarian* bölgelerinin Piskoposları'na da Başkanlık ediyor, Batı İmparatorluğu'ndaki tüm bölgelerin Metropolitleri'ne, onların evrensel yöneticisi olarak, diğer örneklerden de anlaşılacağı üzere, emirler verebiliyordu.

Papa *Zosimus*, 417 yılında yaptığı yasadışı atamalar nedeniyle *Marsilya* Piskoposu *Proculus*'un *Roma* Konsili'nde ifade vermeye çağrılışını ve mahkum edilişini birçok *Epistle*'ında belirtmişti. Papa *Boniface*, 419 yılında, *Valentia*'daki Ruhbanların *Piskopos Maximus* aleyhindeki bir şikâyetleri üzerine, tüm *Gallia* Piskoposları ile yedi Bölge'nin Piskoposlarını *Maximus* aleyhinde bir Konsil toplamaya çağırmış ve yazdığı *Epistle*'da kendi seleflerinin de benzer bir uygulama yapmış olduklarını yazmıştı.

---

31 "İS. 447'de Alippius ve Ardabus'un Konsüllükleri'nde, Kutsal Pederler tarafından gayet akıllıca bir şekilde konulduğu üzere, her yıl iki kez Piskoposlar Konsili toplanmak zorundadır, aranızdan üçü 29 Eylül'de daimi Konsil'in yardımcıları olarak Roma'ya gelsinler. Ve bu geleneğe daima uyulsun (Efendimiz'in İnayeti bize yardımcı olmaktadır): ki, Kilise'de skandallar ve sapkınlıklar doğmasın; çünkü (Havari Peter'in huzurunda denilebilir) biraraya gelmemiz sayesinde tüm Canon'a tabi Kararlar, Tanrı'nın tüm rahipleri tarafından ihlal edilmeden kalabilir."

Papa *I. Leo Turribius* adlı *İspanyol* Piskopos'a yazdığı bir mektupta belirttiği gibi, *Manichees*[32] ve *Priscillianists*[33]'lere karşı, tüm *İspanyol* Bölgelerini *Gallecia*'da toplantıya çağırmıştı. *Aquileia* Piskoposu *Nicetas*'a yolladığı kararname Epistle'lerinden birinde, bölge Piskoposlarını, *Pelegian*[34] sapkınlığına karşı hareket ederek bu sapkın hareketin yayılmasını önlemek amacıyla *Roma* Kilisesi'nin onayladığı tüm Sinod Kararları'nı onaylatmak amacıyla bir Piskoposlar Konsili toplanmasını istemişti. *Selanik* Piskoposu *Anastasius*'a yolladığı bir kararname *Epistle*'ında, kendi tayin ettiği Piskoposun her yıl iki kez Bölgesel Konsil toplaması gerektiğini ve *Roma* Kilisesi'nin olağanüstü şartlar nedeniyle ihtiyacı doğarsa kendi denetimindeki her bölgeden iki Piskopos çağırıp onları 15 günden fazla tutmamak kaydıyla bu toplantıları yapmasında bir mahzur olmadığını belirtmişti. *Epistle*'da *Roma* Kilisesi'ne bağlı tüm Kiliseler'deki Kilise-İktidarının (Government) nasıl oluşturulabileceğini yazmıştı: *De qua forma*, saith he, *Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispositione provisum est ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis Provinciis singuli quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rarsus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem sumerent ampliorem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiae cura conflueret, & nihil usque à suo capite dissideret. Qui ergo scit se quidusdam esse praepositum, non moleste ferat aliquem sibi esse praepositum; sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat; et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat aliis importabile pondus imponere.*[35]

32 Manicheans: İS. 150-200'de İran'da ortaya çıkan Zerdüşt çizgisindeki dinsel akım. Dualist felsefeye bağlı olan bu akım özellikle Mezopotamya'da Hıristiyanlıktan çok daha fazla taraftara sahipti ve Konstantin tarafından kılıçtan geçirildiler. Daha sonra Balkanlar'da Bogomiller ve Fransa'da da Cathare Hareketleri bu akımdan etkilenmiştir. Mani Dinine bağlı olanlar Ruh'un Madde'den arınabileceğine inanırlar. Sembolleri Boğa'dır.

33 Priscallians: 4. yüzyılda İspanya'da ortaya çıkan ve bir dönem çok etkili olan Papalık-Karşıtı akım. Et yemezler ve evliliğe karşıdırlar. Şiddet kullanılarak bastırılmışlardır. 11. yüzyılda yeniden Fransa'da aktif olmuşlardır.

34 Pelegians: Din adamı ve ilahiyatçı Pelegius tarafından (354–440?) başlatılmış olan Gnostik Hıristiyanlık akımı. Bunlar Adem'in kötü bir örnek ve İsa'nın iyi bir örnek olduğunu ve günahın insanların yaptıkları seçimlerle ortaya çıktığına inanıyorlardı. Zor kullanılarak bastırılmış yüzlerce akımdan biridir.

35 "Bu tür Kilise Hükümeti'nin sonucu olarak, Piskoposlar arasında (sıra ve yetkiye dayalı) bir ayrım oluşmuştur ve geniş bir onayım ile birbirleriyle çelişen çıkarlara karşı koşullara bağlılık önerisi getirilmiştir; karar alınmıştır ki, çeşitli bölgelerde tekil Piskoposlar bulunacaktır ve bunların diğer kardeşlerine göre öncelikleri olacaktır, dahası, büyük şehirlerdeki Piskoposlar'a daha büyük sorumluluklar devredilecektir ve bunlar sayesinde Kilise Hükümeti daima Peter'in Kilisesi'nin

Aynı Papa *Leo, Arles* Piskoposu *Hilary*'ye, *Roma*'daki bir Konsil sırasında, *Gallia*'da bir Bölgesel Konsil'de yaptıklarından ötürü, Batı İmparatoru *III. Valentinian*'dan elde ettiği ve Batı İmparatorluğundaki tüm Kiliseler üzerinde kendi Kilisesi'nin hakimiyetinin bulunduğu [görüşünü] pekiştiren aşağıdaki Ferman'ı sunarak ceza kesebilmişti.

Impp. Theodosius & Valentinianus AA. Aetio
Viro illustri, Comiti & Magistro utriusque
militiae & Patricio.
Certum est & nobis & imperio nostro unicum esse praesidium in supernae Divinitatis favore, ad quem promèrendum praecipue Christiana fides & veneranda nobis religio suffragatur. Cum igitur Sedis Apostolicae Primatum sancti Petri meritum, qui princeps est Episcopalis coronae & Romanae dignitas civitatis, sacrae etiam Synodi firmavit auctoritas: ne quid praeter auctoritatem Sedis istius illicitum praesumptio attemperare nitatur: tunc enim demum Ecclesiarum pax ubique servabitur, si Rectorem suum agnoscat Universitas. Haec cum hactenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius Arelatensis, sicut venerabilis viri Leonis Romani Papae fideli relatione comperimus, contumaci ausu illicita quaedam praesumenda tentavit, & ideo Transalpinas Ecclesias abominabilis tumultus invasit, quod recens maximè testatur exemplum. Hilarius enim qui Episcopus Arelatensis vocatur, Ecclesiae Romanae urbis inconsulto Pontifice indebitas sibi ordinationes Episcoporum sola temeritate usurpans invasit. Nam alios incompetenter removit; indecenter alios, invitis & repugnantibus civibus, ordinavit. Qui quidem, quoniam non facile ab his qui non elegerant, recipiebantur, manum sibi contrahebat armatam, & claustra murorum in hostilem morem vel obsidione cingebat, vel aggressione reserabat, & ad sedem quietis pacem praedicaturus per bella ducebat. His talibus contra Imperii majestatem, & contra reverentiam Apostolicae Sedis admissis, per ordinem religiosi viri Urbis Papae cognitione discussis, certa in eum, ex his quos malè ordinaverat, lata sententia est. Erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine Imperiali Sanctione valitura: quid enim Pontificis auctoritate non liceret? Sed nostram quoque praeceptionem haec ratio provocavit. Nec ulterius vel Hilario, quem adhuc Episcopum nuncupare sola mansueta Praesulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri ecclesiasticis rebus arma miscere, aut

Merkezi'nde bulunacaktır. Öyle ki, böylece bu Beden'in hiçbir uzvunun Başı ile farkı olmayacaktır. Buna göre, başkalarının tepesine yerleştirilmiş olan biri, yetkileri daha yüksek olan biri kendi tepesine geçirildiğinde gururu kırılmış sayılmayacaktır ve başkalarından kendisine gösterilmesini istediği saygıyı o kendi üstündeki kişiye gösterecektir ve kendisinin taşıyamayacağı kadar ağır bir yükü, hiç kimse bir başkasının sırtına yüklemeye kalkışmasın."

praeceptis Romani Antistitis liceat obviare: ausibus enim talibus fides & reverentia nostri violatur Imperii. Nec hoc solum, quod est maximi criminis, submovemus: verum ne levis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione discernimus; nequid tam Episcopis Gallicanis quam aliarum Provinciarum contra consuetudinem veterem liceat, sine viri venerabilis Papae Urbis aeternae auctoritate, tentare. Sed illis omnibusque pro lege sit, quicquid sanxit vel sanxerit Apostolicae Sedis auctoritas: ita ut quisquis Episcoporum ad judicium Romani Antistitis evocatus venire neglexerit, per Moderatorem ejusdem Provinciae adesse cogatur, per omnia servatis quae Divi parentes nostri Romanae Ecclesiae detulerunt, Aetî pater carissime Augusti. Unde illustris & praeclara magnificentia tua praesentis Edictalis Legis auctoritate faciet quae sunt superius statuta servari, decem librarum auri multa protinus exigenda ab unoquoque Judice qui passus fuerit praecepta nostra violari. Divinitas te servet per multos annos, parens carissime. Dat. viii. Id. Jun. Romae, Valentiniano A. vi. Consule, A. C. 455.[36]

36 "İmparator Theodius ve Valentinianus'dan Kont ve Patrici Suvari ve Levazım Muhafızı Saygıdeğer Aetius'a [hitaben] her şeye kadir Tanrı'ya hizmet için bizlerin ve İmparatorluğumuzun güvenliğinin savunulması özellikle de Hıristiyan imanının ve dininin yüceltilmesiyle kaimdir. Kutsal Kilise'nin Baş Yöneticisi (ki bu mevkini, Kilise Yönetimi'nin Başı ve Roma Devleti'nin haşmeti olan Aziz Peter'e borçludur) Kutsal Sinod'un otoritesinden ek bir onaylama almıştır [buna göre] hiç kimse yetkisi olmadan herhangi bir konuda bu Kilise'nin yetkileriyle onaylanmamış bir uygulama yapmaya kalkışmak gibi bir fikir edinmesin. Çünkü tüm Kiliseler'in bir bütün olarak aralarındaki barış ancak onun Baş Yöneticisi'nin bilgilendirilmesiyle sağlanabilir. Gerçi bu haklar bu güne kadar ihlal edilmeden korunabilmiştir fakat Saygıdeğer Roma Papası Leo'nun bize ilettiği güvenilir bir rapora göre, Arlesli Hilary, anladığımıza göre, hiç hakkı olmadığı halde küstah ve cüretkâr bir tavırla Kilise'nin bazı görev alanlarını kendisine bağlamış ve bu da Transalpine Kiliseleri'nde en iyi tanığı şu son örnekte görüldüğü gibi lanetli bir isyana dönüşmüştür. Hilary, Roma'daki Kilise'nin Papası'na danışmadan kendisini Arles Piskoposu ilan etmiş, başka Piskoposlar atamayı kendisine acil görev edinmiş böylelikle de kendisinde olmayan yetkilere sahip olan bir makamın yetkilerini kendisine maletmiştir. Bazı kişileri hiçbir yeterli kanıt göstermeden görevlerinden azletmiş, bazı kişileri de, halkın isteği dışında zor kullanarak bazı görevlere atamıştır. Ve seçimlerde yer almayan bir seçmenlik bu Piskoposları reddedince, silahlı birlik oluşturmuş ve o seçmenliği kuşatarak veya taşlatarak zorlamıştır ve barış adına vaaz vermesi gerekirken bu tür savaş hallerini uygulayan birini kendi Kilisesi'nin başına geçirmiştir. Bunlar ve benzeri haller Majeste İmparator'u da, Apostolik Kilise'yi de rahatsız etmiştir ve Papa'nın topladığı bir Divan aracılığıyla, bu kişinin haksız Piskopos atamalarında bulunduğu sabit görülmüş ve hakkında kesin bir işlem yapılması kararı alınmıştır. Bu karar bizim Emperyal Onayımıza gerek duyulmaksızın Gallik Bölgeler'in enine boyuna her yerinde hiç kuşkusuz işletilecektir. Pontiff'in [Papa'nın unvanlarından biri] mahkûmiyet gerektirebilir dediği nedir? Bizlerin ona verdiği yetki şu amaçlıdır: Hilary için olsun (ki, hâlâ Kutsal Peder'in İnayeti ve izni ile Piskoposluk unvanına sahip bulunmaktadır) başkası için olsun, Kilise'ye ait meseleleri askeri yöntemlerle ve askeri güç kullanarak çözmeye kalkışmak mümkün değildir. Çünkü böylesi girişimleri akıl etmek bizim İmparatorluğumuza gösterilmesi gereken saygının ihlali anlamındadır. Ne de bu bizim son verilmesini istediğimiz (ve gerçekten de en mahkûmiyet hak edici suçtur) tek istisnadır: Kiliseler'in aralarında anlaşarak çözebilecekleri tartışmalar çıktığında bunlar için daima belirli önlemler alınmıştır; öyle ki hiç kimse ister Gaul Piskoposu olsun, ister başka bir Bölge'nin Piskoposu olsun Ebedi Kent Roma'nın Papası'nın izni olmaksızın uygulanagelmiş adetlere karşı

Bu Ferman aracılığıyla İmparator *Valentinian* İmparatorluğu'ndaki tüm Kiliseleri Roma Piskoposu'nun mutlak egemenliğine bağlamış oluyordu. Piskoposlar'ın Papa'nın otoritesinin dışında herhangi bir girişimde bulunmalarının eski adetlere aykırı olacağını ve onun yargısının huzurunda toplanacak olan Piskoposların mutlaka Bölge Valisi tarafından bir araya getirilmelerinin gerektiğini beyan etmişti. İmparator *Valentinian,* ecdadının *Gratian* ve *II. Valentinian'in* Fermanlarına atıfta bulunarak *Roma* Kilisesi'ne şu imtiyazları vermişti: Roma Kilisesi'nin egemenlik süresi 66 yıldır devam etmektedir ve eğer bugüne kadar tam olarak yerleştirilememişse, bu yeni Ferman'la Batı İmparatorluğu içinde artık bu egemenliğin tam olarak yerleştirilmiş olacağını açıklamıştı.

Bu imtiyazdan sonra *Arles B*ölgesi'nin tüm Piskoposları 450 yılında Papa *Leo*'ya bir mektup göndererek kendi Metropolitan imtiyazlarının belirlenmesini istemişlerdi: *Per beatum Petrum Apostolorum principem, sacrosancta Ecclesia Romana tenebat supra omnes totius mundi Ecclesias principatum.* Ve *Ceratius, Salonius* ve *Veranus*, Gallia'daki bu üç *Piskopos*'un aynı Papa'ya gönderdikleri *Epistle*'da yazdıkları gibi: *Magna praeterea & ineffabili quadam nos peculiares tui gratulatione succrescimus, quod illa specialis doctrinae vestrae pagina ita per omnium Ecclesiarum conventicula celebratur, ut vere consona omnium sententia declaretur; merito illic principatum Sedis Apostolicae constitutum, unde adhuc Apostolici spiritus oracula referentur* [Epist. 25. apud Holstenium].[37] Ve bizzat Leo, İllirium'daki tüm Metropolitan Piskoposlarına şu Epistle'i ulaştırmıştı: *Quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc à nobis Domino, qui Apostolicae dignitatis beatissimo Apostolo Petro primatum, fidei sui remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens.*[38]

çıkması halinde, Kutsal Kilise'nin otoritesinin mevcut önlemleri ve koyacağı önlemler, onlara ve onlar gibi davrananlar için kanun hükmünde olacaktır. Buradan hareketle, Roma Pontiffi'nin çağrısına icabet etmeyen Piskopos, aynı Bölge'deki Vali'ye gitmeye zor kullanılarak celbedilecektir: ve Augustus'un çok sevilen Babası Aetius, sizi, bizim seleflerimizin Roma Kilisesi'ne bağışladıkları hakların işletilmesi ve korunması hususunda tam görevli ve yetkili kılıyoruz. Sizin mevcut yasaları uygulatmak, yukarda belirtilen statüleri dikkate almak görevlerinizde etkili olabilmeniz için, kararlarımızın ihlaline göz yuman her Yargıç'a on altın ceza kesileceğini bildiririz. İS. 6 Haziran 445'de Valentinianus Augustus'un Konsüllüğü'nde verildi."

37 "Havariler'in Prensi Kutsal Peter aracılığıyla, Kutsal Roma Kilisesi, dünyadaki tüm Kiliseler'in üstünde öncellik sağlamaktadır."

38 "Sizin hizmetkârınız olan bizler büyük ve tarifsiz bir şükran duygusuyla doluyuz; bize verdiğiniz yol gösterici mektup, tüm Kiliseler'in Konsilleri'nde yürekten desteklenmiş ve yayınladıkları sonuç

Bu Kilise Egemenliği yükselirken kuzeyli barbar uluslar Batı İmparatorluğu'nu işgal ederek, *Roma* Kilisesi'nden çok farklı dinlere sahip birçok Krallıklar kurmuşlardı. Fakat bu Krallıklar zamanla *Roma* akidesini kabul ederek Papa'nın otoritesi altına girdiler. *Gaul*'daki *Franklar*, beşinci yüzyılın sonunda, *İspanya*'daki *Gothlar*, altıncı yüzyılın sonunda ve *İtalya*'daki Lombardlar da Büyük *Charles* tarafından 774'de zaptedildikten sonra, 775-794 yılları arasında Charles, Papa'nın otoritesini tüm *Almanya*'ya ve *Theysse* Nehri'ne ulaşan *Macaristan*'a ve *Baltık* Denizi'ne kadar genişletti. Daha sonra Papa'yı tüm beşeri yargıların üstünde tutarak *Roma* Dükalığı ile şehrin tam teslimiyetini verdi. On Krallığın *Roma*'nın dinine geçmesi Papa'nın ruhani otoritesini genişletmesine neden oldu, ama Canavar'ın boynuzu olarak yükselmesini sağlayamamıştı. Papa'yı Canavar'ın boynuzlarından biri haline getiren dünyevi egemenliğiydi: Bu egemenliği, yukarıda anlatıldığı gibi, 8. yüzyılın ikinci yarısında daha önceki üç boynuzu eline geçirmesiyle sağladı. Böylece dünyevi egemenliğe kavuşan ve tüm insanlığın yargısının üstüne yükselen Papa, *öncekilerden daha yaman görünüşlü biri çıkacak; vakitler ve yasalar böylelikle bir vakte ve vakitlere ve yarım vakte kadar onun eline geçecektir* [Dan. vii. 20. Ver. 25] bahsine göre, 360 günlü bir Takvim'e ve bir gün bir güneş yılı olarak hesaplandığında 1260 güneş yılı[39] süresince

bildirisinde oybirliği ile sabit kılınmıştır; Havariler'in Ruhu'nun ilettiği vahyin buralara kadar uzanması [ulaşması] mümkün olmuştur. Çünkü artık bizim [Kilisemizin] üstünlüğü diğer tüm Kiliselerin üstündedir, tıpkı, Efendimiz'in bizden istediği gibi, o, imanının sağlamlığının armağanı olarak onu Havariler sıralamasının başına koymuş ve Kilise'yi de onun üstüne inşa etmiştir." [Not: Yeni Ahit'de İsa, Simon'un adını Peter olarak değiştirmiştir. Peter, Kaya demektir ve İsa, Yeni Ahit'deki anlatıma göre Kilisesi'ni bu Kaya'nın üzerine inşa etmiştir.]

39 Solar years: Daniel'in döneminde birçok takvim kullanılıyordu. Yahudiler'in hem Güneş hem de Ay Takvimleri vardı. Burada kastedilen Güneş Takvimi'dir ve 360 günden oluşmaktadır. Sir Isaac Newton'un bu konuda eklediği uzun dipnot aşağıdadır:

"Doğu'nun eski uluslarının güneş takvimleri 12 aydan ve her ay da 30 günden oluşmaktaydı; bu nedenle de bir Daire 360 dereceye bölünmüştü. Bu yıl [takvim anlayışı] öyle anlaşılıyor ki, Musa tarafından yazılmış olan Tufan Tarihi'nde ve John'un [yazdığı] Apocalypse=Mahşer Kitabı'nda 'vakit, vakitler ve yarım vakit' denilerek, yani, 42 ay ve 1260 gün ölçümüyle birbirlerine koşut olarak konulmuştur. Fakat bu yılların birçoğu bir arada düşünüldüğünde, bu yılların sonuna eklenmiş olan artık günlerin bir hesabının yapılması gerekmektedir. Çünkü Mısırlılar bu yılın sonuna 5 gün ekliyorlardı, Kaldeliler de Nabonassar takviminden anlaşıldığına göre, Daniel'den çok önceden beri aynı uygulamayı yapıyorlardı ve Persli Magi de [Bilgeler, Alimler], Araplar'ın İmparatorluğu başlayıncaya kadar 365 günlü takvimi kullanmışlardı. Eski Grekler de aynı 12 aylı ve 360 günlü güneş takvimini kullanmışlardı fakat onlar her iki senede bir takvimlerine on veya onbir günden oluşan bir ara ay eklemekteydiler.

Yahudiler'in takvimi, Mısır'dan çıktıkları dönem de dahil hep Ay-Güneş takvimi olmuştu. Güneş takvimiydi çünkü hasat daima Passover'dan sonra yapılıyordu ve meyvalar da daima Tabernacle

bu gücü elinde tutacaktır. *Fakat hak yerini bulacak ve birden değil ama usuletle onun saltanatını sona erdirecekler ve onu sonuna kadar bitireceklerdir. Ve Krallık ve Saltanatı ve bütün göklerin [alemlerin] altındaki Krallıkların büyüklüğü Yüce olanın azizlerinin halklarına [kavimine] verilecektir; ki, onun Krallığı ebedi Krallıktır ve bütün saltanatlar ona kulluk edeceklerdir* [Dan. Ver. 26, 27].

Yortusu'ndan önce toplanıyorlardı (Lewit. XXIII). Fakat takvimin Ayları [gökyüzündeki ay] Ay'a bağlanmıştı, çünkü Musa her ayın başında borazanların çalınmasını ve Mabed'e kızartılacak ve içilecek sunumların yapılmasını emretmişti ve kudsiyet her yeni hilal göründüğünde tekrarlanmıştı (Num. X. 10. XXVIII. 11, 14; Psalm. LXXXI. 3, 4, 5; 1 Chron. XXIII. 31). Bu takvim ayları Musa tarafından birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü etc. Olarak sıralanmışlardı ve birinci ay, Abib, ikinci ay, Zif, yedincisi, Ethanim, sekizincisi Bull olarak adlandırılmışlardı (Exod. XII. 4; 1 Kings. VI37, 38. VII. 2). Ne var ki, Kalde'deki Esaret dönemlerinde Yahudiler, Kalde Takvimi'nin adlarını benimsedikleri için onların kendi ay adları unutulup gittiler ve bugün kullanıldıkları gibi Kalde'de konulmuş olan Kaldece adlarıyla anılır oldular.

Yahudiler sivil [İdari yıla] yıla Sonbahar Dönencesi'nde başlarlardı ve kutsal yıl da Bahar başlangıcında açılırdı ve ilk ayın ilk günü de Dönence'ye en yakın olan ve çıplak gözle izlenebilen Hilal'in ilk halinde başlardı. [Not: Günümüzde İsrail'de ikili takvim sistemi vardır ve bir İdari Yıl Takvimi, bir de Şeriat Takvimi yürürlüktedir.]

Daniel'in Kalde mi, yoksa Yahudi yılını mı kullandığı çok somut değildir; zaten aralarındaki fark da yılda 6 saat ve 480 yılda da 4 takvim ayı kadardır. Fakat ben onun Yahudi aylarını kullandığını düşünüyorum: şundan dolayıdır ki, birincisi Daniel Yahudi idi ve Yahudiler Kaldece adlar altında da olsa kendi aylarını anıyorlardı; ikincisi, bu Kehanet, Jeremiah'ın 70 yıllık Esaret dönemine dair sözleriyle ilgilidir ve bu nedenle de bir şekilde yetmiş sayısıyla bağlantılı yıllarla ilgili olarak ele alınmalıdır: ve bu aylar da Yahudi [Takvimi'nin] aylarıdırlar ve bu Kehanet de Esaret'ten önce Judea'da Daniel'e iletilmiştir: ve sonuncusu da Daniel, Yahudi Takvimi'ne özgü bir anlayışla sadece yılları değil yılların haftalarını da dikkate alarak düşünce üretmiştir. Çünkü Yahudiler'in günleri yedişer yedişer hesaplanmıştı ve her yedinci gün de Sabbath'tı; dolayısıyla da yılları yedili sistemle oluşturulmuştu ve her yedinci yılın son yılı da Sabbathical Yıl [Af Yılı] olarak değerlendirilmekteydi ve bu tür yedinci yılların yedi haftası da bir Jübile sayılmaktaydı. (Newton).

Dokuzuncu Bölüm

DANIEL'İN KOÇ ve TEKE İLE TEMSİL EDİLEN KRALLIKLARI

yı ve Leopar tarafından temsil edilen ikinci ve üçüncü İmparatorluklar bu kez farklı bir şekilde [yapılarak] Koç ve Teke tarafından temsil edilmektedirler. Dört İmparatorluğun başlangıcından itibaren *Med* ve *Pers* Krallıkları Koç ile, onlardan sonraki *Grek* Krallığı da Teke imgesiyle temsil edilmiştir. Bu da şu anlama gelmektedir: Koç ve Teke tiplemesi altında dört imparatorluğun dönemleri bir kez daha tasvir edilmiştir: *Gözlerimi kaldırıp baktım: ve işte, ırmağın [Ulay ırmağı] önünde bir Koç durmakta idi: iki boynuzu vardı, ve bu iki boynuz yüksektiler; ancak biri ötekinden daha yüksekti ve yüksek olanı sonradan çıkmıştı. İki boynuzu olan Koç, iki şahıs değil, iki Krallıktı; Med ve Pers Krallığı üstteki boynuzdu ve sonradan çıkmıştı* [Dan. Chap. viii. 3]. *Pers* Krallığı, *Cyrus*'un *Babil*'i zaptettiği sırada *Medler*'in Kralı *Darius*'a karşı

ayaklandı ve onu *Pasargadea*'da yenerek Persleri, *Medler*'in başına geçirdi. Bu son çıkan boynuzdu. İlk çıkan boynuz *Med* Krallığı idi: *Cyaxares* ve *Nabuchednazzar*'ın *Ninova*'yı zaptederek *Asur* Krallığını aralarında paylaştıkları dönemde ortaya çıkmıştı. *Med* ile *Babil* İmparatorlukları çağdaştılar ve *Asur* İmparatorluğu'nun çökmesiyle birlikte ortaya çıkmışlardı. Dört Canavar Kehaneti onlarla birlikte başlamıştır, Koç ve Teke de diğeriyle ilgilidir. Koç dört imparatorluğun başlangıcıyla birlikte *Med* ve *Pers*'leri temsil ettiğine göre, Teke de bunlardan sonra ortaya çıkan *Grek* Krallığı'nı temsil eder. Büyük boynuzun dönemi ile ve onu izleyen dört boynuz döneminde o, bu İmparatorluğu temsil eden bu dört krallığın son devrinde, Leopar'ın saltanat döneminde ortaya çıkan ve bu krallıkların çöküşünü müteakip kendi gayretiyle olmasa da güçlenerek Canavar'ın dördüncü boynuzunun döneminde Grek İmparatorluğunu temsil eder.

Daniel, sert Teke'nin *Grecia* Kralı, yani Krallığı olduğunu söylemişti ve gözlerinin arasındaki büyük boynuz da onun ilk Kralı idi. Ama kasdettiği ilk Hükümdarı [Monarch] değil, ilk Krallık'tı, ki bu Krallık Büyük *İskender*'in ve kardeşi *Aridaeus*'un ve onun genç oğulları *Alexander* ve *Hercules*'in dönemine kadar sürmüştür. Bu durumda; *boynuz kırılınca onun yerini dört boynuz tutacak ve Krallığından dört Krallık çıkacak, ama bu ilk boynuzun gücünden olmayacak; anlamındadır (Ver. 22).* Anlaşılıyor ki, dört boynuz dört Krallıktır; bunu takiben onların halefi oldukları ilk boynuz *Grekler*'in Büyük *İskender* tarafından kurulan ilk Büyük Krallığı'dır (An. Nabonass 414). Bu krallık İskender'in oğlu *Hercules* dönemine kadar varlığını sürdürmüştür (An. Nabonass, 441). Bu dört de, yukarıda belirttiği üzere *Cassander, Lysimachus*, *Antigonus* ve *Ptolemy*'dir.

Onların Krallığı'nın son vaktinde günahkarlar azgınlıklarını arttırınca çok şedid görünüşlü ve gizli sözlerden anlayan bir kral çıkacak: onun gücü çok büyük olacak, ama kendi kuvvetiyle değil (Ver. 23): Bu Kral Teke'nin son boynuzu idi ve dört boynuzun birinden ortaya çıkmış ve aşırı şekilde korunmuş küçük bir boynuzdu. *Romalılar*'ın onları zapt etmeye başladıkları dönem, yani *Grekler*'in asli Krallığı olan *Makedonya* Kralı *Perseus*'u zapt etmeye başlamaları, bu Krallığın son devri olmuştur. Bu dönemde saldırganlar, azgınlıklarının doruğuna ulaşmışlardı. Öyle ki,

üst Ruhbanlık maddi emellere alet edilmişti ve Mabedin [malları] satılarak borçlar ödenmiş ve Baş Rahip, bazı Yahudiler'le birlikte *Antiochus Epiphanes*'den berat alarak kafirlerin *Ordinancelari*'na[1] uygun, *Kudüs*'de bir okul kurmak, öğretileri öğretebilmek için izin almışlardı. Sonrasında *Antiochus,* silahlı güçleriyle *Kudüs*'ü ele geçirdi ve 4000 Yahudi'yi de kılıçtan geçirerek alabileceği kadar Yahudiyi esir alarak bunları sattı. Mabedi yakıp yıktı. *Musa*'nın Şeriatı'nın yakılmasını emretti ve *Judea*'ya pagan tanrılarını yerleştirerek bunlara tapınılmasını sağladı. Aynı yıl *Romalılar* dört boynuzun başı olan *Makedonya*'yı zapt ettiler (An. Nabonass, 580) Bundan böyle, Teke kendi başına güçlüydü ama artık *Romalılar*'ın hakimiyeti altındaydı. *Daniel, Judea*'ya sınırdaş olan dört boynuzdan ikisinin, (Romalılar'ın Makedonya'yı zapt edişlerine kadar), kuzeyin ve güneyin Kralları'nın aksiyonlarını özellikle birbirlerinden ayırarak bu krallıkların saltanatlarını anlatır ve oradan itibaren de sadece Teke tarafından temsil edilen ulusların pusulası içinde yer alan belli başlı ihtimallere değinir. Bu son dönemde küçük boynuz ayağa kalkarak güçlenir, fakat bu kendi gücüyle olmaz.

Daniel'in Canavarları'nın ilk üçünün egemenlik hakları (bir sonraki Canavar'ın kendini göstermesiyle birlikte) ellerinden alınmıştır, ama ömürleri uzatılmıştır. Dahası, hâlâ yaşamlarını sürdürebilmektedirler. Üçüncü Canavar, ya da Leopar, dört kafasıyla dördüncü Canavarın, yani *Latin* İmparatorluğu'nun yükselişine kadar saltanat sürmüştü ve onun yaşamı onların hakimiyeti altında uzatılmıştı. Dört başıyla saltanat süren Leopar'ın, dört boynuzuyla saltanat süren Teke ile aynı şeyi temsil etmesi nedeniyle boynuzuyla (*Daniel*'in dördüncü Canavarı'nın yani Latin İmparatorluğu'nun yükselişine kadar) saltanat sürmüştür. *Leopar*'ın egemenliği daha sonra *Latinler* tarafından elinden alındı, fakat ömrü *Latinlerin* hakimiyeti altında uzatıldı. Bu Kehanet'te *Latinler,* Teke ile temsil edilen uluslar arasında sayılmamışlardır. *Grekler*'in üstündeki hakimiyetleri sadece ismen Teke'nin kendi gücüyle kudretli olduğu dönemleri, kendi gücüyle olmadan kudretli olduğu dönemlerden ayırt etmek için belirtilmiştir. O, *Latinler* tarafından egemenliği elinden alınıncaya değin, kendi gücüyle kudretli idi; bundan sonra onun ömrü *Latinler*'in egemenliği

1 *Ordinance*: Yetkili bir kurum, kişi veya semavi olduğuna inanılan bir otorite tarafından konulmuş ve uyulması zorunlu olan Seküler mahiyetteki kurallar manzumesi.

altında uzatılmıştı ve bu ömür uzatma da onun son boynuzunun günlerinde olmuştu: çünkü bu boynuzun döneminde Teke kudretli hale gelmişti, ama kendi gayretleri olmaksızın.

Madem ki bu boynuz, Teke'nin bir boynuzudur bu durumda Teke'nin bedenini oluşturan uluslar hakkında birkaç söz söylememiz gerekir. Bu ulusların arasından, *yükselecek olan oydu ve kudretli hale gelecekti: güneyi ve doğuya doğru ve güzel topraklara doğru yayılarak güçlendi (Chap. VIII. 9)*; bu nedenle de bu ulusların kuzey batısından doğarak egemenliğini *Mısır*'a, *Suriye*'ye ve *Judea*'ya doğru genişletmiş olmalıydı. Dört boynuzlu krallığın son dönemlerinde, bunlardan birinden çıkarak kendi gücüyle olmadan diğerlerini hakimiyeti altına almış olmalıdır. Kendinden daha üstün ve üçüncü Canavar'ın kudretini ele geçirebilecek güçte ve Dördüncü Canavar'ın çapında bir güç olmalıydı bu. Bu küçük boynuz ömrünün sonuna doğru *Romalılar*'a bağlı hale gelen *Makedonya* Krallığıdır. Bu Krallık, *Romalılar*'ın Makedonya Kralı *Perseus*'a karşı zafer kazanınca (*An. Nabonass.* 580) Teke'nin dört boynuzundan ayrılarak yeni tür bir egemenlik haline geldi. Artık dördüncü Canavar'ın bir boynuzu kabul edilmedi değildi çünkü *Makedonya* üçüncü Canavar'ın bedenine ait iken yabancı bir gücün, yani Romalıların egemenliği altında güçlenerek yükselen fakat, Teke'nin kendi gücüyle yükseltmemiş olduğu bir boynuzuydu.

Romalılar, son *Bergama* Kralı *Attalus*'un vasiyetiyle (*An. Nabonass*, 615) *Küçük Asya*'nın *Toros* Dağları'nın tüm bu tarafındaki Krallığa sahip olmuşlardı (*An. Nabonass.* 684 ve 685). *Ermenistan*'ı, *Suriye*'yi, *Judea*'yı (*An. Nabonass.* 718) *Mısır*'ı zapt ettiler. Ve bu zaferlerle küçük boynuz "*güneye, doğuya ve güzel diyarlara doğru çok yayıldı ve büyüdü, hatta Gökler'in ordusuna kadar büyüdü ve bu orduların bazı yıldızlarını Yeryüzüne indirip üstlerinde tepindi*", yani *Yahudiler* önde gelenlerin ve halkların üzerinde tepindi. *Evet, Semavi orduların başı Prens gibi; idam ettiği Yahudiler'in Prensi Mesih gibi kendisini ululadı (An. Nabonass. 780) ve onun yüzünden günlük sunak terk edildi ve onun kutsal mabedi yerle bir edildi.* Yani, *Neron* ve *Vespasian*'in İmparator oldukları dönemde (*An. Nabonass*, 816, 817, 818) *Romalılar*'ın kumandası altındaki Doğu ordularının *Judea*'ya karşı yaptıkları savaşların sonucunda. *Ve günlük sunaklara karşı günah işlediği için ona bir güç verildi ve kutsal hakikati yere çaldı ve bu uygulamayı yaptı ve semirdikçe semirdi...*

Bu günah işleme, (*Daniel'in)* diğer sözleriyle, "başka *ilahlara tapmış*"tır[2] ve o kutsal mevkiideki peygamber *Daniel* (XI. 31) de *Matthew* da kendi İncili'inde (XXIV. 15),"*idollere/ilahlara tapınmak uğruna yapılan yıkıcılık*" olayından söz etmişlerdir. Bu sözler *Yahudiler*'in Bar Koşbah, önderliğinde isyan ettikleri zaman dilimiyle beraber *Judea*'ya girişlerinin İmparator *Hadrian* tarafından yasaklandığı dönem ile bağlantılıdır. Sonra *Daniel* dedi ki; *bir azizin konuştuğunu ve bu konuşan azize doğru başka bir azizin konuştuğunu duydum. Günlük sunakla ve günahperestliği ayaklar altına almasıyla ilgili bu rüya daha ne kadar sürecektir? Bana dedi ki, ikibin üçyüz gün sürecektir, sonra mabed arınmış olacak* (Ver. 13, 14). *Daniel*'in günleri yıllardır; ve bu yıllar belki de muhtemelen *Vespasian* döneminde Mabed'in yıkılışından veya Mabedin yıkılarak yerine inşa edilen *Jupiter Olimpius* mabedindeki ibadet tarihinden veya *Yahudi* Savaşları'nın sonunda *Yahudiler*'in *Judea*'ya girişlerinin yasaklanarak kendi topraklarından kovuldukları dönemden (başlayarak) hesaplanabilir. Böylece Teke'nin son boynuzu Romalılar'ın egemenliği altında Büyük *Konstantin* ile oğullarının saltanatının sonuna kadar gücünü sürdürdü. *Roma* İmparatorluğunun *Grek* ve *Latin* İmparatorlukları olarak ikiye bölünmesinin ardından *Grek* İmparatorluğu olarak *Romalı* bir hanedan yönetiminde varlığını sürdürdü. Hâlâ *Türkler*'in egemenliği altında gücünü sürdürmektedir.

Bu son boynuz kimilerine göre *Antiochus Epiphanes* olarak ele alınmaktaysa da bu çok doğru bir görüş değildir. Canavar'ın bir boynuzu hiçbir zaman tek bir kişi olarak ele alınamaz, daima yeni bir Krallığı temsil eder. *Antiochus*'un Krallığı eski bir Krallıktı. *Antiochus*, dört boynuzdan birine egemendi. Küçük boynuz başlangıçta küçüktü, güçlenerek büyümüştü; *Antiochus*'un Krallığı böyle değildi. Bu Krallık kendinden önceki tüm boynuzlardan daha büyük olarak tasvir edilmiştir. Ancak *Antiochus* böyle bir kudrete ulaşamamıştı. Krallığı *Roma*'ya bağlı küçük bir Krallıktı. Bu boynuz çok şedid görünüşlü, olağanüstü yıkımlarla zenginleşen bir Kraldı; yani kutsal halklara karşı yürüttüğü siyaset sayesinde zenginleşmişti. Bu durumun tersine *Antiochus Romalılar*'ın yolladıkları bir

2 Günah Girişimi/ Abomination of Desolation: İlkin Daniel'in Kehanetler Kitabı'nda, daha sonra da Yeni Ahit'te yer alan bu anlatım İbranice İncil'de "siggus misonem" şeklinde geçmektedir ve mealen, "Nefret Nedeniyle Yapılan Günahkarlık veya Yıkıcılık" olarak açıklanabilir.

mesajdan korkarak Mısır'ı terk etmiş ve daha sonra Yahudiler tarafından kuşatılmış ve yenilmişti. Söz konusu boynuz hepsi bir kudrete dayanarak güçlüydü; *Antiochus* ise kendi başınaydı. Bu boynuz Alemler'in Sahibi'nin Prensi'ne, Prenslerin Prensine karşı isyan etmişti. Buradan da anlaşılacağı gibi bu özellik *Antiochus*'a değil, *Anti-Christ*'e aitti. Bu boynuz Kutsal Mabedi yerle bir etmişti. *Antiochus* böyle bir şey yapmamış, aksine Mabedin varlığını sürdürmesine izin vermişti. Kutsal Mabed ve yönetimi tam 2300 gün ayaklar altında ezilmeliydi ki, bu günler *Daniel*'in Kehaneti'ne göre yıllar demekti, *Antiochus*'un saltanatı sırasında Mabedin kirletilmesi bu sayıdaki doğal günler kadar bile sürmemişti. Bu (kirletiliş) Yahudiler'in aleyhindeki suçlamalar sona erene kadar sürecektir ve beklenen vakit henüz gelmemiştir. Kutsal Mabed yeniden arındırılıncaya kadar bu günler sürecektir, ama Kutsal Mabed henüz arındırılmış da değildir.

Koç ve Teke Kehaneti, son *Daniel* Kehaneti'nde tekrarlanmıştır. Orada Melek Daniel'e dedi ki: *Medli Darius'un yanında onu sağlamlaştırmak ve kuvvetlendirmek için durdun; Persler'den üç Kral daha çıkacak (Cyrus, Cambyses ve Darius Hytassis) ve dördüncüsü (Xerxes) hepsinden daha çok zengin olacak ve zenginliği sayesinde güç kazanınca Yunan (Grecia) ülkesine karşı herkesi kışkırtacaktır.* Bu sözler Koç'la bağlantılıdır ve onun iki boynuzu da *Med* ve *Pers* Krallıklarıdır. Sonra Teke'nin boynuzlarını tasvir eder. Buna göre, *çok güçlü bir Kral ortaya çıkacak ve büyük bir egemenlik [hakkıyla] yönetecek ve dilediği gibi davranacaktır.* Krallığı dört küçük Krallığa bölüneceği için, kendi hanedanını sürdüremeyecektir. Sonra, *Judea* ile sınırdaş olan iki krallığı, yani *Mısır* ve *Suriye* Krallıklarını, *Judea*'ya göre Güney ve Kuzey Krallıkları olarak tanımlamıştır. Ardından, tasvirini sürdürerek dört krallığın sonuna, yani *Antiochus Epiphanes*'in saltanatının saldırganlar tarafından yok edilişine kadar taşımıştır. *Antiochnes*'in saltanatının sekizinci yılında, "ki aynı yıl içinde *Antiochnes* Mabedi kirletmiş ve *Judea*'ya pagan tanrılarını yerleştirmişti, *Romalılar* da Makedonya'yı zapt etmişlerdi." Melek, artık Güney ve Kuzey Krallıklarını tasvir etmeyi bırakarak *Romalılar*'ın egemenliği altındaki *Grekleri* şu sözlerle anlatmaya başlamıştır: *Onun ardından Ordular (Romalılar) dikilecekler ve kudretin sığınağını kirletecekler.* Bu yazıdaki İbranice ודלממ Kral'dan sonra ונממ anlamındadır (Dan. XI. 8) burda ise İbranice תחאה־נמ muhtemelen *ondan sonraki birini* tanımlamaktadır (Dan. VIII. 9). *Daniel*'in bu kehanetlerinde

Silahlar (Romalılar) her yerdedir ve bir Krallığın askeri gücü olarak bahsedilmiştir. Fetih yaparak güçlendikleri takdirde isyan ederler. *Romalılar, İllirium, Epirus* ve *Makedonya*'yı (Nabonass 580) zaptettiler. 35 yıl sonra, *Bergama*'nın son kralı *Attalus*'un vasiyetiyle *Toros* Dağları'nın bu tarafındaki Küçük *Asya*'yı kapsayan güçlü bir Krallığa sahip oldular. 59 yıl sonra da *Suriye*'yi ele geçirerek eyalet haline getirdiler. 34 yıl sonra da aynı işi *Mısır*'a yaptılar. Bütün bu adımlar atılırken *Romalılar*'ın silahları [askerleri] *Grekler*'in tepesinde duruyordu. 95 yıl geçtikten sonra Yahudiler'in üzerine giderek Kutsal Mabedi kirletip günlük bağışları ve sunakları gasp ettiler. Mabedin içine ülkeyi çirkinleştiren günahları yerleştirdiler. Bu iş de *Mesih*'in (İsa) günlerinden sonra *yapıldı* (Matt. XXIV. 15). Bu günahlar İmparator *Hadrian*'in saltanatının 16. yılına tekabül eden, İS. 132 yılında *Kudüs*'te Tanrı'nın Mabedi'nin bulunduğu yere *Jupiter Capitolinus*'un Mabedi yapılarak yerleştirilmişti. Bunun üzerine Yahudiler *Bar Koşbah*'ın liderliğinde silaha sarılarak *Romalılar*'a karşı ayaklandılar. Bu savaşta 50 kent ve 985 kasabaları yerle bir edildi, 5.800.000 erkek kılıçtan geçirildi. 136 yılında biten savaş sonunda öldürülme ve işkence tehditi konarak Yahudiler'in *Judea*'ya girişleri yasaklandı. O zamandan beri bu topraklar eski yerleşimcilerinden yoksun olarak ıssız kaldı.

Böylece Peygamber Meleği'nin dört *Grek* Krallığı'ndan *Grekleri* yöneten *Romalılar*'a geçiş yapması onanmıştır. Bundan sonrasında Hıristiyanların meselelerini zamanın sonuna kadar şu kelimelerle tasvir etmiştir: *Ve kavmin anlayışlı kişileri birçok insana yol gösterecek; fakat günlerce kılıçla ve ateşle, sürgünlükle ve soygunlarla bitkin düşecekler ve onlar bu hale düşünce yardım görecekler*, yani Büyük *Konstantin*'in yardımıyla, *ne var ki, bazıları dalkavukluk yaparak onlara yaltaklanacaktır ve aralarından anlayışlı olanlar son ana kadar onları saptıkları yanlış yoldan çevirmek ve iyi yola sokmak için uğraşacaklardır*. Bundan bir süre sonra da, sonun zamanı (tarihi) *bir vakit, vakitler ve yarım vakit olacağı söylenmiştir*: ki bu da *Daniel*'in dördüncü Canavarı'nın ve *Apocalypse*'deki Kadın'ın, *Daniel*'in Canavarı'nın son boynuzunun saltanatının süresi kadar olan bir zamandır.

Onuncu Bölüm

YETMİŞ HAFTA KEHANETİNE DAİR

Dört metalden oluşan Suret[1] Görünümü[2] ilkin *Nebuchadnezzar*'a, sonra da bir rüyada Daniel'e verilmişti: ve *Daniel* de sırları açıklayabildiği için kutsanmaya başlanmıştı (Ezek. XXVIII. 3). Dört Canavar ile *İnsanoğlu*'nun bulutların üzerinde gelişi ile ilgili görünüm de *Daniel*'e bir rüyada gösterilmişti. Koç ve Teke ise, *Ulay* nehrinin kenarında iken güpegündüz ona görünmüşler, Peygamber Meleği *Gabriel* (Cebrail) tarafından izah edilmişlerdi. *Mülk'ün Prensi ve Prenslerin Prensi* ile ilgiliydi: ve şimdi *Medler*'in *Babil*'e hakim olan *Darius*'un saltanatının birinci yılında aynı vahiy Meleği *Daniel*'e göründü ve ona Mülk'ün Prensi olmanın Prenslerin Prensi olmanın ve İnsanoğlu olmanın ne anlama

1 *İmage*: Bu kelime Türkçe Suret anlamındadır.
2 *Vision:* Bu kelime Türkçe İncil çevirisinde "Rüyet" olarak verilmiştir.

geldiğini açıkladı. İnsanoğlu'nun bulutların üzerinden gelişiyle ilgili Kehanet, *Mesih*'in ikinci kez gelişiyle bağlantılıdır; *Mülk'ün Prensi* olmaklık ise onun ilk gelişidir ve *Mesih* ile ilgili bu Kehanet, *Mesih*'in iki kere yeryüzüne inişinin zamanlarını belirlemektedir.

Bu Kehanet, *Daniel*'in tüm Kehanetleri gibi iki kısımdan oluşmaktadır: ilki Giriş mahiyetindeki Kehanet'tir ve onu açıklayan ikinci kehanetin tümünü şöyle tercüme ettim ve yorumladım: *Günahı bitirmek ve suçları sona erdirmek için Kefaret etmek, ebedi hakkaniyeti getirmek ve Görünümü ve Peygamberliği*[3] *tamamlamak ve Kutsallar Kutsalını meshetmek için kendi kavminin üzerine ve senin mukaddes şehrinin üzerine yetmiş hafta hükmolundu.*[4]

Bilip anla ki, Kudüs'ü eski haline getirmek ve inşa etmek için emrin çıkmasından itibaren kutsanmış Olan'ın hükümdarlığına kadar yedi hafta olacak. Yine de O'nun [Kudüs'ün] geri dönüşü, sokağın ve surun inşası bunalımlı vakitlerde 62 hafta çekecek: 62 haftadan sonra Kutsanmış-Olan'ın hükmü kesilecek ve o [Kudüs] onun olmayacak; ama kenti ve sığınağı yakıp yıkacak olan bir Prens'in[5] *halkının olacak, böylelikle nihai bir tufanla ve savaş üzre tamamlanacak, [bu] yıkımlar önceden belirlenmiştir.*

Yine de birçoğu ile bir haftalığına yaptığı anlaşmaya sadık kalacak, yarım hafta içinde sunağı ve bağışı durduracak ve mekruh şeylerin kanatları üzerinde yıkıcılık yapan biri gelecek ve nihai sona kadar öyle hükmolunmuştur ki, bu kişi viranenin üzerine nefret saçmakta kararlı olacaktır."

Senin, halkının ve Kutsal Kenti'nin üstüne saldırganlığı bitirmek için yetmiş hafta kesildi. Burada, *Mesih*'in ölümünden yeniden-dirilişine kadar dağılmış Yahudiler'in yeniden bir halk olarak Kutsal-Kent halinde toplanmalarına kadar olan dönem, her haftaya yedi yıl konularak 490

3 Prophet=Peygamber/Veli/Ermiş/Bilge Kişi. Newton (c) dipnotunda: "İbranice Peygamber kelimesi kullanıldı, Prophecy=Kehanet değil" diye açıklamış. (Newton).

4 Hükmolundu. Bu kelime Newton tarafından "Cut-Out" olarak verilmiş ve yazdığı dipnotta bu kelimenin İbranice bir deyim olduğunu ve "Çentik Atma" yöntemiyle sayım yapılmasını işaretlediğini belirtmiştir. Yine Newton tarafından yazılmış olan "suçları sona erdirmek" kavramıyla ilgili dipnotta şöyle denilyor: "İbranice Mühürlemek, Bitirmek veya Mulga etmek anlamındadır: bu metafor bitirilmiş olanın Mühürlenmesi demektir." Newton'un bu dipnotunu Türkçeye en uygun şekilde "İlga edilmiş olanın mülgası gerekir" şeklinde çevirebiliriz. Bunun devamında da şunları eklemiş: "Bu nedenle Yahudiler, Misna'ya [Kurallar Kitabı] ve mutlak olan Talmud'a gönderme yapmışlardır." (Newton).

5 "İbranice Messiah, Grekçe Christ, İngilizce Kutsanmış Kişi ve Türkçe Mesih anlamındadır. Önceki anlatımlarla bağlantısı anlaşılabilsin diye ben İngilizce kelimeyi kullanıyorum." (Newton).

olarak düşünülmüştür; *günahı bitirmek, suçları sona erdirmek ve fesat için kefaret etmek, ebedi hakkaniyeti getirmek Görünümü ve Peygamberliği tanımlamaktan* kasıt, Yahudiler'in bekledikleri Peygamber'dir; böylelikle en Kutsal olan bir deyişle *Mesih,* takdis edilmiş olabilecektir. Çünkü vizyonun tamamlanışı ve günahlardan arınma, 490 yıl sürmüştür ve bu süre *Mesih*'in ölümüyle dolmuştur. Yeryüzüne Dağılmış olan Yahudiler bir halk ve Kent olarak ilk kez yeniden siyasal bir bütünlük haline gelebildiler. Bu birleşme *Ezra*'nın bir grup Yahudi ile geri dönerek ibadetini başlattığı *Artaxerxes Longimanus*'un saltanatının yedinci yılında oldu; Kralın izniyle ülkenin her tarafından Yargı erki ve halkın Tanrı'nın ve Kral'ın Yardımına uygun olarak yönelmesiyle oldu (Ezra VII 25). Sürgünden iki dönüş yapılmıştı, *Zerubbabel*'in ve *Ezra'nın*kiler: *Zerubabal*'inkinde sadece Mabedin yeniden inşasına izin verilmişti, *Ezra*'nınkinde ise ilk kez bir kente ve hükümete sahip oldular. Artaxerxes'in yılları yaz dönencesinden iki ya da üç ay sonrasında başlamıştır ve yedinci yılı da sekizinci Olimpiyat'ın üçüncü yılına tekabül etmektedir. *Ezra*'nın *Kudüs*'e gittiği sonraki kısmı da *Julian Takvimi*'ne göre 4257'ye denk gelmektedir. (Bkz: İsa. XXIII. 13).[6] Bu tarihten *Mesih*'in öldüğü yıla kadarki dönemi sayın, tam 490 yıl bulacaksınız. Eğer sonbaharda başlayan Yahudi Takvimi'ne göre, *Ezra*'nın Kudüs'e gelişiyle Kral'ın fermanını yürürlüğe soktuğu ilk sonbahardan hesaplarsanız, *Mesih*'in ölümü *Julian Takvimi*'ne göre 4747, *Anno Domini*, 34 [günümüzdeki tarihleme] olur; *Mesih*'in ölümünü bir önceki yıl olarak düşünürseniz, haftalar da sonları Sabbatik yıllarla biten Yahudi haftaları olur ki, ben bunu gerçek [doğru, tutarlı] kabul ediyorum: ama, *Ezra*'nın seyahatine başladığı tarihi hesaba katmalısınız.

Şunu da bil ve anla ki, Kudüs'ü eski haline getirmek ve inşa etmek için emrin çıkmasından Kutsanmış-Olan'ın hükümranlığına kadar yedi hafta olacaktır. Bu Kehanet'in ilk kısmı *Mesih*'in ilk gelişiyle ilgilidir ve onun Peygamber olarak gelişine tarihlendirilmiştir. Bu kehanet, Mesih'in Prens veya Kral olarak gelişine benzemektedir. İlkinde Peygamber olarak gelmiş ve en Kutsal olarak mübarek kılınmıştır; burada ise, o mübarek kılınmış *Olan*, saltanatını sürmek için Prens olmaya gelendir. Çünkü *Daniel*'in

6 Isaiah, XXIII. 13. (Newton burada Eski Ahit'deki Isaiah'in kitabına gönderme yapıyor).

Kehanetleri kıyamete kadar uzanmaktadır ve Eski Ahit'te *Mesih*'in ikinci gelişine ilişkin hemen hiçbir Kehanet yoktur. Eğer, *Ireneaus*[7], *Julius Africanus*[8], *Şehit Hippolytus* ve *Laodicea* Piskoposu *Apollinaris* gibi eskiler yarım haftayı *Anti-Christ*'e [Deccal] uygulamışlarsa biz niçin aynı yorum özgürlüğünü kullanarak yedi haftayı *Mesih*'in aydınlığında mahvolacak olan *Anti-Christ*'in dönemine uygulamayalım?

İsrailliler on kavimin sürgüne gönderildiği eski Peygamberler'in döneminde çifte dönüşü umud ediyorlardı; Yahudiler birinci dönüşte Salomon'unkinden daha az gösterişli olan bir Mabed inşa edeceklerdi, bu döneme kadar vaktin geçmesi gerekiyordu. Bu mabedin inşasından sonra sürgünde bulundukları her yerden geri dönerek Kudüs'ü ve Mabed'i muhteşem bir şekilde inşa edeceklerdi (Tobit, XIV. 4, 5, 6): Bu kentin mükemmelliğini ve ihtişamını yansıtmak için, her yeri değerli taşlardan figürlerle süsleyeceklerdi (Tobir, XIII. 16, 17, 18; İsa, liv. 11, 12; Rev. XI). Bu şehrin adını da *Yeni Kudüs, Semavi Kudüs, Kutsal-Kent, Kuzu'nun Karısı, Büyük Kral'ın Kenti, Yeryüzü Kralları'nın ihtişam ve onur getirdikleri Krallar Kenti* koyacaklardı. Şimdi, *Daniel*'in döneminden önce bile Yahudiler'in bu türden bir umudu bulunduğu halde, Daniel bunu kendi Kehaneti'ne niçin almamış, bilmiyorum. Bu nedenle diyebiliriz ki, Kehanet'in bu kısmı henüz gerçekleşmemiştir. Ben bu konuyla ilgili olarak özel bir yorum yapmayacağım, ama şunu gözlemlemekle yetineceğim ki, *yetmiş* ve *altmış iki haftalık* dönemler Sabbatik[9] yıllarla biten Yahudi haftalarıdır. Dolayısıyla yedi hafta bir *Jubile* yılıdır. *Jubile*'ye sadakatin gereği olarak en üst düzeyde uygun faaliyetlerle başlar ve biter. Bir *Jubile*'ye ve *Kudüs'ü kurmak için verilen dönüş emri* de Prens *Mesih*'ten 49 yıl öncesine denk gelmektedir. Bu tarih onların kendilerinden değil, onlara dost olan bir Krallık tarafından öne sürülmüştür ve onların geri dönüşünden önceye tekabül etmesine fırsat sağlamıştır ve son olarak *Kudüs*'ün ve *Judea*'nın inşa edileceği yerler *Micah*'da belirtildiği gibidir (Micah, VII. II; Amos IX. II, 14; Ezek. XXXVI. 33, 35, 36, 38; İsa, liv. 3, 11, 12. lv. 12. lXI. 4. lXV 18, 21, 22; Tabit, XIV. 5). Esaretten geri dönüş ve *Mesih*'in gelişi ve Krallığı da *Daniel*'in ve Kutsal metinlerin daha birçok ayetinde belirtildiği gibidir (Daniel. VII;

7 Iren. I. 5. Haer. c. 25. (Newton).
8 Apud Hierion. in. h. l. (Newton).
9 *Sabbatical Years*: Her yedi yılda bir başlayan af yılı.

Rev. XIX; Acts. 1; Matt. XXIV; Joel III; Ezek. XXXVI, XXXVII; İsa. IX, IXII, IXIII, IXV, IXVI). Bunun nasıl bir usulle yapıldığını bilmiyorum, bu işin yorumunu zamana bırakalım.

Ve altmış iki hafta olacak; yine sokak ve sur inşa edilecek, bu da çok bunalımlı vakitlerde olacak ve altmış iki hafta sonra Mesih hesaplanacak, ve o [Kudüs] Mesih'in sayılmayacak; ama gelecek Prensin halkının olacak ve Kenti ve Mabed'i yok edecek vd. Mesih'in her iki gelişini bildirdikten sonra ve ikinci gelişini onların [Yahudiler'in] dönerek *Kudüs*'ü inşa etmelerine tarihleyerek; bu tarihle *Nehemiah*'ın *Kudüs*'ü kurduğu tarihin karıştırılmasını önledi. Böylece bundan *Mübarek* kılınmış olanın dönemine kadar olan yedi hafta değil, üç kere ve iki hafta [altmış iki] olacağını ve bunun da bereketli dönemlerde değil sorunlu, bunalımlı vakitlerde olacağını belirtmişti. Ayrıca bu haftaların sonunda Yahudiler'in Prensi olan *Mesih* değil, ama günleri hesaplanmış olanın ve *Kudüs*'ün onun olmayacağını ve *Kent*'in ve Mabed'in yok edileceğini belirtti. Şimdi *Nehemiah* Ezra hâlâ oradayken *Kudüs*'e aynı *Artaxerxes*'in 20. saltanat yılında gelmiş (Nehem. XII. 36), kentin surları ve evlerini yıkılmış bulmuştu (Nehem. II. 17, VII. 7). Julien takvim yılının 4278 yılında kralın tahttaki 28. Yılının 25 Eylülünde surları tamir etti (Nehem. VI. 15). Bu seneden itibaren üç kere ve iki haftayı ekleyince 434 yılı eder. Bu hesap da *Julian Takvimi*'ne göre, *Clemens Alexandrinus, Irenaeus, Eusebius, Epiphanius, Jerome, Orosius, Cassiodorus* ve diğer eskilerin [din adamlarının] hesapladıkları şekilde *Mesih*'in doğum yılı olan 4712'yi verir. Bu tarihin tayin edilmesi de *Dionysius Exiguus*'un vulgar takvimini [güncelleştirilmiş basit takvim] icad edip *Mesih*'in doğumunu 2 yıl sonraya tarihleyinceye kadar en geçerli görüştü. Eğer başkaları gibi siz de *Mesih*'in vulgar takviminin üç dört yıl öncesine rastladığını düşünüyorsanız, bu da son haftaya denk gelir ki, bu da yeterlidir. *Mesih*'in bu haftalardan sonra nasıl çarmıha gerildiği, sonrasında da Kent'in ve Mabed'in *Romalılar* tarafından nasıl yıkıldıkları gayet iyi bilinmektedir.

Yine de bir hafta boyunca birçoklarıyla Anlaşması'nı onaylayacak. Yahudiler onu reddedene kadar ölümü hiçe sayarak Passion'dan sonraki yedinci yılında *Cornelius*'u[10] ve *Gentile*'yi arayarak davetini sürdürdü.

10 Cornelius: Hıristiyanlığı kabul eden ilk Romalı, Gentile ve rütbeli asker.

Ve yarım hafta içinde kurbanın [adamayı] ve bağışın [adaklar] durmasına sebep olacak. Burada *Romalılar*'ın Yahudiler'e karşı yürüttüğü savaşa işaret etmektedir. Bu savaş birtakım çatışmalardan sonra, 67 yılında *Neron*'un saltanatının 13. yılının bahar aylarında *Vespasian*'ın Yahudi topraklarını işgal etmesiyle başladı. Bu işgal *Vespasian*'ın saltanatının 2. yılında, 70 yılının sonbaharında, *Titus*'un Kenti ele geçirip Mabed'i yıkışından 27 gün önce, 7 Eylül'de sona erdi: kısaca bu savaş, üç buçuk yıl sürdü.

Mekruh şeylerin kanatları üzerinde yıkıma sebebiyet verecek ve mutlak sona kadar viranelerin üzerine nefret/kin saçmakla kararlı olacaktır. Peygamberler, Krallıkları kuşlar ve mahluklarla tasvir ederken üzerlerine yürüyen ordularla işgal edilerek yönetilecek olan ülkelerin üstüne kanatlarını germiş olarak gösterirler. Buradan anlaşılıyor ki, kapatma/kuşatma kanadı yalancı Tanrılar'ın ordusudur. Çünkü Kutsal metinlerde nefret [kin] sıkça sahte bir Tanrı manasında kullanılmıştır. Örnek verecek olursak *Chemosh, Moab*'ın nefreti, *Molech, Ammon*'un nefreti olarak gösterildiği gibi (1. Kings. XI. 7). Dolayısıyla buradaki ifade şudur ki, bir Prens'in halkı gelerek Mabed'i yerle bir ederek gerçek Tanrıya yapılan günlük ibadeti ilga edecek ve tüm ülkeyi baştan aşağıya sahte Tanrılar'ın ordularıyla donatacak ve egemenliklerini ve ibadetlerini yerleştirerek Yahudiler'i, Gentile'nin döneminin tamamlanmasına kadar hüsrana uğratacaktır. Çünkü *Mesih, Daniel*'in sözünü ettiği nefret ile yıkıcılığın *Roma* İmparatorluğu zamanında başlayacağını söylüyor (Matt. XXIV. 15).

Bu kısa Kehanet içinde, *Mesih*'in gelişiyle ilgili belli başlı tüm göstergeleri buluyoruz; doğumu, ölümü, Yahudiler tarafından rededilişi, Kent'in ve Mabed'in yokedildiği Yahudi savaşlarının süresi ve ikinci gelişin zamanı bu kehanette zikredilmiştir. Bu değerlendirmeyi Yorumcuların birçoğunun yaptığı gibi, onun sadece ilk gelişiyle ilgili olarak ele alırsak kurguya daha uygun ve eksiksiz bir değerlendirme yapmış oluruz. Böylelikle *Daniel*'in anlatımına zarar vermemiş ve *yedi haftayı* ve altmış *iki haftayı* da tek bir sayı olarak ele almamış oluruz. Eğer *Daniel*'in kast ettiği bu olsaydı hiç bir ulus tarafından kullanılmayan bir numaralandırmayla [takvim tutma anlayışıyla] 60 ve 9 hafta derdi, 7 hafta ve 62 hafta demezdi. [Newton'un bu bölüme eklediği açıklama için Dipnot 142'ye bkz.]. Bizim hesabımıza göre yıl, olması gerektiği gibi, Yahudiler'in Ay-Güneş

yıllarına dayanmaktadır. Bir yılın 70 haftası, sonları Sabbatih yıllarla biten Yahudi haftalarıdır. Çünkü bunlar ya *Mesih*'in, sıradan hesaplamanın iki yıl öncesine rastlayan doğum yılı ile sonlanır ya da onun yılıyla ya da bundan sonraki yedi yılla sonlanır. Bunların tamamı da Sabbatik yıllardır. Diğerleri ise, ya kameri yılla, ya da Yahudilere ait olmayan haftalarla hesaplanmıştır. Daha kötüsü Funccius'un bizimkiyle aynı olan yetmiş hafta hakkındaki fikrini dıştalayarak tahminlerini yanlış bir kronolojiyle yapmışlardır. Çünkü onlar *Ezra* ve *Nehemiah*'a, *Artaxerxes Mnemon*'un saltanatı dönemine Mabedin yapılışını da *Darius Notbus*'un dönemine koymuş, *Daniel*'in haftalarını da bu iki saltanattan başlatmışlardır.

İzlenmiş olan Kronolojinin esaslarını burada elimden geldiğince sadeleştirerek aktarıyorum.

Diadorus, Eusebius ve diğer tüm müellifler bu tarihte anlaşmaktadırlar: *Peleponez* Savaşı, 87. *Olimpiyat*'ın baharında başladı. Bu tarih, Olimpik yılın sona erişinden iki ay önce, *Phthodorus*'un *Archon* [koruyucu/yönetici] vasfının bittiği (Thucy. l. 2) Nisan ayına tekabül eder. Savaş'ın yılları büyük bir olasılıkla *Xerxes*'in iktidara geçişinin birinci yılı dahil 50 yıl sonrasıdır (Thucy. l. 2); bu dönemi dışında tutarsak 48 yıl sonradır (Eratosth. Apud. Clem. Alex). Bununla beraber *Xerxes*'ten 69 yıl sonra veya *İskender*'in, *Grekler* arasındaki saltanatının 27. yılında olabilir. Olimpik oyunların 4. ve 12. (Thucy. l. 5) ve *Thuchides* ve *Xenephon*'un sözünü ettikleri üç güneş ve bir ay tutulmasıyla bağlantılıdır. İmdi, güvenilir bir tanık olan *Thuchides*'in anlattığına göre *Artaxerxec Longimanus*'un ölüm haberinin önce *Efes*'e ve oradan bazı *Atinalılar* aracılığıyla *Atina*'ya iletilişi, *Peleponez* Savaşı'nın 7. yılına rastlamaktadır. Yani kış yarım yıldır sürmekteyken, dolayısıyla ölümü, *An. 4. Olyp. 88*'de olmuştur ve haberi de *Julian Takvimi* ile 4289 yılının kışının birinci veya ikinci ayında ulaşmıştır. *Diodorus, Eusebius, Jerome, Sulpitius*'un ağız birliğiyle anlattıklarına göre *Artaxerxes Longimanus* 40 yıl saltanat sürmüştür; ya da *Ptol. in can. Clem. Alexand. l. 1 Strom. Chron. Alexandr. Abulpbaragius. Nicephorus* da anlatıldığına göre 41 yıl sürmüştür. *Abulpbaragius*'un gösterdiği gibi buna *Xerxes*'in ve *Sogdian*'ın, haleflerinin saltanatları da dahildir. *Artaxerxes*'ten sonra oğlu *Xerxes* iki ay saltanat sürmüş ondan sonra da Sogdian yedi ay saltanat sürmüştür, fakat saltanatları Krallar yılları içinde ayrıca yer tutmamış ve Artaxerxes'in 40 veya 41 yıllık dönemi içinde

sayılmıştır. Bu dokuz ayı düşerseniz Artaxerxes'in saltanatı 39 yıl üç ay sürmüş demektir. Dolayısıyla saltanatı *J. P. 4289*'un kışının başlangıcında bittiğine göre *J. P. 4250* yılının yaz ortası, sonbahar başında başlamış demektir.

Aynı bilgiye şu şekilde de rastladım: *Cambyses* saltanatına *An. J. P 4185*'de başladı ve *Smerdes*'in beş aylık dönemi de dahil sekiz yıl saltanat sürdü. Ondan sonra *Darius Hystaspis, J. P. 4193*'ün baharında iktidara geldi. Tarihçiler ve *Ptalemy* tarafından *Babil*'de gözlemlenen üç ay tutulması ile belirlenmiştir. Bu nedenle de tartışılamaz. Biri *Caubyses*'in yedinci yılında, *J. P. 4191* 16 Haziran gecesi saat 11'de; diğeri *Darius*'un saltanatının 20. yılında, *J.P. 4212*, 19 Kasım gecesi saat 11.45'de; üçüncüsü de *Darius*'un 31. yılında *An. J. P 4223*, Nisan 25 gecesi 11.30'da.

Bu tutulmalarla *Haggai* ile *Zekeriya*'nın Kehanetleri karşılaştırıldığında, *Darius* yıllarının 11. Yahudi ayının 24. Gününde, 25. Nisan'dan önce, dolayısıyla Mart gibi başladığını açıkca gösterir. Dolayısıyla *Xerxes An. J.P. 4224* baharında başladı, çünkü *Darius, Herodot* ve *Plutarch*'ın belirttikleri gibi *Marathon* savaşından beş yıl sonra öldü ve bu savaş da 4224 yılının Ekim ayında oldu. Marathon, *Salamis* Savaşı'ndan on yıl önceydi. Demek ki *Xerxes* J. P. 4228'nin Ekimi itibariyle bir yıldan daha az bir süre önce iktidar olmuştur. Bir sonraki (Ekimden) baharda başladığını farz edebiliriz, çünkü ilk beş yılı ve fazlasını *Greklere* saldırı hazırlıkları yaparak geçirmişti. Bu saldırı da Olimpiyat oyunları döneminde *An. 1 Olymp. 75. Calliade Athenis Archonte, Regifuge*'den 28 yıl sonra *Junius Brutus*'un birinci Konsüllüğü sırasında, *Anno Urbis Conditae 273, Fabio et Furio Coff* [tarihlemesinde] tarihinde olmuştu. *Xerxes*'in ordusunun *Hellensport* üzerinden geçişi, *An. J. P. 4234* yılının Haziranı'na denk gelen 74. Olimpiyat'ın dördüncü yılının sonunda başladı ve bir ay sürdü. Üç ay sonra baharda, dolunay sırasında *Munychion* ayının 16. gününde gökte dolunay varken *Salamis*'de savaş başladı ve bundan kısa bir süre sonra 2 Ekim'de hesaplamaya göre güneş tutulması oldu. Dolayısıyla saltanatının altıncı yılı *An. J. P. 4234*'ün Haziranı'ndan biraz öncesine, farz edelim ki, bahara rastladı ve onun ilk yılı da, yukarda belirtildiği üzere, *An. J. P 4229*'dadır. Tüm müelliflerin belirttikleri gibi 21 yıla yakın bir süre saltanat sürmüştür. Buna *Artabanus*'un yedi ayını ekleyin toplam 21 yıl dört beş ay olacaktır. Bu da *J. P. 4250* yılının yaz ortasıyla sonbahar arasında

biter. Bu tarih de, kanıtlandığı üzere, onun halefi olan *Artaxerxes*'in saltanatının başladığı tarihtir.

Aynı şey, daha önceki müellifler hakkında bize bilgi vermiş olan *Julius Africanus* tarafından da onaylanmaktadır. Bu *Artaxerxes*'in saltanatının 20. yılı, 4. Olimpiyat yılı olan 83 yılında *Persia*'da hüküm süren *Cyrus*'un iktidarından 115 yıl sonradır. Dolayısıyla Olimpik yıla tekabül eden 4269'daki yaz dönencesinden hemen sonra başlamıştır. Bundan 19 yılı çıkarın, yukardaki gibi onun ilk yılı, *J. P. 4250* ile aynı yıl ortaya çıkar.

Dolayısıyla *Cyrus*'un iktidarının 7. yılı, *An. J. P. 4256*'ın yaz ortasına denk gelmektedir; Ezra'nın Kudüs'e gidişi de yukardaki gibi, bunu izleyen baharda, *An. J. P 4257*'in başlarına denk gelmektedir.

Onbirinci Bölüm

MESİH'İN DOĞUMU ve PASSION DÖNEMİNE DAİR

Mesih'in doğum ve *Passion*[1] [Çile] dönemi, ilginç bir takım unsurları bulunmasına rağmen gün açısından somut değildir ve Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde pek dikkate alınmamıştır. Bunları ilk kez kutlamaya başlayanlar, onları yılın belli başlı (cardinal) dönemlerine yerleştirmişlerdi: örneğin *Bakire Meryem*'in göğe yükselişi [Paskalya] olarak kutlanan 25 Mart, *Julius Sezar*'ın düzelttiği Takvim'e göre Bahar[2]

1 Passion: İncil'deki kelime anlamıyla ıstırab demektir. Ancak, İsa'nın Passion'u denildiğinde onun çektiği ıstırab değil, belirli bir Süreç anlaşılır. Şöyle ki, İsa, başta kendi kardeşleri ve ailesi tarafından red edilmişti; sonra kendi köyünün insanları Yahudi Şeriatı'na aykırı konuşmalar yaptığını varsayarak onu öldürmek istemişlerdi, sonra ona en yakın kişiler, yani, Havariler'den ikisi ona ihanet etmişlerdi ve Çarmık'ta can verirken sadece annesi, genç bir erkek ve bir kaç kadın yanında kalmışlardı. İşte tüm bu Süreç ve İsa'nın tüm acıları, düşkırıklıkları ve ıstırabı dahil Misyonu'nu tamamlamak için gösterdiği tüm çabalar sırasında yaşadığı olaylar onun Passion'u olarak anılır.
2 Vernal: Bahar başlangıcı, ilkbaharı andıran mevsim.

Dönencesiydi[3]; 29 Eylül'de kutlanan *St. Michael* bayramı Sonbahar Dönencesiydi ve *Mesih*'in doğumu olarak bilinen 25 Aralık da, Kış Dönencesiydi. *Aziz Stephen*, *Aziz John* ve *Masumlar* Bayramları da elden geldiğince bu tarihe yakın bir takvime alınmışlardı. Çünkü Dönence'nin tarihi 25 Aralık'tan 24'e, 23 ve 22'ye doğru geri gittiği için bu dönemi izleyen yüzyıllarda *Mesih*'in doğumu 23 Aralık'da ve nihayet de 20 Aralık'da kutlanır olmuştu. Aynı nedenle *St. Thoma* Bayramı 21 Aralık'a, *St. Matthew* Bayramı ise 21 Eylül'e çekilmişti. *Julian Takvimi*'ne göre Güneş'in tüm burçlara geçişine bakarak diğer Azizler'in günlerini ayarlamışladır. Örneğin *Aziz Paul*'un ihtidası Güneş'in Kova Burcu'na ♒ girdiği 25 Ocak'a; *St. Matthew*'ünkü; Güneş'in Balık Burcu'na ♓ girdiği 25 Şubat'a; *Aziz Mark*'ınki Güneş'in Boğa Burcu'na ♉ girdiği 25 Nisan'a; *Corpus Christi*, Güneş'in ikizler Burcu'na ♊ girdiği 26 Mayıs'a; *Aziz James*'inki Güneş'in Aslan Burcu'na ♌ girdiği 25 Temmuz'a; *Aziz Bartholomew*'ünki Güneş'in Başak Burcu'na ♍ girdiği 24 Ağustos'a; *Simon* ve *Jude*'unki Güneş'in Akrep Burcu'na ♏ girdiği 28 Ekim'e konulmuştu. *Julian Takvimi*'nin başka önemli günlerini de diğer Azizlerle çakıştırmışlardı. Örneğin, *Aziz Barnabas*, *Ovid*'in 11 Haziran'a tarihlediği *Vesta, Fortuna* ve *Tanrıça Matuta* [pagan ilahları] Bayramına; *Aziz Philip* ve *Aziz James* de *Bona Deu* veya *Magna Mater* ile *Tanrıça Flora*'ya adanmış olan 1 Mayıs'a yerleştirilmişlerdi. Bütün bunlar göstermektedir ki, ilk Hıristiyanlar Takvimlere *Matematikçilerin* keyfi uygulamalarıyla Gelenek'te hiçbir yeri olmayan bir tarzda belirlenmiş tarihleri kabul edip benimsemişlerdi.

Mesih'in doğum yılıyla başlamış olan *Clemens Alexandrinus, Origen, Tertullian, Julius Africanus, Lactantius, Jerome, St. Austin, Sulpicus Severus, Prosper, Mesih*'in ölümünü *Tiberius*'un saltanatının 15. veya 16. yılına oturtmuşlardı ve böylelikle *Mesih* bir yıl veya en fazla 2 yıl vaaz vermiş oluyordu. Bunun nihayetinde *Eusebius, John*'un *Gospeli*'nde [dört İncil'den sonuncusu] peşpeşe gelen dört *Passover*[4] kutlaması keşfetmişti ve böylece *Mesih, Tiberius*'un 19. saltanat yılında ölmüş oluyordu. Daha sonra başkaları *Mesih*'in 25 Mart'taki Dönence'de öldüğü fikrinin Yahudi *Passover*'ına daha uygun olacağını düşünerek ölüm tarihini *Tiberius*'un 17. veya 20. yılına denk getirmek için bu iki yıldan birine

3 *Equinox:* Dönence.
4 *Passover*: Yahudiler'in Bahar'ın ilk ayının başlangıcında yaptıkları kutsamalar, bayram.

yerleştirdiler. Öte yandan, *Mesih*'in doğum tarihiyle ilgili kesin bir fikir de yoktur. İlk Hıristiyanlar *Vaftiz* tarihini *Tiberius*'un 15. yılının başlarına yakın bir tarihe koymuşlardı. Bu hesapla 30 yıl geriye gittiklerinde *Julian* yılının 43'üne, *Augustus*'un 42'sine ve *Attic* zaferin 28.'ine tarihlemişlerdi. İlk çağlardaki fikir *Dionysius Exiguus*'un, *Mesih*'in *Vaftizi*'ni, *Tiberius*'un 16. yılına koymasına değin böyleydi ve *Luke* İncili'nin III. 23. ayetini yanlış yorumlayarak sanki *İsa, Vaftiz* olduğunda 30 yaşına yeni basmış gibi ele alarak onun doğumunu öncekinden 2 yıl sonraya çekerek vulgar hesaplamayı keşfetmişti. Dolayısıyla bu meselelere dair dikkate alınabilecek bir gelenek bulunmadığı için bunları bir kenara koyup, tutarlı hesaplamalardan oluşan belgeleri bir araya getirip duruma bir göz atalım.*Tiberius*'un 15. yılı *Julian Takvimi*'ne göre 4727, 28 Ağustos'ta başladı. Kış bitmiş ve havalar yeterince ısınmıştı, John'un bu dönemde vaftize başladığını düşünebiliriz. Gelecek kışa kadar ünü diğer ülkelere yayıldı ve aralarında *İsa*'nın da olduğu pek çok kişi ona gelerek vaftiz oldu. Bu nedenle *John 11. 13*'de sözü edilen vaftizden sonraki ilk *Passover, Tiberius*'un 16. yılındaydı. Bu bayramdan sonra *İsa, Judea*'ya geldi ve vaftizciliğe başladı, o sırada *John, Aeon*'da vaftiz yapıyordu (John III. 22, 23). Ama *John*'un hapise atıldığı haberiyle beraber *Farisiler*'in onun *John*'dan daha fazla kişiyi vaftiz ettiğini (Matt. III. 12) duymaları üzerine korkarak *Galilea*'nın içlerine gitti ve seyahati sırasında hasat mevsiminden dört ay önce *Samaria*'dan geçti. Çünkü hasat dönemleri *Vernal* Dönence'den bir ay sonra *Paskalya* ile *Whitsunday* arasındaydı. *Sizlere söylemedim mi?* dedi, *daha dört ay var, ondan sonra hasat. Dinleyin, sizlere söylüyorum, gözlerinizi kaldırın ve tarlalara bakın, onlar şimdiden hasata hazır şekilde bembeyaz olmuşlar* sözleri, bir sonraki sözlerinden anlaşılacağı üzere[5]

5 Gözlediğim kadarıyla, İsa Mesih ve onun öncüsü John benzetme yöntemiyle verdikleri vaazlarda mevcut olan şeylere atıflar yapmaya düşkündüler. Eski Peygamberler, anlayış göstererek nesneleri [şeyleri] tarif edecekleri vakit sadece varolan şeylerden Meseller çıkarmıyorlardı; örneğin, Harmani'nin kiralanması (1 Sam. XV); Sabbath Yılı (Isa. XXXVII); bir çömlekçinin kapları (Jer. XVIII etc.); fakat bu şeyler istence uygun oldukları takdirde, bunları bizzat kendi eylemleriyle gerçekleştiriyorlardı; tıpkı [şöyle ki] Harmani kiralanıyor (I Kings XI), av yapılıyor (2 Kings XIII), bedenleri çıplaklaştırılıyor (Isa. XX), çocuklara çok belirleyici adlar veriliyor (İsa. VIII ve Hos. I), Fırat Nehri'nin kıyısına bir kemer saklanıyor (Jer. XIII), bir çömlekçinin kabı kırılıyor (Jer. XIX), tasma ve tüyler takılıyor (Jer. XXVIII), bir kitap bir taşa bağlanarak, ikisi birlikte Fırat'a atılıyor (Jer. I), boyalı bir kent kuşatılıyor (Eze. IV), saçlar üçe bölünerek taranıyor (Ezek. V), bir zincir yapılıyor (Ezek. VII), ev halkı esirler gibi kapı önüne çıkartılıp titretiliyor [korkutuluyorlardı]. Peygamberler bu tür şeylerle konuşmayı seviyorlardı. Ve İsa Mesih, diğerlerinden daha soylu bir peygamberlik ruhuna sahip kılındığı için, bu tür konuşmalar bahsinde en iyisini ortaya koyabilmişti, ne var ki bunları kendi eylemleriyle anlatmamıştı, çünkü [bu anlatım tarzı] kendisi için daha az zararlı

halkın *Gospel*'i[6] kabul etmeye hazır olduğunu göstermektedir. Bu durumda *John*, Kasım ayının başlarında hapsedilmiş olmalıdır, *Mesih* de

---

ve daha az itibarlı olurdu; şeyler kendilerini nasıl ortaya koyuyorlarsa onlardan uygun Meseller çıkartarak yapmıştı. Hasat mevsimi yaklaştığında, müridlerine bir kez daha manevi harmanlanışın aslolduğunu anlatmıştı (John, IV: 35; Matt. IX. 37). Tarlalardaki zambakların açtığını görünce, müridlerine coşkulu [rengarenk] giysileri anlatmıştı (Matt. VI: 28). Mevcut meyva mevsimine atfen, müridlerine insanları emekleriyle elde ettikleriyle değerlendirmek gerektiğini anlatmıştı. Passover sırasında, ağaçlar yapraklanmaya başladıklarında müridlerinden "incir ağacından bir Mesel öğrenmeleri gerektiğini; çünkü dalları gevrek ve tomurcukları tazeyse yazın yaklaşmakta olduğunu anlamalarını" vb. dilemişti (Matt. XXIV: 32; Luke XXI: 29). Aynı gün hem yılın mevsimine hem de iki gün sonra yaşayacağı kendi Passion'una bir atıf yaparak hem meyva mevsiminin yaklaşmakta olduğundan hem de bağ bekçisinin öldürülüşü Meseli'nden söz etmişti (Matt. XXI: 33). Aynı zamanda hem kısa bir süre önce Tapınak'tan kovduğu tefecilere hem de yaklaşmakta olan Passion'una bir atıfta bulunarak; uzak bir ülkeye giderek Krallık edinip kendi ülkesine geri döndüğünde getirdiği tüm malları hizmetkarlarına vermeyi tasarlayan Soylu bir adamın, dönüşünde, paralarını niçin tefecilere yatırmadı diye tembel hizmetçisini cezalandırmasından bir Mesel oluşturmuştu (Mark XXVI; Luke XIX:12). Tapınakın yakınında kurbanlık koyun sürüsünün bulunduğu yerde, benzetme yöntemiyle [Figurative anlatımla] koyunlar, çoban ve ağılın kapısıyla ilgili birçok söz söylemişti ve Pazar yerinde kiralanmak üzere olan ağıllara atıfta bulunduğunu fark ederek ve bu ağıllar hakkında konuşarak, ne hırsız kapıdan girer ne de çoban kapıyı açar fakat kapıyı bir nakliyeci çobana açar şeklindeki Mesel'i anlatmıştı (John, X: 1,3). Zeytin Dağı'ndayken (Matt. XXXVI.31; John, XIV:31) o kadar bereketli bir yerdi ki asma bile istemezdi, Damat'a dair ve asmayla dalları hakkında birçok mistik söz söylemişti (John, XV).Kör bir adamla karşılaştığında manevi körlükten söz etmişti (John, IX:39). Küçük çocuklar göründüğünde seçilmiş olanların masumiyetini tanımlamıştı (Matt. XVIII: 2 ve XIX 13). Lazarus'un olduğunu öğrenince yeniden canlanıştan ve ebedi hayattan söz etmişti (John, XI:25-26). Pilate'nin birilerini katlettiğini duyunca, ebedi ölümden söz etmişti (Luke, XIII). Balıkçılarına insanları avlayan balıkçılardan (Matt. IV) ve balıklara dair başka bir Mesel anlatmıştı (John, 11.19). Akşam yemeğinde Alemler'in Krallığı'nda yenilecek olan mistik anlamlarla yüklü akşam yemeğinden söz etmişti (Luke, XIV). Dünyevi yiyecekler [lezzetler, hazlar] konusunda müridlerine Manevi gıdalardan ve onun kanıyla etini mistik anlamda yemekten söz etmişti (John, VI: 27, 53). Müridleri ekmek istediklerinde onlara Farisiler'in hamursuzundan uzak durmalarını öğütlemişti (Matt. XVI:6). Acıktığında yiyebileceği başka bir eti bulunduğu [Manevi gıda] şeklinde cevap vermişti (John, IV:31). Tabarnacle Bayramı sırasında, Yahudiler gelenek gereği Shiloah Nehri'nden Tapınak'a bol su taşıdıklarında, Mesih haykırmıştı: "Susayan biri varsa gelsin benden içsin. Bana inanan kişinin karnı nehirler gibi taze suyla akacaktır [dolacaktır] (John, VII: 37). Ertesi gün, yeni Sabbath Yılı münasebetiyle özgür bırakılmış olan hizmetkarlara atfen, "benim sözümde kalmayı sürdürürseniz, Hakikat sizi özgür yapacaktır" demişti. Yahudiler onun bu sözlerini dışsal [düz] anlamıyla yorumlamışlar ve şöyle yanıtlamışlardı: "Biz İbrahim'in soyundanız, hiç kimseye hiç bir zaman boyun eğmedik; bizlere nasıl özgür olacaksınız diyebilirsin ki?" (John, VIII). Özgür olduklarını iki iddia ile öne sürmüşlerdi; birincisi, onlar İbrahim'in soyundandılar, dolayısıyla özgürlüklerini yeni kazanmışlardı, boyunduruk altında olamazlardı ve ardından da eklemişlerdi; hiç bir zaman zaten boyunduruk altında olmamışlardı. Son Passover Bayramı sırasında, Herod'un [Yahudiler'in Roma'nın hizmetindeki Kralı] saldırgan ve daha güçlü bir orduya sahip olduğu olaylardan belli olan Arabistan Kralı Aretus'a karşı savaşa gitmek üzere ordusunu Judea'dan geçirişine bakarak İsa Mesih, daha zayıf olan bir Kral'ın kendisinden çok daha güçlü olan bir Kral'a karşı savaşa gitmesi olarak değerlendirip bir Mesel anlatmıştı (Luke, XIV: 31). Ve hiç kuşkum yok ki, diğer Meseller de, yine bu tür olaylardan hareketle söylenmişlerdi ki, bu olayların tarihselliğine [tarihsel verilerine] sahip değiliz." (Newton).

6 *Gospel*: Kitabı Mukaddes'in içindeki Hıristiyanlar için olan Yeni Ahit bölümündeki ilk dört kutsal metin kitabı. İlk üçüne Synoptic denilir.

aynı dönemde Aralık ayında *Judea*'dan, *Galilea*'nın *Cana* Kenti'ne gitti ve orada *Kudüs*'te, *Passover*'daki faaliyetlerini izlemiş olan *Galileliler* tarafından kabul gördü. *Caparnaum*'dan soylu bir adam, İsa'nın *Galile*'ye döndüğünü duyunca, kendisini ziyaret ederek hasta oğlunu iyileştirmesi için *Capernaum*'a gelmesini istediyse de İsa daha uzağa gitmedi. Soylu adama: *Git oğlun yaşayacak* dedi. Adam da *Capernaum'a dönüp de öyle olduğunu görünce o ve ailesi O'na inandılar.* (John. IV). Bu onun Galile'deki mucizelerinin başlangıcıdır; buraya kadar *John* herşeyi tam ve ayırtedici bir biçimde anlatmıştır. Ama diğer *Evangelistler* aynı şekilde yer vermemişlerdir. Bu tarihten itibaren başlayan vakte dair diğer *Evangelistler* çok ayrıntılı bilgi vermişlerdir ama bu döneme de John yer vermemiştir.

Bu tarihten itibaren *İsa, Sabbat* günleri *Galile*'deki sinagoglarda verdiği derslerle herkesin hayranlığını kazandı. Kendi şehri *Nazareth*'e gelip sinagoglarda vaaz verince *Nazarethliler* öfkelendiler ve İsa'yı tepe üzerine kurulmuş şehrin en yüksek yerine doğru götürerek başaşağı oradan atmaya kalkıştılar. Ama o onların arasından yürüyüp geçti ve *Capernaum*'a gelerek burada kaldı (Luke. IV). Bu tarihe bakarak ikinci *Passover*'in geçtiğini veya çok yakın olduğunu hesaplayabiliriz.

Matthew, bütün bu zaman dilimini atlamıştır. Ancak bu dönemden itibaren *Mesih*'in mucizelerini ve vaazlarını ilişkilendirmeye başlar. *John'un hapise atıldığını duyunca İsa, Galile'ye gitti* diyor *Matthew, Nazareth*'ten ayrıldı ve *Capernaum*'a yerleşti. Bu dönemde, *Tövbe edin çünkü Alemlerin Krallığı yakındır,* diye vaazlar vermeye başladı (Matt. IV. 12). Sonra tilmizleri olan *Peter, Andrew, James* ve *John*'u çağırdı, sonra da tüm *Galile'nin sinagoglarına giderek ve her türden hastayı iyileştirerek dersler verdi. Buradan sonra Galile'de, Decapolis'de, Kudüs'de ve Judes'da büyük kalabalıklar onu izledi* (Matt. IV. 18, 25). Meydana gelen onca şey dağdaki Vaaz'dan önce olmuştu. Bu durumda kesin olarak şunu hesaplayabiliriz ki, ikinci *Passover* bu vaazın verilmesinden önce geçmişti. *Kudüs* ve *Judea*'da onu izleyen kalabalıklardan bu bayram sırasında orada olduğu anlaşılır. Dağdaki vaaz, dört bir yandan gelmiş olan insanlardan oluşan kalabalıkların onu açık tarlalarda izleyerek dinledikleri sırada yapılmıştı; bu da mevsimin yaz olduğunu gösteren bir savdır. Bu vaazı verirken onlara tarlalardaki hâlâ çiçek halindeki zambakları göstermişti.

Kır zambaklarına bakın dedi, *nasıl büyüdüklerine bakın; onlar ne çalışırlar ne de iplik eğirirler, buna rağmen Süleyman bile* [Hz. Süleyman] *bütün izzet ve ihtişamında bunlardan biri gibi donanamamıştı. Öyleyse anlayın ki, bugün olup, yarın fırında yakılacak olan tarlaların çimenlerini böyle giydirebilen Tanrı'dır vs.* (Matt. VI. 28). Buradan bellidir ki, tarlaların çimenleri çiçeğe durmuşlardı ve *Passover*'ı getiren Mart ayı geçmişti.

Şimdi de *Matthew*'ün *Gospeli*'nde diğer bayramların nasıl bir düzen izlediğini görelim. Çünkü o, yalnızca tanık olduğunu anlatır ve her şeyi, *Luke* ve *Mark*'ın yapmadıkları tarzda, belirli bir sıra düzeni içinde aktarmıştır.

Dağ'daki vaazdan bir süre sonra, kabul edilebileceği zamanın geldiği sırada, yani Yahudiler tarafından kabul edilebileceği bir bayram döneminde yüzünü *Kudüs*'e gitmek için çevirdi. Tilmizleriyle yola çıktı ama *Samaria*'ya geldiklerinde sular kentte kalmasına izin vermemişlerdi. Bir *Yazıcı* gelip, *Üstad nereye gidersen oraya kadar seni izleyeceğim* dediğinde *İsa* ona şunu söyledi: *Tilkiler'in sığınacakları inleri, kuşların yuvaları var ama İnsanoğlu'nun başını yaslayabileceği hiçbir yeri yok* (Luke IX, 51, 57). *Yazıcı* ona nereye giderse gitsin kendisini izleyeceğini söylerken, *Mesih* ona kalacak yer istediğini söyleyerek yanıtladı. Bu bayramı ben *Tabernacle Bayramı* olarak alıyorum çünkü bu olaydan çok kısa bir süre sonra *Mesih* ve *Havarileri*'ni *Tibesias* denizi ortasındaki korkunç bir fırtınada görüyorum: Teknenin içi su dolmuş ve batma tehlikesi geçirirken *Mesih* bulutlara hükmederek onları sakinleştirmişti (Matt. VIII. 23). Bu fırtına gösteriyor ki, kış gelmek üzeredir.

Bundan sonra *Mesih* daha birçok mucize ortaya koydu ve Galile'nin birçok kentine ve köyüne gitti. Buralardaki Sinagoglar'da dersler verdi. Krallığın İncili'ni anlattı ve insanların türlü hastalığını iyileştirdi (Matt. IX). Sonra da oniki havarisini aynı şeyleri yapmaları için gönderdi (Matt. X). Uzunca bir süre sonra *John*'dan gelen bir mesaja cevap vererek kalabalıklara şöyle dedi: *Vaftizci Yahya'nın günlerinden beri Alemlerin Krallığı acı çekmekte.* Faaliyetlerini yoğunlaştırdığı *Chorazin, Bethsaida* ve *Caparnaum* şehirlerini tövbe etmedikleri için payladı (Matt. XI). Birçok pasaj göstermektedir ki, *John*'un tutuklanmasından bu yana epeyce bir zaman geçmiştir. Artık kış bitmiş, yeni *Passover* yaklaşmaktadır; çünkü bundan hemen sonra Matt. XII.'de *İsa'nın Sabbatlı gününde mısır tarlalarının arasında yürüdüğünü ve havariler acıktıklarında taze mısır tanelerini elleriyle*

ovarak yediklerini söylemektedir. *Luke*'nin dediğine göre mısırlar ham değil olgunlaşmış haldedirler ve buradan da, ilk ürünlerin hasattan önce toplanıp sunulduğu dikkate alınırsa, *Passover*'ın geçmiş olduğu anlaşılmaktadır. *Luke* buna, *ikinci başat sabbath* δευτεροπρωτον diyor. Yani, *Passover*'ın iki büyük bayramından ikincisi anlamında. Tıpkı bizim *Paskalya* gününe yukarı *Paskalya* ve onun *ortasına* da *alt Paskalya* veya *Alt-Pazar* dediğimiz gibi. *Luke*, hamursuz bayramının yedinci gününe, iki büyük bayramın ikincisi diyor.

Onu izleyen Sabbathlardan birinde, *Mesih* bir Sinagog'a gidip eli kurumuş bir adamı[7] iyileştiriyor (Matt. XII. 9. Luke. VI. 6). *Farisiler* onu öldürmeye karar verdiklerinde *kendini oradan uzaklaştırdı ve kendisini izleyen kalabalıkların tamamını iyileştirdi ve onlara kendisinin bilinmemesi gerektiğini söyledi* (Matt. XII. 14). Sonra da, kıyıda bekleşen kalabalıklara bir tekneden hitap ederek onlara tohumlarla ilgili üç mesel söyledi (Matt. XIII). Buradan da anlıyoruz ki, tarlalara tohum atma zamanı gelmiş, *Tabernacle* bayramı da geçmiş bulunmaktadır. Daha sonra İsa kendi memleketine gitti ve Sinagog'da dersler verdiyse de, ahalinin inançsız olduklarını bildiği için orada mucizeler yaratmadı. Bir yıllığına gönderdiği havarileri geri döndüklerinde ona yaptıkları şeyleri anlattılar. Bu sırada *Herod* hapisteki *John*'un başını kestirdi ve havariler ona bu haberi verince, İsa yanındakilerle birlikte bir tekneye binerek *Bethsaida*'ya ait olan bir göle çekildi. Onun geldiğini duyanlar şehirlerden yürüyerek ona hastalarını getirdiler ve o da onlara şifa sundu. Kış bittiği için sayıları beş bini bulan insanları, yanlarındaki kadınları ve çocukları çölde iki adet balık ve beş somun ekmekle doyurdu (Mattt. XIV. Luke IX). Bu mucizeyi gösterdiği sırada Yahudiler'in *Passover*'ı yaklaşmıştı (John. VI. 4). *Passover*'a katılan Yahudiler'in daha önceden onu öldürmek için karar aldıklarını ve aradıklarını bildiğinden *İsa,* bu bayrama katılmadı ve Galile'nin içlerine çekildi (John VII. 1). Buradan sonra İsa, ilk önce *Sidon* ve *Tyre* sahilinde, sonra da Galile denizinde, sonra *Caesarea Philippi* sahilinde, son olarak da *Capernaum*'da bulunuyor (Matt. XV. 21. 29. XVI. 13. XVII. 34).

Daha sonra *Tabernacle* bayramı sürerken havarileri İsa'ya, gizlice dolaşmaktan sıkıldıklarını söyleyerek onu bayrama katılmaya zorladılar. Fakat İsa, bayram yerine kadar onlarla gitmedi ve tek başına dolaştı

7 Muhtemelen sedef hastalığına yakalanmış biri.

(John VII.2). Yahudiler onu gördüklerinde taşlamaya başlayınca, kaçarak uzaklaştı (John VIII. 59). Buradan sonra kış aylarında kutlanan Adak bayramına gitti. Cuma günü Yahudiler yine onu yakalamak isteyince (John. X. 22), o da *Ürdün* taraflarına kaçtı ve *Lazarus*'un ölümüne kadar orada kaldı. Daha sonra *Kudüs* yakınındaki *Bethany*'ye döndü ve onu tekrar canlandırdı (John XI. 7, 8). Bunun üzerine Yahudiler toplanarak kendisini öldürmeye karar verince artık Yahudiler arasında açıkca dolaşmaktan vazgeçti. Doğaya yakın bir yerleşim yeri olan *Eprahim*'e gitti. Havarileriyle birlikte Yahudiler'in onu ölüme gönderdikleri son Passover'a kadar orada kaldı (John XI. 53. 54).

Böylece *John*'un ve *Matthew*'un İncilleri'ni karşılaştırarak *Mesih*'in son beş *Passover* sırasında neler yaptığının tarihini çıkartmış bulunuyoruz. *John,* başlangıç itibariyle Matthew'a göre biraz daha az özenlidir ve birinin atladığını öbürü tamamlamaktadır. Birinci *Passover, Mesih*'in vaftiziyle *John*'un tutuklanması arasındadır (John 11. 13); ikincisi *John*'un tutuklandıktan ve *Mesih*'in *Galile*'de vaazlarına başlamasından dört ay sonradır (John IV. 35). Öyleyse bu, ya *Mesih*'in katıldığı ve *Yazıcı*'nın onu izlemek istediğini söylediği bayramdır, ya da ondan bir öncekidir. Üçüncüsü bundan sonradır, yani mısırların koçanlaştığı dönemdir (Matt. XII. I; Luke VI. I). Dördüncüsü; *Mesih*'in beş somun ekmekle gösterdiği mucizenin gerçekleştiği sıralardır (Matt. XIV. 15. John V. 4. 5). Beşincisi de *Mesih*'in acı çektiği dönemdir (Matt. XX. 17. John XII. I).

Birinci ve ikinci *Passover* arasında, *John* ve *Mesih, John*'un tutuklanmasına kadar birlikte vaftiz yapmışlardır. *John*'un tutuklanması ikinci *Passover*'den dört ay öncedir. Bundan sonra *Mesih* vaazlarına başlar ve havarilerini davet eder. Sonra onların bir yıl süreyle Yahudi şehirlerinde vaaz vermeleri için dolaşmaları talimatını verir. Bu sırada *İsa*'nın ününü duyan *John* ona birisini yollayarak tanımak ister. Üçüncü *Passover*'da Baş Rahipler *Mesih*'in ölümüyle ilgili toplantı yaparlar. Dördüncü Passover'dan kısa süre önce, bir yıl süreyle kentlerde vaaz etmiş olan havariler *Mesih*'in bulunduğu yere dönerler ve o sırada *Herod*, iki tam ve çeyrek yıl süre ile hapiste olan *John*'un başını vurdurmuştur. *Herod*'dan korkan *Mesih* de bunun üzerine çöle çekilir. Dördüncüsü ise henüz zamanı gelmediği için *Mesih*'in, bir önceki *Passover*'de toplanarak kendisini öldürme planı yapmış olan Yahudiler'den korkarak Kudüs'e gitmediği sıradadır. Buradan

itibaren *Herod*'dan korktuğu için *Galile*'de gizlice dolaştı ve *Tabernacle* Bayramı'ndan sonra bir daha *Galile*'ye geri dönmedi. Ama bazen *Kudüs*'te, bazen *Ürdün* içlerinde, bazen de *Eprahim* şehrinde yaşadı. Ta ki ihanete uğradığı, yargılandığı ve çarmıha gerildiği *Passover*'a kadar.

Demek ki, *John* iki, *Mesih* üç yaz vaftiz yapmıştır. Birinci yaz boyunca *John* kendini tanıtmak ve *Mesih*'e şahitlik etmek için vaftiz yapmıştır. Sonra *Mesih* gelip ona kendisini tanıtıp vaftiz olduktan sonra bir yaz daha *Mesih*'e icazetli olması için vaftiz yapmıştır. Aynı yaz *Mesih* de daha iyi tanınması için vaftiz yapmıştır. *John* şahadet ettiği için *Mesih*'in vaftizine katılan kişi sayısı *John*'unkinden daha fazla olmuştur. Bunu izleyen kış aylarında *John*'un tutuklanmasına müteakip *Mesih* vaaz verme görevini bizzat üstlenmiştir. Vaazlarının başlangıcında havarilerinin sayısını onikiye tamamlamış ve bir yıl boyunca onları olgunlaştırarak dolaşıp vaaz verebilecek hale getirmiştir. Yıl içerisinde verdiği vaazlar ve ortaya koyduğu mucizelerle ünü her tarafa yayılan İsa'yı, izleyen *Passover*'da Yahudiler bir araya gelerek nasıl öldürecekleri gerektiği hususunda görüşmeler yapmışlardır.

Vaazlarının ikinci yılında, artık *Judea*'da açıkca vaaz vermenin güvenli olmadığı için, oniki havarisini vaaz vermeleri için diğer kentlere gönderdi: ve yıl sonunda onlar dönerek neler yaptıklarını anlattılar. Son yılında oniki havarisini ölümünden sonra, diğer uluslara verecekleri vaazlar konusunda onları mükemmel bir şekilde yönlendirdi (eğitti). Ve *John*'un ölümü üzerine *Herod*'dan ve Yahudiler'den korktuğu için, her zamankinden daha gizli bir şekilde dolaştı ve yılın yarısını *Herod* egemenliği altında olmayan bölgelerde geçirdi.

Böylelikle *Matthew* ve *John*'un İncilleri'nde her şey düzenli bir şekilde anlatılmış olmaktadır. *John* vaazlarına başladıktan *Mesih*'in ölümüne kadar olan biten ne varsa o kadar karakteristik olaylarla anlatılmıştır ki, yanılmış olmaları imkansızdır. İkinci *Passover John*'un tutuklanmasıyla birincisinden ayrılmıştır. Üçüncü Passover, ikincisinden iki özelliği ile ayrılmıştır: Birincisi, *Mesih*'in katıldığı bayram (Matt. VII. 19. Lute IX. 57) ve ikincisi de *Mesih*'in vaazlarına başladığı zaman dilimi. Çünkü ikinci *Passover* vaazlarına başladığı sıradadır ve üçüncüsü ise bundan çok sonra, *Mesih*'in *Vaftizci Yahya'nın döneminden bugüne kadar* dediği ve *Galile* kentlerinde gösterdiği mucizelere ve vaazlarına cevap alamadığı sıradadır.

Dördüncüsü; *Mesih*'in *Judea* kentlerine gönderdiği oniki havarinin misyonlarıyla üçüncüsünden ayrılmıştır. Beşincisi ise diğer dördünden oniki havarinin geri dönüşü, *Mesih*'le birlikteliklerini sürdürmeleri ve dördüncü ile beşinci arasındaki *Passion* gibi diğer tartışılmaz olaylarla ayrılmaktadır.

John'un vaftizciliğe başladığı ilk yaz *Tiberius*'un saltanatının 15. yılına denk geldiğine göre, takip eden beş *Passover*'dan birincisinin *Tiberius*'un 16. saltanat yılına rastladığına ve *Mesih*'in *Passion*'u beşinci *Passover* olduğuna göre aynı İmparator'un 20. saltanat yılına tekabül etmektedir. Bu dönemde *Fabius* ve *Vitellius*'un Konsüllükleri *Julian Takvimi*'nin 79. yılına ve Hıristiyan Takviminin 34. yılına tekabül ediyordu ki, bu da Yahudiler'in Sabbatical yılıydı. Bunun böyle olduğunu şu tezlerle öne sürebilirim [onaylayabilirim].

Çok derinlemesine bir inceleme yapmadan *Passover* olayının *Nisan* ayının 14. Cuma gününe rastladığını, büyük *Passover* bayramının da 15 Nisan Cumartesi günü olduğunu ve *Resurrection*'ın[8] da bunu izleyen gün olduğunu kabul ediyorum. Şimdi, *Nisan*'ın 14. günü daima Bahar (Vernal) Dönencesi'nden sonraki dolunaya rastlar ve Ay da bir önceki hilalin dolunay halini alışıyla değil, ilk göründüğü zaman başlar. Çünkü Yahudiler tüm zamanı daima *sessiz ay* diye tanımladıkları, yani ayın kaybolduğu, eski aya atıf yaparlar. Çünkü hilalin ilk görünüşü genellikle tam şeklini almasından 18 saat öncesinde ortaya çıkar. Kabul ettikleri ay döngüsünün gün batımına denk gelen akşamın 6. saati itibariyle, 18 saat sonrasında gerçekleşen hilalin dolunay şeklinde görünmesiyle başlar. Bu kurala İbranice יה *Jab* derler, sayısal değeri de İbranice harflerle י ve ה 18 sayısını verir.

Epiphanius'un sözleri eğer doğru bir şekilde yorumlanmışsa, bizlere Yahudiler'in fasit bir daire kullanarak yeni resmi hilalleri daima iki gün içinde gördüklerini söylediğini düşünüyorum. Ama *Epiphanius* bunlara tanık olmamıştı, astronomiden ve hahamların öğretilerinden habersiz olarak *Mesih*'in *Passion*'una bağlayarak hesaplamıştı. Fakat Yahudiler yeni aya başlamadan onu erteliyorlardı. Aya, hilalin ilk görünüşüyle değil, bir gün geç başlamanın yasal olduğunu düşünüyorlardı. Çünkü yeni hilal bir günden uzun sürüyordu, bir gün önce değil; eğer böyle

8 Resurrection: Öldükten sonra bedensel yeniden-canlanış. İsa'nın öldükten üç gün sonra tüm bedeniyle yeniden-canlandığına iman etmek Hıristiyan akaididir.

olsa [gerçekte] olmayan hilal ile yeni ayı başlatmış olurlardı. Yahudiler hâlâ [günümüzde de] kitaplarında bu geleneği muhafaza ederler ve buna göre de *Sanhedrin*, yeni hilalleri şimdi de görerek tamamlamayı sürdürür. İnsanları dağlık ve yüksek yerlere göndererek yeni hilalin doğuşunu gözlemlettirir. Yeni hilali bir gün önce kararlaştırdıkları günle karşılaştırırlar ve sık olarak da tanıklar *Kudüs*'e uzak bölgelerden gelirler ve hilali de bir gün önce görmüş olurlardı. Mabed'de törenleri yöneten Yahudi rahiplerinden biri olarak bilinen *Josephus* [ünlü tarihci ve askeri stratejist] bize *Passover*'in 14 *Nisan*'da yapıldığını ve *ay hesabına göre* κατα σεληνην hilalin güneş Koç burcundayken doğduğunu söylemektedir. Bu onun belgelediği iki olayla onaylanmakta ve Yahudiler'in fasit daire hipotezini tamamen yıkmaktadır. *Kudüs*'ün zapt edilerek yıkıldığı tarihteki *Passover, Josephus*'un anlattığına göre *Xanticus* ayının [takvim] 14. gününe rastlamıştı ve bu da bizim *Nisan* ayına denk gelir. Bu tarihin bir yıl öncesi ayın 8'ine denk gelmekteydi. Ay'ın hareketleri izlendiğinde bu iki tarih birbirleriyle çakışmaktadır.

Birinci aydaki yeni hilalleri, ay devri ve *Jab* kuralıyla hesapladığımızda, üzerine 14 gün sayarak Hıristiyan takvimi 31 yılında, bu ayın 14'ünün 27 Mart salı gününe; 32 yılında 13 Nisan Pazara; 33 yılında 3 Nisan Cumaya, 34 yılında 24 Mart Çarşambaya; aynı güne denk gelen Equinox'u atlayarak hasat için daha iyi bir zamanı dikkate alıp 22 Nisan Perşembeye; 35 yılında 12 Nisan'a ve 36 yılında da 31 Mart Cumartesiye geldiğini hesapladım.

Ancak, Nisan'ın 15. ve 21. günleri ve *Pentacost*'un bir ya da iki günü, daima sabbatik günler [çalışılmayan günler] iken iki sabbat birlikte olduğunda, cenaze defni ve sıcak havada iki günlük etler bozulacağından, taze et hazırlamak yasaklanmıştır. Bu düzensizliklerle uğraşmamak için Yahudiler, genellikle bu hazırlıkları Tişri ayına [eski takvimde Teşrin ayı] kadar aylarını belirli bir gün ile yahut hepsini bir araya getirerek Nisan ayının üçüncü gününe uzatıyorlardı. Kullandıkları bu günler Pazar, Çarşamba veya Cumaydı. Bu kuralאדא harflerinden oluşan אדא *Adu* ismini veriyorlardı. Bu harfler 1, 4, 6 rakamlarına tekabül edip haftanın 1., 4., ve 6. günlerini ifade ediyorlardı. Dolayısıyla bu kural gereği yukarda anlatılan ayları ertelersek, Nisan ayının 14'ü *Hıristiyan Takvimi*'nin 31. yılının 28 Mart Çarşamba gününe; 32'de 14 Nisan Pazartesiye; 33 yılında 3 Nisan

Cumaya; 34 yılında 23 Nisan Cumaya; 35 yılında 13 Nisan Çarşambaya ve 36 yılında da 31 Mart Cumartesiye denk gelir.

Bu hesaplamada 32 yılı kesinlikle dışta bırakabilir. Çünkü *Passion*, Cuma gününe denk gelemez. *Passion*'u dolunaydan beş gün sonrasına veya iki gün öncesine alsak da olması gereken gün, dolunay günü ya da bir gün sonradır. Bu sebeple de 31 ve 35 yılları da elenebilir. Çünkü bu yıllarda dolunay üç gün sonrasına ya da dört gün öncesine alınmadıkça *Passion* Cumaya denk gelemez; bu tip yanılmalar göklerde değil astronomide o denli büyük hatalara neden olur ki, çıplak gözle bile bu hesap hataları izlenebilir. 36 yılı biraz uygun sayılsa da 35 yılı ile beraber kesinlikle dışta bırakılabilirler.

Tiberius saltanatına başladığı dönemde *Valerius Gratus*'u *Judea*'ya Vali tayin etti. Onun yerine *Pontius Pilate*'yi atadı. 10 yıl sonra Suriye'nin yeni Başkanı *Vitelius*, *Pilate*'yi görevinden aldı ve yerine *Marcelius*'u atadı. *Pilate*'yi *Roma*'ya yolladı, gecikmeli olarak *Roma*'ya varıncaya kadar *Tiberius* öldü. Bu arada *Pilate*'yi görevinden alan *Vitellius*, görev alanındaki *Kudüs*'ü ve diğer bölgeleri tanımak için *Passover* sırasında *Kudüs*'e geldi ve o dönemde başrahip olan *Caiaphas* yerine *Ananus*'un oğlu *Jonathas*'ı veya sicillerdeki adıyla Annas'ı getirdi. *Vitellius*, *Şam*'a dönünce *Tiberius*'tan, *Part* Kralı *Artabanus* ile bir barış antlaşması yapması için mektuplar aldı. Bu dönemde *Alanlar*, *Tiberius*'un isteğiyle *Artabanus*'un topraklarını işgal ettiler ve onun tebaası *Vitellius*'un araya girmesiyle ayaklandılar. Çünkü *Tiberius*, *Artabanus*'un baskı altında barış imzalamasının şartlarını daha kolaylıkla kabul edeceğini düşünmüştü. Fakat *Artabanus*, derhal çok büyük bir ordu topladı ve isyanları bastırdı. *Vitellius* ile *Fırat* nehrinde karşılaşarak *Romalılar*'la bir anlaşma yaptı. *Tiberius*, *Vitellius*'a Arap Kralı *Aretas*'la savaşması için emir verdi. *Vitellius*, *Aretas*'a karşı ordusuyla savaşa giderken kutlanmakta olan halk bayramında kurban sunmak için *Herod*'la birlikte *Kudüs*'e geldi. Burada ihtişamlı törenlerle karşılandı ve üç gün kaldı. Bu sırada başrahipliği *Jonathas*'tan alarak kardeşi *Theopbilus*'a geçirdi. Dördüncü gün *Tiberius*'un öldüğüne dair mektuplar alınca halkı toplayarak yeni İmparator *Caius*'a bağlılık yemini ettirdi ve askerlerini kışlalarına geri gönderdi. Bunların hepsi *Josephius*'un (Antig. Lib. 18. c. 6. 7) kitabında anlatılmıştır. *Tiberius*, 22 yıl 7 ay saltanat sürmüştü ve *Hıristiyan Takvimi*'nin 37. yılının başlarında 16 Mart'ta

öldü. *Passover* bayramı 20 *Nisan*'a denk geliyordu, yani *Tiberius*'un ölümünden 35 gün sonrasına rastlıyordu. *Roma*'dan *Kudüs*'deki *Vitellius* ve *Herod*'a mektupların ulaşması toplam 36-38 gün sürmüş olabilir. Bu da *Vitellius*'un *Kudüs*'e gittiği sıradaki bayramın *Passover* olduğunu doğrular mahiyettedir.

Çünkü genel olarak sanıldığı gibi *Pentacost* bayramı olsaydı, *Vitellius* İmparatorun ölümünden üç ay boyunca haberdar olmamış olacaktı ki, böyle bir şey düşünülemez. Ancak bu bayramla *Vitellius*'un daha önce bulunduğu *Passover* arasında yapılmış olan işler, yani *Parthia*'da karışıklıklar çıkartmak, sonra durdurmak, sonra Parthialılar'la anlaşma yaparak bu anlaşmayı Roma'ya yollamak, oradan Araplarla gitmek için alınan emirleri uygulamaya koymak. Bu faaliyetler *Passover* ile *Pentacost* bayramları arasındaki elli günlük süreden çok daha fazla zamanı gerektirir. Dolayısıyla *Vitellius*'un katıldığı *Passover* bir yıl öncekidir. Bundan da anlaşılır ki *Pilate*, *Hıristiyan Takvim*'inin 36. yılındaki *Passover*'dan öncedir ve buna bağlı olarak da *Mesih*'in *Passion*'u bu *Passover*'dan öncedir. Çünkü *Mesih Vitellius* idaresinde veya *Vitellius* ve *Pilate*'nin birlikteliğindeki yönetimde değil, sadece *Pilate*'nin yönetiminde ızdırap çekmiştir.

Şimdi şu gözlemlenebilir ki, o dönemde Baş Rahiplik yıllık bir kurum haline gelmişti ve her *Passover* da yeni bir Baş Rahibin dönem başlangıcıydı. *Josephus*'un dediğine göre *Pilate*'nin selefi olan *Gratus*, *Ananus*'tan sonra *İsmail*'i Baş Rahip yapmıştı. Bir yıl kadar sonra görevinden alıp, *Eleazar*'ı, bir yıl sonra *Simon*'u ve bir yıl sonra da *Caipas*'ı Baş Rahip yapmış, ardından da görevi *Pilate*'ye devretmişti. Bu nedenle *Vitellius* bir *Passover Jonathus*'u *Caipas*'ın yerine geçirdi, diğer *Passover*'de de *Theophilus*'u *Jonathus*'un yerine getirdi. Bu nedenle *Luke*'un bize anlattığına göre, *Tiberius*'un 15. saltanat yılında *Annas*'in ve *Caiphas*'ın Baş Rahipler olduklarını, *Annas*'ın *Passover*'a kadar, *Caiphas*'ın da ondan sonrası için Baş Rahip olduklarını söylemektedir. Benzer şekilde *John* da Baş Rahiplikten yıllık bir ofis alarak söz etmektedir: Çünkü bizlere defalarca *Mesih*'in son vaaz yılında *Caiphas*'ın o yıl için Baş Rahip olduğunu söylemektedir (John XI. 49, 51: XVIII. 13). *Luke* bir yıl sonra *Annas*'ın Baş Rahip olduğunu söylemektedir (Acts. IV. 6). Buna göre *Theophilus, Caius*'un birinci saltanat yılında, Baş Rahip olmuştu. *Jonathas, Tiberius*'un 22. saltanat yılında ve *Caiphas* da aynı İmparator'un 21.

saltanat yılında Baş Rahip olmuşlardı. Bu durumda her birine bir yıllık bir süre tanınırsa *Passion, Annas* ve *Caiphas*'dan sonra geldiğine göre, *Tiberius*'un 20. saltanat yılı olan İS. 34'den daha ileri bir tarihte olamaz.

Böylelikle dikkate alınması gerekenler sadece 33. ve 34. yıllardır ki, 33 yılını bu açıklamayla dışarda bırakıyorum. *Mesih*'in mısır tarlalarında dolaştığı ve havarilerin olgun mısırların püsküllerini çıkartarak yedikleri *Passion*'dan iki yıl önceki *Passover*'da mısır koçanlarının olgunluğu *Passover*'ın daha geç kutlandığını göstermektedir. Bu nedenle de A. C. *Nisan* 14, 32. yılda gecikmiştir, ama 28 Mart 31 yılındaki *Passover* da çok erken kutlanmıştır. Bu nedenle *Mesih*'in *Passion*'u 31 yılından iki yıl sonra değil 32 yılından 2 yıl sonradır.

Böylelikle *Passover*'in tüm özellikleri, herkesin üzerinde uzlaştığı tek yıl olan 34 yılına uymaktadır.

Onikinci Bölüm

HAKİKAT'İN KUTSAL METNİ KEHANETİ'NE DAİR

Daniel'in son Kehaneti'nde bir kez daha tanımlandığı ikinci ve üçüncü Canavar; yani Ayı ve Leopar'la temsil edilen Krallıklar, *Cyrus*'un *Babil*'deki saltanatının 3. yılında, *Persia*'yı zapt ettiği yılda yazılmıştır. Çünkü bu Kehanet Koç ve Teke vizyonu üzerine yapılmış bir yorumdur.

"Dinle" dedi, "ve şimdi sana hakikatı bildireyim. İşte Persia'da [İran] üç Kral çıkacak; Cyrus, Cambyses ve Darius Hystaspes ve dördüncüsü XerXes hepsinden daha çok zengin olacak; zenginliği aracılığıyla güçlenince Grecia [Yunanistan] ülkesine karşı hepsini kışkırtacak. Güçlü bir Kral İskender çıkacak, büyük kudretle hüküm sürecek ve kendi iradesine göre davranacak. Kral güçlenip yükselince Krallığı kırılacak; göklerin dört rüzgarı yönünde

bölünecek, bu ne onun soyuna [zürriyetine] göre ne de yönetimine göre olacak (ama onların ölümünden sonra). Krallığı kökünden sökülüp atılacak ve onlarla hiçbir yakınlığı [akrabalığı] bulunmayanların olacak" (Chap. XI. 2, 3, 4).

Büyük *İskender*, *Hindistan*'ın bir kısmı ile *Pers* İmparatorluğu'nu zaptettikten sonra, yaz dönencesinden bir ay önce *Nabonassar*'ın 425. yılında *Babil*'de öldü. Komutanları monarşiyi, akli dengesi bozuk olan üvey [piç] kardeşi *Philipp Arideus*'a verdiler ve *Perdiccas*'ı İmparatorluğun yöneticisi yaptılar. *Perdiccas* da onaylarını alarak *Meleager*'i ordu komutanı, *Seleucus*'u süvarilerin komutanı, *Craterus*'u İmparatorluğun haznedarı, *Antipater*'i Makedonya ve *Yunanistan* Valisi, *Ptolemy*'yi *Mısır* Valisi, *Antiganm*'u *Pamphylia Lycia, Liyconia* ve büyük *Phyrigya* Valisi, *Lysimachus*'u *Trakya* valisi ve diğerlerini de diğer bölgelerin valileri yaptı. Bu tayinler tıpkı büyük *İskender*'in yaşadığı dönemde olduğu gibi seçilerek yapılmıştı. Bundan sonra *Babilliler, Nabonnasser* yıllarını hesaplayarak *Philipp*'in saltanatının başladığı ilk yılı *Nabonassar*'ın 425. yılı olarak kabul ederek *Philipp Dönemi* adıyla yeni bir tarihlendirme yapmaya başladılar. *Alexander*'in karısı *Roxana* o öldüğünde hamileydi ve üç ya da dört ay sonra bir çocuk doğurdu. Çocuğa *Alexander* adını vererek *Philipp*'in tahtına ortak yaptılar. *Philipp, Perdiccas*'ın yönetiminde üç yıl, *Antipater*'in yönetiminde de iki yıl, *Polyperchon* yönetiminde de bir yıldan fazla olmak üzere toplam 6 yıl 4 aylık saltanatın ardından *Büyük İskender*'in annesi *Olympias*'ın emriyle *Kraliçe Eurydice*'le birlikte *Eylül* ayında öldürüldü. *Grekler Olympias*'ın yaptığı zulümden nefret ettikleri için, *Antipctes*'in oğlu ve halefi *Cassadriga*'e karşı isyan ettiler. *Grekleri* kendi lehine ikna eden *Olympias*'ı öldürdü ve kısa bir süre sonra da genç kral *Alexander* ile annesi *Roxana*'ı (*An. Nabonass 432'de*) *Glaucias*'ın gözetimi altında *Amphipolis* kalesine hapsetti. Ertesi yıl *Ptolemy, Cassander* ve *Lysimachus, Selecus*'un aracı olmasıyla *Antiganus*'a karşı bir ittifak oluşturdular ve bazı savaşlardan sonra An. *Nabonass* 438'de şu şartlarla kendisiyle bir barış antlaşması yaptılar: Küçük *Alexander* büyüyüp Kral oluncaya kadar *Cassander* Avrupa ordularını idare edecek, *Lysimachus Trakya*'yı, *Ptolemy Mısır* ve *Libya*'yı, *Autiganus* da tüm Asya'yı yönetecektir.

Seleucus, bir yıl önce *Mezopotamya*'yı, *Babil*'i, *Susiana*'yı ve *Medya*'yı ele geçirmişti. *İskender*'in ölümünden üç yıl kadar sonra *Antipater*

tarafından *Babil* Valisi yapıldı; sonra da *Antigonus* tarafından görevinden azledildi. Ancak eski topraklarını geri alıp sınırlarını daha da genişleterek Doğu'nun büyük kısmına egemen oldu. Bu da yeni bir Dönem tercihine yol açtı ve buraya da *Eara Seleucidarum* denildi. *Antiganus* anlaşmasından kısa bir süre sonra, *Diadorus*'un[1] dediğine göre aynı *Olimpik* yıl içinde, *Cassander Roxana*'nın oğlunun büyüdüğü ve tüm *Makedonya*'da kabul gördüğü üzere artık babasının krallığını devralıp yönetmeye başlaması gerektiğini görünce, esir tuttukları kalenin komutanı *Glancias*'a emir vererek *Roxana*'yı ve genç Kralı öldürüp, cesetlerini saklamasını emretti. Bundan sonra *Polyporchom, Büyük İskender*'in *Barsine*'den olan oğlu *Hercules*'i Kral yaptı ve kısa bir süre sonra da *Cassander*'in verdiği davet sırasında *Hercules*'in öldürülmesine sebep oldu.

Bu olaydan kısa bir süre sonra, *Antigonus*'un oğlu *Demetrius*'un, *Ptolemy*'yi bir deniz savaşında bozguna uğratması üzerine, kendisini Kral ilan etti ve aynı ünvanı oğluna da verdi. Bu olay, *Nabonass*'ın 441. yılında oldu. Onu örnek alan *Seleucus, Cassander, Lysimachus* ve *Ptolemy* de kendilerine Krallık ünvanını ve onurunu aldılar. Ortada *İskender*'in ailesinden bu ünvanı sürdürebilecek hiç kimse kalmamıştı. Valilerin bu hareketinden sonra geriye veliaht kalmadığı için *Grek* Krallığı küçük krallıklara bölünmüş oldu. Bu krallıklardan *alemlerin dört rüzgârında kurulmuş* olan dördü çok güçlüydü. Çünkü *Mısır, Libya* ve *Etyopya*'da *Ptolemy;* Küçük *Asya* ve *Suriye*'de *Antigonus*; *Trakya*'da *Lysimachus* ve *Grekler*, *Epirler* ve *Makedonya*'da *Cassander* hüküm sürmekteydi.

Seleucus bu sırada *Fırat*'ın ötesindeki ulusların üzerinde egemendi. İlk iki Canavar'ın bedenlerine aitti; fakat altı yıl sonra *Antigonus*'u zaptettiği zaman ilk dört Krallıktan biri oldu. Çünkü *Cassander, Lysimachus, Ptolemy* ve *Seleucus, Antigonus*'un gücünden korkarak ona karşı bir ittifak oluşturmuştu. Böylece *Lysimachus, Helleuport*'un ötesindeki *Asya* topraklarını işgal etti, *Ptolemy Finike*'yi, *Coelosyria* ile *Asya*'nın deniz Limanlarını ele geçirdi.

Seleucus çok güçlü bir orduyla Kapadokya'ya gelerek ordusunu ittifak güçleriyle birleştirip *Frigya*'da *Antigonus*'u öldürdü ve Krallığını ele

1 *Diadoros Siculus*: Grek tarihçi. İÖ. 60-30. 40 kitap yazdığı söylenir ve bunlardan beşi halen mevcuttur. Jerome'un yazdığına göre Abraham Yılı Takvimi'ne göre 1968 yılında, yani, İÖ. 49 yılında çok ünlenmişti.

geçirdi (An. *Nabonass* 447). Bundan sonra *Seleucus Suriye* ve *Asya*'da *Antioch, Selecuia, Laodicea, Apamea, Berrbea, Edessa* ve diğer şehirleri kurdu ve buralarda *Yahudiler*'e *Greklerle* eşit imtiyazlar verdi.

Antigonus'un oğlu *Demetrius* babasının topraklarının sadece küçük bir kısmını koruyabildi ama *Kıbrıs*'ı *Ptolemy*'ye kaptırdı. İlerleyen zamanlarda Makedonya Kralı *Cassender*'in oğlu ve halefi *Alexander*'i öldürerek Krallıklarını ele geçirdi (An. *Nabonass* 454). Bir süre sonra babasının *Asya*'da kaybettiği toprakları geri alabilmek için çok büyük bir ordu hazırladı ama *Selecuus, Ptolemy, Lysimachus* ve *Epirler Kralı Pyrbus* ona karşı birleştiler. *Pyrrbus Makedonya*'yı işgal etti, *Demetrius*, bozguna uğrayan ordusunu bırakarak kaçtı ve topraklarını *Lysimachus*'la paylaştı. Yedi ay kadar sonra *Lysimachus Pryrrbus*'u yenerek *Makedonya*'yı aldı ve 5,5 yıl elinde tuttuktan sonra Trakya Krallığı ile birleştirdi.

Lysimachus, *Demetrius* ve *Antigonus* ile yaptığı savaşlarda *Caria*'yı *Lidya*'yı ve *Frigya*'yı almıştı. Burada *Caicus* nehrinin yanındaki *Pergamus*'da konik bir tepedeki kalede tuttuğu bir hazinesi vardı ve bu hazineyi koruma görevini kendisine sadık olduğu halde saltanatının son yılında baş kaldıran *Phileterun*'a emanet etmişti. Çünkü *Lysimachus*, karısı *Arsione*'nin kışkırtmasıyla öz oğlu *Agatochles*'i ve onun öldürülmemesi için şefaat dileyen birçok kişiyi öldürtmüştü. *Agatocles*'in karısı, çocukları, kardeşleri ve bazı dostlarıyla kaçarak *Seleucus*'a sığınıp ondan *Lysimmachus*'a karşı savaş açmasını istedi. Aynı şekilde *Agotochles*'in öldürülmesine üzülen ve *Arsione* tarafından suçlanan *Phileterus* da silahlanarak *Seleucus*'la ittifak yaptı. Bu kez *Seleucus* ile *Lysimachus Frigya*'da karşı karşıya geldiler. *Lysimachus* savaşta ölerek Krallığını *Seleucus*'a bırakmak zorunda kaldı (An. *Nabonass*, 465). Böylece başlangıçta dörde bölünmüş olan *Grek* İmparatorluğu, birleşerek iki krallık oldu. *Daniel*'in sözünü ettiği Güney ve Kuzey Kralları ortaya çıktı. Çünkü artık *Ptolemy*, *Mısır, Libya, Etyopya, Arabistan, Finike, Coelosyria* ve *Kıbrıs*'da; *Seleucus* da dört Krallıktan üçünü ele geçirerek, *Büyük İskender*'in zapt ettiği *Pers* İmparatorluğu'ndan biraz daha küçük olan bir mülke sahip olmuştu.

Bunların hepsi *Daniel* tarafından temsili olarak gösterilmişti. *Güney Kralı (Ptolemy) güçlü olacak ve onun Prensleri'nden biri (Selecus, İskender'in Prenslerinden biriydi) ondan daha güçlü olacak ve daha fazla mülke sahip olacak* (Chap. XI. 5).

Seleucus, Makedonya'da, *Greece*'de, *Trakya*'da, *Asya*'da, *Suriye*'de, *Babil*'de, *Medya*'da ve *Hindistan*'a kadar uzanan tüm *Asya*'da yedi ay süreyle saltanat sürdükten sonra, *Mısır Kralı Ptolemy Philadelphus*'un küçük kardeşi *Ptolemy Cereanus* tarafından bir tuzağa düşürülerek öldürüldü. Böylece *Cereanus, Seleucus*'un Avrupa'daki tüm topraklarına sahip oldu. Bu arada *Seleucus*'un oğlu *Antiochus Sofer* babasının halefi oldu ve *Asya, Suriye* ve *Doğu*'daki topraklarda saltanat sürdü. 19 veya 20 yıl sonra oğlu *Antiochus Theos* onun halefi oldu ve *Ptolemy Philadilphus*'la çarpıştığı uzun süren bir savaşın sonunda kızı *Berenice* ile evlendi. Onbeş yıl saltanat sürdükten sonra *Sofer,* ilk karısı *Laodice* tarafından zehirlenerek öldürüldü ve *Laodice* oğlu *Seleucus Callinicus*'u tahta geçirdi. *Callinicus*, saltanatına başlar başlamaz annesi *Laodice*'nin yol göstericiliği ile *Berenice*'yi ve genç oğluyla birçok kadını, *Antioch* yakınlarındaki *Daphne*'de kuşatarak kılıçtan geçirdi. Bunun üzerine *Philadeplus*'un oğlu ve halefi *Ptolemy Euergetes, Callinucius*'a savaş açtı. *Finike*'yi, *Suriye*'yi, *Klikya*'yı, *Mezopotamya*'yı, *Babil*'i, *Susiana* ile diğer birçok bölgeyi, 4000 talent altını ve *Mısır*'dan *Cambyses* tarafından kaçırılmış olan 2500 Tanrı Heykelini *Callinicus*'dan geri alarak *Mısır*'a getirdi. *Callinicus*'un kardeşi, *Antiochus Hierax* başlangıçta ağabeyini destekledi, ama sonra *Asya*'daki topraklar konusunda onunla yarışa girdi. Bu arada *Bergama* Valisi *Eumenes, Antiochus*'u yendi ve Toros Dağları'nın batısında kalan tüm Asya topraklarını ele geçirdi. Bu olay bir yirmi yıl süreyle köhne bir krallıkta saltanat sürmüş olan *Callinicus*'un tahtındaki beşinci yılında yaşanmıştı ve *Callinicus* ölünce, yerine oğlu *Seleucus Ceraunus* geçti. Ondan sonra da *Euergetes* dört yıl saltanat sürdü (An *Nabonass*, 527). *Euergetes,* yerini oğlu *Ptolemy Philopator*'a bıraktı. Bunların tamamı da *Daniel* tarafından gösterilmişti:

> *Yıllar sonra onlar (Kuzey'in ve Güney'in Kralları) birbirleriyle akraba olacaklar. Güney Kralı'nın kızı (Berenice), bir anlaşma yapmak için Kuzey kralına gelecek ama silah gücüne sahip olmayacak, ne kendisi ne de onun soyu direnebilecek, tutsak edilecek ve onu getiren de (Callicus) ve onun doğurduğu oğlan da, onu zor zamanlarda destekleyenler de (Dafne kuşatmasında onu savunanlar) tutsak olacak. Fakat onun soyundan biri ayağa kalkacak (Berenice'nin erkek kardeşi Euergetes), bir orduyla gelerek Kuzey'in o muhkem kalesini (ya da korunaklı kentlerini) zaptedecek ve*

tutsakları, onların Tanrıları'nı, Prensleri'ni ve altınlarını alarak Mısır'ı geri getirecek ve Kuzey'in Kralı'ndan bir kaç yıl daha uzun saltanat sürecek (Chap. XI. 6, 7, 8).

Seleucus Ceraunus, babasının Krallığı'ndan arta kalanları aldıktan sonra geri kalanları da alabilmek düşüncesiyle, artık *Bergama* Kralı sayılan Vali'ye karşı büyük bir orduyla saldırıya geçti, ama saltanatının üçüncü yılında öldü. Onun halefi ve kardeşi *Antiochus Magnus* savaşı sürdürdü ve *Bergama* Kralı'ndan *Küçük Asya*'daki topraklarda açıklanan Valiler'in ellerinde tuttukları *Media*'daki, *Persia*'daki ve *Babil*'deki toprakların tamamına yakınını geri aldı. Saltanatının beşinci yılında, çok cılız bir direnişle karşılaştığı *Coelosyria*'yı işgal ederek büyük bir kısmına sahip oldu. Ertesi yıl *Finike* ve *Coelosyria*'nın geri kalan kısmını işgal etmek için geri döndü ve *Berytus* yakınlarında *Ptolemy Philopator*'un ordusunu yenerek *Finike*'yi ve *Arabistan*'a komşu olan bölgeleri de ele geçirdi. Üçüncü yıl 78 000 kişilik bir orduyla yeniden saldırdı. *Ptolemy,* 75 000 kişilik bir orduyla *Mısır*'dan gelerek *Berytus*'un ordusunu karşılayarak *Mısır* ile *Filistin* arasındaki *Gazze* yakınlarındaki *Raphia*'da sıkıştırdı ve tüm *Coelosyria* ve *Finike*'yi ele geçirdi (An. Nabonass. 532). Bu zaferle kendinden geçerek çok gösterişli bir yaşam sürmeye başlamıştı ki, onun bu davranışlarına öfkelenen *Mısırlılar* ayaklanıp *Ptolemy* ile savaştılar, fakat yenildiler. Bu kargaşalıklarda 60.000 Yahudi öldürüldü. Bu olayların tamamı *Daniel* tarafından gösterilmiştir.

Oğulları harp edecekler (Seleucus Ceraunus ve Callinicus'un oğlu Antiochus Magnus) ve büyük bir ordu toplayacaklar ve o (Antiochus Magnus) gelip baskın yapacak ve geçecek; geri dönecek ve (ertesi yıl) bir kez daha karışıklık çıkacak ve onun surlarının (Mısır'ın sınır kentleri) önüne kadar süren bir savaş olacak ve Güney'in Kralı öfkeyle saldıracak (üçüncü yıl) ve onunla Kuzey'in Kralı savaşa tutuşacak ve o da büyük bir topluluğa [halka] önderlik edecek, ama bu topluluk onun eline verilmiş olacak. Bu halk onun elinden alınınca onun yüreği yükseltilecek ve onbinlerce insanı yere çarpacak ama bunu yaptığı için güçlenmeyecek, çünkü Kuzey'in Kralı yine geri dönecek... (Chap. XI. 10 vd.)

Philopator ve Antiochus arasındaki savaştan oniki yıl sonra Philopator öldü ve Krallığı'nı beş yaşındaki oğlu Ptolemy Epiphanes'e bıraktı. Bunun üzerine Antiochus Magnus, Makedonya Kralı Philip ile anlaştı ve her

biri kendi yanıbaşındaki Epiphanes'e ait olan toprakları işgal etti. Hemen ardından Antiochus ile Epiphanes'in arasında savaş başladı. Finike ve Coelosyria, birkaç kez el değiştirdi; bu topraklar bu iki Kral arasındaki savaşlardan çok çektiler, perişan oldular. Bunları ilkin Antiochus ele geçirdi, sonra Mısır'dan orduyla gönderilen Scopas adlı biri Antiochus'un elinden aldı. Bir sonraki yıl (An. Nabonass 550) Antiochus, Scopas'ı, Ürdün ırmaklarının yakınındaki Sidon'da sıkıştırdı ve kenti geri aldı. Suriye ve Finike'yi Mısır'dan kurtardı. Yahudiler bu savaşta ona gönüllü olarak yardımcı oldular. Fakat üç yıl sonra Romalılar'a karşı bir savaş hazırlığı sırasında Mısır sınırına yakın Raphia'ya geldi ve Epiphanes ile bir barış yaptı, kızı Cleopatra'yı ona verdi. Ertesi yıl, Roma'nın koruması altındaki Grek Kentlerini işgal etmek için Hellepont'u geçti ve bazı bölgeleri ele geçirdi. Ertesi yaz Romalılar tarafından mağlup olduğu için ordusuyla birlikte Asya'ya dönmek zorunda kaldı. Yıl sona ermeden Antiochus'un donanması Foça yakınlarında Romalılar'a yenildi. Bunun üzerine Cleopatra ve Epiphanes, Roma'ya elçi göndererek babaları Antiochus'a karşı kazandıkları zaferden ötürü onları kutladılar. Babalarının Asya'daki topraklarını da ele geçirmeleri için teşvik ettiler. Romalılar Efes yakınlarında bir deniz savaşında Antiochus'u bir kez daha mağlup ettiler, ordularını Hellepont'tan geçirip büyük bir zafer elde ettiler ve Toros Dağları'nın batısında kalan tüm Asya [Anadolu] topraklarını ele geçirerek onlara savaşta yardım eden Bergama Kralı'na verdiler. Antiochus'a ise büyük bir savaş tazminatı yüklediler. Böylelikle Bergama Kralı Romalılar'ın desteğiyle Antiochus'un kendisinden almış olduğu her şeyi geri almış oldu ve Antiochus, elinde kalan son topraklara çekilmek zorunda kaldı. İki yıl sonra Romalılar'a tazminatı ödemek için Elymais'deki Jupiter Belus Tapınağı'nı soymak isterken Persler tarafından öldürüldü. Bunların tümü Daniel tarafından anlatılmıştır:

> *Çünkü Kuzey Kralı (Antiochus) geri gelecek ve öncekinden daha büyük bir topluluk yığacak; birkaç yıl sonra çok daha büyük bir ordu ve zenginlikle [malzemeyle] mutlaka gelecek. Ve o zaman birçokları Güney Kralı'na (özellikle de Makedonyalılar) karşı direnecekler, senin kralının soyguncuları da (Samarialılar) suret yerine oturtulabilsin diye kalkışacaklar, fakat hepsi yere kapaklanacaklar. Böylece Kuzey Kralı gelecek dağ gibi dikilecek ve korunaklı şehirlerin birçoğunu ele geçirecek ve Güney'in ne askerleri*

direnebilecek ne de onun seçilmiş halkı onun karşısında durabilecek. Ona karşı gelen onun iradesine göre davranacak ve karşısında dayanan olmayacak, o görkemli topraklarda yükselecek, o topraklar elinde helak olacak. Krallığı'nın bütün gücüyle (veya askeriyle) ona gidip uzlaşma yapmak isteyecek (Raphia'da) ve diyarı *yozlaştıran kadınların kızını ona verecek fakat kız onun yanında durmayacak ve onun olmayacak. Bundan sonra yüzünü Adalara çevirecek ve birçoğunu alacak: fakat bir Prens (Romalılar) yaptığı hakaretlere son verecek; hakaretlerini [aşağılamaları] kendi üzerine döndürecek, bu kez yüzünü kendi memleketinin borçlarına çevirecek ama ayağı sürçerek düşecek ve bir daha hiç bulunmayacak* (Chap. XI. 15-19).

Seleucus Philopator, babası Antiochus'un yerine tahta geçti (An. Nabonass, 561) ve 12 yıl süreyle saltanat sürdü, ama babasının ödemekle yükümlü olduğu savaş tazminatını ödemek için çabalamaktan başka hatırda kalacak hiç bir şey yapmadı. Bu amaçla Kudüs'deki Tapınak'ı soyması için gönderdiği Heliodorus tarafından öldürüldü. Daniel, Seleucus Philopator'un saltanatını şöyle anlatır: *Sonra Krallığı'nın haşmetinde bir vergi toplayıcısı çıkar, ama birkaç gün içinde kavgada veya savaşta olmadığı halde öldürülerek yok edilir* (Chap. XI. 20).

Philopator'un ölümünden kısa bir süre önce, *Roma*'da rehin tutulan kardeşi *Antiochus Epiphanes* yerine, oğlu *Demetrius* tutsak gönderilmişti. *Philopator* öldüğünde *Antiochus, Roma*'dan ayrılmış ve dönüş yolunda *Atina*'ya ulaşmıştı. Bu arada mabeyinci *Heliodorus* tahta çıktı. Fakat *Antiochus* işlerini öyle bir ayarlamıştı ki, *Roma*lılar, *Demetrius*'u *Roma*'da alakoydular ve *Bergama* Kralı, *Heliodorus*'u tahttan uzaklaştırarak *Antiochus*'u tahta geçirdi, tahtın gerçek varisi olan *Demetrius* ise *Roma*'da tutsak kaldı. Böylece *Antiochus*, *Bergama* Kralı'nın desteğiyle tahta çıktı ve *Suriye* ile çevresindeki ulusların üstünde güçlü bir yönetim kurdu. Ancak *Antiochus*, Krallık payesini çok alçalttı, kılık değiştirip sarayından bir iki arkadaşıyla gizlice kaçarak, aşağı sınıftan insanlarla, yabancılarla ve tuhaf kişilerle birlikte içki içmeye başladı. Güvenilmeyecek kişilerin düzenlediği toplantılara katılarak *Romalı* memurların giydikleri giysileri giyerek onları alaya almaya, bayram günlerinde hizmetçilerle, aşağılık ve uygunsuz kişilerle dans etmeye [eğlenmeye] ve her şekilde kendisini rezil etmeye başladı. Bu davranışları yüzünden bazı kişiler onun akli dengesini yitirdiğine hükmederek *Deli/Çılgın/Rezil/Antiochus* Επιμενης dediler. Saltanatının ilk yılında Baş Rahip *Onias*'ı azletti ve Başrahiplik makamını küçük kardeşi

Jason'a sattı. *Jason*, makama karşılık olarak 440 talent [altın sikke] verdi. Dinsizlerin yaptıkları gibi gençlerin eğitim alacakları bir yer açabilmek ve çalışma iznini temin etmek için de ayrıca 150 talent ödemişti. *Antiochus* da gerekli izni imzalamıştı. Bundan sonra Kral *Philometor* ve *Cleopatra*'nın oğlu *Ptolemy Philometor*'un taç giyme töreni için *Apollonius* adlı birini gönderdi ve *Philometor*'un kendisinin *Finike*'de yaptıklarından memnun olmadığını bildiği için, bu bölgelerde kendi güvenliğini sağlayabilmek amacıyla *Joppa* [Yafa] ve *Kudüs*'e geldi. Buralarda saygıyla karşılandı ve buradan da küçük bir orduyla birlikte, *Mısır*'a karşı konuşlanmak için *Finike*'ye ulaştı. Halka alışılmadık ayrıcalıklar dağıtarak elini kuvvetlendirmeye çalıştı. Bütün bunlar *Daniel* tarafından anlatılmıştı:

> *Kendisinin (Philometor) mülkünde horlanmış bir adam ortaya çıkacak (Suriyeliler'in desteklediği Heliodorus) ama ona Krallık payesi verilmeyecek. Buna rağmen o barışçı yolları deneyerek ve yaltaklanarak (özellikle de Bergama Kralı'na) Krallığı ve ona karşı olan orduyu ele geçirecek. Bu baskıncı güçler baskına uğrayacaklar ve kırılacaklar; Ahit'in Prensi de (Başrahip Onias) kırılacak ve onunla yapılmış olan (Apollonius'u taç giyme töreni için Mısır Kralı'na göndererek) anlaşmadan sonra hile yapacak (Mısır Kralı'na karşı) ve üstesinden gelip, küçük bir halka sahip olarak (Finike'de) güçlenecek. Bölgenin en bereketli ve sakin Kentleri'ne (Finike'de) girecek (kendisini Finike'nin ve Mısır'ın Yahudileriyle ve onların dostlarıyla dost yapmak isteyecek) ve ataları ve atalarının ataları tarafından yapılmamış olan bir iş yapacak ve onlara yağma ve çapuldan elde edilmiş servetler saçacak ve kötülüklerini belirli bir süre için de olsa (Mısır'a kadar) en güçlü merkezlere kadar yayabilecek* (Chap. XI. 21).

Bu işler onun saltanatının birinci yılı olan An. Nabonass, 573'de olmuştu. Bundan sonra altıncı yılına kadar Mısır'a karşı olan planlarını buradan yönetti. Fakat üç yıl sonra, saltanatının dördüncü yılında Menelaus Kral tarafından gönderilen ödemeyi yapmadan Jason'dan Başrahipliği satın aldı. Kral bu olayı duymadan önce Kilikya'da başgösteren bir isyanı bastırmak için oraya gitmişti ve yardımcısı Andronicus'u Antioch'ta (Antakya'da) bırakmıştı. Bu arada Menelaus'un kardeşi para bulmak için Tapınak'tan sandıklar dolusu mal kaçırarak bunları Tyre'de sattı, bir kısmını da Andronicus'a yolladı. Onias bu olay nedeniyle Menelaus'u suçlayınca Andronicus tarafından öldürülmesini sağladı. Bu nedenle Kral, Kilikya seferinden dönünce Andronicus'u

idam ettirdi. Sonra Antiochus, saltanatının altıncı yılında (An. Nabonass 578) ikinci Mısır seferine başladı: çünkü Cleopatra'nın ölümüyle onun genç oğlunun korumalığını yapan valiler, Finike ve Coelosyria'nın Cleopatra'nın çeyizi olduklarını öne sürerek bu toprakları ele geçirmek için büyük bir ordu donattılar. Antiochus, babasının bu toprakların çeyiz olarak verildiğini kabul etmeyerek (2 Maccab. III. 5,8 ve IV. 4) Caius Dağı ile Pelusium arasındaki Mısır sınır bölgesinde büyük bir orduyla Mısır ordusunu mağlup etti. Antiochus savaş alanında oradan oraya at koşturarak askerlerine yenik düşen Mısırlı askerleri öldürmemelerini ve esir almalarını söyledi. Aynı merhametli tavrıyla Pelusium'u ele geçirdi. Kısa bir süre sonra da, büyük bir piyade ve at arabaları ordusu, filler ve süvariler eşliğinde Mısır'a girdi. Mısır'da candan bir dostmuş gibi tüm kentleri ele geçirdi. Memphis'e yürüdü ve savaşın sebebi olarak Kral'ın Valisi Eulaeus'ü göstererek genç Kral ile kurduğu göstermelik vesilesiyle Krallığın yönetimini tamamen kendi üstüne geçirdi. Antiochus, bu işlerle meşgulken Finike'de Antiochus'un öldüğüne dair bir haber yayıldı. Jason, Başrahipliği almak için bin kişiyle saldırarak Kudüs'ü ele geçirdi. Bunu duyan Kral, Judea'nın isyan ettiğini düşünerek çok büyük bir öfkeyle Mısır'dan çıkarak Kudüs'e girdi ve 40.000 kişiyi kılıçtan geçirdi, birçoğunu esir aldı ve para kazanmak için sattı. Sonra Tapınak'a gitti ve 1800 talent değerindeki altın ve gümüş parçalara el koyup bunları Antioch'a (Antakya) gönderdi. Bu olaylar An. Nabonass 578 yılında yaşanmış ve Daniel tarafından şöylece tanımlanmıştı.

> *Ve büyük bir ordu (ve ceseratle) Güney Kralı'na karşı çok büyük ve güçlü bir orduyla cenk etmeye kalkışacak; çünkü onlar (Antiochus ve dostları) ona karşı düzenler kuracaklar (yukarda anlatıldığı gibi). Evet, onun ekmeğini yiyenler ona ihanet edip onu yokedecekler, ordusu dağılacak, birçokları vurulup düşecek ve ölecek. Her iki Kralın yüreğinde de kötülük yeşerecek ve (artık dost olmalarına rağmen) bir sofrada birbirlerine yalanlar söyleyecekler. Ama bu böyle gitmeyecek (nefretle yıkıcılık gelişecek) çünkü son, önceden tayin edilmiş olan vakitte gelecek. Ve o edindiği birçok ganimetle memleketine geri dönecek ve yüreği kutsal antlaşmaya karşı olacak ve buna uygun davranacak (Mabedi yağmalatacak), memleketine dönecek* (Chap. XI. 25 vd).

İskenderiyeli Mısırlılar önce Haremağası Euleos tarafından lüks içinde eğitilen Philometor'un, şimdi de Antiochus'un avuçlarındaki Krallığın

küçük kardeşi Euergetes'e devredildiğini gördüler. Bunun üzerine Antiochus, Philometer'i yeniden tahta geçirecekmiş gibi yapıp, Euergetes'le savaştı ve onu deniz savaşında yenerek kızkardeşi Cleopatra ile birlikte İskenderiye'de tutsak aldı. Tutsak alınan Prensler Roma'ya gönderilerek Senato'nun desteğini almaya çalıştı. Antiochus'un o yıl kenti ele geçirmeye gücü yetmedi ve kendi yokluğunda Mısır'ı yönetmesi için Philometor'u, Memphis'de bırakıp Suriye'ye döndü. Fakat aynı kış Philometor, kardeşiyle anlaştı ve An. Nabonass 580 yılının baharında geri dönen Antiochus iki kardeşi İskenderiye'yi kuşatma altına almak üzereyken yolda Romalı Büyükelçiler, Popilius Laena, C. Decimius ve C. Hostilius ile karşılaştı. Öpmeleri için elçilere elini uzattı, ancak Popilius, ona önce Senato'nun yazdığı mektubu okuması için üstünde yazılı mesajın bulunduğu rahleyi uzattı ve bunun okunması gerektiğini söyledi. Antiochus, getirilen mesajı okuduktan sonra, dostlarıyla görüşerek en uygun olanı yapacağını söyledi, fakat Popilius, onun çevresinde dolaşarak bir çember çizdi ve bunun dışına çıkmadan bir yanıt vermesini istedi. Antiochus bu alışılmadık ve cüretkar davranışı görünce çok şaşırdı ve Romalılar ne istiyorlarsa onu yapacağını belirtti. Bunun üzerine Popilius kendi elini, öpmesi için Kral'a uzattı ve sonra da Mısır'dan ayrıldı. Aynı yıl An. Nabonass. 580'de Antiochus'un kumandanları onun emriyle Yahudileri yağmalamaya ve katletmeye başladılar, Tapınak'ı kirlettiler ve tüm Judea'da cahiliye tanrılarını yerleştirerek herkesten bunlara tapınmalarını istediler, tapınmayanlara karşı nasıl savaştıkları Daniel tarafından anlatılmıştı.

> *Önceden tayin edilmiş olan vakitte dönüp Güney'e gidecek fakat sonraki [geliş] önceki [geliş] gibi olmayacak. Çünkü kendisine karşı Chittim*[2] *[ülkesinin] gemileri (yanlarındaki Romalı Büyükelçi ile) gelecek. Cesareti kırılarak geri dönecek ve Kutsal-Ahit'e gazap duyacak. Kutsal-Ahit'ten uzaklaşmış olanlarla bilgi alışverişinde bulunacak* (Chap. XI. 29. 30).

Aynı yıl içinde *Romalılar*'ın emriyle *Antiochus Mısır*'ı terkederek *Judea*'da *Grek* ibadetini yerleştirdi. *Romalılar, Greklerin* esas İmparatorluğu olan *Makedonya*'yı zapt ettiler ve küçülterek bir *Roma* vilayeti haline soktular. Böylece *Daniel*'in üçüncü canavarının saltanatını sona erdirmeye

2 *Chittim*: İyonyalı bir ulus. Anadolu'nun Ege kıyılarından önce Kıbrıs'a sonra da Hellen Bölgesi'ne geçtiler. Eski Ahit'de hem Kıbrıslı hem de Javan diye anılırlar. Bazı yorumculara göre de ilk Hititler olarak tanıtılırlar.

başladılar. Bu, *Daniel* tarafından şöyle anlatılmıştır: *Ondan sonra Silahlar (yani Romalılar) yükselecektir.* Buradaki İbranice kelime מלמ Kral'dan sonra, Da. XI. 8'i temsil eder, diğer kelime de ומנמ ondan sonra anlamına geliyordu. *Daniel*'in Krallığın askeri gücü olarak gördüğü *Silahlar* [ordular] bu Kehaneti'nin her yerinde geçmektedir ve zaferler kazanıp güçlendikçe (ayağa) kalkmaktadır.

Daniel Kuzey ve Güney Krallıkları'nın yapacaklarından söz etmekteydi, ama Romalılar'ın Makedonya'yı zapt etmesi üzerine, Grekleri anlatmayı bırakıp Yunanistan'daki Romalılar'ın yaptıklarını anlatmaya başladı. Romalılar, Makedonya'yı İlliricum ve Epirleri Nabonasser 580 yılında zapt ettiler. Son Bergama Kralı Attalus'un isteği ve vasiyeti üzerine de 35 yıl sonra Toros Dağları'nın batısında kalan bu zengin ve mümbit Krallığı ele geçirdiler. 69 yıl sonra Suriye Krallığını zaptederek Vilayet haline soktular. 34 yıl sonra aynısını Mısır'a da yaptılar. Bütün bu adımlar atılırken Roma Ordusu Grekler'in tepesinde duruyordu ve 95 yıl geçtikten sonra Yahudiler'le savaşarak *sığınağın (Tapınak'ın) gücünü kırıp günlük kurban alarak orayı pisletip ıssızlaştırdılar.* Tapınak'ın kirletilmesi [mekruh] Mesih'ten sonra oldu (Matt. XXIV. 15). İmparator Adrian saltanatının 16. yılında, İS. 132'de, Kudüs'deki Tapınak'ı yıkıp yerine Jupiter Capitolinus[3] için bir Tapınak inşa ederek bu tecavüzü yaptı. Bunun üzerine Yahudiler Bar Koşka önderliğinde silaha sarıldılar ve Romalılar'a karşı savaştılar. Savaşta 50 kent 985 zengin yerleşim alanı yerle bir oldu ve 5.800.000 kişi kılıçtan geçirildi. İS. 136'da savaş bittiğinde acı ve ölüm tehtidi altında Judea'ya girmeleri yasaklandı. O dönemden itibaren bu topraklar eski sahiplerinden yoksun kaldı.

Neron saltanatı sırasında Yahudi savaşları başlayınca Havariler, tilmizlerini de alarak Judea'dan kaçtılar. Bazıları Ürdün'deki Pella'ya, bazıları Mısır'a, Suriye'ye, Mezapotamya'ya, Küçük Asya'ya ve diğer yerlere dağıldılar. Peter ve John, Asya'ya geldiler. Peter buradan Corint'i geçerek Roma'ya gitti, fakat John, savaş halinde oldukları Yahudiler'in bir kısmının lideri olduğu gerekçesiyle Asya'da kaldı. Patmos'a gitmesi Romalılar tarafından yasaklandı. Hıristiyan Yahudiler'in yeryüzüne dağılmasıyla, artık Roma'ya kadar uzanmış olan Hıristiyanlık dini, Roma İmparatorluğu

3 Jupiter Capitolinus: Roma'daki en ünlü Pagan Tapınağı. Halikarnaslı Dionisos'un yazdığına göre İÖ. 509'da yapımı tamamlanmıştır.

içinde her tarafa yayılmaya başladı ve Büyük Konstantin ve oğullarının dönemine kadar birçok saldırıya muhatap oldu. Bu saldırıların hepsi Daniel tarafından anlatılmıştır:

> *Ahit'e düşmanlık besleyenler o (nefreti yerleştiren) yaranmak isteyecek (ve Cahiliye Tanrılarına taptıracak), fakat onların arasından kendi Tanrısına sadık kalabilenler güçlenecekler ve harekete geçecekler. Ve kavmin anlayışlı kişileri birçoğuna yön verecek fakat günlerce kılıçla ve ateşle ve sürgünlükle ve soygunla vurulup düşecekler. Düşünce biraz yardım görecekler (yani, Büyük Konstantin'in döneminde ve o devirde onların rahat ettiklerini gören dinsizlerden pek çoğu onlarla birleşmek için gelecekler), onlarla sahte dostluklar kuracaklar. Ve önceden belirlenmiş olan vakit henüz gelmemiş olduğu için insanları kötülükten ve yanlıştan arındırmak ve ağartmak ve döndürmek isteyen anlayışlı insanların birçoğu vurulup düşmeye devam edecektir* (Chap. XI. 32 vd).

Bütün bunlar olurken Roma İmparatorluğu yayılmacılığını sürdürmüştü. Teke'nin küçük boynuzu bu koruma altında, kendi gücüyle değil, ama Romalılar'ın korumasıyla güçlenmişti. Fakat şimdi Konstantinople'un inşa edilmesi ve ona Roma'daki gibi bir Senato ve diğer imtiyazların yerleştirilmesiyle ve Roma İmparatorluğu'nun bu iki Kentin başkanlığında Grek ve Latin İmparatorlukları olarak ikiye ayrılmasıyla yeni bir sahne açıldı. Kral dilediği gibi davranacak (kendi yasalarını Tanrı'nın Şeriatı'nın üstüne koyarak), kendisini her ilahtan daha büyük hale getirecek ve ilahların Tanrısı'na karşı şaşırtıcı sözler söyleyecek, gazabı tamamlanıncaya değin her işi yolunda gidecek; çünkü hükmolunmuş şey mutlaka tamamlanır. Ne atalarının ilahlarına ne de kadınların evlilikte hak ettikleri isteklerine saygı gösterecektir, ama kendisini her şeyin ve herkesin üstünde görecektir. Makamında Mahuzzim'e[4] izzet ve itibar gösterecek ve atalarının tanımadıkları bir İlah'a altın ve gümüşle ve değerli taşlarla ve güzel nesnelerle itibar atfedecektir (Chap. XI. 36 vd). Bunların tamamı Grek İmparatorluğu'nun, evlilikten uzak durmayı kutsayan Keşişler ve Rahibeler aracılığıyla, yayılmasıyla bağlantılıdır ve azizlerin oluşturulması ve onların öldükten sonraki kalıntılarının kutsanması ve benzeri batıl inançların 4. ve 5. yüzyıllarda bu adamlar tarafından getirilmesiyle sağlanmıştır.

---

4 Mahuzzim: Suret, İkona benzeri resim veya tasvirler veya ölmüş kişilere ait kutsal sanılan uzuvlar, kemikler ve onlarda bulunduğuna inanılan Ruh vaya Güç. Hadisler'de Muawwidhatayn diye geçer.

Ve son vakti geldiğinde Güney Kralı (ya da Saracen İmparatoru) ona saldırarak ve Kuzey'in Kralı (Türk İmparatoru) ona karşı şiddetli bir kasırga gibi, sayısız gemiyle, süvarilerle ve savaş arabalarıyla gelecek ve onu ezip geçecek, Grek şehirlerine girecektir. Birçok görkemli diyara da girecek, pek çok memleket duçar olacak, fakat şunlar Edom ve Moab ve Ammon oğullarının ileri gelenleri, kervanları ona vergi ödedikleri için, onun elinden kurtulacaklar. Elini memleketlerin üzerine uzatacak ve Mısır kendisini kurtaramayacak ve altın, gümüş hazineleri ve Mısır'ın tüm değerli şeyleri onun olacaktır. Libyalılar ve Habeşler onun ardı sıra yürüyeceklerdir (Chap. XI. 40 vd).

Bütün bu uluslar Türkler'in İmparatorluğu'nu oluşturmaktadır ve bu İmparatorluk burada Kuzey'in İmparatorluğu olarak anlaşılmaktadır. Bu uluslar topluluğunun içinde Teke'nin bedeni de vardır. Bu, Teke'nin kendi gücü olmaksızın, son boynuzu aracılığıyla saltanatını hâlâ sürdürmesi demektir.

Onüçüncü Bölüm

BAŞINA BUYRUK DAVRANAN, KENDİSİNİ HER TANRIDAN DAHA YÜCE SAYAN, MAHUZZİMLERİ ONURLANDIRAN ve KADINLARI ARZULAMAYI[1] HAKİR GÖREN KRALA DAİR

Hıristiyanlık dininin ilk çağlarında kentlerdeki Hıristiyanlar *Presbiteryenler Konseyi* (yaşlılar) tarafından yönetiliyorlardı ve her kentin Piskoposu o kentin *Presbiteryenler Konseyi*'nin başıydı. Bir kentin *Presbiteryenleri* ve Piskoposu, bazı idari yazışmaların ve haberleşmenin dışında başka bir kentin meseleleriyle ilgilenmezler ve karışmazlardı. Hatta İmparator *Commoclus*'un saltanatından önce birçok kentin Piskoposu bir Konsil'de bir araya gelmezlerdi. Çünkü o bölgenin Romalı Valisi izin vermedikçe böyle bir Konsil toplanamazdı. Fakat bu İmparatorun döneminde, valilerin izniyle Bölgesel Konsiller oluşturarak toplanmaya

1 *Kadın arzulamama*: Evliliğe karşı çıkmak. Kadınla cinsel ilişkiye girildiğinde erkeklerin kutsiyetlerinin yitirildiğine inanç beslemek.

başladılar: Bunların ilki, *Catafrigyan Sapkınlığı*'na[2] karşı Asya'da yapıldı, kısa bir süre sonra da başka nedenlerle başka yerlerde düzenlendi. En önemli kentin, ya da Roma Bölgelerinin Metropolis Piskoposu genellikle Konsil'in başkanı yapılıyordu ve o dönemden itibaren Metropoliten Piskoposları'nın otoritesi aynı bölgedeki diğer Piskoposların otoritesinin üzerinde olmaya başladı. Bundan itibaren de *Cyprian*'ın döneminde *Roma* Piskoposu kendisini Piskoposlar'ın Piskoposu olarak adlandırmaya başladı. İmparatorluk Hıristiyanlaşınca Roma İmparatorları eyaletlerde hemen Genel Konsiller toplamaya başladılar. Imparator etki ve gücünü kullanarak konsillere hangi hususlara dikkat etmeleri gerektiğini ve hangi taraftan *hoşnut* olduklarını dikte ettirmeye başladılar. Buradan itibaren *Grek* İmparatoru, *Roma* İmparatorluğunun *Latin* ve *Grek* İmparatorlukları olarak ayrılmasıyla birlikte, dini konularda kendi iradesiyle başına buyruk davranan ve Yasama'da kendisini her Tanrıdan daha yüce sayan Kral haline geldi. Nihayet Yedinci Konsil'de buralarda *Mahuzzimler* olarak bilinen ölü suretlerine ve ruhlarına tapınmayı kabul etti.

Aynı Kral evlilikten uzak durmayı da kutsanmanın bir şartı olarak ilân etti (Lib. 4. c. 28, 29). *Eusebius*'un, *Kilise Tarihi* [adlı kitabında] bizlere anlattığına göre, o sıralarda yeni yeni yayılmaya başlayan ve yıkıcı yanlışları dine sokan *Encratites* Sapkınlığı'na[3] karşı *Musanus* bir layiha yazmış ve *İremus* da Sapkınlıklarla ilgili birinci kitabında *Tatian* ve onun başlattığı Sapkınlığına şu sözlerle karşı çıkmıştı:

> *A Saturnino & Marcione profecti qui vocantur Continentes, docuerunt non contrahendum esse matrimonium; reprobantes scilicet primitivum illud opificium Dei, & tacitè accusantes Deum qui masculum & fæminam condidit ad procreationem generis humani. Induxerunt etiam abstinentiam ab esu eorum quæ animalia appellant, ingratos se exhibentes ergo eum qui universa creavit Deum. Negant etiam primi hominis salutem. Atque hoc nuper apud illos excogitatum est, Tatiano quodam omnium primo hujus impietatis auctore: qui Justini auditor, quamdiu cum illo versatus est, nihil ejusmodi protulit.*

2 *Cataphrigian Heresy*: Diğer adı Montanizmdir. 1. ve 2. yüzyılda çok etkili olmuş bir Hıristiyanlık anlayışıdır. Buna göre kehanetler, tıpkı Mucizeler gibi belirleyici rol oynamaktadır. Bugünkü Türkiye'nin Uşak-Aydın ve Kastamonu bölgelerinde Montanus adlı bir dinadamı tarafından başlatılmıştır. Günümüzde etkisi özellikle ABD'de yaygın olan Pentacostalism ve Avrupa'da, başta da Malta ve Korsika'da yaygın olarak etkili olan Karizmatik Hıristiyanlık akımlarında görülmektedir.
3 *Encratites Heresy*: İlk dönem Hıristiyanları arasında yaygın olan ve Ana Kilise tarafından zor kullanılarak bastırılan dinsel akımlardan biri.

Post martyrium autem illius, ab Ecclesia se abrumpens, doctoris arrogantia elatus ac tumidus, tanquam præstantior cæteris, novam quandam formam doctrinæ conflavit: Æonas invisibiles commentus perinde ac Valentinus: asserens quoque cum Saturnino & Marcione, matrimonium nihil aliud esse quam corruptionem ac stuprum: nova præterea argumenta ad subvertendam Adami salutem excogitans. Hæc Irenæus de Hæresi quæ tunc viguit Encratitarum.[4]

Eusebius'tan işte bu kadar. Encratites veya Continents adlarıyla tanınan Tatilian'ın izleyicileri hemen Sapkın olarak lanetlenmişlerse de, gerçekte tam olarak neyi savundukları hâlâ bilinmemektedir. Montanus onların liderleriydi ve sadece ikinci evlilikleri Şeriat'a aykırı bulduğunu belirtmişti. Ayrıca sık sık perhiz yapmayı önererek yıllık oruçlar ihsas etti ve Lent'in[5] korunması ve kurumuş etle karın doyurulması gerektiğini söylüyordu. Üçüncü yüzyılın ortalarına doğru adları duyulan Tatian'ın tilmizlerinin bir koluydu. Apostolici, evliliği lanetlemişti. Üçüncü yüzyılın sonlarında Mısır'da ortaya çıkan Hierocitae de evliliği lanetlemişti. Münzevi Paul, Decius'un baskılarından yılarak çölün yabanlığına kaçmıştı ve İmparator Konstantin saltanatına kadar burada tek başına hiçbir tilmiz [murid] yetiştirmeden yapayalnız yaşamıştı. Antony'de, Diocletian dönemi veya Paul gibi inzivaya çekildi, fakat mürid yetiştirdi. Daha sonra İmparator çöle sadık kaldıklarını anlayınca bunlardan birçoğunu Mısır'da, Presbiteryen ve Piskopos yapmıştı. Piskoposlar yeni Manastırlar kurdular ve kendi Kentlerinden seçtikleri Presbiterleri, Piskopos olarak başka yerlere

4 "Kendilerine Continents adını takmış olan Saturninus ve Marcio ekolünün belirli bir kolu, insan soyunun sürebilmesi için kadın ve erkeği yaratmış olan Tanrı'nin hatalı olduğunu ima ederek ve onun bu eski işini inkar ederek, evlilik olayından kesinlikle kaçınılması gerektiğini kendi doktrinlerinin bir koşulu haline getirmişlerdir. Aynı zamanda, herşeyin yaratıcısı olan Tanrı'ya karşı nankörlük ederek, hayvan terimiyle andıkları yaratıkların etlerinin yenmesinden imtina edilmesini de önermişlerdir. Dahası, ilk insanın, Adem'in selametini de inkar etmişlerdir. Bu şen'i iddianın sorumluluğu hocası Justin'in [ilk dönem Hıristiyan Apologisti, öldürüldü] yanındayken hiç bir zaman böylesine yanlış bir öneride bulunmamış olan Tatian adlı öğrencisine aittir. Ama Justin'in Şehit edilmesinden sonra bu kişi Kilise'den koptu ve kendisini herkesten üstün görmeye başlayarak, kendisine mesleki önem atfedilmesinden gururlanarak, tıpkı Valentinius [İsa ile çağdaş Gnostik düşünür] gibi göze görünmeyen 'aeon'lar [gizil ruhlar vb.] keşfederek yeni bir Doktrin'in şemasını duyurdu. Tatian, aynı zamanda Saturninus ve Marcion gibi evliliğin sadece şehvet ve iffetsizlikten ibaret olduğunu öne sürdü ve Adem'in selameti doktrinini yıkabilmek için nevzuhur ve duyulmadık tezler ortaya attı. Irenaeus'un [ilk dönem Hıristiyanları'nın Apologisti ve Sapkın akımlara karşı yazdığı kitapla ünlenmiştir] o sıralarda moda olan bu Encratite sapkınlığı ile ilgili beyanları işte böyledir."

5 *Lent*: Paskalya (Easter) Yortusu'na kadar olan 40 günlük sürede tutulan perhiz. Bazı Hıristiyan cemaatleri bu dönemde et yenilmesini yasaklamışlardır ve vejeteryan olunmasını farz kılmışlardır. Lent, İsa'nın Passion'u sırasında nefsiyle başbaşa kalarak onu terbiye etmek için Çöl'de geçirdiği 40 günlük perhizden kaynaklanmaktadır.

gönderdiler. Benzer bir durum Antony'nin tilmizi olan Hilarion tarafından Suriye'de yapıldı ve Mısır'dan çıkan bu batıl inanç çabucak yaygınlaştı. Dördüncü yüzyılda, Kıbrıslı spiridion ve Epiphanius Nisibisli James, Kudüslü Cyril, Ermenistandaki Sebastialı Eustathius, Emisalı Eusebius, Bostralı Titus, Ancryalı (Ankaralı) Basibius, Filistinli Acacius, Laodikyalı Elpidius, Antakyalı Melitius ve Flavian, Titli Theodorus, Carrbeli Protogenes, Berrhealı Acacius, Hieropolisli Theodotus, Calcedonlu Eusebius, Iconiumlu Amphilochius, Gregory Nazienzen, Gregory Nissen ve Constantinopole'den John Chrysostom hem Keşiş hem de Piskopos olan kişilerdi.

Eustathius, Gregory Nazianzen, Gregory Nyssen, Basil ve diğerlerinin başka Kentlere Piskoposlar gönderdikleri Manastırları vardı. Benzer şekilde bu kişiler de gittikleri yerlerde Manastırlar kuruyorlardı, ta ki, Kiliseler bu Manastırlardan gelen Piskoposlarla doluncaya kadar. Jerome, 385 yılında dinadamları için yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

> *Quasi & ipsi aliud sint quam Monachi, & non quicquid in Monachos dicitur redundet in Clericos qui patres sunt Monachorum. Detrimentum pecoris pastoris ignominia est. And in his book against Vigilantius: Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quæ aut Virgines Clericos accipiunt, aut Continentes, aut si uxores habuerint mariti esse desistunt.*[6]

Çok geçmeden İmparatorlar bile Kiliselere din adamlarını Manastırlardan seçmelerinin şu yasaya uygun olacağını emretmişlerdi.

> *Impp. Arcad & Honor. AA. Cæsario PF. P.*
>
> *Si quos forte Episcopi deesse sibi Clericos arbitrantur, ex monachorum numero rectius ordinabunt: non obnoxios publicis privatisque rationibus cum invidia teneant, sed habeant jam probatos. Dat. vii. Kal. Aug. Honorio A. iv. & Eutychianio Coss.*[7]

6 "Sanki kendileri Keşiş olmaktan daha farklı bir yerdeler ve sanki Keşişler'e karşı söylenmiş sözler onların Pederleri olan Clergy'ye [tüm Hıristiyan dinadamları hiyerarşisi] karşı söylenmiş sözler sayılmazmış gibi. Sürüye zarar vermek Çoban'a [İsa Mesih] hakarettir. Ve Vigilantius'a karşı yazdığı kitapta 'Doğu Kiliseleri ne yapıyorlar? Ya Clergy'yi kutlamayı kabul ediyorlar, ya da Continentes'i veya evlilerse kocalık [görevlerinden] feragat ediyorlar."

7 "İmparatorlar Arcadius ve Honorius'tan Caesarius'a: Eğer Piskoposlar'ın rahip ihtiyacı varsa, bunları Keşişler'in arasından atamaları daha iyi bir plandır. Halkın arasından veya özel sebeplerden dolayı zaafları olanları değil, (gerçi bu halkın indinde pek kabul görmez) ama denenmiş kişilerin arasından alsınlar."

Artık *Grek* İmparatorluğu bu itibarı tartışılmaz olan *Encratiles*'in eline geçmesi dolayısıyla, *Daniel* onu başına buyruk davranan ve kadınları arzulamayan Kral'ın bir özelliği yapmıştı.

Böylelikle *Gnostikler* tarafından yürürlüğe konmuş, ikinci yüzyılın sonlarına doğru *Tatian* ve *Montonus* tarafından yaygınlaştırılmış olan *Encrditen* Cemaati o yüzyıllarda Kiliseler tarafından lanetlenmiş ve bunun üzerine yeniden düzenlenmiş olan haliyle dördüncü yüzyılda tüm Doğu Kiliselerini ve bu yüzyılın sonlarına doğru da tüm Batı Kiliselerini yeniden tanzim ederek etkisi altına almıştı. Bu dönemden itibaren Hıristiyan Kiliseleri bir tür tanrısallık edinmişler, ama oradaki gücü yadsıyarak, *Encraditen*'lerin eline geçmişlerdi. Dördüncü yüzyılda Dinsizler, ilk üçyüz yıl Manastırların değil, *Asya*'daki yedi kilisenin aydınlattığı *Katolik* Kilisesi'ne inanan Hıristiyanların aksine, ilk Hıristiyanlarda bulunmayan bu tür bir Hıristiyanlık akidesini kendi eski batıl inançlarına daha uygun gördükleri için kitlesel olarak Hıristiyanlığa geçmişlerdi.

Cataphyrigian'lar başka birçok inançları beraberlerinde getirmişlerdi. Örneğin *Kutsal-Ruh* doktrini, *Araf* cezası ve bu cezadan arınabilmek için *Tertullian*'ın *De Anima ve De Monogania* kitaplarında gerekli gördüğü duaları ve yükümlülükleri de Kilise'ye sokmuşlardı. Onlar ayrıca *Haç*'ı da bir *Charus* [uğur/vefk/büyü] aracı olarak kullanmışlardı. Konuyla ilgili *Tertullian, de Corona Militis* kitabından:

> *Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lamina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus.*[8]

Havari [Paul] bu batıl inançlara yönelik olarak şunları söyler: *Şimdi Kutsal-Ruh açıkça beyan ediyor ki, gelecekte bazıları imandan ayrılacaklar. Onları aldatan cinlere ve şeytanların öğretilerine ve dinsizlerin taptıkları şeytanlara ve cinlere bağlanarak, onların gözlere göründüklerine dair ikiyüzlü sözler edecekler ve onların ölmüş organlarının ve Haç'ın mucizeler yarattığına dair konuşacaklar; vicdanların kızgın demirle dağlanacağı*

8 "Her ilerleyişimizde veya terfimizde, her geliş ve gidişimizde, her giysimizde, her hamamda, her sofrada, her aydınlıkta, her odada, her mefruşatta, tek kelimeyle gündelik hayatımızın bizi karşı karşıya getirdiği her ne varsa, orada biz alnımızın tam orta yerine Haç'ı çizeriz."

korkusunu salacaklar ve evlilikten ve et yemekten uzak durmaları gerektiğini söyleyecekler (I. Tim. IV. 1, 2, 3). Cataphyrigianlar'dan bu ilkeler ve uygulamalar gelecek kuşaklara aktarılmıştı. Çünkü gizli bozgunculuk Havari'nin yaşadığı dönemde Gnostikler'in arasında zaten yaygındı. Uzantıları olan Tatianistler ve Cataphyrianistler tarafından güçlü bir şekilde işaretleriyle, ortaya atacağı şaşırtmalarla, aldatıcılığı ve inançsızlığıyla sürdürülmüştü. Hıristiyan kutsallığının boyasıyla boyanmış, fakat zayıf bir halde dönüşü, Şeytan'ın işlevini tamamlamasından sonra gelecek olan günah arındırıcısının [Mesih] açıklanacağı güne kadar sürecekti (II. Tim. II. 7. 10).

Gerçi bölgesel Konsiller tarafından dördüncü yüzyıla kadar *Cataphyrigian Hıristiyanlığı*'na karşı bazı önlemler alınmıştı ama o sıralarda Hıristiyanlığa geçen *Roma* İmparatorları ile kitleler halinde sadece görünüş itibariyle Hıristiyanlığa geçen Münafıklar, *Cataphyrigian Hıristiyanlığı*'nı, inanmış [mümin] Hıristiyanlarınkinden farklı olarak kendi eski [pagan] törelerine daha uygun buldukları için dini, harici yorumlarıyla, törenleriyle, bayramlarıyla ve Kutsal-Ruh doktriniyle alarak benimsemişlerdi. Bu nedenle *Cataphyrigian Hıristiyanlığı*'na hemen sahip çıkarak dördüncü yüzyılın sonuna doğru bu Hıristiyanlık itikadına yerleştirdiler. İlk üç yılda İmparatorlar tarafından zulüme ve ızdıraba tabi tutulan gerçek Hıristiyanlar, bu itikat aracılığıyla *Konstantin* ve oğullarının Hıristiyanlığı kabul ederek az da olsa desteklemeleriyle yeni zulümlerin ve acıların altına düştüler, köklerinden kopartıldılar ve hatta *Kıyamet*'e kadar beyaza boyandılar.[9]

9 Beyaz'a Boyanmak: İsa, Havarileri'ne beyaza boyanmış mezarları göstererek, "Bunların dışları beyaz ama içindekiler kapkaradır", demişti. Hıristiyan geleneğinde Beyaz'a Boyamak, öldürmek veya yeniden yargılayarak cezalandırmak anlamında kullanılan bir benzetmedir. Not: İslamiyet'te Beyaz, Allah'ın rengidir ve Sibgetullah adıyla bilinir.

Ondördüncü Bölüm

BAŞINA BUYRUK DAVRANAN KRALIN ONURLANDIRDIĞI MAHUZZİMLERE DAİR

Kutsal metinlerde bazılarının Tanrı'ya, bazılarının da İlahlar'a (Putlara) inandıkları söylenir; *Tanrı bizim sığınağımızdır, gücümüzdür, savunmamızdır. Tanrı, ona inananların kayasıdır ve sahte Tanrılar da onlara inananların kayasıdır (Deut. XXXII. 4, 15, 18, 30, 31, 37).* Aynı anlamda başına buyruk davranan Kral'ın Mahuzzim diye adlandırılan Tanrıları da, onun mühimmatı, kaleleri, koruyucuları, muhafızları ve savunucularıdır. Bu ahvalde, diyor *Daniel, o Mahuzzimleri onurlandıracaktır, hatta atalarının bile hiç bilmedikleri bir Tanrı'yla onurlandıracaktır. Altınla ve gümüşle, değerli taşlarla ve değerli şeylerle onurlandıracaktır. Hem de bu onurlandırmayı en güçlü kalelerde veya mabetlerde yapacaktır ve onların çoğunluğu yönetmesine sebep olacaktır ve*

ülkeyi onların arasında paylaştıracaktır. (Chap. XI. 38, 59). Şimdi bu olay derece derece şöyle cereyan etmişti.

Nyssenli Gregory'in bizlere anlattığına göre, İmparator *Decius*'un baskıcı zulmünden sonra, *Pontus*'daki *Neocasera* Piskoposu *Gregory, tüm halkın arasında Tanrı'ya adanan yeni veya tamamlayıcı bir ibadeti yerleştirmişti. Şöyle ki, bundan böyle kutsal bayram günlerinde veya cemaat toplantılarında yapılacak olan ibadetlerde, imanları uğruna yaşamış olanlar, yani Din Uğruna ölmüş olan kişiler anılacaktı.* (Orat. de vita Greg. Taumaturg. T. 3. p. 574). Şöyle bir gözlem yaptıktan sonra *Nyssen*, demişti ki: *Basit ve mesleksiz kalabalıklar, bedensel arzularına yenilerek putlara tapınma hatasında kalmakta ısrar ediyorlar; onları bu hatalarından, yani puta tapıcılığın boş uğraş olduğu ve gözlerini Tanrı'ya çevirmeleri gerektiği hususunda yapılması gereken başlıca şey, kutsal şehitlerin anılarına katılmalarına izin verilmesidir; bu onları çoşkulu ve neşeli kılacaktır.* Dinsizler kendi Tanrıları adına düzenlenen bayramlardan hoşnuttular ve bunları terk etmek istemiyorlardı; bu nedenle Gregory bu dinsizlerin Hıristiyanlığa kabul edilmesini kolaylaştırmak amacıyla Azizler ve şehitler adına yıllık bayramlar oluşturdu. Böylelikle de dinsizlerin bayramlarının yerine, Hıristiyan bayramları ikame edilmiş oldu; tıpkı *Christmas* [İsa'nın doğumu], *Bacchanalia* [Baküs] ve *Saturnia*'da [Pagan Tanrısı] oyunlar ve spor yarışmaları düzenleyerek, ağaç dallarıyla süslenmiş yemek davetleriyle yapılan kutlamalar gibi. *Floria* festivali yerine, *Bahar-Günü*'nün (May-Day) çiçeklerle kutlanması; *Bakire Meryem, Vaftizci Yahya* ve çeşitli Havarileri anma günlerinin, eski *Julian Takvimi*'ne göre Güneş'in Zodiak burçlarına girişi nedeniyle düzenlenen bayramların yerine ikame edilmeleri gibi. Ayrıca *Decius*'un zulmü döneminde, *Cyprian, Afrika* Şehitleri *Passionları*'nın aynı şekilde tanzim edilmesini, yıllık anma günlerinde dualar ve adaklarla kutlanmasını sağlamak için günlerin belgelendirilmesini emretmişti. *Platina*'nın belirttiğine göre, *Roma* Piskopusu *Felix*, bundan kısa bir süre sonra; *Martyrum gloria consulens, constituit at quotannis sacrificia eorum nomine celebrarentur*; *şehitlerin anmak için sunulacak olan adakların onların adlarına yapılması gerektiğine karar verildi.* Bu eğlenceli bayramlar sayesinde Hıristiyanlar sayıca çoğalmışlarsa da, erdemlilik açısından da o derece çökmüşler, sonunda da *Diocletion*'ın baskılarıyla *ıstırap çekerek beyazlaştırılmışlardı.*

Bu Hıristiyan Şehitler'in kutsanması yönünde atılmış ilk adımdı. Gerçi bu kutsamalar henüz Şeriat'a aykırı olacak bir çoğunluğa erişmiş değildi, ama kısa bir süre sonra Hıristiyanların ölülere tapınması Azizler'in de aynı şekilde kutsanmaya dahil edilmesiyle sonuçlandı.

Bundan sonraki adım Şehitlerin kabirlerine gidilerek dualar edilmeye başlanması oldu. Bu uygulama Diocletian'ın baskı ve zulüm döneminde başladı. İspanya'da Diocletian zulmünün üçüncü veya dördüncü yılında toplanan Elibris Konsili (A. C. 305) şu kanunlara sahipti... *Cereos per diem placuit in Cœmeterio non incendi: inquietandi enim spiritus sanctorum non sunt. Qui hæc non observârint, arceantur ab Ecclesiæ communione.* Can. 35. *Placuit prohiberi ne fœminæ in Cœmeterio pervigilent, eò quod sæpe sub obtentu orationis latentèr scelera committant.*[1]

Bu baskıcılığın peşinden yaklaşık İS. 314'de, Kilisedeki sapmaları, aksamaları yeniden düzenlemek için toplanan Firigya'daki *Laodicea* Konsili'nde aşağıdaki kanunlar vardı (Can. 9):

Kilise'ye bağlı olanların, Sapkın (Heretic) olarak tanımlanacakları için, Mezarlıklara ve Şehitlerin kabirlerine dua etmek amacıyla veya hastalıktan şifa bulmak için gitmelerine izin yoktur. Bu amaçlarla gidenler eğer imanlı kişilerse, belirli bir süre için Aforoz edileceklerdir. Canon 34. Canon 51'de şöyle yazılmıştı: *Bir Hıristiyan, Mesih'in Şehitleri'ni terkederek Sapkınların sahte Şehitlerine gitmemelidir. Çünkü onlar Tanrı'ya yabancı olanlardır, dolayısıyla bırakalım bu lanetleme onlara gitsin.*

Lent Bayramı'nda Şehitlerin doğum günleri kutlanmayacaktır. Bu kutsamalar ve ibadetler Sabbath ve Tanrı'nın Gününde yapılacaktır. İS. 324 yılında toplanan Paphlagonia Konsil'i şu yasayı koymuştu: *Eğer bir kişi öfkelenerek Şehitler topluluğunu veya burada*[2] *okunan ilahileri ve dualı ibadeti ihlal ederse, bu kişi lanetlenmelidir.* Bütün bunlar hiç kuşkusuz bir şekilde göstermektedir ki, Dioclatian'ın baskıcı döneminde Hıristiyanlar Mezarlıklar'da veya ölülerin gömüldükleri yerlerde, baskı ve zulümden uzak durabilmek, yerle bir olan Kiliseleri'ne yeniden kavuşabilmek için dua etmek geleneğine sahiptiler. Bu uygulamalar, baskıcı

1 Canon 34'un açılımı şöyledir: "Mum artıkları gündüz vakti mezarlıklarda yakılmasın, çünkü azizlerin ruhları rahatsız edilmemelidir. Bu emre uymayan herkes aforoz edilecektir." Canon 35'in açılımı şöyledir: "Kadınlar geceleri mezarlıklarda bekçilik yapmasınlar, çünkü sıkça görülmüştür ki, geceleri dua edermiş gibi yapıp gizlice [menfaat karşılığında] günah işliyorlar."

2 *Martyries*: Şehit kabul edilen Hıristiyan azizlerinin gömüldükleri özel kabristan.

dönemin geçmesinden sonra da yeni Kiliseler inşa edilinceye kadar Şehitlerin anısına devam etmiştir. Bunlar Kilise'ye bağlılığı güçlendirmiş ve hasta olanların iyileşmeleri konusunda da yararlı olmuştur. Aynı zamanda öyle anlaşılıyor ki, bu türbelerde Şehitlere atfedilen günlerde anma törenleri yapıyorlardı. Bu uygulamaların dine ve ruhaniyete uygun olduğunu benimseyip bunlara karşı çıkanları ve sapkınların Şehitleri'ne dua edenleri şiddetle lanetliyorlardı. Aynı şekilde, tıpkı Sapkınların kendi İlahlarına yaptıkları gibi onlar da kendi Şehitleri için gündüz vakti meşaleler yakıyorlardı ki, bu gelenek dördüncü yüzyılın bitiminden önce Batı'nın büyük kısmında kendisine yer bulmuştu. Tıpkı Sapkınların kendi ilahlarına yaptıkları gibi, onlar da, Şehitler için dua edenlerin üzerine kutsal sular serpiyorlardı ve sanki bu yerler oralara gidenlere kutsiyet kazandırmış gibi, *Kudüs*'e ve diğer kutsal saydıkları yerlere hac ziyaretleri yapıyorlardı. Mezarlıklar'da ve Şehitlikler'de dua etme geleneğinden Azizler'in ve Şehitler'in cesetlerini yeni inşa edilmiş Kiliselere taşıma adeti ortaya çıktı. Bu adeti 359 yılı dolayında İmparator *Konstantius, Constantinopole*'de yeni Kilise'ye Aziz *Andrew* ile Havariler *Luke* ve *Timote*'nin mezarlarını aktararak başlattı. *Konstantius*'un bu girişiminden önce *Mısırlılar,* kendi Aziz ve Şehitleri'nin cenazelerini gömmeden evlerinde yataklar üzerinde tutuyorlardı. *Athanasius*'un Aziz Antony'nin hayatına ilişkin yazdıklarına göre ölümden sonra ruhlarının sulara gömülerek göğe yükseldiklerine dair masalları anlatıyorlardı.

Bütün bunlar *Cyril*'in yazdığına göre, İmparator *Julian*'ın Hıristiyanları şu şekilde suçlaması için fırsat vermişti: *Şu eski ölü adam, İsa'ya bir çok yeni ölü adam ekleyerek çoğaltmanız yetmez mi? Her tarafı mezarlık ve anıtlarla doldurdunuz, oysa hiçbir yerde sizlerin ziyaretgahlardan uzak durmanız ve onlara ciddiyetle saygı göstermemeniz istenmiş değil ki!* Biraz ilerde de şöyle demişti: *İsa, ziyaretgahlar pisliklerle doludur dediği halde, nasıl oluyor da siz bunları Tanrı'ya sunuyorsunuz?* Ve başka bir yerde de demişti: *Eğer Hıristiyanlar İbraniler'in yasalarına itibar etselerdi, bir adama veya birçok bedbaht adama ve birçok Tanrıya değil, Tek Tanrı'ya bağlılık duyarlardı.* Ve [İmparator Julian] onların *Haç*'ın odununa taptıklarını ve alınlarına ve evlerinin önüne onun suretlerini koyduklarını söylemişti.

Azizler'in ve Şehitler'in mezarları, tıpkı Sapkınlar'ın mabedleri gibi, tapınma alanlarına, Kiliseler'in Ziyaretgahlara dönüştürülmesinden, Şehitler'in ve Azizler'in ölü bedenlerine belirli bir kutsiyet atfedilmesinden ve

onların adlarına yıllık törenler düzenlenmesinden, Tanrı'ya adaklar sunulmasından sonraki adım, Azizler'in ölü bedenlerine, kemiklerine ve diğer artıklarına ne yapacaklarını veya ne söyleyeceklerini bilen, bizlere iyilik ya da kötülük yapabilecek ve mucizeleri gerçekleştirebilecek oldukları varsayılarak bir güç atfedilmesi oldu. Bu, dinsizlerin *Saturn, Rhea, Jupiter, Juno, Mars, Venüs, Bacchüs, Cenes, Osiris, Isis, Apollo, Diana* ve diğerleri gibi çeşitli adlarla andıkları kendi eski Kralları'nın veya Kahramanlarının bedenden ayrılmış ruhlarıyla ilgili olan düşünce ve inançlarının tıpatıp aynısıydı. Çünkü Dinsizlerin Tanrılarının gerçekte eskiden yaşamış dişi erkek, karı koca, kız oğlan, erkek veya kız kardeş oldukları keşfedilmiştir. Şimdi Azizlerin yeniden canlandırılması yönündeki ilk adım *Decius*'un zulüm döneminde atılmışken, ikincisi Diocletian döneminde ve üçüncüsü de *Konstantius* ve *Dönek Julian* dönemine borçlu gözüküyor. *Julian,* Azizleri ve Şehitleri kötüleyip yeniden dinsizlerin İlahları'na tapınmayı sağlayınca, Suriye ve Mısır'daki Hıristiyanlar, *Julian*'ın ve dinsizlerin kendi ilahlarına atfettikleri güçlerden çok daha fazlasının kendi Hıristiyan Azizleri'nde ve Şehitleri'nde bulunduğunun ve onların mucize yaratabilme gücünün çok daha fazla olduğu yönünde büyük bir yaygara kopardılar. Çünkü *Somozen* ve *Ruffinus*'un bize anlattığına göre, *Julian* Dinsizlerin mabetlerini açıp *Antioch* varoşlarında *Daphneus*'dan bir *Oracle* edinmek için birçok kurban adamasına rağmen, *Oracle* burada gömülü olan Hıristiyan Şehiti *Babylas*'ın konuşmasını engellediğini söylemiştir. Bu cevaptan, dinsizlerin bir boruyu kullanarak *Oracle*'larını [Kehanetlerini] ilettikleri bu yere bir Hıristiyanın saklandığını anlayabiliriz: ama bundan önce *Hilary, Konstantius* döneminin son yılında ona ithafen yazdığı kitapta, Doğu'da ne yaptığını aşağıdaki şekilde anlatmıştı:

> *Sine martyrio persequeris. Plus crudelitati vestræ Nero, Deci, Maximiane, debemus. Diabolum enim per vos vicimus. Sanctus ubique beatorum martyrum sanguis exceptus est, dum in his Dæmones mugiunt, dum ægritudines depelluntur, dum miraculorum opera cernuntur, elevari sine laqueis corpora, & dispensis pede fæminis vestes non defluere in faciem, uri sine ignibus spiritus, confiteri sine interrogantis incremento fidei.*[3]

3 "Şehadet olmadan mı cezalandırmayı tasarlıyorsun? Bizler, Neron'un, Decius'un ve Maximianus'un zulmüne çok derinden borçluyuz. Biz onların aracılığıyla İblis'in üstesinden geldik. Kutsal Şehitler'in kanları her tarafa yayılmıştır, cin taifesi ise onların yüzünden havada çığlık atıp duruyorlar; hastalıklar yokolmuş ve mucizevi işler gerçekleşmiştir. Bedenlerin havada desteksiz uçtukları;

Gregory Naziensen de, İmparator *Julian*'ın saltanattayken yazdığı karşı *Oration*'da [anma töreninde yapılan konuşma] şunları belirtmişti:

> *Martyres non extimuisti quibus præclari honores & festa constituta, à quibus Dæmones propelluntur & morbi curantur; quorum sunt apparitiones & prædictiones; quorum vel sola corpora idem possunt quod animæ sanctæ, sive manibus contrectentur, sive honorentur: quorum vel solæ sanguinis guttæ atque exigua passionis signa idem possunt quod corpora. Hæc non colis sed contemnis & aspernaris.*[4]

Bu şeyler aynı İmparator döneminde dinsizlerin *Phoenica*'daki *Vaftizci Yahya*'nın kabrini kırarak kemiklerini yakmalarına yolaçtı. Birçok Hıristiyan onların arasına karışarak kalan bazı parçaları toplayarak *Athanasius*'a yolladılar. *Athanasius* bunları bir Kilise'nin duvarlarının içine sakladı. *Ruffinus*'un anlattığına göre *Athanasius*, aziz bir ruhla bu kemiklerin gelecek nesiller için kazanç getirici olacağını öngörmüştü.

Bu mucizeler için yakınmalar bir kez başlayınca yıllarca sürdü ve giderek yayıldı. *Chrysostom*, yukarda sözü edilen *Apollo Daphneus*'un İS. 382'de susturulmuş olmasından yirmi yıl sonra Aziz *Babylos* için yazdığı ikinci *Oration*'da Azizler ve onların kemik kalıntıları tarafından yapılmış mucizeler konusunda şunları yazmıştı (*Vide* Hom. 47. in. S. Julian).

> *Nulla est nostri hujus Orbis seu regio, seu gens, seu urbs, ubi nova & inopinata miracula hæc non decantentur; quæ quidem si figmenta fuissent, prorsus in tantam hominum admirationem non venissent. And a little after: Abunde orationi nostræ fidem faciunt quæ quotidiana à martyribus miracula eduntur, magna affatim ad illa hominum multitudine affluente. Ob eam causam multi plerumque Reges peregrè profecti sunt, ut hoc spectaculo fruerentur. Siquidem sanctorum martyrum templa futuri judicii vestigia & signa exhibent, dum nimirum Dæmones flagris cæduntur, hominesque torquentur & liberantur. Vide quæ sanctorum vitâ functorum vis sit? And Jerom in his Epitaph on Paula, thus mentions the same things. Paula vidit Samariam:*

kadınların ayaklarından başaşağı asıldıkları ve giysilerinin yüzlerini örtemediği; cinlerin ateşsiz yanıp tutuştukları ve günah çıkartıcılara gerek kalmadan itiraflarda bulunduklari görülmüştür."

4 "Sen, kendilerine gösterişli kutlamalar ve onurlar bahşedilmiş olan (ki, onların aracılığıyla kötü ruhlar yokedildiler ve hastalıklar iyileştirildi ve onların silüetlerine dokunulabilir ve sesleri işitilebilir) Şehitler'e hiç vefa/sadakat/saygı göstermedin. Onların çıplak [ölü] bedenleri tıpkı onların canları gibi buhar halindedir, birine dokunabilir veya diğerine dua edebilirsin, kanlarının bir kaç damlası veya çektikleri acılardan artakalmış küçük ve önemsiz gibi görünen bir parçası bütün bedenleri kadar çok iş yapabilir. Ve sen bunları beğenmemezlik ediyorsun ve onlardan nefret edip onları aşağılıyorsun."

ibi siti sunt Elisæus & Abdias prophetæ, & Joannes Baptista, ubi multis intremuit consternata miraculis. Nam cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulchra sanctorum ululare, homines more luporum vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum, alios rotare caput & post tergum terram vertice tangere, suspensisque pede fæminis vestes non defluere in faciem. Benedictus Deus quandoquidem ex Ægypto prodeunt martyres, ex Ægypto illa cum Deo pugnante ac insanissima, & unde impia ora, unde linguæ blasphemæ; ex Ægypto martyres habentur; non in Ægypto tantum, nec in finitima vicinaque regione, sed UBIQUE TERRARUM. Et quemadmodum in annonæ summa ubertate, cum viderunt urbium incolæ majorem quam usus habitatorum postulat esse proventum, ad peregrinas etiam urbes transmittunt: cum & suam comitatem & liberalitatem ostendant, tum ut præter horum abundantiam cum facilitate res quibus indigent rursus ab illis sibi comparent: sic & Ægyptii, quod attinet ad religionis athletas, fecerunt. Cum apud se multam eorum Dei benignitate copiam cernerent, nequaquam ingens Dei munus sua civitate concluserunt, sed in OMNES TERRÆ PARTES bonorum thesauros effuderunt: cum ut suum in fratres amorem ostenderent, tum ut communem omnium dominum honore afficerent, ac civitati suæ gloriam apud omnes compararent, totiusque terrarum ORBIS esse METROPOLIN declararent.—Sanctorum enim illorum corpora quovis adamantino & inexpugnabili muro tutiùs nobis urbem communiunt, & tanquam excelsi quidam scopuli undique prominentes, non horum qui sub sensus cadunt & oculis cernuntur hostium impetus propulsant tantùm, sed etiam invisibilium dæmonum insidias, omnesque diaboli fraudes subvertunt ac dissipant. -Neque vero tantùm adversus hominum insidias aut adversus fallacias dæmonum utilis nobis est hæc possessio, sed si nobis communis dominus ob peccatorum multitudinem irascatur, his objectis corporibus continuo poterimus eum propitium reddere civitati. [5]

66. *Mersiyesi*'nde şeytanların şehitlerin kemikleri tarafından nasıl paramparça edildiklerini anlatmıştı. *Iis omnibus Christiani fecerunt ædem unam, ubi nunc multæ virtutes peraguntur. Tanta autem fuit viri gratia, ut de iis quæ esset precatus statim exaudiretur, eum sic honorante servatore: quem etiam nos in martyrio precati vidimus, cum iis qui cum ipso fuerunt martyrio affecti; & Deum adorantes, eorum corpora salutavimus. Illi ipsi,*

5 "Şu bizim dünyamızda bu garip ve beklenmedik mucizeleri kaydetmemiş hiç bir Bölge, şehir veya ırk yoktur ve gerçekten de bunlar sadece uydurulmuş şeyler olsalardı böylesine evrensel bir hayranlık sağlayamazlardı." Ve biraz ilersinde: "Bu mucizelerle ilgili sözlerimin gerçek kanıtı vardır; bizim şehitlerimiz bunları her gün yapıyorlar: hiç de azımsanmayacak kadar çok insan toplanıyor [bunları izlemek için]."

milites, *Monachos Canobi quoque collocârunt, ut pro Diis qui animo cernuntur, servos & quidem flagitiosos divinis honoribus percolerent, hominum mentibus ad cultum ceremoniasque obligatis. Ii namque condita & salita eorum capita, qui ob scelerum multitudinem à judicibus extremo judicio fuerant affecti, pro Divis ostentabant; iis genua submittebant, eos in Deorum numerum receptabant, ad illorum sepulchra pulvere sordibusque conspurcati. Martyres igitur vocabantur, & ministri quidem & legati arbitrique precum apud Deos; cum fuerint servilia infida & flagris pessimè subacta, quæ cicatrices scelerum ac nequitiæ vestigia corporibus circumferunt; ejusmodi tamen Deos fert tellus.*[6] (Epistl. 27. ad. Eustochium). Bu *Oration*, *Antioch*'da 381 yılında *Constantinople*, *Metropolis* olmadan önce *İskenderiye* hâlâ Doğu'nun *Metropolis*'i iken yazılmıştı.

6 [Isaac Newton buradan itibaren peşpeşe Latince kaynaklar aktarıyor. Bunları okuma akışını sağlayabilmek için topluca tek dipnot altında iletmeyi uygun gördük.] "Bu görüntüleri izlemek için yabancı diyarlardan pek çok Kral geldi, çünkü kutsal şehitlerin iskeletleri yaklaşan yargıyla ilgili işaretler ve belirtiler ortaya koydular, kötü ruhlar hiç kuşkusuz acıyla kıvrandılar ve insanlar, gerçi ısdırab duydular ama sonunda ferahladılar. Dinle, Kutsal Ölü'nün içinde canlı bir güç vardır." Ve Jerome, Paula için yazdığı Epistle'da aynı şeylerden söz eder: "Paula, Samaria'yı gördü ki, orada Peygamber Elisha ve Obadiah ve Vaftizci Yahya gömülüydüler ve orada gerçekleşen mucizeler karşısında korkuya kapıldı ve secde etti. Çünkü kötü ruhların, azizlerin sandukalarının altında ezildiklerini, böğürdüklerini ve çeşitli biçimlerde işkenceler çektiklerini gördü: orda köpek havlaması, aslan kükremesi, yılan tıslaması ve boğa böğürmesi gibi sesler çıkartan kurt suretindeki insanlar gördü; bazılarının gövdeleri sabit dururken başları fırıl fırıl dönüyordu veya geriye doğru eğildiklerinde başları tersten yere değiyordu, kadınlar ayak bileklerinden baş aşağıya asılmışlardı ama giysileri yüzlerini örtmüyordu." Tanrı'ya şükürler olsun ki Şehitler Mısır'da ortaya çıkıyorlar: Mısır diyorum çünkü Tanrı'yla en çok o savaştı ve en vahşisi oydu; Mısır diyorum çünkü Tanrı'ya en çok hakaret eden densiz ağızlar ve dudaklar hep oradan gelmişti; [şimdi] bu Mısır'da işte Şehitler kutsanıyor ve sadece orada ve onun yakınlarındaki yerlerde değil bütün dünyada kutlanıyorlar. Ve -tahıl istihsalinden elde ettikleri zenginliklerin verdiği gülümsemeyle- [şimdi] oraların şehirlerinde yaşayanların hasat bereketi hem iç talebi artırıyor hem de yurtdışına ihraç ediyorlar, ilkin kendi nezaketlerini ve serbestliklerini (liberality) göstermek için ve sonra da bu bereketli hasat sayesinde kendilerinin ihtiyaç duydukları eksikleri tamamlıyorlar: işte bu ruh hali içinde olan Mısırlılar dinin şampiyonları olarak davrandılar. Çünkü ülkeleri çok sayıda Şehidi barındırdığı için Tanrıları'nın iyiliğinin bunlardan gelmekte olduğunu gördüler; Tanrı'nın onlara sağladığı bu büyük nimeti sadece kendilerine saklamak yerine bu zenginliği dünyanın her köşesine dağıttılar: ve ikili bir amaçları oldu. Birincisi, dinkardeşlerine duydukları sevgiyi göstermek, sonra da [ikincisi] herkesin ortak Tanrısı'nı onurlandırmak ve böylelikle de herkesin kendi Devletleri'ne hayranlık duymasını temin etmek ve onu dünyanın Metropolis'i olarak ilan etmekti. Çünkü Şehit edilmiş olan bu azizler bir kentin güvenliğini herkesten çok daha iyi sağlarlar, her ne kadar Adamite (Bkz: Dipnot, 183) görünüşlü ve cesim [iri, heybetli] olsalar ve yükselen kuleler gibi dört köşeli [anıtsal] dikilseler de duyumlarla hissedilebilir ve gözlerle görülebilir bir şekilde düşmanları uzaklaştırmakla kalmazlar; onların varlığıyla İblis'in tüm hileleri bozulur ve cin taifesinin göze görünmeyen baştan çıkarıcılıkları mahvolur gider. Fakat gerçekte sırf insanların ihanetinden veya cinlerin hilelerinden korunalım diye onlara sahip olmak bizim için değerli değildir; aslında bu bedenler aracılığıyla yapacağımız tefekkür sayesinde işlediğimiz birçok [günahtan] ihlalden dolayı ortak Tanrımız bizlerden uzaklaşmışsa Devletimiz için yeniden onun şefaatine mazhar olabileceğimiz için değerlidirler."

Aslında Mısırlılar'ın mucize yaratan Şehit kalıntılarını tüm dünyaya dağıtmaları birkaç yıl almıştı. *Mısır,* en çok Şehit ve Aziz cesedine sahip olan ülkeydi, *Mısırlılar* kendi özel evlerinde bile onları mumyalanmış olarak yatırdıkları yataklarda korurlardı. İskenderiye'de bunların dağıtımını diğer tüm Kentlerden fazla sağlıyorlardı, öyle ki, herkesin takdirini kazanmış ve bu Kenti dünyanın *Metropolis*'i olarak göstermişti (Edit. Frontonis. Ducaei. Tom. 1).

Antioch'daki kırk Şehitin naaşlarından arta kalanlar 373 yılından önce dağıtılmaya başlanmıştı, çünkü o yıl ölen *Athanasius* bunlarla ilgili bir *Oration* yazmıştı. Bu *Oration* henüz basılmış değildir ama *Gerard Vossius*, *Ephraem Syrus*'un bu kırk Şehitle ilgili *Oration*'u üzerine yazdığı bir tefsirde bu el yazmasını *İtalya*'da Kardinal *Ascanius*'un kütüphanesinde görmüştür. *Chrysostomos*'tan öğrendiğimize göre, bu metinde Bithnia'daki bu batıl inancın evrenselliğini anlatmıştı: *Şehit'in anısına bütün bölge hareketlenmiştir; onun bayram gününde bütün Kent coşkuya kapılmıştır. Hatta zenginler bile atalarının mezarlarını ziyaret etmekten kendilerini alıkoyamamışlardı. Mersiyesi*'nin sonuna doğru da şunları eklemiştir: *Şehitlerin ulu sütunlarının sayesinde güçlendirilen Kilise*'yi *Tanrı kollayacaktır.* Kırk Şehit için yazdığı *Mersiye*'de şöyle demişti. *Onlar bizlere sahip çıkarak tıpkı bu özel sütunlar gibi bizlere güven vereceklerdir; onlardı bizleri düşmanlarımızdan koruyacak olan. Onlar yine kapatılmış değillerdir, her yöne dağıtılmış oldukları için başka ülkelerde de saygıya mazhar olmuşlardır. Çok sık olarak sizler için dua etmesini istediğimiz birisini aramış ve bu uğurda uğraşmışızdır, işte size tek ses dua halindeki 40 şehit. Her kim ki onlara uçarcasına koşarak ulaşır, her kim ki o kaynakta mutluluk bulur: İlkin kötülüklerden arınır [özgürleşir]; sonra da tüm hayatı boyunca mutlu yaşar. Şurada bir kadının çocuğu için dua ettiği duyuluyor; ya da kocasının gittiği yerlerden sağ salim geri dönmesini sağlıyor ve ona hastalığında şifalar diliyor. Ey insanlığın koruyucuları, dertlerimizin en iyi yoldaşları, dualarımızın yol göstericileri ve taşıyıcıları, Tanrı'nın en güçlü elçileri vs.*

Bütün bunlarla açıkca bellidir ki, 378 yılından önce, Azizler için yazılmış olan *Mersiyeler* ve Vaazlar sadece ibadet amacıyla söylenilmiş olmanın çok ötesindedir ve Doğu'nun zayıf imanları çoktan Azizlere tapınma konusunda genel anlamda Keşişler tarafından yozlaştırılmışlardı.

Gregory Nasienzen adlı Keşiş, Sasina piskoposu olur olmaz 373 yılında yazdığı altıncı *Mersiye*'de şöyle demişti: *Gelin hep birlikte kendimizi Şehitlerle, daha doğrusu, Şehitlerin Tanrısı ile arındıralım.* Biraz ilerisinde de, *Şehitlerin göğe yükseldiklerini* veya ulvi bir mertebeye çıktıklarını eklemişti. Aynı yıl kısa bir süre önce ölen *Athanasius* için *Mersiye*'nin sonunda onu şöyle canlandırmıştı:

İskenderiye'deki Keşişler, *Mısır* Şehitlerinin kalıntılarını dünyanın her tarafına dağıtarak Kentlerine ün kazandırıp dünyanın *Metropolis*'i yaptıklarına göre; *İskenderiye, Antioch*'tan kırk Şehidin cenaze parçalarını almadan önce kendi Şehitlerinin parçalarını göndermesi sebebiyle bu uygulamaların ilk örneğini oluşturduğu sonucunu çıkartabiliriz. Bu demektir ki, bu uygulama *Mısır*'da *Athanasius*'un ölümünden birkaç yıl önce başlamıştır. Bu uygulama *Vaftizci Yahya*'nın mucize yaratan kemiklerinin *Mısır*'a taşınmasıyla ve gelecek nesillere kazanç sağlaması amacıyla bir Kilise'nin duvarlarına gömülmesiyle başlamıştır. Uygulama, *Julian* döneminde kısıtlanmış ama sonra *Mısır*'dan İmparatorluğun tüm topraklarına yayılmıştır. *Chrysostom*'a göre, bu tip ibadetlerin yaygınlaşması *İskenderiye*'nin dünyanın *Metropolis*'i olarak *Antioch*'un ve diğer Kentlerin *İskenderiye*'yi izlemesiyle başlamıştır. Belli ki bu uygulama *Mısır*'da *Atanasius*'un ölümünden birkaç yıl önce başlamıştır. Anlaşılıyor ki bu uygulama, *Vaftizci Yahya*'nın mucize yaratan kemiklerinin *Mısır*'a getirilmesi ve gelecek nesiller için kazanç kapısı olabileceği inancıyla bir Kilise'nin duvarına saklanmasıyla başlamıştır. *Dönek Julian* döneminde kısıtlamalar geliştirilmişse de daha sonra *Mısır*'dan tüm İmparatorluk topraklarına dağılmış ve *Chrysostom*'a göre, İskenderiye bu tür ibadetin *Metropolis*'i olmuş ve *Antioch* ve diğer Kentler onun örneğini izlemişlerdir.

Bu batıl inançların yaygınlaşmasında çete liderliğini Keşişler, en başta da *Antony* yapmıştır. Athanasius'un dediğine göre, *Antony* ölüm döşeğindeyken yanında bulunan tilmizlerine şunları söylemişti: *İlkin Mesih'e saygıda kusur etmeyin, ondan sonra da Azizlere saygı duyun. Öyle ki, ölümden sonra sizleri dost ve tanıdık olarak Tabarnacle'ın altında kabul etsinler. Bu sözlerimi düşünün ve kavrayın ve eğer bana saygınız varsa beni babanızmışım gibi anımsayın.* Bu sözler, 356 yılındaki ölümü sırasında başında bulunan Keşişlere söylenmiştir. Keşişlerin ebedi *Tabarnacle*'a kabul edilebilmesinin en kolay yolu olduğundan tüm bedenlerini, Azizlere

karşı ibadet edişiyle tutturmuştur. Azizlerin cesetlerinden kalanların mucizeleri konusunda *Konstantinius*'un döneminde keşişlerin kopardıkları yaygaranın kaynağı budur. Mucize-yaratıcısı kemiklerin tüm İmparatorluğa dağıtılmasının kaynağı budur. *İskenderiye*'nin örnek oluşturarak, diğer tüm şehirlerden fazla önemsenmesinin nedeni de budur. İS. 362'de *Julian* döneminde, *Ruffinius*'un anlattığına göre *Athanasius*, peygamberlerden gelen bir vahiy aracılığıyla, *Vaftizci Yahya*'nın kemiklerini Dinsizlerden saklamak için, onları kendi seçtiği tanıkların huzurunda toprağa gömerek unutulmaya terk etmemiş, gelecek nesillerin kazanç sağlayabilmeleri amacıyla bir kilisenin duvarlarına gizlemiştir.

Bu kemikleri saklayarak bu tür mucizeleri yapan Azizler'in ruhlarına danışılması ve ibadetlerin desteklenmesiyle Tanrı'yı düşünmeleri sağlanmıştır. Çünkü *Athanasius*, gençliğinden beri Azizler'i ve Şehitler'i dualarımızın araçları olarak görmüştü. *Marcellinus*, Büyük *Konstantin* döneminde yazdığı Risalesi'nde, Mezmurlar'daki sözlerin hiçbir şekilde atlanmaması ve değiştirilmemesi ve yazıldıkları gibi okunmaları gerektiğini, çünkü *bunları ileten kutsal kişilerin kendilerine ait olduklarını bildikleri için bizimle birlikte dua ederler, hatta bu kutsal kişilere bu sözleri söyleten Kutsal-Ruh, onlara ilettiği bu sözlerin tekrarlandığını görünce onlara eşlik ederek bizlere destek olur.*

Birçok ülkeden daha fazla Keşiş'e sahip olan *Mısır*'da Azizlere ibadet çoktan başlamıştı ve diğer ülkelere de yayılmıştı. 388 yılında *Mısır*'a giderek Manastırları ve *Maximinius*'un döneminde çektikleri acılardan ölen *Thebais* Şehitleriyle *Appolonius*'un kabirlerini ziyaret etmek isteyen *Palladius* şöyle demişti:

> *Humatum corpus, nemo ad alterum locum transferat; nemo Martyrem distrahat, nemo mercetur: Habeant verò in potestate, si quolibet in loco sanctorum est aliquis conditus, pro ejus veneratione, quod Martyrium vocandum sit, addant quod voluerint fabricarum. Dat. iv. Kal. Mart. Constantinopoli, Honorio nob. puero & Euodio Coss.*[7]

7 "Bütün bu Şehitler için Hıristiyanlar tek bir Tapınak inşa etmişlerdir ve şimdi orada şifa verici birçok iş yapılmaktadır. Apollonius'un etkisi o denli büyüktür ki, onun talep ettiği her şifaya mutlaka cevap alınmaktadır; onun Kurtarıcısı onu işte böyle onurlandırmıştır. Biz de dualar ettikten sonra, onu ve onun gibi şehit düşen arkadaşlarının bulundukları ziyaretgahları dolaşıp onların bedenlerini selamladık ve Tanrı'ya şükranlarımızı ilettik."

Kendi dönemi tarihi konusunda yetkin, ama inançsız bir kişi olan Eupanius da 389 yılında *Mısır* tapınaklarını askerlerin, Keşişlere devrettiklerini ve şimdi eski *Mısır* Tanrıları'nın odalarında bu din adamlarının saygısız davranışlar sergilediklerini şöyle anlatmıştı.

> *Item placuit, ut altaria, quæ passim per agros aut vias, tanquam memoriæ Martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui illis locis præsunt, si fieri potest, evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui rectè sapiunt, nullâ ibi superstitione devincti teneantur. Et omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus aut aliquæ certæ reliquiæ sint, aut ubi origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur altaria, omnimodè reprobentur.*[8]

369'da *Casarea* Piskoposu yapılan ve 378 yılında ölen *Keşiş Basil*, Şehit *Mamas* üzerine yaptığı konuşmada; *Şehidimizi hiçbir zaman aklınızdan çıkarmayın; birçoğunuz onu rüyalarında görmüş, birçoğunuz dualarımız aracılığıyla onun desteğini sağlamış, birçoğumuz onun adını anarak işlerinde bulunmasını sağlamış, birçoğumuzu kararsızlıktan kurtarmış, birçoğunuzu sağlığına kavuşturmuş, birçoğunuzun ölen çocuğu onun sayesinde hayata dönmüş, bir çoğunuzun ömrü onun sayesinde uzatılmıştır* der ve biraz sonra da bu inancın *Kapadokya* ve *Bitinya* bölgelerindeki yaygınlığını şu şekilde ifade eder: *Bizlere bulunduğun yüksekliklerden merhametle bak ve Baba, Oğul ve Kutsal-Ruh'daki mükemmel Teslis'in [üçlü] mükemmel tapınıcıları olan bu insanları yönet: eğer barış olacaksa beni koru ve benimle birlikte halkını da aç koyma, ama savaş olacaksa beni evime döndür, beni kendi [yanında] tut ve benim gibi olanları da kendinle*

8 "Bu askerler, sadece akla görünebilene tapınmak yerine, tüm insanların akılları bir şekilde törenler yapmaya bağımlı olduğu için, onları adi kölelere veya doğrudan doğruya suçlulara tapındırmak için Canopus Keşişleri'ni de konuşlandırmışlardı. Onlar kendilerini Tanrı gibi gösteriyorlardı ve işledikleri suçlar nedeniyle en ağır cezalara çarptırılmış olan bu kişilerin tuzlanmış başlarından [kurutulmuş, bir tür mumyalanmış] medet umuyorlar, bunların önünde diz çöküyorlar, onların sandukalarının önünde hırpani giysiler ve toz içinde kendilerini aşağılıyorlar ve [böylelikle] birçok Tanrı'nın huzuruna kabul ediliyorlardı. Geçen zamanla birlikte bunlara Şehit, Veli, Elçi veya Alemler'in Divanı'ndan özel görevle gönderilmiş Sayıcılar denilmeye başlanmış ama aslında bunlar imansız köleler, yaptıkları kötülüklerden ötürü lanetlenmiş kişilerdi ve gövdelerinde işledikleri suçların izlerini ve uğursuzluklarını taşıyorlardı; ama ne yaparsınız ki, bu da [Mısır] işte bu Tanrıları'yla kurgulanmıştı."

tut, bu isteklerim ne denli büyük olsalar da... 378 yılında *Basil*, yazdığı *Mersiye*'nin sonunda şöyle hitap etmişti: *Ey sen, Ey ilahi ve Kutsal Önder, [gittiğin] Tanrı katından bizlere bak, dualarımla ya Tanrı'nın bizlere yaşam sınavı için sunmuş olduğu şu bir kıymık eti bizden al, ya da onu cesaretle taşıyabilmemiz için tüm hayatımızı bize en uygun olan şekilde sürdürmemizi sağla. Bu hayattan ayrıldığımız zaman, bizleri Tabernacle'a kabul eyle ki, kutsal ve mübarek Teslis'e safiyetle ve mükemmelce bağlanıp hep birlikte yaşayabilelim. Çünkü şu anda henüz kusurlu bir anlayıştayız, orada (bedensel) isteklerimizin sonuna gelmiş olalım mükafatını alabilelim..* Çok tanınmış olan Kartaca Piskoposu *Cyprian* için değil de, Grek asıllı adaşı *Cyprian* için yazdığı *Mersiye*'de aynı şekilde dua etmişti. Bizlere Justina adlı dindar bir Bakire'nin, Bakire Meryem'e dua ederek nasıl korunduğunu ve *Cyprian*'ın küllerinin nasıl mucizeler yarattığını anlatmıştı.

Başka bir Keşiş olan *Gregory Nyssen*, *Ephraem Syrus*'un hayatında, uzak bir ülkeden dönen kişinin, barbar ordularının saldırganlığı nedeniyle çok büyük bir korku içinde olduğunu, fakat *Ephream*'in adını anıp ondan yardım dileyince tehlikeden kurtulduğunu ve korkuların kendisini terk ettiğini ve salimen evine kavuştuğunu anlatmıştı. *Mersiye*'nin sonunda *Gregory*, *Ephraem*'e şu şekilde yalvarmıştı: *Ey Ephraem, şimdi kutsal mezbahın yanıbaşındasın [desteğindesin] ve Meleklerle birlikte, Hayatın Prensi'ne ve en Kutsal Teslis'e kurbansın. Bizleri hatırla ve günahlarımıza af dile ki, alemler Krallığının ebedi mutluluğunu tadabilelim.* Aynı Gregory, 381 yılında *Şehit Theodorus* için yazdığı *Mersiye*'de bu Şehidin gücünü ve halkın uygulamalarını şöyle anlatmıştı: *Bu Şehit geçen yıl korkunç bir fırtınayı dindirmiş, zalim ve acımasız İskitlerin savaşını durdurmuştur. Bu Şehit'in yattığı mezarın üstünü kaplayan tozdan birisinin alıp götürmesine izin verilirse, bu toz büyük bir armağan olarak kabul edilir ve çok değerli bir şey gibi korunarak saklanır. Çünkü kutsal emanetlere [cesetten arta kalanlar] dokunabilme şansı eğer bir kişiye nasip olursa bu en samimi dualarla bile elde edilemeyecek kadar büyük bir imtiyazdır ve onlar kimin bu şansı elde ettiğini bilirler. Çünkü yaşayan birisi olarak, onu sarıp sarmalayan ve bağrına basan, ona gözler, ağız, kulaklar ve tüm duyuları koyan ve sonra da o Şehit için tutkulu gözyaşları dökenlere tüm varlığıyla canlıymış gibi görünür. Onlar ona dualar sunarlar, onları savunması için, Tanrı'nın koruyucu bir Memuruymuş gibi ona yakarırlar. Onu*

ne zaman isterse o zaman armağanlar [Tanrı'nın lütfuna mazhar olabilecek kişi] elde edebilen kişi olarak anarlar...

Gregory, Mersiyesi'ni şu dua ile tamamlar: *Ey Theodorus, senden birçok lütuf diliyoruz, sıradan bir insan olan Kral'ın ve Lord'un huzurunda memleketimin [selameti için] devreye gir ve yardımcı ol. Çünkü vatanı o Şehit'in acı ve ıstırap çektiği yerdir ve onlar da, onu savunan, onu onurlandıran ve ona saygı besleyen hemşehrileri, kardeşleri ve akrabalarıdır. Biz salgın hastalıklardan korkuyoruz ve yaklaşan tehlikeyi seziyoruz. Hilebaz İskitler çok uzağımızda değiller ve her an bize karşı savaş açmaya hazırlar. Bir asker gibi savaş onlarla ve bir Şehit gibi, söz hakkını [ifade etme gücünü] yoldaşın olan biz hizmetkarların için de kullan. Bu cemaat toplantılarının bitmemesi için acımasız ve hilebaz barbarlar mabetlerimize ve sunaklarımıza hiddet duymasınlar diye, kutsallarımızı pisletip ayakları altına almasınlar diye dua et. Bunu senden gelmiş bir lütuf olarak aldığımızı açıklıyoruz ve güvenlikte ve sağlam olduğumuzu, gelecekte tehlikeden uzak kalacağımızı açıkca söyleriz. Daha büyük bir kesişmeye ve aşağılamaya ihtiyaç duyulursa bütün Şehit kardeşler topluluğunu yardımına çağır ve hep birlikte bizim saflarımızda olun. Hak yolunda olanların duaları halkların ve cemaatlerin günahlarını temizlesin; Peter'i uğruna zincirlendikleri, öldükleri Kiliseler için teselli olsunlar. Sahte ilahlara tapanların başları önümüze dikilmesinler, bağlarda yetişen ayrık otları gibi çoğalmasınlar. Sapkınlıklar, tarım zararlıları buğdayımızı boğmasın, çiğ damlası emmemiş hiçbir kaya bize karşı olmasın, kökü kurumamış bereketli kelamın gücünü bize çevir. Ey imrenilen ve Şehitler arasında yetkin olan sen; tüm Hıristiyanlar bir mısır tarlası gibi hep bir arada olabilsinler diye, senin ve yoldaşlarının dualarını üzerimizden eksik etme.*

Aynı *Gregory Nyssen, Antioch* Piskoposu *Meletius*'un 381 yılında ölümü üzerine, *Constantinople*'de aynı ikinci Doğu Konsilinde tüm Piskoposların huzurunda *Meletius*'u şu sözlerle anmıştı: *Damat, bizden [koparılıp] alınmamıştır. O bizim aramızda duruyor, ama biz onu göremiyoruz. O, mana aleminde bizim ve halkların günahları için Tanrıyla yüzyüze aracılık eden bir Rahiptir.* Bu sözler, dua maksatlı değildir. Daha önce *Ephraem* ve *Theodorus* için söylediklerini de dikkate alırsak (Ad. An. 381. Sect. 41) bunların *Gregory Nyssen*'in samimi inancı olduğunu anlarız. *Gregory*'nin

bu konuşmayı *Constantinople*'daki Konsil'de yaptığı düşünülürse diyor *Baronius*, o bölgelerdeki tüm Kiliselerin ve Konsilin aynı kanaatı paylaştıkları, yani öbür aleme göçmüş olan Azizlerin, Tanrı'nın huzurunda bizler için dua ettiklerine inanmakta olduklarını anlayabiliriz.

Basil'le aynı yıl ölmüş saygın bir keşiş olan çağdaşı *Ephraem Syrus, Basil*'in ölümü üzerine yazdığı *Encomiun* veya Mersiye'de ona şöyle dua etmiştir: *Ben zavallı bir adamım; bana destek ol; Ey Peter, dualarında beni unutma! Sen çok güçlüsün, bense çok zayıfım, benim için dua et. Sen çok gayretlisin, bense ihmalkarım; sen bütün erdemlerin hazinesine sahipsin, bana rehber ol. Ben ki iyi şeyler yapmayan fuzuli biriyim.* Aynı yıl Kırk Şehitler için yazdığı Enconium'da da onlara şöyle seslenmişti: *Ey Azizler, desteklerimizle bana yardımcı olunuz. Ey siz sevilenler! Kutsal dualarınızla Mesih'in benim dilimi yönlendirmesini sağlayın.* Bu sözleri Kırk Şehitler'den birinin annesini anarak *Mersiyesini* şu dua ile tanımlamıştı: *Ey Kutsal, sadık ve mübarek kadın, seni çağırıyorum! Azizler'e dua et ve de ki: Ey Mesih'in indinde yücelmiş olanlar! Küçük ve zavallı Ephream'in kurtuluşu ve merhameti bulabilmesi için ona yardımcı olun. Mesih*'in Şehitleri için yaptığı ikinci Vaaz'da ya da *Mersiye*'de şöyle hitap etmişti: *Sizleri geri çağırıyoruz ey Kutsal Şehitler! Biz zavallı günahkarlar için Mesih'ten şefaat dileyin. Pislik ve kötülük dolu bağrımız onun ilahi merhametiyle arınabilsin.* Aynı vaazın sonlarına doğru şunları söylemişti: *Ey Tanrı'nın en kutsal ve şanlı Şehitleri! Şimdi dualarımızla bu zavallıya yardım edin ki, kalblerdeki en gizli sırların açığa çıktığı bu en muhataralı vakitlerde merhamete nail olabileyim. Mesih'in kutsal Şehitleri, işe yaramaz ve beceriksiz bir kap-taşıyıcısı* [Cup-Bearer=Törende yardımcı kişi] *olarak bugün sizlerin huzuruna geldim. İnancınızın ve kardeşlerine sizin zaferinizin türlü hoş nevaleler ile donatılmış görkemli sofrasında, savaşınızın lezzetli şarabını bu Kap'tan sundum. Bu masayı her gün sıkca ziyaret eden babalarınızı, kardeşlerinizi ve akrabalarınızı aklımın verdiği tüm tutku ve arzuyla yeniden canlandırmak için çabaladım. Çünkü onlar, sizin yozlaştırılamayacak en kutsal başlarınızı, erdemlerinizi taçlandırmış olan Tanrı'yı çoşkuyla ve heyecanla kutsayan şarkılar söylüyorlar, çoşkuyla şehadetimizin bıraktığı kutsal emanetler önünde duruyorlar ve şefaat diliyorlar. Hakim olan Tanrı ve Kurtarıcı'nın itaatkar ve iyi öğrencileri için hepsine şefaat verin. Benim gibi zavallı ve aciz kulunuza da verin!*

Fazilet ve desteğinizden güç alıyorum, aklımın tüm mecburiyeti ile sizlerin kutsal emanetiniz önünde onları övüyorum ve kutsuyorum. Bu nedenle o ilahi tahtın önünde zavallı günahkar Ephraem için, yardımda bulunmaya çağırıyorum sizi. Böylece sizlerin duaları aracılığıyla kurtuluşa erebileyim. Efendimiz ve Kurtarıcımız İsa Mesih'in ebedi şefaatini ve merhametinin yüceliğinin mutluluğunu yaşayabileyim ki, Baba Kutsal Ruh'un övgü, saygı ve zaferi ebediyen üzerlerinde olsun. Amin.

Basil'den, iki *Gregory*'den ve *Ephraem*'den aktardığımız bu anlatımlara bakarak şunu söyleyebiliriz ki, Azizlere-Tapınıcılık, *Basil*'in ve *Ephream*'in öldükleri yıl olan 378'den önce *Mısır*, *Finike, Suriye* ve *Kapadokya*'da yaşayan Keşişlerin ve takipçilerinin arasında iyice yerleşmiştir. *Chrysostom* daha geç bir dönemde değildir, *Büyük Theodorus*'un döneminde *Antioch*'da verdiği vaazlarda bu batıl inançla ilgili törenlerde benzer sözleri vardır.

Bu ifadeleri *St. Julia, St. Pelegia, Şehit İgratius, Mısırlı Şehitler, Aziz Berenice ve Aziz Prusdoce, Juventius ve Maximus ve Coemetery* adına yazdığı *Mersiye*'de görülebilir. Şöyle ki *Berenice* ve *Prosduce* ile ilgili vaazında şöyle demişti: *Belki de bu Şehitler uğruna hiç de küçük olmayan bir ateşte yanıp tutuşmuşsundur; öyleyse bu tutkuyla kutsal emanetlerinin huzurunda diz çökelim ve kefenlerine sarılalım. Çünkü Şehitlerin kefenleri büyük erdemlerle doludur, tıpkı kemiklerinin büyük güçleri olduğu gibi. Sadece bayram günlerinde değil, diğer günler de onları analım ve onların bizim koruyucumuz ve sahiplerimiz olduklarını tekrarlıyalım. Çünkü sular büyük güce ve etkiye sahiptirler, yaşarken değil öldükten sonra da, hatta öldükten sonra daha da fazla. Çünkü artık onlar Mesih'in izlerini ve tarzını taşımaktadırlar; bu izleri gösterdiklerinde, Kral'ın sahip olduğu her şeye sahip olabilirler. Bu denli etkili olduklarını ve dost olduklarını görünce, biz de onları sıkça ziyaret ederek ve onlarla dostluk kurarak kendimizi günahlardan arındırabilir ve yardımlarıyla Tanrı'nın inayetine mazhar olabiliriz.*

Constantinople, *Gregory Nazinzen*'in 379 yılındaki gelişine kadar bu batıl inançlardan uzak kalmıştı. Ama birkaç yıl içinde orası da bu batıl inançlara teslim oldu. Ruffinius'un anlattığına göre, İmparator *Theodusius*, zalim Eusenius'a karşı savaş açmaya karar verince, 394 yılında, rahipler ve halkın eşliğinde dua edilen ziyaretgahları dolaşmış ve Şehitler'in ve Havariler'in mezarlarına saçtan dokunmuş örtüler sunmuş ve Azizler'in

yardımcı olmaları için dualar etmişti (Hist. Eccl. 1. 2. C. 23). *Sozomen*'in yazdığına göre İmparator, *Constantinople*'un yedi mil kadar uzağına gittiğinde Vaftizci Yahya adına yaptırdığı bir Kilise'ye girmiş ve Yahya'nın yardımını sağlamak için dua etmişti (L. 4. C. 24). *Chrystostom*'un dediğine göre de: o mor giysili kişi bu sandukaları kucaklamak için yaklaştı, asalet gururundan sıyrılıp Tanrı'yla arasında aracı olmaları için Azizler'in huzurunda eğildi. (Hom. 66. ad. Populum, circa sinem et Hom. 8, 27 in Matth. Hom 42. 43. in çem. Hom. I. In. I Thess). Hükümdar, kendisinin koruyucuları olan çadır-ustasına [St. Paul] ve balıkçıya [St. Peter] dualar sundu. Başka bir yerde de şöyle yazmıştı: *Şehirler hep birlikte Şehitler'in sandukalarına koşuyorlar ve insanlar onların aşkıyla yanıp tutuşuyorlar.*

Şehitlerin cenazelerinden arta kalan kutsal emanetlerin yollanması, insanların Azizlerin kemiklerine tapınmaları ve din adına onların ruhlarına yakarmaları *Büyük Theodius* döneminin ortalarına kadar sürdü. *Theodius* aşağıdaki fermanla bu kemik tapınıcılığını yasakladı:

> *Bir ceset bir kez gömüldü mü, onu bir daha başka bir yere nakletmeyin. Hiç kimsenin onu satmasına ve ticari bir meta olarak kullanmasına izin vermeyin. Eğer bir yerde bir Şehit gömülmüşse, iznimiz olsun ki, oraya onu onurlandıracak bir bina inşa edilsin ve adı da Şehit'in Ziyaretgâhı konsun.*

Bundan sonra Keşişler rüyalarında görmüş veya vahiy gelmiş gibi yaparak tarlaları ve yolkenarlarını Şehitler adına yaptırdıkları sunaklarla doldurdular. Bu girişim *Kartaca 5*. Konsilinin *14. Canon*'u yazmasına sebep oldu:

> *Şu da açıklanmıştır: Eğer bir tarlada veya yolda içinde gerçekte hiçbir ceset veya [onun] bir uzvu bulunmaksızın bir anıt dikilmişse, bu yıkılsın ve mümkünse bu yıkımı da o Bölge'nin Piskoposu bizzat yapsın. Fakat bu yıkım halkın arasında isyana davetiye çıkartıyorsa, o zaman halk bu tür [batıl] yerleri ziyaret etmemek konusunda uyarılsın ve iyi niyetli insanların batıl inançlara kapılmaları önlensin. Orada yaşamış veya orada acı çekmiş veya orada mülk edinmiş bir Şehit bulunduğuna veya ona ait bir kalıntının bulunduğuna dair çok kuvvetli ve güvenilir bir gelenek yoksa, böyle bir anıta itibar edilmemesi sağlansın. Çünkü bilinsin ki, her tarafta yükselen bu tür mezbahlar gerçekte hayali vahiylerin ve yararsız düşlerin mahsulleri oldukları için tamamen inkar edilmelidirler.*

Bu sunaklar, sanki altlarında Şehitler yatıyormuş gibi dua edilmek için dikilmişti. İlkin tüm Kiliseleri Şehitlerin kemikleriyle veya sahte kemiklerle

doldurmuşlardı. Sonra da tarlaları ve yol kenarlarını bunlarla doldurmuşlardı. Bu yeni din *Grek* İmparatorluğu'nda kanımca İmparator *Theodisius*'un *Eugenius*'a savaş açtığı ve yukarda zikrettiğim 386 yılında yazılmış olan *Ferman*'dan önce Keşişler tarafından kurgulanmıştı

Aynı Din, yani *Mahuzzim* Tapınıcılığı, Batı İmparatorluğu'nda da hızla yayılmıştı: *Daniel,* bu *Kehanet*'te *onun* üçüncü Canavarı'nın bünyesinde yer alan uluslarda yaşanan belli başlı olayları tasvir etmiştir.

İkinci Kısım

AZİZ JOHN'UN MAHŞER'İ ÜZERİNE

Birinci Bölüm

GİRİŞ: MAHŞER'İN YAZILIŞ TARİHİ'NE DAİR

Ireneaus Mahşer'in, [İmparator] *Domitian* döneminde yazıldığı hususunda bir fikir ileri sürmüştür; fakat daha sonra bunu [tarihlemeyi] diğer bazı kutsal kitapların yazılışından sonrasına ertelemiştir. Muhtemelen hocası *Polycarp*'dan bu kitabı *Domitian* öldüğü sıralar *John*'dan aldığını duymuştur. Belki de gerçekten *John* kitabının yeni bir nüshasını yazmıştır, *Ireneaus* da bunun o tarihlerde yazılmış yeni bir kitap olduğunu sanmıştır. *Eusebius, Chronicle ve Kilise'nin Tarihi* adlı kitabında *Ireneaus*'u izlemiştir. Fakat daha sonra yazdığı *Evangelical Demonstrations (Dem. Evang. 1. 3)* adlı kitabında *John*'un *Patmos*'a sürgün edilişini, *Peter* ve *Paul*'un ölümleriyle aynı tarihte birleştirmiştir.

Benzer şekilde *Tertullian* ve *Sahte-Prochorus* da böyle yapmışlardır (Vid. Pameltum in notis ad Tertull. de Praescriptionibus, n. 215. Hieron. 1. 1contra Jovinianum, Edit, Erasmi.). *John*'un, *Neron* tarafından kızgın yağ dolu fıçıdan sapa sağlam çıktığı şeklindeki eski hikâyeyi ilk yazmış olan kişi her kimse, o da aynısını yapmıştır. Bu hikâye tabii ki uydurmadır, ama yine de *John*'un *Neron*'un döneminde *Patmos*'a [Aynaros] sürgün edildiği söylentileri ilk kiliselerin kuruluş aşamasında geleneğin içinde yer almıştır.

Epiphanius, John'un İncili'nin *Domitian* döneminde yazıldığını göstererek (Areth. c. 18, 19) ve Mahşer'i *Neron*'dan öncesine tarihlendirir. *Arethas*, yorumunun başlangıcında, *Eusebius*'dan aktardığı *İrenaeus*'un fikrini zikreder fakat onu izlemez, çünkü daha sonra Mahşer'in Kudüs yıkılmadan önce [İS. 70 civarı] yazılmış olduğunu onaylayarak önceki yorumcuların bu yıkımın altıncısını kastettiklerini belirtir.

Suriye Kiliseleri bu ilk yorumcuların görüşlerini kabul etmektedir.[1] Mahşer'in Suriye versiyonu olan yorumun başlığı da şöyledir: *Kayzer Neron*[2] *Tarafından Aynaros Adası'na Sürgün Edilen Evangelist John'a Tanrı Tarafından Gönderilmiş Olan Vahiy.* Aynısı *Eusebius*'un *Clemens Alexandrinus*'a (Hist. Eccl. 1. 3. c. 23) ve diğer eski müelliflere dayandırarak aktardığı, *John*'un *Patmos*'dan döndükten bir süre sonra belirli bir kentin Piskoposu'nun himayesine verdiği genç bir adamın öyküsüyle de onaylanmıştır. Bu piskopos genç adamı eğitmiş, yönlendirmiş ve nihayet vaftiz etmiştir; fakat daha sonra onunla ilgilenmemiş ve genç adam da uygunsuz ilişkilere sapmış ve yavaş yavaş kötü alışkanlıklar edinmiş, sonra geceleri yolda rastladığı kişileri istismar ederek soymuş ve sonunda da o denli umutsuz bir duruma düşmüştür ki, arkadaşları bir soygun şebekesi kurarak onu kendilerine Reis seçmişlerdi. *Chrysostom*'un anlattığına göre (Chrysost. ad Theodorum lapsum.) çok uzun bir süre bu çeteye Reislik yapmıştır. Sonunda *John* bu kente geri döndüğünde olup bitenleri duyunca bu hırsızlar Reisi'ne gitmiş, fakat eski ustasına duyduğu

1 *Syriac*: Birinci yüzyılda Orta-Doğu'da konuşulan başat dil. Semitik bir dil olan Syriac, Farsca ve Arapça'ya yakın, İbranice'ye uzaktır. Yahudi kavimlerinden bazılarında Aramice'nin bir kolu olan Syriac dialekti konuşuluyordu.

2 *Caesar*: Sezar, Kayzer. Roma İmparatorluğu'nda Kral olmak en alt düzeyde bir otoriteyi temsil ediyordu. Aslolan önce Sezar, sonra Augustus olmaktı ve İmparator olmak bile bunların yetki ve güçleri karşısında yeterli sayılmazdı.

saygıdan ötürü Reis kaçmış, *John* da ardından koşarak ona ulaşmış ve onu yeniden doğru yola sokarak Kilise'ye geri getirmiştir. Bu hikâye birçok yılı kapsamaktadır ve *John*'un *Patmos*'dan dönüşünün *Domitian*'ın değil, *Neron*'un ölümünden sonraya denk gelmesini gerektirir; çünkü *Domitian* ile *John*'un ölümleri arasında sadece iki buçuk yıl vardır. *John* öldüğünde 90 yaşındaydı ve Kilise'ye ancak başkaları tarafından taşınarak götürülebiliyordu. Bu nedenle hırsızın peşinden koşturmuş olamaz (Hieron. in Epist. ad Ga l. 1. 3. c. 6). Bu fikir Mahşer'de, Tapınak'a, Minber'e, Kutsal-Kent'e ve Gentile'ye yapılmış olan atıflarla da desteklenmektedir. Atfedilen bu yerler ve isimler o dönemde sapasağlam ayakta duruyorlardı ve o sıralarda Kutsal-Kent'i Ön-Avlusu ile ayaklar altına almakla tehdit etmiş olan Gentile'ye de atıf yapılmıştı.

Bu fikir Mahşer'deki anlatım ve üslub ile de doğrulanmaktadır çünkü Mahşer, *John*'un İncil'inden daha yoğun bir İbranice ile yazılmıştır. Buradan şu sonuç çıkartılabilir ki, bu kitap *John*'un, *Judea*'dan uzaklaştırılmasından çok kısa bir süre sonra yazılmıştır. *John*, *Süryancayı* kullanmaya alışkındı. Kendi İncili'ni yazarken *Asyalı* [Anadolulu] *Grekler* ile uzun sohbetler yapmış ve İbranice'sini büyük ölçüde terk etmişti. Bu durum, *Peter, Paul, Thomas, Stephen, Elias* ve *Cerinthus* tarafından gerçeği taklit edilerek yazılmış olan birçok sahte Mahşer kitabıyla da teyid edilmektedir. Eğer birçok sahte İncil *Acts* [Havariler'in İşleri] ve *Epistle* [kitapları] gerçek olanları fırsat bilip yazılmışlarsa ve birçok sahte Mahşer kitabı yazılarak bunların Havariler ve Peygamberler tarafından yazıldıkları öne sürülmüşse, ilk Hıristiyanlar'ın arasında gerçek Havariler'in yazdıklarına büyük bir talep olduğu söylenebilir. Bu durumda da gerçek olan [Mahşer Kitabı]nın bunlardan daha önce yazılmış olduğu rahatlıkla söylenebilir. Havariler'in döneminde asıl Mahşer'den sonra birçok sahtesi ortaya çıkmış ve bunlar *John*'dan önce ölmüş olan *Peter*'e, *Paul*'a, *Thomas*'a ve diğerlerine aitmış gibi gösterilmiştir. *Tertullia*'ın çağdaşı olan *Caius*'un[3] anlattığına göre, *Cerinthus*[4], kendi Vahiy kitabını büyük

3 Caius: Bu adla bilinen bir kaç kişi ve bir de Papa vardır ama Newton kaynak belirtmeden verdiği için bu kişinin kuvvetle muhtemelen İS. 171'de İskenderiye'de öldürülen Aziz Caius olduğu söylenebilir.

4 Cerinthus: İS. 100 yılında olduğu varsayılan ilk Hıristiyanlar'dan ve Gnostik Hıristiyanlık'ın kurucularından sayılan kişi. İsa'nın İlahi bir kişi, Tanrı veya O'nun oğlu olduğu şeklindeki Kilise dogmasını red eden ve Yahudi Gelenek'ini savunan Ekolün Kurucusu.

bir Havari olarak yazmıştır ve bu kitapta yer alan visionların kendisine Melekler tarafından gösterildiklerini [bu nedenle de] Hz. İsa'nın yeniden dirilişinden sonra *Kudüs*'te bin yıl sürecek bir bedensel zevkler çağının yaşanacağını iddia etmişti (Apud Euseb. Ecel. Hist. 1. 3. c. 28. Edit. Valesii). Açıkca bellidir ki *Caius* Mahşer kitabını, *John*'un Mahşer kitabının tam bir taklidi gibi yazmıştır (Epiphan. Haeres. 28). Oysa *Caius* önce yaşamıştı ve *Kudüs*'deki Havarilere karşı çıkmıştı. *Claudius*'un [İmparator] tahta çıkışının daha birinci yılı veya biraz öncesinde, yani *Neron*'un ölümünden 26 yıl, *John*'un ölümünden önce olmuştu (Hieron. adv. Lucif).

Bu gerekçeler kitabın yazılış tarihinin belirlenmesi için yeterlidir, ama bir husus daha vardır ki, insanları dikkate alınca bu, bazıları için iyi diğerleri için de iyi olmayan bir gerekçedir. Kararı insanların yargısına bırakarak bu meseleyi derinlemesine yazacağım. *Peter*'in Mektuplar'ında ve *İbraniler*[5] [kitabında] Mahşer'e atıflar yapılmış gibi görünmektedir. *İbraniler*'e yazılmış olan Mektup'daki şu göndermeleri tıpkı *Melchisedec*[6] gibi Rahip-Kral olan Kutsal *Tabernacle*'daki Başrahip'le ilgili söylemler olarak alıyorum. İki yüzü keskin kılıcı, bin yıllık huzuru [Grekçe: bin yıllık durağanlık, sükunet veya huzur ortamı]; karşıtlarını yutup yok edecek olan [nihai] yargılama ve öfkeli bir ateş gölüyle sonu yakılmak olan yeryüzünü, Tanrı'nın inşa ettiği temelleri ayakta duran, tanıkları taşıyan bulutu, *Sion* Dağı'nı, Kutsal *Kudüs*'ü, genel meclisi, yani yeniden-canlanışta [kıyam] Adil olanların kâmil ruhlarının birliğini, gök ile yerin sarsılışı ve onların atılarak artık yıkılmayacak olan yeni Krallığın, yeni yeryüzünün ve yeni alemlerin kalışını da Tanrı'nın Kelamı'na dair kabul ediyorum. (Peter. 1. 7, 13. iv. 13, v. 1.; Apoc. XIII. 8.; Apoc. XXI). *Peter*'in Birincisi'nde [Epistle=Mektup] şunlar olmaktadır: *İsa Mesih*'in Vahiyi iki veya üç kez tekrarlanıyor; Kuzu olarak [anılan] *Mesih*'in [akacak] kanı dünyanın kuruluşundan önce belirleniyor

5 Hebrews: Abraham'ın soyundan gelenler. Aynı zamanda Yeni Ahit'te yeralan fakat gerçek yazarı belli olmayan bir kitap. İS. 63–65 arasında Aziz Paul'un döneminde ve İsa'nın ölümünden yaklaşık 30–32 yıl sonra yazıldığı da öne sürülmüştür.

6 Melchizedec: Gerçek yazılışı Melki Tsedeq şeklindedir. Adil Kral anlamında kullanılan bir sıfat tamlamasıdır. Eski Ahit'te cok enigmatik bir kişilik olarak yeralır. Mutlak hakimiyeti olan bir kişiliği simgeler ve Tek-Tanrıcıdır. Gelmiş geçmiş en güçlü Majisyenler'den biri olduğu da öne sürülmüştür. Günümüzde onun adına kurulmuş bazı Occult örgütleri bulunmaktadır. Masonlar için de çok önem verilen bir sembol-kişiliktir.

(Apoc. i. 6. v. 10). Gökyüzünde ruhani mekan inşa ediliyor (I Peter II. 5). Bizim için göklerde saklanmış çürümeyen, lekesiz, solmayan ve varolan bir miras açıklanıyor (I Peter I. 4, 5). Son geldiği vakit keşfedilmeye hazır bir Selamet, imanla muhafaza ediliyor. Asil Ruhbanlık Kraliyeti, Kutsal Rahiplik, Tanrı'nın huzurunda yargılanış başlıyor ve *Babil*'deki Kilise anlatılıyor (Apoc. XX. 6.; Apoc. XX. 4. 12.; Apoc. XVII). Bunlar gerçekten de çok muğlak ve belirsiz atıflardır, fakat ikinci Mektup'un birinci bölümünün 19. ayetinden sonuna kadar olan bölüm Mahşer'e devam mahiyetinde yapılmış bir yoruma benzemektedir. Orada *John*'un bu Kehaneti gönderme emrini aldığı *Asya*'daki Kiliselere [Anadolu'daki Yedi Kilise] hitaben yazdığı sözlerde diyor ki: *Onlarda Kehanet'ten [Peygamber Sözleri] kesin vaadi, gün ağarıp sabah yıldızı yüreklerinizde doğuncaya kadar, karanlık bir mekânda ışığın [Nur'un] saçılması,* yani anlayış sahibi olacakları vakte kadar diyor; *çünkü hiçbir Kehanet, özel [beşeri] yoruma tabi değildir. Kehanet, eski devirlerde insanın isteğiyle gelmiş değildir, ama Tanrı'nın kutsadığı kişiler, Kutsal Ruh tarafından harekete geçirildikleri için söylenmişlerdir. Daniel* (Dan. VIII. 15, 16, 27; XII. 8. 9), Kehanetleri kendisinin bile anlayamadığını itiraf ediyor (Dan. VIII. 15, 16, 27; XII. 8, 9); dolayısıyla Kiliseler Peygamberleri *John*'dan bunları yorumlamasını bekleyip kendileri bunları anlamaya çalışmamalıdırlar. *Peter*'in birinci bölümde söylediklerinin özü budur. İkinci bölümde Kehanet'in kesin vaadinin, sahte peygamberler ve sahte öğretmenler tarafından Kilise'de nasıl ortaya çıkacağını, bunların lanetlenesi sapkınlıklar getireceklerini, hatta onlara sahip çıkmış Efendimizi [İsa Mesih] bile inkar edeceklerini ve bütün bu özelliklerin de *Deccal*'a ait olduklarını tasvir etmeye girişiyor. Birçok insan bu fesatçıların gösterdiği kötü yollara sapacak ve yeryüzünde konaklayanlar sahte Peygamber tarafından aldatılacaklardır (in many MSS=Scriptures/dini metinler). *Fahişe*'nin baştan çıkaran şarabından içerek sarhoş olacaklar (Apoc. XIII. 7, 12), bundan dolayı da hakikat mekruh olacak; çünkü Canavar boğazına kadar küfre batmıştır. Cinsellik vaadiyle düzenlenmiş sözlerle sizlerin ticaretini yaparlar (Apoc. XIII. 1, 5, 6), çünkü bunlar yeryüzü Bezirganlarıdırlar ve büyük *Fahişe* ile birlikte iş yaparlar ve emtiaları da, değeri olan her şeydir. İnsanların ruhlarını ve bedenlerini de satarlar (Apoc. XVIII. 12, 13).

Fakat onların yargılanışı bekletilmeyecek ve lanetlenmeleri hiç aksatılmayacaktır (Apoc. XIX. 20), tıpkı *Lut*[7] gibi adil olanın kurtarılıp olmayanların ise tıpkı *Sodom* ve *Gomorrah*[8] gibi (Apoc. XXI. 3, 4) ateşler, kayalar, eskizamanların tufanı ile kıyamet günü üzerlerine yağacaktır. Çünkü Tanrı kendisine bağlı olanları şehvetten nasıl koruyacağını, özellikle haramın ve bedensel zevklerin peşinden giderek (Apoc. IX. 21; XVII. 2) *Fahişe*'nin sunduğu şehvet şarabından içip sarhoş olanları ve iman edenlerin birliğini reddedip mucizelere dil uzatanları cezalandırmak için ateş gölünü nasıl hazırlayacağını bilir (Apoc. XIII. 6). Çünkü Canavar Tanrı'ya karşı ağzını açmış ve onun adı ile göklerde mukim olanları kirletmiştir. Bunlar vahşi hayvanlardır, anlamadıkları şeyleri pisleten ve alınıp yok edilmeleri gereken On-Boynuzlu Canavar ile İki-Boynuzlu Canavar, ya da Sahte Peygamberdir, -bunlar güpegündüz isyan etmekten haz alırlar- sizlerle yemek yerken baştançıkarıcı gözleri olanlardır. Kendilerini kendi hileleriyle aldatırlar, çünkü Canavarlar Krallıkları'nda büyük *Fahişe* ile çok şehvetli yaşarlar. Tüm uluslar onun baştançıkarıcı şarabıyla sarhoş edilir (Apoc. XVIII 3, 7, 9). Onlar doğru yoldan sapmışlardır. *Balak*'a, *İsrail*'in çocuklarının önünü tıkamayı öğreten, mekruh ve haram olanı seven *Beor*'un oğlu Sahte Peygamber *Balaam*'ın[9] izinden gidenlerdir (Apoc. II. 14). Bunlar çağlayan berrak sular değil, susuz kuyulardır; üstünde tanık olarak iki Aziz'i taşıyan bulutlar değil, fırtınanın önüne kapılmış bulutlardır vd. Bu mektubun yazarı Mahşer'de sözü edilen Canavar'ın özelliklerini bütün ikinci bölüm boyunca şöyle tasvir etmiştir: ve sonra üçüncü bölümde onların yapacakları yıkımı ve gelecekteki [kurulacak olan] Krallığı açıklamıştır. *Mesih*'in geri dönüşü gecikirse, *geri dönüş vaadi nerede?* diye alaylı konuşmalar yapacaklarını anlatmıştır. Sonra Efendimiz'in Mahşer'de anlatıldığı gibi, bir gece onların üzerlerine hırsız gibi ansızın bastıracağını ve Tanrı'nın indinde bir günden fazla olmayan bin yıl boyunca bir ateş gölünde yanarak göçüp giden eski alemlerin ve yeryüzünün yerine,

7 *Lot*: İslamiyet'te Lut Peygamber. Yahudiler için Peygamber değildir.
8 *Sodom ve Gomorrah*: Tanrı'nın gazabına uğramış kentler. Cinsel sapıklık ve Oğlancılık diye bilinen Sodomy kelimesi buradan gelir.
9 *Balaam*: Mezopotamyalı Peygamber. Eski Ahit'te adı geçen ve Yahudileri kutsayan kişi. Kendisi Yahudi olmadığı için onun tarafından kutsanmış olmak Yahudiler için hakaret kabul edilmiş ve lanetlenmiştir.

içinde hakkaniyetin ve adaletin barınacağı yeni alemlerin ve yeni yeryüzünün beklentisinin oluşacağını anlatıyor.

Bence *Peter* ve *John* sünnetli olanların[10] Havarileriydiler ve *Romalılar*'ın uluslarına savaş açmasına değin, yani *Neron*'un saltanatının onikinci yılına kadar *Judea*'daki Kiliseler'de kalmışlardı. Sonra diğerleri gibi onlar da Kiliseleri'ni *Asya*'ya [Anadolu'ya] taşımışlar ve *Peter* oradan *Corint*'i geçerek *Roma*'ya gitmiş ve *Roma* İmparatoru bu Kiliselere doğuşları itibariyle Yahudi oldukları için düşman gözüyle bakmış ve ayaklanmaları önlemek için liderlerini gözetim altına alarak *John*'un *Patmos*'a gitmesini yasaklamıştır. Bana öyle geliyor ki, Mahşer orada [Patmos] yazılmıştır. Sonra da İbraniler'e yolladığı Mektubu ile *Peter*'in, onların özellikle ilgilendikleri bu Kehanet'e göndermeler yaparak yazdığı Mektupları kaleme almıştır. Çünkü Mektuplardan öyle anlaşılıyor ki, bunlar dinsizlerin genel baskı ve şiddet uyguladıkları bir dönemde, yani İmparatorluğun Yahudiler ile savaştığı sırada yazılmışlardır; çünkü o zamana kadar dinsizler Hıristiyan Yahudiler ve diğerleriyle barış halinde yaşamaktaydılar. İbraniler için kaleme alınmış olan Mektup, *Timothy*'yi Yahudiler ile ilişkilendirdiği için *Asya*'ya kaçıştan sonra yazılmış olmalıdır. Çünkü o dönemde *Timothy* Asya Piskoposu idi. Oysa savaş başladıktan sonra *Judea*'da kalan İbraniler, *Timothy*'yi tanımıyorlardı. *Peter* de *Judea*'ya yapılan savaşı ve tıpkı eski *Babil*'de olduğu gibi yaklaşan esareti, Mahşer'de geçen adıyla *Roma*'yı *Babil* diye anmaktadır. *Pontus*'a, *Galatia*'ya, *Kapadokya*'ya, *Asya*'ya ve *Bitnia*'ya savrulmuş yabancılar hakkında yazarken, bunların *Roma* savaşları nedeniyle dağılan yabancı topluluklar olduklarını, çünkü bu bölgelerde ilgi duyduğu yabancı toplulukların sadece bunlar [Anadolu'ya göçen İbraniler] olduklarını gösterir gibidir.

Olayların bu şekilde anlatılması tarihle doğrulandığı takdirde en sağlıklı bilgiyi verir. *Justin* ve *İrenaeus*'un anlattıklarına göre *Simon Magus*[11]

10 Sünnetliler: Yahudiler'e Hıristiyanlar tarafından verilmiş olan pejoratif lakab. Aziz Peter ve Aziz Paul'un arasında İsa'ya bağlı olabilmek için sünnetli olmak ya da olmamak konusunda kavga çıkmış ve Aziz Paul sünnetsiz olunabileceğini öne sürerek yeni bir gelenek başlatmıştı. Oysa İsa'nın kendisi de tüm Havariler de ve bizzat Aziz Paul da sünnetliydiler.

11 Simon Magus: Yeni Ahit'te büyücü olarak tanıtılan Simon Magus gerçekte çok bilgili ve Gnostikler'in liderlerinden olan bir kişiydi. Önce İsa'nın, onun ölümünden sonra da Aziz Peter'in rakibi olarak tanıtılmıştır. Adı pejoratif olarak rüşvet-vermek ve hileyle gözboyamak anlamında kullanılan Simony kelimesiyle anılır.

İmparator *Claudius* döneminde *Roma*'ya gelmiş ve orada [sihir] gösterilerini sergilemeye başlamıştır (Apol. ad Antonin Pium; Haeres. 1. 1. c. 20. Videetiam Tertullianum; Apol. C. 13. Euseb. Chron.). Sahte-*Clemens*'in eklediğine göre de havada uçma gösterisini yapmış ama *Peter*'in ettiği beddua tuttuğu için düşerek boynunu kırmıştır. Aynı şekilde *Eusebius,* daha doğrusu onun sözcüsü *Jerome*'un belgelediğine göre *Peter, Claudius*'un saltanatının ikinci yılında *Roma*'ya gitmiş, fakat *Kudüs* Piskoposu *Cyril, Philastrius, Sulpitius, Prosper, Maximus Taurinensis* ve *Hegesippus Junior* gibi yazarlar, *Peter*'in *Simon Magus* zaferini *Neron*'un saltanatı dönemine tarihlemektedirler (Cyril. Catech. 6. Philastr. de haeres. Cap. 30. Sulp. Hist. 1. 2. Prosper de promiss. Dimid. temp. cap. 13. Maximus ferm. 5. in Natal. Apost. Hegesip. 1. 2. c. 2. Lactant. De mortib. Perfec. c. 2. Hom. 70. in matt. c. 22). Gerçekte antik geleneğe göre *Lactentius*[12] da görüldüğü üzere, *Peter Roma*'ya bu İmparator döneminde gelmiştir. *Chrysostom*'un anlattığına göre, Havariler uzun süre *Judea*'da kalmışlar, ama Yahudiler tarafından buradan kovulunca *Gentile*'ye gitmişlerdir. *Josephus*[13]'un anlattığına göre, bu kopuş Yahudi savaşlarının başladığı ilk yılda, şiddetin kol gezdiği bir dönemde olmuştur. Ama herkes Havariler'in birçok bölgeye aynı anda dağıldıkları konusunda hemfikirdir. *Origen*[14], bu tarihi tam olarak saptamıştır. Anlattığına göre Efendimiz'in tilmizleri ve Havarileri Yahudi savaşlarının başlamasıyla birlikte çeşitli uluslara dağılmışlardır; *Thomas Parthia*'ya, *Andrew İskitler*'e, *Hohn Asya*'ya ve *Peter* önce *Asya*'ya giderek burada dağılma ile ilgili vaazlar vermiş, sonra da İtalya'nın içlerine gitmiştir (Euseb. Hist. 1. 2. c. 25). *Dionisius Corinthius*'un anlattığına göre *Peter* ve *Paul* burada *Neron* saltanatının sonunda şehit edilmişlerdir. *Mark,*

12 Lucius Firmianus Lactantius: İS. 250–325. Büyük Konstantin'in oğullarını eğitmekle görevlendirilmiş olan Hıristiyan eğitmen. Hıristiyanlar onun aracılığıyla Konstantin'e ulaşmışlardı.

13 Josephus: İS. 37-100. En ünlü Yahudi savaş stratejisti ve tarihçisi. Roma Devleti'nin resmi tarihçisi olarak çok uzun yıllar görev yapmış ve başta toplumsal olaylar olmak üzere Yahudiler arasında yaşanan her gelişmeyi en küçük ayrıntısına kadar yazmış olmasına rağmen nedense İsa ve onun Vaazları ve Çarmık'a gerilerek öldürülmesiyle ve bunun sebep ve sonuçlarıyla ilgili hiç bir açıklamada bulunmamıştır.

14 Adamantius Origen: İS. 184–253. İskenderiyeli Hıristiyan ilahiyatcı. Yaşadığı dönemde Hıristiyanlığı en güçlü şekilde savunmuş bir dinadamı olmasına rağmen İS. 325'de toplanan İznik Konsili'nin kararlarıyla uyuşmayan kitapları olduğu gerekçesiyle lanetlenmiştir. 20. yüzyılda ise İlahiyatçılar ona yapılan bu haksızlığa itiraz etmişler ve itibarı iade edilmiştir. Origen, Irenius ve Polycarp ile birlikte kendi dönemlerinde Tek-Tanrıcılık akımını en yeterli şekilde temsil edenlerdendir.

Timothy ile birlikte, *Roma*'ya gitmiş (2 Tim. IV. 11. Colos. IV. 10). Paul'un yardımcısı Sylvanus, *Peter*'e eşlik edenler ise birinci Risalesi'nde anlatılmaktadır. *Peter*'in bu Risale'yi *Roma*'dan yazdığını ve *Roma*'yı *Babil* olarak andığını bunlara bakarak anlayabiliriz. İkinci Risalesi de dağılmış kavimlere atfen yazılan birincisi ile birlikte yazılmıştır (2 Peter III. 1). Bu ve diğer Risalelerinde anlattığına göre *Paul* da aynı şeyleri söylemiştir (15. ve 16). (Apud Euseb. Eccl. Hist. 1. 2. c. 25). Şimdi *Paul*'un İbraniler'e yazdıklarının dışında bu dağılmış topluluklar için yazdığı hiçbir Risalesi olmadığına göre, bu Risale'de (Chap. X. 11, 12) *Peter*'in söylemekte olduğu şeyleri enine boyuna bulabiliriz. Özellikle eski alemlerin ve yeryüzünün, göçüp gideceklerini ve sarsılmaz bir mirasın yerleştirileceğini, Tanrı'nın hilebazlara yakıp yok edecek bir ateş olduğu (Heb. XII. 25, 26, 28, 29) gibi atıflar görüyoruz.

Mahşer'in yazılış tarihini böylece belirledikten sonra bunun gerçekliği hususunda bir şey söylemem gerekmiyor. İlk dönemde Mahşer'e o kadar büyük bir talep vardı ki, birçok kişi taklidini yazdı ve onlara Havariler'in adlarını verdiler. Havariler'in kendileri bile tıpkı gösterdiğim gibi, bunları incelediler ve bunlardan alıntılar yaptılar, öyle ki, İbraniler'de [Risale] kullanılan üslub *Paul*'un diğer Risaleleri'nde kullanılan üslubdan daha mistik hale geldi. *John*'un yazdığı İncil de diğerlerinden daha figüratif ve görkemli bir eser oldu. Mahşer Kitabı'ndan önce *Mesih*'in Tanrı'nın Kelamı olarak adlandırıldığına Yeni Ahit'in diğer hiçbir kitabında rastlamadım. Bu nedenle de Mahşer'de kullanılan dilin Kehanet'ten alındığı kanaatindeyim, tıpkı İncil'den alınmış olan şu cümleler gibi: *Mesih*'in yeryüzünü aydınlatan ışık [Nur] olması, yeryüzünü günahlardan arındıran Tanrı'nın Kuzu'su olarak kabul edilmesi, gökyüzünden yeryüzüne inmiş olan Tanrı'nın Oğlu sayılması vd. *John*'un ölümünden otuz yıl sonra Hıristiyanlığa geçen şehit *Justin,* Hıristiyanların arasında adı *John* olan ve *Mesih*'in oniki Havarisi'nden biri kabul edilen bir kişiye gösterilen Vahiy [Revelations] adlı kitabında, *Mesih*'e inananların *Kudüs*'de bin yıl yaşayacakları Kehaneti'nde bulunduğunu yazmıştı. Birkaç satır önce: Fakat ben ve her şeyi doğru anlamış olan birçok hıristiyan *şunu* anlıyoruz ki, hem bedensel bir diriliş olacak hem de inşa edilen, genişletilen ve hayranlık duyulan *Kudüs*'de bin yıl yaşanacaktır. Doğru bir deyişle, ilk dönemin tüm hıristiyanları bu Kehanet'i

görmüşlerdi, çağlar boyunca Mahşer'den edindikleri bu fikri temel alan birçok insan da buna inanmıştı. Bu Kehanet'in tersinin iddia edildiğine hiçbir yerde rastlamadım. Havariler döneminde *John*'un tilmizlerinden biri olan *Hierapolis Piskoposu Papias*, sadece bin yıl doktrinini vaz etmekle kalmamış, aynı zamanda bu Mahşer Kitabı'nın ilahi bir güç tarafından yazdırıldığını da öne sürmüştü. *Justin*'den sonra ünlenen *Melito*, bu Kehanet üzerine bir tefsir yazmıştı: *Melito*, yedi kiliseden biri olan *Sardis*'in Piskoposu olduğuna göre, bu konuda ne bilgisiz sayılabilir, ne de kendisi bu Kehaneti [uydurup] zorla kabul ettirmek istemiştir. *Melito*'nun çağdaşı *İreneaus*, 666 sayısının bütün eski ve kabul edilmiş metinlerde bulunduğunu ve bunun kendisine *John* ile yüzyüze konuşmuş kişiler tarafından ifade edildiğini yazmıştı. *İreneaus*'un kast ettiği kişilerden biri hiç kuşkusuz hocası *Polycorp* idi. Aynı zamanda Şam Kilisesi'nin Piskoposu *Theophilus*, bu kehaneti öne sürmüş, onun gibi *Tertullian* da söylemiştir. Bu isimleri *Clemens Alexandrnius* ve *Origen* izlemiş ve onların çağdaşı, Araplar'ın Metropoliti, Şehit *Hippolytus* da bu Kehanet'in üzerine bir tefsir yazmıştır. Bunların tümü eski adamlardır ve *John*'un ölümünden sonraki yüzyirmi yıl içinde ün kazanarak dönemin kiliselerinde çok önemsenmiş kişilerdir. Hemen ardından, *Diocletian*'in döneminde yaşayan *Victorinus Picteviensis*, Kehanet'le ilgili yeni bir tefsir yazmıştı. Sanıyorum, Mahşer'in ilk dönem Hıristiyanları arasında nasıl incelendiğini ve benimsendiğini göstermeye bu kadarı yeter. Şunu da belirteyim ki, Yeni Ahit'te yer alan başka bir kitabın bunun kadar etkili olduğuna ve bunca yorumunun yapıldığına hiçbir yerde rastlamadım. Bu Kehanet diyordu ki: Bu Kehaneti okuyanlara ve yazılanlara sadık kalanlara veya dinleyenlere muştular olsun. Bu sözler ilk Hıristiyanları öylesine şevke getirmişti ki, kitabı defalarca yorumlamışlar ve başa çıkamayacakları güçlüklerle karşılaşınca Yeni Ahit'in öbür kitapları hakkında yorumlar yapmaya koyulmuşlardı. Bu bin yıl meselesi yanlış anlaşılıncaya kadarki dönemde Mahşer Kitabı'nın durumundan dolayı bu yanlış anlama da kitaba karşı bir önyargının oluşmasına neden olmuştu. Öyle ki, *Alexandria*'lı *Dionysius*'un bu kitabın Yahudi barbarlığı ile dolu olduğunu öne sürmesi, bu önyargıları daha da güçlendirerek dördüncü yüzyılda birçok *Grek* asıllı kişide bu kitap konusunda kuşkular oluşmasına sebep oldu. Fakat *Latinler*'in ve *Grekler*'in büyük bir kısmının

Mahşer Kitabı'na sahip çıkmaları, diğerlerinin sadece önyargı nedeniyle kuşkulu olmalarını önledi ve kitabın otoritesine zarar vermedi.

Bu Kehanet, Vahiy [Revelation] adıyla bilinir ve *Daniel*'e buyurulduğu üzere zamanın sonuna kadar saklı kalması kaydıyla kapatıp, mühürlediği kutsal gerçeğin metnidir. *Daniel*, bunu zamanın sonuna kadar saklı kalması kaydıyla mühürlemişti ve o zamanı geldiğinde Kuzu mühürleri açacaktı. Pejmurde giysiler içindeki iki Tanık bunu uzun bir süre insanlara anlatacaklar, sonra bir bulutun üstünde gökyüzüne yükseleceklerdi. Bu durumda söylenebilecek şudur ki, *Daniel*'in ve *John*'un Kehanetleri, o zamanın sonu gelmeden kimse tarafından bilinemeyecektir. Buna rağmen birileri karamsarlık dolu yaslı ve gamlı bir tarzda bu Kehanet'ten bazı bölümleri uzun bir süre tekrarlayarak birkaç kişiyi kendilerine bağlayacaklardı. Sonunda Kehanet o kadar çok dile getirilmiş olacaktı ki, birçok insan ikna olacaktı. *Bundan sonra, insanlar ordan oraya koşturacaklar ve bilgi yayıldıkça yayılacak* demişti *Daniel*. Çünkü İncil, dünyanın sonu gelmeden ve büyük kıyamet kopmadan tüm uluslara ulaştırılmalıydı.

Bu büyük kargaşadan çıkıp gelen Palmiye (Dalları) Taşıyan[15] kalabalıklar, sayıca belirsiz olamazdı, meğer ki onlara gelmelerinden önce İncil vaaz edilmiş olsun. Eller kullanılmaksızın yüce bir dağdan bir kayanın kopması ve Suret'in ayakparmaklarının üstüne düşmesi ve böylece büyük bir dağ haline gelerek yeryüzünü doldurması gerekiyordu. Alemlerin orta yerinde bir Melek uçacak ve *Babil* yıkılmadan ve İnsan Oğlu [İsa Mesih] harmanı biçmeden önce tüm uluslara İncil'i vaaz edecekti.

Yeryüzündeki Krallıklar'ın *Mesih*'in Krallıklar haline gelmeden önce iki Peygamber bulutun üstünde gökyüzüne yükselmek zorundadırlar. Buradan anlaşıldığı üzere, yeryüzünün sonunun başlangıcına ulaşılmadan bu Kehanet de çözümlenemeyecektir. Dolayısıyla da Kehanet henüz çözümlenemediği için sürüp gitmektedir. Fakat eğer günümüzdeki birçok Yorumcunun büyük bir başarıyla belirttikleri gibi, sözü edilen çağ yakınsa, bizler de bu Kehanet'te neler olduğunu öğrenebileceğiz demektir. Eğer İncil'in vaaz edileceği dönem yaklaşmakta ise, şu sözler bizlere ve bizden sonra gelecek nesillere ait olacaktır: *Zamanın sonu geldiğinde*

15 Palmbearers: Hıristiyanlar'ın cenazesine katılan ve cenazenin ardında ellerinde palmiye dalıyla yürüyen kişiler. Palmiye dalı sembolik olarak sofu dindarlık anlamına gelir.

feraset sahibi olanlar anlayacaklar, ama kalblerinde riya ve hile olanların hiçbiri anlamayacaktır. Okuyana ve Peygamber sözlerini dinleyenlere ve oradan yazılmış olanlara sadık kalanlara muştular olsun.

Bu Kehanet'e dayandırarak geleceği önceden söyleyen Yorumcular sanki Tanrı onları Peygamber olarak yaratmış gibi, çılgınca sözler etmektedirler. Bu budalalıklarıyla sadece kendilerini ele vermekle kalmıyorlar, Kehanet'e nefret ve düşmanlık duyulmasına da sebebiyet veriyorlar. Oysa Tanrı'nın planı, onlarınkinin aksi yönündedir. Tanrı, eski Ahit'deki bu Kehanetleri, insanlar meraklarını gidersin diye vermemiştir, ama bunlar gerçekleştikten sonra olaylara bakılarak ve Yorumcular'ın değil, Tanrı'nın İnayeti ile tefsir edilebilsinler ve dünyaya duyurabilsinler diye verilmişlerdir. Çünkü yüzyıllar önce tahayyül edilmiş şeyler gerçekleştiği zaman yeryüzünün Tanrı'nın İnayeti ile yönetildiği görüşü ikna edici olur. Çünkü *Mesih*'in ilk gelişi ile ilgili az sayıda muğlak Kehanetler, gerçekte Hıristiyanlık dinini yerleştirebilmek amacıyla var olmasına rağmen o zamandan bu yana da insanlar tarafından yozlaştırılmışlardır. Böylece *Mesih*'in ikinci gelişinde ve yapacaklarıyla ilgili çok ve lekesiz Kehanetler sadece tahayyül edilsinler diye değil, aynı zamanda artık unutulmuş ve kaybolmuş eski Hakikat'in yeniden keşfedilerek hakikate bağlı bir krallığın kurulabilmesi içindir.

Mahşer'in tutarlılığını kanıtlayacak olan olaylardır. Olayların meydana gelmesiyle bu Kehanet de kanıtlanmış ve anlaşılmış olacaktır. Böylece eski Peygamberlerin önü açılarak gerçek dinin anlaşılması sağlanacak ve bu yerleştirilecektir. Eski Peygamberleri anlamak isteyen kişi işe bu noktadan başlamak zorundadır. Ancak bu kehanetlerde sözü edilen esas devrim henüz yaşanmadığı için, Kehaneti tam olarak anlayabilmenin zamanı da henüz gelmemiştir. Yedinci meleğin sesinin duyulduğu günlerde Peygamberin, kullara müjdelediği Tanrı'nın sırrı da tamamlanmış olacaktır. Sonra Yeryüzü Krallıkları Rabbin ve onun *Mesihi*'nin olarak sonsuza kadar saltanat sürecektirler.

Bu Kehanet'te öngörülen birçok olay tamamlanmıştır, öyle ki bunların hepsinin incelenmesi çok büyük zahmeti gerektirir. Tanrı'nın İnayetini anlamak için bu kadarı yeterlidir, ama Peygamberler tarafından çağlar önce öngörülmüş olan devrimler, insanların gözlerini bu öngörülere çevirerek yorumlatmaya başlatmıştır. Bu nedenle tam zamanı

gelinceye kadar bizlere düşen, olmuş olanları yorumlamaya çalışmak ve bununla yetinmektir.

Son dönem Tefsircileri arasında, bilgi değeri yüksek keşifler yapmış olan birkaç kişi çıkmıştır. Buradan anlıyorum ki, Tanrı bu sırları açıklamak üzeredir. Diğerlerinin başarıya ulaşması beni düşündürüyor ama, eğer onlar için de yararlı birşeyler yapabilmek, benim tasavvurumdu zaten.

İkinci Bölüm

JOHN'UN MAHŞER KITABI'NIN MUSA'NIN ŞERİAT KİTABI VE TAPINAK'TA TANRI'YA İBADET İLE BAĞLANTISINA DAİR

John'un Mahşer'i Daniel'in Kehaneti [Kitabı] ile aynı dille yazılmışlardır; birindeki Kehanetler diğerindekilerle aynı şekilde bağlantılıdır. Böylelikle bu Kehanetlerin tümü birlikte bir tam Kehanet ederler ve benzer tarzda biri Sunum diğeri de Yorum olmak üzere iki kısımdan oluşurlar.

Bu Kehanet, Daniel'in mühürlemekle yükümlü kılındığı yedi mühürle açılarak birbirini izleyen yedi kısım halinde kendini ortaya koyar. Bu nedenle Mahşer veya İsa Mesih'in Vahiy'i olarak adlandırılmıştır. Yedinci mühürün zamanı, gökyüzündeki yarım saatlik bir suskunluğun ardından duyulan yedi borazanın sesiyle sekiz alt birime bölünmüştür ve yedinci borazanın sesiyle Yüce Tanrı'nın savaşın büyük gününün gelip çattığını duyurur.

Bu savaşta yeryüzünün Krallıkları artık Rabbin ve onun Mesihi'nin Krallıkları haline gelecekler ve yeryüzünü mahvetmiş olanlar mahvolacaklardır.

Yorum şu sözcüklerle başlamaktadır: Tanrı'nın gökyüzündeki Tapınak'ı açıldı ve görüldü ki içinde Tanrı'nın Ahit[1] Sandığı[2] vardır: Bu da, Kehanet'in sonuna dek sürer. Tapınak, görünümlerin [Visions] sahnesidir ve Tapınaktaki görünümler yedinci aydaki [takvimin ayı] bayram ile bağlantılıdır. Çünkü Yahudiler'in kutlama törenleri [bayramları] olması beklenen şeylerin en tipik olanıdır. *Passover*[3] Bayramı Mesih'in ilk gelişiyle ve yedinci ayda yapılan kutlama törenleri de onun ikinci gelişiyle bağlantılıdır: bu nedenle onun ilk gelişi bu Peygamberliğin verilişinden öncesine denk gelmektedir. Yedinci aydaki kutlama törenleri hakkında ise burada sadece atıf yapılmıştır. Bu ayın birinci gününde sabah vakti Baş-Rahip kandilleri yakardı: Bu Kehanet'de, Baş-Rahibin kutsal giysileri içindeki; İnsan-Oğlu'na [İsa Mesih] benzeyen birisinin sanki sağ elinde yedi yıldızlı bir asa varmış da yedi altın şamdanın tam ortasında, ya da karşısında durarak kandilleri tutuşturuyormuş gibi bir görüntüyle başlar. [Hıristiyanlık] ilk dönemlerinde Tapınak veya *Katolik* Kilisesi, yedi Kandille aydınlatılırdı. Kandil yakma, Meleklere veya *Asya*'daki yedi kilisenin Piskoposlarına, yedi *Epistle*'in yollanışı anlamındadır. Bu *Epistle*'lar, yaklaşmakta olan Münkir/Münafık düzene karşı alınması gereken önlemleri ihtiva ediyorlardı. Dolayısıyla *Epistle*'ların Münafıklık'ı güçlü bir şekilde başlamadan önceki zamanlarda yazıldıkları bellidir. Münafıklık, Havariler döneminde başlamıştır ve günahların arındırıcısının açıklanacağı vakte kadar da sürecektir. Bu Münafıklık, *Kabbalacı* Yahudiler'in ve Gentile'nin metafizik öğretileriyle yoğrulmuş *Simon*'un, *Meanander*'in, *Carpocrates*'in, *Cerinthus*'un ve onlar gibi başkalarının tilmizleri arasında başlamış ve bunlar Gnostikler diye tanınmışlardır. *John*, bunlara *Deccallar* (Anti-christs) diyordu ve kendi döneminde pek çok *Deccal* bulunduğunu söylüyordu. Fakat bunlar Havariler ve onların ilk tilmizleri tarafından lanetlenmiş olsalar da, ilk dört mühürün açılışı sırasında Kiliselere hiçbir şekilde zarar vermemişlerdi. İlk dört mühürün açılışıyla ilgili kehanetler,

1 *Ahit*: Testament. Yemin, bilgilendirme, vasiyetname.
2 *Ark*: Sandık. Tanrı'nın Kutsal Emaneti'ni ve Mevcudiyeti'ni ihtiva ettiğine inanılan sandık. İsrael'in Tanrısı Jehovah, Shekina adıyla bu Sandık'a Mevcudiyetini bahşetmistir. Roma İmparatorluğu tarafından yıkılan Tapınak'tan kaçırıldığı ve nerede olduğu bilinmeyen Emanet Sandık'ı.
3 *Passover*: Yahudiler'in dinsel Bayramı ve bu Bayram sırasında düzenlenen törenlerin tamamı.

dinsiz *Roma* İmparatorluğu'nun sivil meseleleriyle ilgilidirler. Havariler'in geleneği sürdüğü sürece Kiliseler'in safiyeti korunabilmişti. Bu nedenle de Kehanet'de Kiliseler'in meseleleri, beşinci mühür açılıncaya kadar bahis konusu yapılmamıştı.

Kiliseler, işte bu beşinci mühürden sonra düşüşe geçtiler. Münafıklık'ın başlayıp egemen olmasıyla yedinci mühürün açılışı sırasında Kiliseler acil önlemler istediler; bu nedenlede *Epistle*'lar hazırlandı. Dolayısıyla bu yedi *Epistle*'da sözü edilen önlemler, Kilise'nin beşinci ve yedinci mühürler arasındaki dönemiyle bağlantılıdır. Beşinci mührün açılışında, kilise münafıklar [Hypocrites] tarafından büyük bir yıkıma uğratılmıştır. Altıncı mühürün açılışında engelleyici, yani kâfir *Roma* İmrapatorluğu bertaraf edilmiştir. Yedinci mühürün açılışında günahların arındırıcısı [İsa Mesih] açıklanmıştır. İşte yedi *Epistle* bütün bu dönemlerle bağlantılıdır. Bu *Epistle*'ların yazıldığı yedi melek[4], Tapınak'ın başrahipleri ve yöneticileri olan ve Tapınak'ın hazinesi'nin ve kapılarının anahtarlarını saklayan, Tapınak'ın yönünü ve sorunların çözümünü sağlayanlardı.

Kandiller yakıldıktan sonra *John*, Tapınak'ın kapısının açıldığını gördü. Borazan sesine benzeyen bir sesin, Kehanetleri görebilmesi için kendisini doğudaki büyük avlunun kapısına doğru çağırdığını duydu. Ahit Sandığı'nın üstündeki şefaat makamına Yahudiler, *Cherubimler*'le[5] Tanrı arasındaki tahtı olarak kabul ederek büyük saygı gösterdikleri bir taht kurulmuştu (Exod. XXV. 2. Psal. XCIX. 1). Bu tahta oturmuş olan kişi ilk bakışta zeytin renkli *Judea* halkı gibi *Jasper* ve *Sardine* taşları rengindeydi. O sırada Güneş doğudaydı ve tahtın etrafında zafer arması olan bir gökkuşağı vardı. Tahtın çevresinde yirmi dört oturma yeri vardı. Bu yerler, Rahipler Divanı'nın onikisi güneyde, onikisi kuzeyde olan yirmi dört *Prens-Rahip*[6] için ayrılmıştı. Bu koltuklarda üzerlerinde, beyaz harmaniler giyinmiş, başlarında taçlar olan yirmidört Yaşlı oturuyordu; bunlar Keten giysili yirmidört düzine Rahip'in temsilcileriydiler. Tahtın önüne yıldırımlar düşüyor, şimsekler çakıyor ve sesler yükseliyordu, yani Minber'de sabah

4 *Seven Angels*: Yedi Melek. Daniel'den sonra John'da ve diğer birçok menkıbede de geçen melekler. Yedi sayısı Yahudiler için çok önemliydi. Örneğin her yedi yılda bir Sabbath Yılı yaşıyorlar ve alacak ve verecekler ile esirlik veya kölelik af ediliyordu.

5 *Cherubim*: Cennet'in kapı bekçileri, hayvan görünümlü melekler.

6 *Prince of the Priests*: Baş Rahipler veya Baş hahamlar. Türkçede kullanılan Hahambaşı deyimiyle bir ilgisi yoktur. Bu dinadamlarından biri aynı zamanda Sanhedri'in de başı idi.

vakti yapılan adak sunumunun üstünde alev yalımları çakıyor ve Doğu kapısındaki Rahipler Meclisi'nin önünde çalınan borazanların çıkardıkları sesler gökgürültüsünü andırıyordu. Bütün bunlar *John* ile taht arasında olmaktaydı ve ona Tahttan yükseliyorlarmış gibi görünmüşlerdi. Tapınak'ta tahtın önünde yedi Kandil yanıyordu; bunlar Kehanetin başında yedi yıldızla temsil edilmiş olan, Tanrı'nın yedi ruhu, yahut yedi Kilise'nin Melekleriydiler. Tahtın önünde billur gibi parlak bir cam denizi vardı, bu çırpıntılı deniz, Tapınak'ın verandasıyla Sunak'ın arasına doldurulmuş olan berrak su idi. Tahtın ortasında ve etrafında, ön ve arka taraflarında sayısız gözleri olan dört canavar vardı. Yani, biri tahtın önünde, diğeri arkasında olan Canavarlar, *John*'a sanki tahtın ortasındaymışlar gibi görünmüştü. Diğer yönlerdekiler de çemberi oluşturmuşlardı ve sayısız göz olarak gördüğü de avlunun dört bir yanında toplanmış olan halkın gözleriydi. Birinci Canavar aslana, ikincisi buzağıya, üçüncüsü insan suratlı ve dördüncüsü de uçan bir kartala benziyordu. *İsrail* halkı çölde konakladıkları sırada, kutsal *Çadır*'ın [Tabarnacle] çevresinde yerleşmişlerdi. Bu çadırların doğusundaki üç aşiret *Judah* bayrağının, batısındaki üç aşiret *Ephraim* bayrağının, güneydeki üç aşiret *Reuben* bayrağının, kuzeydeki üç aşiret de *Dan* bayrağının altındaydılar (Num. ii). Yahudilerin onayladıkları gibi, bayrağında Aslan, *Ephraim*'in bayrağında Öküz, *Reuben*'in bayrağında bir Adam ve *Dan*'cu bayrağında da bir Kartal vardı. *İsrail* halkını temsil eden *Cherubim* ve *Seraphim*[7] hieroglifleri bunlardan çıkarılmışlardır. Bir *Cherubim*'in tek bedeni, fakat dört suratı vardı; bunlardan biri Aslan, biri Öküz, biri Adam ve biri de Kartal'dı. Bu suretler başlarını çevirmeden tıpkı *Ezekiel*'in Kehanetinde olduğu gibi (1. bütün), alemlerin dört yanından esen dört yele bakarlardı. Dört *Seraphim* de aynı dört surata sahiptiler, her bedende tek surat olmak üzere dört bedenliydiler. Buna göre, dört *Seraphim,* halk meclisinin dört yanında duran dört Canavar'dır. Birincisi doğu tarafındaki Aslan başlı, ikincisi batı tarafındaki Öküz başlı, üçüncüsü güney tarafındaki insan başlı, dördüncüsü kuzeydeki Kartal başlı olandı. Bu canavarların tamamı *İsrail*'in oniki başlı aşiretini temsil ediyorlardı ki, bunlardan seçilmiş yüzkırkdört bin kişi mühürlenmişti (Apoc. VII. 4). Ve her Canavar'ın her aşirete ait iki olmak üzere altı kanadı vardı ve toplam

7 *Seraphim*: Kanatlı mahluklar. Bunlar insan sureti taşıyorlardı. Kanatlı yılanlar oldukları da öne sürülmüştür.

yirmidört kanatlıydılar, yirmidört toplum için. Bu kanatlar hiç susmadan, yani gece gündüz demeden, *kutsal, kutsal, kutsal Rabbimiz Tanrı, o hep vardı, hep vardır ve hep olacaktır* diye bağırıyorlardı. Anlaşılıyor ki bu hayvanlar, Isaiah'a Kehanetinde görünen ve bu Mahşer'deki gibi olan *Seraphimler*'dir. Çünkü *İsaiah*'ın Kehanetinde de Tanrı, Tapınaktaki tahtta oturmakta iken *Seraphimler*'in her birinin altı kanadı vardı ve onlar da *kutsal, kutsal, kutsal güçlerin Rabbi Tanrı* diye bağırıyorlardı. Bu hayvanlar, tahtta oturan ve ezelden ebede var olana şan ve şöhret sundukları vakit, yirmidört yaşlı adam Tapınak'a girdi ve tahtta oturanın önünde yere kapaklandılar ve taçlarını çıkartıp önüne attılar, *Ey Rab, sen, şan ve şöhrete layıksın, çünkü her şeyi sen yarattın ve onlar sana esenlik versinler diye yaratıldılar* diyerek ezelden ebede var olana ibadet ettiler. Sabah ve akşam adaklarında, kurbanlık Sunak'a konar konmaz içecek sunumları başlıyor ve borazanlar çalınıyordu. *Leviler* üç kez ilahi okuyorlardı ve her okunuşta borazanlar çalındıkça cemaat yere kapaklanıp ibadet ediyordu. Cemaat'in üç kez ibadet etmesi, Canavarlar'ın üç kez *Kuddüs, Kuddüs, Kuddüs* diye bağırmalarıyla aynı sayıdadır: ilahi bitince Cemaat, ayinin tamamlanmasına kadar ayakta durarak dua ediyordu. Bu meyanda Rahipler de Tapınak'a girmiş ve tahtta oturanın huzurunda yere kapaklanarak ibadet etmiş olurlardı.

John, tahtta oturanın sağ elinde [yazılmış] bir kitap görüyordu ve kitabın arka yüzü yedi mühürle mühürlenmişti. Bu demektir ki, *Daniel*'in mühürlemekle yükümlü kılındığı kitap burada Kutsal Sandığın sağ tarafına konulmuş olan Peygamber'in Şeriat Kitabıyla temsil edilmekteydi. O ise, tahtta oturanın sağ elinde duruyormuş gibi algılanmaktaydı: çünkü bu Şeriat Kitabı'nda halktan uygulamaları istenen bayramlar ve törenler *Daniel*'in kitabında öngörülmüş olanlardır ve bunlarla çakışmaktadır. İçindeki yazılar da, kitabın arka yüzündeki mühürler de benzeşen (synchronal) Kehanetler serisi gibidir. Tanrı'nın Kuzusu dışında kitabı açmaya [onun mühürlerini çözmeye] değer bulunmuş hiç kimse çıkmamıştı. *Tahtın, dört Canavar'ın ve Yaşlılar'ın tam ortasında (yani, Sunağın ayakucunda) boynu vurulmuş gibi yatan bir Kuzu gördüm, bu sabahki kurbanlığın yedi boynuzu, yedi kilisedir, yedi gözü vardı, ki bunlar Tanrı'nın bütün dünyaya gönderilmiş olan yedi ruhudur. Ve o geldi ve tahtta oturanın sağ elinden kitabı aldığında dört Canavar ve yirmidört*

ihtiyarlı her birinde harp [müzik aleti] ve Azizlerin duaları bulunan ile tütsü dolu altın buhurdanlıklarla Kuzu'nun önünde yere kapandılar. Yeni bir ilahi söyleyerek diyorlardı ki: Kitabı almaya ve onun mühürlerini çözmeye layıksın; çünkü boynun vuruldu ve akan kanınla, bizleri, her halktan, dilden ve milletten insanları Tanrı'ya uğurladın. Onları dünyanın üstünde saltanat sürmemizi sağlayan Tanrımıza Krallar ve Rahipler yaptın. Anlaşılıyor ki, Canavarlar ve Yaşlılar her ulustan ilk Hıristiyanlardır ve bu Hıristiyanlar'ın Kiliseleri'nde yaptıkları ibadetler de burada, Tapınak'taki Tanrı'ya ve Kuzu'ya yapılan ibadet olarak temsil edilmiştir. Tanrı, inayetiyle her şeyi yarattığı için ve Kuzu da dökülen kanıyla bizleri selamete kavuşturduğu için Tanrı, tahtında ezelden ebede yaşayacak ve Kuzu da ölümündeki erdemle onun makamına kadar yükselecektir. John şöyle sürdürmüştü: *Canavarlar'ın ve Yaşlılar'ın çevresindeki birçok meleğin sesini duydum. Onların sayısı onbinlerce onbin, binlerce bin idi; yüksek ve gür bir sesle şöyle diyordu: Boynu vurulan Kuzu, kudreti ve zenginliği, hikmeti, şanı, şöhreti, izzeti ve bereketi almaya layıktır. Göklerde, yeryüzünde, yeraltında ve denizin üstünde bulunan her mahlukun ve onların sakin oldukları her şeyin, Taht üzerinde oturana ve Kuzuya, ezelden ebede bereket, hürmet, izzet ve kudret olsun dediklerini işittim. Dört Canavar amin dediler. Yaşlılar yere kapandılar ve secde ettiler.* Bu ilk Hıristiyanların ibadetiydi.

Baş Rahip'in yedinci ay orucundan önce yedi gün süreyle Tapınak'ta günahların ikrarı, Şeriat Kitabını okuması [hatmetmesi] gelenektendi; çünkü bu karmaşık ve farklı bölümleri olan ayini bizzat kendisi yönetmek zorundaydı ve bu görevin bir bölümü de cemaate Şeriat Kitabı'nın okunmasıydı. Başrahip kitabı iyice incelesin diye *Sanhedrin*[8] tarafından atanmış belirli sayıda Rahip onunla birlikte Tapınak'taki bir odada yedi gün boyunca bulunurdu ve Şeriat yasalarını tartışarak Rahib'e bölümler okurlar ve ona bunları kendi başına okuma ve inceleme yollarını öğretirlerdi

Bundan dolayı, yedinci mühür ikrar günü açılmıştı ve alemlerde yarım saat süreyle mutlak bir sessizlik olmuştu. *Bir Melek (Baş-Rahip) elinde altın bir Buhurdanla mezbahın (sunak) üzerinde bütün Azizler'in dualarını*

8 Sanhedrin: Meclis. Aslen Grekçe olan Sunedrion kelimesinin İbranice yorumu. Yahudiler'in en üst yargı ve dinsel yönetim kurumu ve merkezi. Sanhedrin kararlarına uygun olmayan davranışlar sergileyen her Yahudi recm edilerek=taşlanarak idam edilirdi ve taş atanların sevap kazandıklarına inanılırdı.

katabilsin diye ona bolca buhur verildi. Diğer günlerde Rahipler'den biri büyük sunaktan ateşi gümüş bir buhurdanlıkla alırdı, fakat bu [özel] günde Baş-Rahip, sunaktan ateşi altın buhurdanlıkla alırdı. Yüksek minberden aşağı inerken bir Rahip tarafından kendisine getirilen buhuru alır ve onunla birlikte Minber'e çıkar, o sunağa buhur sunarken, cemaat olabilecek en sessiz şekilde içinden dua ederdi ve bu da göklerde yarım saat süren sessizlikti. Baş-Rahip, sunağa buhuru yerleştirdikten sonra elinde yanan bir Buhurdanlıkla Kutsal Sandığın önüne yürürdü: *Ve Azizler'in dualar ile dolu buhuru dumanı Melek'in elinden yükselip Tanrı'nın katına kadar ulaştı.* Diğer günlerde altın Mezbah için kullanılacak buhurun bir ölçüsü olurdu, ama bu özel günde Mezbah ve diğer kutsal yerler için bol buhur vardı. Bu nedenle bolca buhur var diye yazılmıştı. "*Ve Melek, buhurdan aldı, onu büyük Mezbah'ın ateşiyle doldurup yeryüzüne savurdu.*" Yani, kendi gizemci topluluğunun üyeleri olan Rahiplerle birlikte, *Tapınak'ın dışında*[9] kalan yeryüzüne savurdu, çünkü yanan Keçi, Tanrı'nın payıydı. Akşam sunumu bitinceye kadar, bu ve diğer sunakların yapılışı sırasında yüksek sesler, gökgürültüleri, depremler ve şimşekler vardı denilirken kastedilen, Baş-Rahip'in yüksek sesle cemaate Şeriat kitabını okuması borazanlardan yayılan gürültülü müzik ve Tapınak'taki sunumlara eşlik eden ilahi müzik ile büyük Mezbah'taki ateşten yükselen ve şimşekleri andıran alevlerdir.

İkrar gününün kudsiyeti artık bitmiştir. *Tabernacle* bayramının yedi gününde sunulan büyük kurbanlar için yedi Melek borazanlarını çalmışlar ve aynı kurban sunumlarında yedi gökgürültüsünün sesleri yankılanmış ve Tapınak müziği ile *Levitler*'in söyledikleri ilahiler borazanların seslerine karışmıştır. Yedi Meleğin kaplar dolusu gazaplarını dökmeleri de törende yapılan içki sunumlarıdır.

Altı mühür açılınca *John* dedi ki: Bunlardan sonra, (yani altıncı mühürün görüntülerinden sonra) yer ve deniz üzerine ve herhangi bir ağaç üzerine rüzgâr esmesin diye, yeryüzünün dört rüzgârını tutan ve yerin dört köşesinde duran dört Melek gördüm. Doğu'dan çıkarak gelen ve yaşayan Tanrı'nın[10] mührüne sahip olan başka bir Melek gördüm: toprağa

9 Tapınak-Dışı: Yahudilik'de dünyevi (Seküler) günah ve haram (Profane) ancak Tapınak'ın önüne kadar gelebilir, fakat kapısından içeri giremez inancı vardır.

10 Yaşayan-Tanrı: The Living-God: Yahudiler ve daha sonra da Hıristiyanlar için Tanrı aralarında ve hayatlarını düzenleyecek şekilde yaşamaktadır. Teknik dilde Hay-Olan Tanrı denir.

ve denize zarar vermekle görevlendirilmiş olan dört Meleğe yüksek sesle bağırdı ve dedi ki: *Biz alınlarının üstüne Tanrımızın mührünü vuruncaya dek, yeryüzüne, denize ve ağaçlara dokunmayın, onlara zarar vermeyin.* Bu mühür işlemi, Yahudilerin bir geleneğine yapılan bir atıftır, [buna göre] tüm *İsrail* halkı, kıyamet günü geldiğinde ölüm ve yaşam kitaplarında mühürleneceklerdir. Çünkü Yahudiler kendilerinin *Talmud*[11] kitabında bizlere her yeni yılın başında veya kutsal yılın yedinci ayı olan *Tisri*[12] ayının birinci gününde yargılanmak için üç kitabın açılacağını söylemektedirler: Bunlardan birincisi hayat kitabıdır ki, bu kitapta mükemmel şekilde adil yaşamış olanların adları yazılıdır; ikincisi ölüm kitabıdır ki, bunda Tanrıtanımazlar'ın ve hilebazların adları yazılıdır ve üçüncüsünde de, kıyamet gününe kadar haklarında verilmiş olan kararlar belli olmayanlar ile, o gün gelmeden önce adları hayat veya ölüm kitaplarında yazılmamış olanların adları yazılıdır. Bu ayın ilk on gününe tevbe günleri derler bu on günü oruçlu geçirerek çok dua ederler ki, onuncu günde günahları silinsin, adları hayat kitabına yazılabilsin diye iffetli davranmak için çabalarlar. Bu nedenle son güne, ikrar günü denmiştir. Onuncu gün Havra'dan eve dönüş sırasında birbirlerine, *Tanrı seni iyi bir yıla mühürledi* derler. Çünkü Yahudilere göre kitaplar mühürlendiği için, Tanrı'nın hükmü bir yıl boyunca değişmeden kalacaktır. Aynı şey, Baş-Rahip'in her yılın ikrar gününde, iki Keçi'nin alınlarına, *Tanrı'nın Payı ve Azazel'in Payı* diye yazışıyla da gösterilmiştir: Tanrı'nın Payı, alınlarına Tanrı'nın adı yazılmış olanlardır ve Azazel'in [Adak Keçisi] Payı da büyük Fahişe ile birlikte yabana sürülmüş ve Canavar'ın damgasını yemiş olanlardır.

Tanrı'nın hizmetkarları [Yahudiler] ikrar gününde mühürlendiklerine göre, bu mühürleniş ile yedinci mühürün açılması safhasında ortaya çıkan görüntülerin benzer olduklarını düşünebiliriz. Kuzu, altı mühürü açıp da ortaya çıkan görüntülerin altıncısının içindekilerle olan bağlantısını görünce, yedinci sayfanın arka tarafına baktı ve gökler aleminin dört rüzgarını tutan dört Melek ile Tanrı'nın mührünü taşıyacak Doğu'dan çıkarak gelen diğer Meleği gördü. Şunu da anlarız ki, dört rüzgarı tutan bu dört Melek, yedi Melek'ten ilk dördüdür ve bunlar yedinci mühür açılırken

11 Talmud: Tevrat. Eski Ahit'te Musa tarafından yazıldıklarına inanılan kitapların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş olan Kutsal Kitap.
12 Tisri: Eski Türkçe'de Teşrin Ay'ı. Semitik Takvim'e ait bir Ay. Eylül'den sonra, Kasım'dan önce fakat Ekim ayından bazen daha az günlü bazen de daha fazla günlü kabul edilmiştir.

Tanrı'nın huzurunda olanlardır. Bu melekler rüzgarları tutarken gökler aleminde yarım saat süreyle sessizlik olmuştur. Tanrı'nın hizmetkarları mühürlenirken, Altın Buhurdanlı Melek altın Mezbah'ın üstüne onların dualarla buhur sunarak Şeriat Kitabını okumuştur: Mühürlenmeleri biter bitmez birinci borazanın çalınmasıyla birlikte rüzgarlar yeryüzüne zarar vermişler, ikinci borazan çaldığında da denize zarar vermişlerdir. Bu rüzgarlar savaşları temsil etmektedir ve ilk dört borazan savaşlar için çalınmıştır. Çünkü nasıl ki, ilk dört mühür son üç mühürden gökler aleminin dört rüzgarına doğru at süren dört atlı ile ayrışmaktaysa, ilk dört savaş borazanını temsil eden dört rüzgar ile son üç borazandan da üç lanet olarak temsil edişiyle ayrışmaktadır.

Babil esaretinin yakınlaştığı vakitlerde *Ezekiel*'in gördüğü görüntülerden birinde, altı adam ellerinde ölümcül silahlarla ortaya çıkarlar ve aralarından, onlardan biriymiş gibi görünen beyaz müslin giysili ve katiplere ait mürekkep hokkası taşıyan yedinci bir adam çıkagelir. Bu adama *Kudüs*'ün içlerine kadar gitmesi ve işlenen günahları ağlayarak haykıran adamların alınlarına damga vurması emredilir. Sonra altı adam, tıpkı ilk altı borazan çalan Melekler gibi, oraya giderek damgalanmış olanları kılıçtan geçirmekle yükümlü kılınırlar. Anlaşıldığı üzere, ilk altı borazan çaldığında yaşanacak olan felaketlerden korunabilsinler diye yüz kırk dört bin kişi mühürlenmiştir ve sonra da ilelebed varolacak olan müjdeli sözlerin vaaz edilmesiyle birlikte bunlar her ulustan, her boydan ve soydan, her halktan ve dilden kimsenin sayamayacağı kadar çok büyük kalabalıklar oluşturacaklardır. Yedinci borazan çalındığında 'ellerinde Palmiye dallarıyla' büyük felaketten çıkacaklardır. Bu borazanın sesinin duyurduğu savaşlarla yeryüzünün Kralları, Tanrı'nın ve Mesih'in Krallıklarına dönüşeceklerdir. Çünkü Yahudiler, *Tabarnacle* bayramının yedinci ya da sonuncu gününde büyük *Hosannahli*'nın[13] haşmetli adı anısına Yahudiler o gün ellerinde Palmiye dalları taşıyarak *Hosannah* diye bağırırlar.

Meleklerin altısının ellerinde ölümcül silahlar olan altı adama cevap verdikten sonra borazanlarını çalmaya başlamalarıyla birlikte, bir buluta bürünmüş olan Kuzu tıpkı *Mesih*'in bu Kehanetin başında göründüğü gibi, çok kudretli bir Melek gibi gökyüzünden yere indi. Başının üstünde

13 Hosannah: Mübarek olsun anlamında kullanılan bir deyim. Yahudiler Yeni Yıl anlamında da kullanırlar.

bir gökkuşağı vardı ve yüzü Güneş gibiydi ve ayakları ateş sütunlarını andırıyordu. Elinde henüz açılmış küçük bir kitap vardı, çünkü tahtta oturandan sadece bir kitap almıştı ve bu kitabı açıp okumaya değer bulunmuş tek kişi o idi. *Sağ ayağını denize, sol ayağını da yeryüzüne bastı ve tıpkı bir aslan gibi yüksek bir sesle kükredi.* Baş-Rahip, adet olduğu üzere, cemaatin huzurunda Rahipler'e ait Doğu Kapısı'ndaki yüksek bir yerde durarak Şeriat [Kitabını] okumak zorundaydı. Bu arada Tanrı'nın Payı olan Keçi ve İnek de [kurban olarak] Tapınak'ın dışında ateşe verilmiş olurdu. *O (Tanrı'ya) yakarırken yedi gökgürültüsü birden patlamıştı.* Gökgürültüleri bulutların sesidir ve bulut da sembolik olarak bir çokluk [kemiyet] anlamına gelir ve muhtemeldir ki bu kalabalık Tabarnacle bayramının yedi günü boyunca sunulan büyük kurbanlar için çaldıkları müzik eşliğinde ilahiler okuyan *Levitler*'dir. Dolayısıyla yedi gökgürültüsüyle ilgili Kehanet, yedi borazanla ilgili Kehanet'in başka bir şekilde ifadelendirilmiş olmasından başka bir şey değildir. *Deniz üzerinde ve kara üzerinde durmakta olduğunu gördüğüm melek sağ elini göğe kaldırdı, göğü ve içindekileri, yeri ve üzerindekileri, denizi ve içindekileri yaratan, sonsuza kadar var olanın hakkı için yemin etti ki, artık süre tanınmayacak, ama yedinci meleğin sesinin duyulduğu günlerde boru çaldığında, Peygamber kullarına müjdelenmiş olduğu gibi, Tanrı'nın sırrı da tamamlanmış olacaktır.* Dolayısıyla gökgürültülerinin sesi dünyanın sonu geldiğinde kesilecektir; tıpkı borazanların sustuğu gibi. *John* sözlerini şöyle sürdürdü: *Ve gökler aleminden işitmiş olduğum ses benimle yeniden konuştu ve bana gidip küçük kitabı almamı vs söyledi... Ve küçük kitabı Melek'in elinden aldım ve yedim. Ağzım bal gibi tatlı oldu, ama karnım sancıdı. Melek bana dedi ki: birçok cemaate, ulema ve dillere peygamberlik etmen gerekiyor.* Bu, yeni bir Kehanet'e, tüm Kitapta tekrarlanan Kehanet'e giriş babındadır. *Ezekiel*'in önüne serilen yalvarışlar, yakarışlar ve gazaplarla dolu yazılı ve yazısız bir tomarı veya kitabı yiyerek ağzının bal gibi olması olayıdır. Yiyip-içmek, sembolik olarak mal-mülk edinmek demektir. Kitabın yenmesi ise, içindeki Kehanet'ten esinlenmiş olmaktır. Kitabın tamamında yer alan Kehanet'ten olağanüstü bir şekilde etkilenmiş olunduğunu ima etmektedir ki, tüm Kehanet'in tefsir yoluyla yeniden coşkulu bir tarzda ortaya konulduğunu belirtir. Birinci Kehanet yeni borazanlar ve mühürler bitinceye kadar başlamaz. *John*'un ağzı tatlıdır, bu nedenle

de acı olan *Babil Esareti*'nden, Tapınak'ın dış avlusuna kadar gelerek kenti ayaklarının altına almakla tehdit eden Gentile'den; hırpani giyimli iki Tanık'ın yeryüzüne belalar saçarak Canavar tarafından öldürülmelerinden söz eden Kehanet'ten başlamaz. Borazanlarla ilgili Kehanet biter bitmez, Gökler alemindeki muhteşem Kadın'la ve *Mikail*'in *Dragon*'u yenişiyle ilgili zafer Kehanetin'den başlar. Sonra *John*'un karnı sancılanır ki, bu da büyük Döneklik[14] zamanlarının geniş bir tasviri aracılığıyla olur.

Melek, karanın ve denizin üstünde durdu ve dedi ki: Kalk, Tanrı'nın Tapınak'ını, Mezbah'ı ve içerde ibadet edenleri tart, yani anaların avlularıyla [bulvar] ayrı-yer diye bilinen Tapınak'ın önündeki kare şeklindeki avlu, Rahipler'in avlusu diye bilinen Mezbah'ın önündeki kare avlu ve yeni-avlu diye bilinen Tapınak'ın içinde ibadet edenlere ayrılmış olan avluların ölçülmesi isteniyor: *İçinde Tapınak olmayan büyük avluyu bırak, onu ölçme, çünkü orası Gentile'ye verilmiştir ve onlar kırk iki ay süreyle kutsal kenti ayaklarının altına almakla tehdit edecekler.* Bu ölçüm, *Ezekiel*'in, *Süleyman* Tapınağı'nın ölçülmesine yapılmış bir göndermedir. Orada, dış avlu dahil tüm Tapınak, sonraki zamanlarda yeniden inşa edilebilsin diye ölçülmüştü.

Burada Tapınak'ın ve *Mezbah*'ın avluları ve içlerinde ibadet edenler sadece ikinci bir Tapınak'ın inşa edilmesini sağlamak için ölçülmektedir, çünkü *İsrail*'in tüm oniki kavminden [seçilerek alınları] damgalanmış olanlar, hüsnüniyet ve hakikatin içsel avlusunda ibadet etmektedirler. Fakat John'a dış avluyu bırakması, yahut dinin dışsal [biçimsel] yüzünü ve Kilise-Hükümeti'ni bırakması emredilmiştir. Çünkü bu hükümet *Babilli* Gentile'ye verilmiştir. Gökler alemindeki muhteşem Kadın'a gelince; onun soyundan gelenler Tanrı'nın emirlerine sadık kalarak İsa'nın tanıklığını almışlardı. Kadın ise, yabana kaçtığında [sadakatli] görünümünü sürdürmüş ama orada hüsnüniyetini ve ulviyetini terk ederek *büyük Fahişe*[15] olmuştu. Orada bereketini yitirmiş, ama dışsal olarak hâlâ eski görünümünü sürdürmüştü. Dış avluda tapınan Gentile halkı kutsal kenti ayakları altına almakla tehdit ederken, muhtemeldir ki, bir ayağı karada, diğeri denizin üstünde duran Melek'in bacaklarıyla simgelenen iki Tanık,

14 Apostacy: Döneklik. Yeni girdiği dinden sıkılarak çıkıp eski dinine dönmek.
15 Büyük Fahişe: Eski Ahit'in yasakladığı bir meslek olmasına rağmen, Yahudiler Tanrı'dan uzaklaştıklarında onun tarafından Büyük Fahişe olarak nitelendirilmişlerdir.

onlara tebliğde bulunmuştur; *tıpkı Elijah ve Musa gibi güçleri olduğunu ağızlarından çıkan alevlerle düşmanlarını yok edeceklerini, o gün yağmur yağmaması için gökleri kapatacaklarını, suları kana dönüştüreceklerini ve her istediklerinde yeryüzünde felaketler yayacaklarını*, yani, borazanlar ve gazap taşları [olarak anlaşılması gerekiyor] sonunda hepsinin helak olup gideceğini, öldükten sonra yeniden dirilerek bir bulut üzerinde gökyüzüne yükseleceklerin hesap verme gününün geldiğini duyuran borazanların çalınacağını [sur üfleneceğini] söylemişlerdi.

Kehanet tamamlandığında *John,* yeniden verilmiş olan kitaba döner ve onu şu sözlerle yorumlamaya koyulur, *Ve Tanrı'nın gökler alemindeki Tapınak'ı açıldı ve Tapınak'ındaki Ahit Sandığı göründü.* Ahit Sandığı denildiğinde anlamamız gereken birinci Tapınaktır; çünkü ikinci Tapınak'ın Ahit Sandığı yoktu. *Ve şimşekler ve sesler ve gökgürlemeleri ve zelzele oldu ve büyük dolu yağdı.* Bu, dördüncü mühürün açılışı sırasında ortaya çıkan dört suvarinin egemenliği sırasında *Roma* İmparatorluğu'nda yaşanan savaşlara verilen yanıttır. *Ve gökyüzünde büyük bir alamet belirdi, güneşle giyinmiş bir kadın göründü.*

Kehanet'te Kilise'nin mezeleri dikkate alınmaya beşinci mühürün açılışı sırasında başlar ve Tefsir'inde, Kilise'nin gökyüzünde bir kadın sureti halinde görünmesiyle aynı zamandadır: Kadın orada cezalandırılmakta burada ise doğum sancıları çekmektedir. Tefsir buradan devam ederek ilkin Tanrı'nın hizmetkarlarının mühürlenip, diğerlerinin de Canavar'ın damgasıyla işaretlenmelerine, sonra da harman ve bağbozumu ile temsil edilen hesap verme gününe doğru ilerler. Buradan itibaren yedinci mühürün açıldığı güne geri döner ve yedi borazan Kehanetini, yedi taş gazabın dökülmesi olarak yorumlar. Bu taşları döken Melekler, Tabarnacle Tapınağı'ndan çıkarak gelenlerdir yani, ikinci Tapınak'tan gelen Melekler'dir, çünkü Tabarnacle'ın dış avlusu yoktur. [Kehanet] sonra yeniden Tapınak'ın ve Mezbah'ın ölçümlendiği zamanlara geri döner ve dış avluda tapınan Gentile'yi ve büyük Canavar'ın tanıkları[16] öldürmesini, *Azizlerin kanlarıyla sarhoş olmuş bir kadının Canavar'ın sırtında*

16 Tanıklar=Witnesses: İlkin Essene adıyla bilinen gizemli bir Yahudi Tarikatı'nın yazıtlarında geçen ve Tanıklar anlamına gelen bir kelime. Onlara göre, Nuh Peygamber'in doğumunu göze görünmeyen bu tanıklar izlemişlerdi. Bu deyim Hıristiyanlar tarafından İsa'nın Tanrı'nın Bir ve Tek Oğlu olduğuna iman edenler anlamında kullanılagelmiştir.

oturması şeklinde yorumlar ve buradan da aşağıya doğru ilerleyerek Yorumunu sürdürür ve büyük kentin düşüşüne ve yargı gününe kadar erişir.

Kitabın tüm Kehaneti, Şeriat Kitabı tarafından temsil edilmiştir, dolayısıyla bunun tekrarıdır ve yedi borazanın çalınışını izleyen görüntülerde yorumu yapılmış ve Gökler Alemi'nde Tanrı'nın Tapınağı'nın açılmasıyla başlamıştır. Sadece yedi gök gürlemesinin söyledikleri şeyler yazılmış değildir, bu nedenle de yorumu da yapılmamıştır.

Üçüncü Bölüm

JOHN'UN KEHANETİ'NİN DANIEL'İN KEHANETİ ile BAĞLANTISINA ve KEHANET'İN KONUSUNA DAİR

Kutsal Kehanet'in tüm sahnesi başlıca üç kısımdan oluşmuştur: *Fırat* [nehrinin] ötesindeki bölgeler *Daniel*'in ilk iki Canavarı ile temsil edilmiştir; *Fırat*'ın bu tarafındaki *Grek* İmparatorluğu, Leopar ve Teke tarafından temsil edilmiştir ve *Yunanistan*'ın bu tarafındaki *Latin* İmparatorluğu da on boynuzlu Canavar tarafından temsil edilmiştir. Ve bu üç kısım, *yeryüzünün üçüncü kısmı, deniz, nehirler, ağaçlar, gemiler, yıldızlar, güneş ve ay* şeklindeki anlatımlarla bağlantılıdır. Ben, dördüncü Canavar'ın bedenini *Yunanistan*'ın bu tarafına koyuyorum, çünkü dört Canavar'dan ilk üçünün ömrü, ellerinden mülkleri alındıktan sonra uzatılmıştı ve bundan dolayı da dördünün bedenine ait değillerdi. O, [dördüncü] ayaklarıyla onları ezmişti, o kadar.

Yeryüzü [dünya] denildiğinde Yahudiler, kara yoluyla gidebildikleri büyük *Asya* ve *Afrika* kıtasını anlıyorlardı: ve Adalar denildiğinde de, deniz yoluyla ulaşabildikleri, özellikle de tüm *Avrupa*'yı anlıyorlardı: ve bundan dolayı da bu Kehanet'te, yeryüzü ve deniz, *Grek* ve *Latin* İmparatorlukları'na ait uluslar için konulmuşlardı.

Daniel'in üçüncü ve dördüncü Canavarları, *John*'un Dragon'u ile on boynuzlu Canavarıyla aynıdır ama şu fark vardır: *John*, *Dragon*'u (Ejderha), bütün halinde varlığını sürdüren *Roma* İmparatorluğu için koyar, çünkü Kehanet ona iletildiği sırada *Roma* İmparatorluğu bütünlük halindedir ve Canavar'ı da İmparatorluk bölünmeden dikkate almaz ve [bölünmeden] sonra da Ejderha'yı *Grek* İmparatorluğu, Canavar'ı da *Latin* İmparatorluğu olarak koyar. Bu nedenle de Ejderha ve Canavar ortak kafalara ve ortak boynuzlara sahiptirler: ama Ejderha'nın sadece kafalarında, Canavar'ın ise sadece boynuzlarında taçlar vardı: çünkü Canavar ve boynuzları, Ejderha'dan ayrılmadan önce kendi başlarına saltanat sürebilmiş değillerdi: ve Ejderha, Canavar'a tahtını teslim ettiği zaman, on boynuz gücünü Canavar'la aynı anda Kral olmak gücüne erişmişlerdi. Kafalar birbirini izleyen yedi Kraldır. Bunlardan dördü ilk dört mühür açıldığı sırada ortaya çıkan dört suvaridir. Uzgörülerde mevcut olduğu düşünülen altıncı kafadan, ya da mühürün sonlarına doğru denilen şudur ki, yedi Kraldan ilk beşi yenik düşmüş biri kalmış, ve diğeri ise henüz ortaya çıkmış değildir, varolan ve [artık bütün halinde] varolmayan Canavar, kılıçla yaralanarak öldürülmüş ve yediden biri olan sekizincidir: dolayısıyla da yedincinin mütemmim cüzüdür [tamamlayıcı uzantısıdır]. Bu boynuzlar yukarda tesvir edilmiş olan *Daniel*'in dördüncü Canavarı'nın boynuzlarıyla aynıdır.

İlk dört mühürün açılışları sırasında ortaya çıkan dört suvari Bay Mede, tarafından çok iyi açıklanmıştır; istisnası şudur ki, ben, üçüncüyü [suvariyi] Güney'den gelen Krallar olarak, üç *Gordian*'ın ve *Arabistanlı Philip*'in saltanatının sonuna değin, dördüncüsünü de *Decius*'un saltanatından, *Diocletian*'ın saltanatının başlangıcına kadar sürdürmekten yanayım. Çünkü dördüncü suvari, *bir kula ata [kırat] binmişti ve adı Ölüm'dü ve ölüler diyarı*[1] *onun peşisıra geliyordu ve onlara kılıçla ve*

1 *Hades*: Ölüler Diyarı.

kıtlıkla ve ölümle ve yeryüzünün yaban hayvanlarıyla öldürmek için yeryüzünün dörtte biri üzerinde güç kullanma hakkı verilmişti: *Roma* İmparatorluğu, isyanlar sayılmazsa, Krallık yapısını bölünmeden sürdürmüştü ve bu da dört suvari ile temsil edilmişti. Fakat *Diocletian* İmparatorluğu, İS. 285'de kendisiyle, *Maximianus* arasında bölüştürdü ve bu bölünmüşlük *Büyük Konstantin*'in, *Licinius*'u bozguna uğrattığı İS. 323 yılına değin sürdü ve Diocletian ve *Maximinius* tarafından başlatılmış olan zulüm dönemini sona erdirdi ve beşinci mühürün açılışı sırasında tasvir edildi.

Fakat İmparatorluğun bu bölünüşü mükemmel değildi, çünkü İmparatorluğun tamamı hâlâ aynı Senato'nun yönetimi altındaydı. *Konstantin*'in dinsiz bir zalim olan *Licinius*'a karşı kazandığı bu zafer mühürün açılışı sırasında tasvir edilen dinsiz İmparatorluğun çöküşünü başlattı: ve bu mühürdeki uzgörüler *Roma* İmparatorluğu'nun tamamı (bütünü) üzerinde, dinsiz Dönek *Julian*'ın saltanatının sonrasına kadar sürmektedir.

Yukarda da söylendiği gibi, Kilise'nin meselelerinin dikkate alınması, beşinci mühürün açılışı sırasında olmuştur. Burada Kilise, gökler alemindeki Tapınak'ın içindeki dindarlığın güneşi, ayaklarının altında Yahudi Bayramları'nın Ay'ı, ve başında oniki Havariyle, *İsrail*'in oniki kavmiyle bağlantılı oniki yıldızlı taç taşıyan bir kadın olarak resmedilmiştir. Tapınak'tan kaçıp yabana vardığında geriye, Tanrı'nın emirlerine sadık ve *İsa Mesih*'in tanıklığını kabullenmiş soyunu bırakmıştı; dolayısıyla onun kaçışından öncesi, ilk ve saf haliyle Tanrı'nın Kilisesi'ni temsil ediyordu, ama sonra o *Abolah* ve *Aboliah*[2] gibi yozlaşmıştı. Kilise, *Diocletian*'ın döneminde çok zulüm görmüş ve doğum sancılarına duçar olmuştur. *Konstantin*'in İS. 312'de *Maxentius*'u yenmesinden sonra dünyaya bir çocuk getirmiş bu da bütün ulusları demir asayla yönetecek olan bir Hıristiyan İmparatorluğu olmuştur. *Konstantin*'in, İS. 323'de *Licinius*'a karşı zafer kazanmasından sonra bu kadının çocuğu [Kilise] Tanrı'nın katına ve tahtına sahip olmuştur. *Roma* İmparatorluğu'nun *Latin* ve *Grek* İmparatorlukları olarak ikiye bölünmesinden sonra kadın, birinci Tapınak'tan veya manevi açıdan kısır olan *Latin* İmparatorluğu'ndan kaçmış ve daha

2 *Aholah ve Aholiah*: Eski Ahit'in Ezekiel Kitabı'nda adları geçen iki kızkardeş. Kısaca, Oholibah diye bilinir. Bunlardan birincisi "Çadır Sahibi Olan Kadın" (Fahişe) anlamındadır. İkincisi ise Judah Krallığı'na verilen addır. Ek olarak: birincisi Asur Esaretini, ikincisi ise Babil Esaretini simgeler.

sonra Canavar'ın sırtında ve yedi dağın tepesinde otururken ortaya çıkmıştır ve bundan böyle de yeryüzü krallarının üstünde saltanat süren büyük kent [Kudüs] olarak anılmıştır, yani, yeryüzü Kralları denildiğinde Krallıkları'nı Canavar'a teslim etmiş olan on Krallık anlaşılmalıdır.

Ama onun kaçışından önce gökler aleminde *Michael* [Melek Mikail] ile Ejderha, yani, Hıristiyanlarla dinsizler arasında savaş vardı ve Ejderha, *İblis ve Şeytan denilen, bütün dünyayı saptıran o eski yılan, yeryüzüne atıldı ve onun melekleri de kendisiyle birlikte kovuldular. Ve John gökte büyük bir ses duydu: Tanrımızın kurtarışı ve gücü ve melekûtu ve Mesih'in egemenliği şimdi zuhur etti, çünkü kardeşlerimizin suçlayıcısı, onları Tanrımızın huzurunda gece gündüz itham eden [artık] aşağıya atıldı. Ve onlar Kuzu'nun kanı nedeniyle ve onların şehadetinin sözü vesilesiyle onu yendiler ve ölüme kadar canlarını sakınmadılar. Bu nedenle coşun ey gökler ve oralarda oturanlar, mesrur olun. Veyl olsun karada ve denizde mukim olanlara (ya da Latin ve Grek İmparatorluklarına) çünkü İblis vaktinin daraldığını bildiği için büyük bir kinle sizlerin üstüne indi.*

Ve Ejderha, *Roma* tahtından uzaklaştırıldığını ve ademoğlunun yakınlaştığını görünce, bu çocuğu dünyaya getiren kadına zulmetti ve *Roma* İmparatorluğu'nun İS. 330'da *Roma* ve *Constantinople* olarak ikiye bölünmesiyle kadına, gizemli olarak *Babil* diye anılan *Arabistan*'ın yabanındaki yerine uçabilsin diye *Roma* İmparatorluğu'nun sembolü olan iki kanat verildi. Ve bu İmparatorluğun İS. 337'de büyük *Konstantin*'in oğulları arasında paylaşılmasından sonra, yılan, kadını ırmağa sürükleyip götürsün diye ardısıra (Batı İmparatorluğu) ağzından ırmak gibi su fırlattı. Ve yeryüzü, (Grek İmparatorluğu) kadına yardımcı oldu ve yer ağzını açıp [yılanın] fırlattığı suyu yuttu (Konstantius'un İS. 353'de *Magnentius*'a karşı kazandığı zafer) ve işte böylece Canavar bir kılıçla ölümcül yara aldı. Ve Ejderha, kadına kinlendi (İS. 361'deki Dönek Julian döneminde) ve İS. 364'de İmparatorluğun *Valentinian* ve *Valens*'in arasında bir kez daha bölünmesinden sonra oradan ayrılıp kadının kaçarken geride bıraktığı zürriyeti ile savaşmak için Doğu İmparatorluğu'na gitti: ve Canavar böylece yeniden iyileşmiş oldu. İ.S 379 yılında İmparatorluğun *Gretian* ve *Theodosius*'un arasında bir kez daha bölünmesiyle birlikte on boynuzlu Canavar denizden, iki boynuzlu Canavar da karadan dikildiler: ve İS. 395'deki *Theodius*'un oğulları arasındaki son bölünmeyle de Ejderha,

gücünü ve tahtını ve büyük yetkilerini Canavar'a verdi. Ve on boynuz da Canavar'la birlikte aynı anda Kral olmak gücünü elde etmiş oldular.

Sonunda kadın, Canavar'ın sırtında uhrevi ve dünyevi mekan olan yere vasıl oldu ve orada onun krallığında değil fakat ondan biraz uzakta yılanın önünde *vakit, vakitler ve yarım vakit* beslendi. Kilise, yeryüzünün tüccarları tarafından, üç vakit, veya üç buçuk yıl veya 42 ay, ya da 1260 gün beslendi: bu Kehanetler'de günler, yıllar olarak konulmuştur. Bütün bu vakitler süresince Canavar hareketliydi ve kadın da onun sırtında saltanatını sürüyordu, yani onun üzerinde ve kendi güçlerini ve kudretlerini yeni Krallıkları'nı Canavar'a vermiş olan on Kralın üzerinde egemendi; ve Azizler'in [dökülmüş] kanlarıyla sarhoş olmuştu. Bu çerçevede kadının *Daniel*'in diğerlerinden daha pervasız ve ötekilerden ayrı bir sıpttan gelen ve ağzı ve gözleri kadına benzeyen dördüncü Canavarı'nın onbirinci boynuzu olduğu ve mukaddeslerle savaşa giriştiği ve onları alt ettiği ve onları yıprattığı ve vakitleri [çağı] ve Şeriatı değiştirmeyi düşündüğü ve bunları bir *vakit, vakitler ve yarım vakit* süresince kendi elinde tutarak saltanat süren olduğu söylenebilir. Kadının bu özellikleri ile Canavar'ın küçük boynuzu birbirleriyle mükemmel bir şekilde uyum halindedir: dünyevi mülkü açısından, kadın, Canavar'a ait bir boynuzdur; manevi dünyası itibariyle Canavar'ın sırtına binmiş ve onu süren bir kadın suretidir ve Canavar'ın Kilisesi'dir ve on Kralla fuhuş yapmaktadır.

Yeryüzünden [karadan] yükselen ikinci Canavar, *Grek* İmparatorluğu'nun Kilisesi'dir: Tıpkı Kuzu'da olduğu gibi onun da iki boynuzu vardır, bu da onun Kilise olduğunu gösterir ve tıpkı Ejderha gibi konuşmaktadır, ki, bu da onun dinidir; ve yeryüzünden çıkıp gelmiştir, dolayısıyla bu da onun (Canavar'ın) Krallığıdır. Ona aynı zamanda, birinci Canavar'ın huzurunda mucizeleri yalanlayarak onun damgasına sahip olanları ve onun suretine tapınanları aldatan Sahte Peygamber de denilmektedir. Ejderha Kadın'dan ayrılıp onun soyundan kalanlarla savaş etmeye gittiğinde, yeryüzünden yükselen bu Canavar, ona bu savaşta destek vermişti ve yeryüzünün ve orada yaşayanların, [artık] ölümcül yarası iyileşmiş olan birinci Canavar'ın otoritesine tapınmalarını sağlamış ve bunu ona [aldatıcı] bir Suret hazırlayarak, yani, ona kendisine benzeyen kişilerden kurulu dini bir cemaat oluşturarak yapmıştı. Onda, [bu sahte] Suret'e konuşabilmesi ve Suret'e tapınmayan tüm dini cemaatlerin mensuplarının mistik

anlamda yokoluşları [ölmeleri] sağlansın diye hem hayat hem de otorite / yetki verebilme gücü de vardı. *Ve çocuk ve yetişkin, zengin ve fakir, özgür veya kim olursa olsun herkesin sağ eline veya alnına damga vurulmasına sebep oldu ve Canavar'ın adı veya adının sayısı veya damgası olmayan kişilere alışverişi yasaklayarak damgasız olan herkesi iki boynuzlu Canavar'a aforoz ettirdi.* Onun damgası budur ve adı Grekçe ΛΑΤΕΙΝΟΣ'dir *ve* adının sayısı da 666'dır.

Böylelikle bir kılıçla ölümcül şekilde yaralanan ama sonra iyileşen Canavar, tıpkı dinsizlerin Kralları öldükten sonra onları Tanrı ilan etmeleri ve adına bir Heykel [Put] dikmeleri gibi, Tanrı ilan edildi ve ona tapınanlar bu yeni Tanrı'nın adını veya onun sayısının damgasını [666] alarak bu yeni dine tesmiye edildiler. Ona ve onun heykeline tapınmak istemeyen herkes öldürülerek, yedi Kilise'nin kandilleriyle aydınlanmış olan birinci Tapınak yerle bir edildi ve ona tapınmayanlar için yeni bir Tapınak inşa edildi ve bu yeni Tapınak'ın dış avlusu, veya Kilise'nin dışsal veçhesi Canavar'a ve Heykeline tapınan Gentile'ye verildi: ona tapınmak istemeyenler ise alınlarına Tanrı'nın adı mühürlenerek bu yeni Tapınak'ın iç-avlusuna çekilerek orada yerleştiler. Kadın'ın Yaban'a kaçarken sahip olduğu iki kanattan devşirilmiş yedi şamdandan ikisiyle temsil edilen iki Tanık'ın şahadetiyle, İsrail'in oniki kavminden alınları mühürlenmiş 144.000 kişi vardır. Bunlar *John*'a, ikinci Tapınak'ın iç avlusunda *Sion* dağının tepesinde Kuzu'yla birlikte tıpkı camdan bir denizin üstünde duruyorlarmış gibi görünmüştü. Bunlar, *Daniel*'in yıpratılarak ayaklar altına alınıp ezilmiş ve daha sonraki çağlarda da dördüncü Canavar'ın küçük boynuzu ile Teke tarafından yokedilmiş olduklarını söylediği Kuddüs'ün Azizleri ve gökler aleminin mukimleri olan kutsal kişilerdi.

Gentile, kutsal kenti [Kudüs] ayaklar altına almakla tehdit ederken, *Tanrı iki Tanığı'na kudret verir ve onlar da harmaniler* giymiş olarak 1236 gün süreyle Peygamber sözleri ederler. Bunlara [iki tanığa] iki Zeytin-Ağacı demir ve bunlar, *Zekeriya*'nın[3] gördüğü uzgörüdeki (4. bölüm) altın şamdanın yanında duran ve kandillere yağ temin eden iki

3 Zachary: Zekeriya Peygamber. Eski ve Yeni Ahit'te adları geçen kırk kadar Zekeriya vardır. İslamiyet'te Zekeriya Peygamber olarak anlatılan bu kişi Hıristiyanlara göre Vaftizci Yahya'nın Babası ve Bakire Meryem'in enişte si olarak anılır. Yahudiler için Zekeriya Peygamber değildir ama Eski Ahit'te yer alan 38. Kutsal Metin'in yazarıdır.

Zeytin-Ağacı'yla bağlantılıdırlar: ve Zeytin-Ağaçları, Havari *Paul*'a göre Kiliseleri temsil ederler (Rom. XI). Bunlar öğretmenler temin ederek kandillere yağ sağlarlar. Bunlara aynı zamanda iki Şamdan da denilir, ki, bu Kehanet'te yedi *Şamdan* ile simgelenen *Asya*'daki [Anadolu] yedi Kilise'yi temsil ederler. Bu yedi Kilise'den beşi kusurlu bulunmuştur ve tevbe etmedikleri takdirde tehdit edilecekleri duyurulmuştur; diğer ikisi ise kusursuz bulunmuşlar ve bunların Şamdanları ikinci Tapınak'a uygun bulunarak konuşmuştur. Bunlar *Smryna* [İzmir] ve *Philadelphia* [Yenişehir] Kiliseleri'dir. Bunlar ağır baskı ve zulüm görmüş olan Kiliseler'di ve yedi Kilise arasında bu durumda olan sadece bu ikisiydi: dolayısıyla ikinci Tapınak döneminde, eziyet çekmiş Kiliseler olarak, yedi kilise arasında temsile uygun olan sadece onların Şamdanlarıydı. *İki Tanık,* yeni Kiliseler değildir: bunlar ilk Kilise'nin yani, kadının iki kanadından gelen soylardır ve ilk iki şamdanla temsil edilmeye layıktırlar. Dolayısıyla şu sonuca varabiliriz ki, birinci Tapınak yokedilip, iç avlusunda tapınacak olanlar için ikinci Tapınak inşa edildiğinde, bu yeni Tapınak'a yedi Şamdan'dan sadece ikisi layık bulunarak konulmuştur.

Kilise meseleleri, ilk dört mühürün açılışı safhasında dikkate alınmamıştır. Yukarıda belirtildiği üzere, bunların dikkate alınması beşinci mühürün açılışı safhasında olmuştur. Altıncı mühürün açılışında esaslı olarak ele alınmış, yedinci mühür ile büyük Döneklik dönemini ihtiva etmektedir. Bu nedenle, yedi Kilise'ye ait *Epistle*'ları, beşinci ve altıncı mühürler dönemine koyuyorum; çünkü Kilise'nin çökmeye başlamasıyla, yaklaşmakta olan Büyük Döneklik dönemine karşı uyarıları ihtiva etmektedirler.

Eusebius, Ecclesiastical History [Kilise Tarihi] kitabını *Diocletian* dönemine geldiğinde, Kilise'nin durumunu şöylece tesvir etmişti: *Qualem quantamque gloriam simul ac libertatem doctrina veræ erga supremum Deum pietatis à Christo primùm hominibus annunciata, apud omnes Græcos pariter & barbaros ante persecutionem nostrâ memoriâ excitatam, consecuta sit, nos certè pro merito explicare non possumus. Argumento esse possit Imperatorum benignitas erga nostros: quibus regendas etiam provincias committebant, omni sacrificandi metu eos liberantes ob singularem, qua in religionem nostram affecti erant, benevolentiam.*[4]

4 "Hem Grekler'in hem de Barbarlar'ın arasında zulüm dönemi başlamadan önce, Alemlerin

Biraz ilerde de: *Jam vero quis innumerabilem hominum quotidiè ad fidem Christi confugientium turbam, quis numerum ecclesiarum in singulis urbibus, quis illustres populorum concursus in ædibus sacris, cumulatè possit describere? Quo factum est, ut priscis ædificiis jam non contenti, in singulis urbibus spatiosas ab ipsis fundamentis exstruerent ecclesias. Atque hæc progressii temporis increscentia, & quotidiè in majus & melius proficiscentia, nec livor ullus atterere, nec malignitas dæmonis fascinare, nec hominum insidiæ prohibere unquam potuerunt, quamdiu omnipotentis Dei dextra populum suum, utpote tali dignum præsidio, texit atque custodiit. Sed cum ex nimia libertate in negligentiam ac desidiam prolapsi essemus; cum alter alteri invidere atque obtrectare cæpisset; cum inter nos quasi bella intestina gereremus, verbis, tanquam armis quibusdam hastisque, nos mutuò vulnerantes; cum Antistites adversus Antistites, populi in populos collisi, jurgia ac tumultus agitarent; denique cum fraus & simulatio ad summum malitiæ culmen adolevisset: tum divina ultio, levi brachio ut solet, integro adhuc ecclesiæ statu, & fidelium turbis liberè convenientibus, sensim ac moderatè in nos cæpit animadvertere; orsà primùm persecutione ab iis qui militabant. Cūm verò sensu omni destituti de placando Dei numine ne cogitaremus quidem; quin potius instar impiorum quorundam res humanas nullâ providentiâ gubernari rati, alia quotidiè crimina aliis adjiceremus: cum Pastores nostri spretâ religionis regulâ, mutuis inter se contentionibus decertarent, nihil aliud quam jurgia, minas, æmulationem, odia, ac mutuas inimicitias amplificare studentes; principatum quasi tyrannidem quandam contentissimè sibi vindicantes: tunc demùm juxta dictum Hieremiæ, obscuravit Dominus in ira sua filiam Sion, & dejecit de cælo gloriam Israel, -per Ecclesiarum scilicet subversionem,* &c.[5] *Diocletian*

Tanrısı'na ait gerçek dindarlığın doktrininin (ki, bu doktrin ilk kez Mesih tarafından beyan ve ilan edilmişti) ki, Tanrı'nın güvencesi altındaydı, haşmetini özgürlüğün nev'i nive boyutunu gerçekten de tam olarak tanımlayamayız."

5 "Dahası, her gün Mesih'e sığınan kalabalıkların tam sayısını, kentlerdeki kiliseler'in tam adetini ve kutsal sunaklarda [mekanlarda] toplanan cemaatlerin tam sayısını kim bilebilirdi ki? Bu coşkunun sonucunda eski [kutsal] binalardan sıkılanlar, her şehirde çok büyük ve gösterişli [kutsal] binalar inşa ettiler. Zamanla bu binalar genişletildi ve her gün biraz daha serpildiler, büyüdüler ve mükemmelleştiler, kıskançlık nedeniyle zarara uğratılmaktan ya da İfrit'in [İblis] yapabileceği kötülüklerden ya da insanların inançlarını reddetmesinden korundular ve Tanrı'nın sağ eliyle koruduğu müminler bu erdemlilikten istifade ettiler. Fakat zaman içinde bize tanınan mutlak özgürlük bizi ihmalkarlığa ve vurdum duymazlığa sürükledi, insanlar komşularını kıskanmaya

zulmünün başlangıcında Kiliseler'in çöküşünden hemen önce, [Kilise] işte böyleydi. Kilise'nin bu durumu ile yedi Kilise'nin Meleği'ne yazılmış olan yedi *Epistle*'den Efes Kilisesi'ne yollanmış olan birincisi uyum göstermektedir. *Sana karşı bir şeyim var* demişti *Mesih*, bu Kilise'nin Meleği'ne, *o da ilk sevgini bırakmış olmandır. Şimdi, nereden düştüğünü anımsa ve tövbe et ve önceki işleri yap; yoksa tövbe etmediğin halde, sana gelirim, ve senin şamdanını yerinden kaldırırım. Fakat şu da sende var ki, sen Nicolaiciler'in işlerinden nefret ediyorsun, ben de nefret ediyorum.* (Apoc. İİ. 4. etc)

Nicolaiciler diye bilinenler, yukarda tasvir edilmiş olan *Continentler*'dir ve bunlar dini, evliliğin yerine koyarak varsa karılarını terk etmişlerdi. *Nicolaiciler* tanımıyla anlatılan kişilerin adı, *Kudüs*'deki ilk Hıristiyan Kilisesi'ni yöneten yedi din adamından biri olan *Nicolas*'dan gelmektedir. *Nicolas*, bedensel [arzulardan] olandan uzak durulmalıdır, diyerek güzel karısına budalaca bir düşkünlüğü olmasına rağmen, onu terk etmiş ve canı kimi çekerse onunla evlenebilmesi için ona izin vermişti. Yaşamının geri kalanını yalnız geçirmiş, çocukları da kendisi gibi yapmışlardı. *Continentler* daha sonraları erkekli kadınlı Eonlar ve Ruhlar Doktrinini benimsemişlerdi. Dördüncü yüzyıla kadar Kiliseler'den uzak tutuldular. [Epistle'de] *Efes* Kilisesi, onların tarzından ikrah ettikleri için tebrik edilmektedir.

Diocletian'ın zulüm dönemi Mesih'in 302. yılında başlamış ve Doğu İmparatorluğu'nda on yıl, Batı İmparatorluğu'nda ise iki yıl sürmüştü. *İzmir* Kilisesi'ne yollanan ikinci *Epistle*, Kilise'nin bu durumu ile uyuşmaktadır. *Senin dertlerini ve yoksulluğunu biliyorum; oysa sen Varlıklısın*

---

ve onları istismar etmeye başladılar; nihayet sahtekarlık ve iki yüzlülük (hypocracy) doruk yaptı, silahlarla değil, kelimelerle birbirimize darbe üstüne darbe indirdik; papazlar papazlarla, halklar halklarla kapıştılar, aramızda bir tür iç savaş başlattık ve birbirimize zararlar verdik. Sonunda İlahi Azab [İntikam] bizi buldu, ilkin hafif bir dokunuşla aleyhimize ortalığı karıştırdı, ama Kilise'nin statüsü henüz sarsılmamıştı; insanlar hâlâ diledikleri gibi orada toplanabiliyorlardı. Ancak ilk zulüm ve eziyet militanca davranan cemaate yapıldı. Fakat biz buna aldırmadık ve Yüce Tanrı'yı hoşnut etmektense, Bölgemizdeki imansızlar gibi davranarak, Tanrı'nın İnayeti'nin insanları korumadığını düşünerek günahlar işledik, günahlarımıza günahlar ekledik. Din adamlarımız Ordinance'ları dikkate almadılar, birbirleriyle itişip kakıştılar; kavgalarını ve tartışmalarını derinleştirmekten başka bir iş yapmadılar, aralarındaki rekabeti kızıştırdılar, birbirlerine öfke ve düşmanlık çıkışları yaptılar ve sanki her biri bir Tiran'mış [Diktatör, Zalim] gibi kendisinin ötekinden daha üstün olduğunu öne sürdü. Sonunda Jeremiah'ın [Yahudi Peygamberi] dediği gibi, 'Tanrı, Sion'un kızını öfkeyle bir buluta sardı ve gökyüzünden yeryüzüne İsrael'in muhteşem güzelliğini indirdi', yani tüm kiliseleri yaktı, yıktı ve yok etti."

ve onların küfrünü de bilirim, onlar Yahudi olmadıkları halde Yahudiyiz derler, ama İblis'in Havrasın'dadırlar. Çekeceğin sıkıntılardan korkma; işte İblis sizi sınamak için bazılarınızı zindana atacak ve on gün ıstırap çekeceksiniz. Ölünceye kadar Sadık kal, sana yaşamın tacını vereceğim. On günlük cezalandırma, *Diocletian*'ın on yıllık cezalandırmasından başka hiçbir cezalandırma ile uyuşmamaktadır. *Ve onların küfrünü bilirim, onlar Yahudi olmadıkları halde Yahudiyiz derler ama İblis'in Havrasındadırlar* şeklindeki anlatımdan tüm Nicolaiciler'in Küfrü'nü anlıyorum, çünkü onlar Hıristiyan oldukları yalanını söylüyorlardı.

Nicolaiciler aynı zamanda üçüncü *Epistle*'da da şikayet konusu yapılmışlardır (Verse 14). [Buna göre] Balaam'ın öğretisini benimsemiş ve *o, ilahlara sunulan kurbanları yesinler ve manen zina etsinler diye, İsrailoğulları önüne tökezlemeleri için taş koymayı Balak'a öğrettiler* (Numb. XXV. 1.2.18, XXX. 16). Çünkü *Balaam*, *Moabit* ve *Midianitleri*[6], *İsrailoğullarını* davet edin, onlar da karılarını getirsinler ve Tanrıları'na sundukları yiyeceklerle alem yapın diye teşvik etmişti. Ejderha bu nedenle yeryüzünde yaşayanların arasına inmeye başlamıştı.

Nicolaiciler, aynı zamanda dördüncü *Epistle*'de de şikayet konusu yapılmışlardır. Buna göre, kendisine "dişi Peygamber" diyen *Jezabel*[7] adlı kadın, *Mesih*'in kullarını baştan çıkarıp zina etmeyi ve İlahlara sunulan yiyecekleri yemeyi öğretiyor. *Kadın da bu nedenle Yaban'a koşmaya başlamıştır.*

---

6 *Moabit ve Midianit*: Eski Ahit'teki iki Krallık (2 Kings, 1: 1). Moabitler Tanrı'ya karşı geldikleri için Yahudiler tarafından lanetlenmişlerdi; bunların kadınlarıyla evlenmek de yasaklanmışsa da yine bazı Yahudi erkekleri Moabit kadınlarıyla evlenmişler ve çocuk sahibi olmuşlardı. Bu da ayrı bir sorun yaratmıştı Yahudiler arasında. Midianitler ise Abraham'ın Keturah adlı bir kadından doğan oğlundan gelenlerdi. Yahudiler tarafından hiç sevilmeyen ve düşman kabul edilen bir aşiretti. Bugünkü Filistin ile Ürdün arasındaki bir alanda yerleşmişlerdi. Yahudiler'in kırk yıl süren sürgün yılları Midianitler'e ait olan bu topraklarda geçmiş ve birçok çatışmaya şahit olmuştu. Yahudiler arasında aşağılamak amacıyla hile yapan, sözünde durmayan, arkadan hançerleyen kişilere Midianit deniliyordu.

7 *Jezabel*: Eski Ahit'te adı geçen ve en çok nefret edilen kadınlardan biri hatta birincisi. Jezabel, Yahudileri eski Tanrılara tapınmaya zorlamış olan bir kraliçe idi. Kötü niyetli, güzelliğini ve cinsel çekiciliğini, kişi ve toplumları Doğru-Yol'dan saptırabilmek amacıyla bir silah olarak kullanan kadınlara Jezabel adı takılmıştı. Bunun tam tersi, yani, kadınlık iffeti ve ismetiyle davranabilen, müşfik ve cinsel çekiciliğini insanları manipüle etmek için kullanmayan İyi-Kadınlar'a da İzabel deniliyordu. (Not: Kutsal Kitab'ın Türkçe çevirisinde (s. 259) bir hata yapılmış ve Jezabel, Kötü-Kadın, İyi-Kadın Izabel ile karıştırılmıştır. Metinde kendisinden söz edilen kadın İsabel adında değil, Jezabel adındadır).

Büyük Konstantin'in saltanatı, *Licinius*'u yendikten sonra Kraliyet tarzındaydı ve bütün *Roma* İmparatorluğu'nu kapsıyordu. Sonra İmparatorluk onun oğulları arasında bölüşüldü. Daha sonra da, *Constantius*'un *Magnentius*'u yenmesiyle birlikte yeniden bütünleşti. Birbirlerini izleyen bu üç dönemdeki Kilise meseleleri, *Bergama*, *Thyatira* ve *Sardis* Kiliseleri'nin Melekleri'ne yollanmış olan üçüncü, dördüncü ve beşinci *Epistle*'larla bağlantılı mahiyettedir. Sonraki İmparator, *Dönek Julian*'dır.

Altıncı *Epistle*'da, *Philadelphia* Kilisesi'nin Meleği'ne, İmparator *Julian* döneminde *Mesih* şöyle demişti: *Madem ki sabır yeminini tuttun, ben de seni, kadının Yaban'a kaçışıyla Ejderha'nın onun soyundan kalanlarla savaşı ile Canavar'ın Sureti'ne tapınmayanları öldürüşü ve yeryüzünde oturanların üzerlerine inerek onların nefisini sınayıp, onları diğerlerinden ayırmak için alınlarına Tanrı'nın adının yazıldığı ve diğerlerinin de Canavar'ın damgasıyla işaretlediği o nefsini sınama saati geldiğinde seni tutacağım. Muzaffer olanı Tanrı'nın Tapınağı'nda [takdis] bir sütun yapacağım. Artık oradan dışarıya hiç çıkmayacak ve onun üzerine Tanrımın adını 'alnına' yazacağım.* (Apoc. III. 10. 12).

Böylelikle *Philadalphia* Kilisesi'nde muzaffer olan [nefs muhasebesinden başarıyla çıkabilen] pek çok kişi Tanrı'nın mührüyle damgalanarak ikinci Tapınak'a yerleştiler ve bir daha hiç dışarı çıkmadılar [Yollarını sapıtmadılar]. Aynı şey, İzmir Kilisesi için de söylenebilir, onlar da Tanrı'nın sabır yeminine kusursuz bir şekilde bağlı kalmışlardı. Dolayısıyla bu iki Kilise ve onların soyları, ikinci Tapınak'taki iki sütun, iki *Şamdan* ve iki Tanıktırlar.

İmparator *Julian*'ın sadece beş ay saltanat süren halefi *Jovian* döneminden sonra İmparatorluk *Valentinian* ve *Valens* arasında yeniden paylaşıldı. Sonra *Laodikya* Kilisesi'ne yollanan *Epistle*'de, *Katolik* Kilisesi, gönülsüz ve isteksiz olduğu gerekçesiyle azarlanmış ve "*Mesih'in ağzından tükürülmekle*" tehdit edilmişti. Bu Kilise, *madem ki zayıf ve zengin hiçbir şeye gereksinim duymuyorum* diyordu, görünen varlığı itibariyle, oysa gerçekte *zavallı ve acınacak halde ve yoksul ve kör ve çırılçıplak olduğunu biliyordu* (Apoc. III. 16.17). Bu nedenle de, yedinci mühürün açılışı safhasında Mesih'in *ağzından tükürülmüştü.* Bu olay da, birinci Tapınak'ın dönemini sonlandırır.

Roma İmparatorluğu'nun [nüfusunun] yarısı, büyük *Konstantin* ve oğulları döneminde Hıristiyan olmuşlardı. İmparator *Julian*'ın [eski] Tapınakları yeniden açması ve kafirlerin ibadetlerini tekrar başlatmasından sonra *Valentian* ve *Valens*, saltanatları süresince buna müsamaha göstermişlerdi. Dolayısıyla halefleri *Gratian* İmparator oluncaya kadar mühürdeki Kehanet tam olarak gerçekleşmemişti. Kafirlerin Rahiplerinin her egemen İmparator tahta çıktığında ona *Pontifex Maximus*[8] harmanisini ve onurunu sunmaları adettendi. Bu onuru o döneme kadar bütün İmparatorlar kabullenmişlerdi, ama *Gratian* bunu reddetti. Kafirlerin ilahlarını yere çaldı, kurbanlarını yasakladı ve hazineden Rahipler'e ayrılan payı iptal ederek yetkilerini ve maaşlarını kaldırdı. Büyük Theodosius da onu izledi ve küfür bundan sonra bir daha iflah olmadı ve öylesine hızla yok oldu ki, *Theodosius*'un ölümünden on yıl sonra *Prudentius*, kafirleri kastederek şöyle demişti: *vix pauca ingenia & pars hominum rarissim*[9]*a*. Altıncı mühürde anlatılan meseleler *Valens*'in, daha doğrusu selefi Gratian gibi Pontifex Maximus olmak onurunu reddeden *Theodosius*'un iktidarı başladığında sona ermişti.

Çünkü Romalılar, yabancı ulusların Valentinian ve Valens dönemlerindeki saldırılarından çok bunalmışlardı. *Hoc tempore*, saith *Ammianus*, *velut per universum orbem Romanum bellicum canentibus buccinis, excitæ gentes sævissimæ limites sibi proximos persultabant: Gallias Rhætiasque simul Alemanni populabantur: Sarmatæ Pannonias & Quadi: Picti, Saxones, & Scoti & Attacotti Britannos ærumnis vexavere continuis: Austoriani, Mauricæque aliæ gentes Africam solito acriùs incursabant: Thracias diripiebant prædatorii globi Gotthorum: Persarum Rex manus Armeniis injectabat*[10]. İmparatorlar bu düşmanlarla başa çıkmaya uğraşırlarken, Tuna'yı geçen *Hunlar*, *Alanlar* ve *Gothlar*, iki ordu halinde saldırarak

8 Pontifex Maximus: İlkin Pagan İmparatorlar tarafından Rahipler'in Başı anlamında kullanılan bu unvan, Hıristiyanlığın Devleti ele geçirmesiyle birlikte Papalar için kullanılır olmuştu. Günümüzde Papalar, diğer sıfatlarıyla birlikte bu unvanlarıyla da anılırlar.

9 "Birkaç münevver ve insanlığın küçücük bir parçası(dırlar).

10 "İşte tam bu sırada, dedi Ammianus, tüm Roma aleminde savaş boruları çalınıyormuş gibi gürültülerle sarsılan en vahşi kabileler kendilerine en yakın olan sınırların ötesine sıçradılar. Galya ve Rhaetia Bölgeleri, Alamanni kabilesi tarafından perişan edildi; Pannoni, Sarmatea ve Quadi tarafından istilaya uğradı; Picts, Saxon, Scot ve Attacotti, Britonları sürekli olarak rahatsız ettiler. Austorian ve diğer Moorish kabileler Afrika'nın derinliklerine ulaştılar; Gothlar Trakya'yı yağmaladılar ve Pers Kralı, Ermenistan'a ordular gönderdi."

Valens'i katlettiler ve *Roma* ordusunu öylesine bozguna uğrattılar ki, *Ammianus* şöyle demişti: *Nec ulla Annalibus præter Cannensem ita ad internecionem res legitur gesta.*[11] Tüm cephelerde devam eden bu savaşlar *Theodosius*'un iktidarının başladığı İS. 379-380 yılına kadar tamamen anlamıyla sonuçlanmamıştı. Bu dönemden İmparator'un İS. 395'deki ölümüne kadar İmparatorluk yabancı orduların saldırılarına uğramadan sakin bir dönem geçirdi. Dört Yelin [rüzgarın] tutulduğu ve gökler aleminde sükunet hakim olduğu sürece bu durum sürdü. Bu sükunet başladığı sırada da yedinci mühür açıldı.

Bay *Mede*, ilk altı borazanla ilgili Kehanet'i fazla yanlışa düşmeden açıklamıştır. Fakat eğer gazap taslarının boşaltılmasıyla ilgili Kehanetin, borazanların çalınışıyla ilgili Kehanetle eşzamanlı olduğunu gözlemleyebilseydi, yaptığı yorum bütünlük arzederdi.

"Gazaplar", son üç borazanın duyurduğu savaşları, ilk dört borazanın duyurduğu savaşlardan ayırd etmek için verilen addır. İlk dört borazanın çalınarak ilk dört gazap tasının boşaltıldığı *Tabernacle* Bayramı'nın ilk dört gününde sunulan kurbanlar, dört büyük savaşta yapılan katliamlardır. Bu savaşlar dünyanın dört bir köşesinden esen dört rüzgarla temsil edilmiştir. Birincisi doğu rüzgarı, ikincisi batı rüzgarı, üçüncüsü güney rüzgarı ve dördüncüsü de kuzey rüzgarıdır. Bu yönler eski *Roma* İmparatorluğu'nun Metropolis'i olan *Roma* Kenti merkez alınarak belirlenmiştir. Bu dört bela, *Dünya*'nın, *Deniz*'in, *Nehirler*'in, *Güneş*'in, *Ay*'ın *ve Yıldızlar*'ın üçte birinin üzerine *düşmüşlerdir*; diğer bir deyişle, *Daniel* ve *John*'un Kehanetlerinde üçüncü kısımdaki tüm sahnelerde yer alan Dünya'nın, Deniz'in, Nehirler'in, Güneş'in, Ay'ın ve Yıldızlar'ın üzerine düşmüşlerdir.

Doğu rüzgarının belası, birinci borazanın çalınmasıyla birlikte, Dünya'nın üzerine, yani, *Grek* İmparatorluğu'nu oluşturan ulusların üzerine düşecektir. Böyle de olmuştur. Büyük *Theodosius*'un ölümünden sonra, *Gothlar*, *Sarmatiler*, *Hunlar*, *İsaurianlar*, *Austoryalı Moorlar*, *Yunanistan*'ı, *Trakya*'yı, *Küçük Asya*'yı, *Ermenistan*'ı, *Suriye*'yi, *Mısır*'ı, *Libya*'yı ve *İllirium*'u on veya oniki yıl süreyle işgal edip, yağmalamışlardır.

11 "Tarihte Cannae hariç, hiçbir hareket bundan daha kanlı bir şekilde sonlandırılmamıştı."

Batı rüzgarının belası, ikinci borazanın çalınmasıyla birlikte Denize veya Batı İmparatorluğu'nun üzerine, *yanan büyük bir dağ olarak düşüp onu [Deniz] kana çevirecektir* (Apoc. VIII. 7. etc.). Böyle de olmuştur. İS. 407'de bu İmparatorluk, *Visigothlar*, *Vandallar*, *Alanlar*, *Sueveler*, *Burgundianlar*, *Ostrogothlar*, *Heruli*, *Quadi* ve *Gepidler* tarafından işgal edilmeye başlanmış ve bu savaşlarla on krallığa bölünerek yağmaladılar. Bu felaketlerin başlarında yanan dağ *Roma* ise, *Ostrogothlar* tarafından kuşatılarak ele geçirilmiştir.

Güney rüzgarının belası, üçüncü borazanın çalınmasıyla birlikte, *gökten meşale gibi yanan büyük bir yıldızın nehirlerin ve su kaynaklarının üzerine düşmesine* ve artık birçok krallığa bölünmüş olan Batı İmparatorluğu'nun *Wormwood*'a[12] ve *kan*a dönüşmesine sebep olacaktır. Böyle de olmuştur, *İspanya*'daki *Vandallar*'ın ve *Alanlar*'ın Kralı *Genferic*, İS. 427'de seksen bin kişilik bir orduyla *Afrika*'ya girmiş, *Moors*'ları işgal etmiş ve hiç ara vermeden toplam elli yıl süreyle İS. 431'de *Hippo*'yu, İS. 439'da *Afrika* başkenti *Kartaca*'yı ele geçirerek hem *Avrupa* sahillerinde hem de *Afrika*'da *Romalılar*'la savaşmıştır. İS. 455'de, *Vandallar* ve *Moorslar*dan kurulu üçyüzbin kişilik bir ordu ve sayısız savaş gemisiyle *İtalya*'yı işgal etmiş, *Roma*'yı, *Napoli*'yi ve *Capua*'yı ve birçok başka kenti yağmalamış ve onların tüm servetini ve seçkin kişilerini *Afrika*'ya taşımıştı: bir yıl sonra da İS. 456'da, İmparatorluktan tüm *Afrika*'yı kiralayarak, *Romalılar*'ı bu kıtadan sürüp atmıştır. Daha sonra *Vandallar*, Akdeniz'deki Adaları, *Sicilya*, *Sardunya*, *Korsika*, *Ebusus*, *Mayorka*, *Minorea*'yı etc. işgal edip ele geçirmişlerdir ve *Ricimer*'de, İS. 472'de İmparator *Antemius*'u *Roma*'da kuşatarak kenti ele geçirmiş ve askerlerine yağmalattırmıştır. Yaklaşık aynı tarihte *Visigothlar*, *Romalılar*'ı *İspanya*'dan çıkartmışlardı: ve Batı İmparatorluğu artık, *gökten meşale gibi yanarak düşen bir yıldız gibi* elindeki tüm toprakları bu savaşlarla yavaş yavaş yitirmişken, *Heruli Kralı Odoacer* tarafından bir yıl içinde, İS. 476'da, işgal edilerek zaptedilmişti. Bundan sonra *Moorslar* İS. 477'de ayaklanarak, çeşitli savaşlarda Vandalları zayıflattılar ve onların elinden *Moritanya*'yı aldılar. Bu savaşlar İ.S 534'de, *Belisarius*'un, *Vandalları* zaptetmesine kadar sürmüştür ve *Afrika*'daki bu savaşlar,

12 *Wormwood*: Pelin adı verilmiş olan yıldız. Gökyüzünde belirince insanlar için uğursuzluk dönemi başlayacağına inanılırdı. Bazı yorumculara göre Venüs'ün diğer adı.

Procopius'un yaptığı tahminlere göre, beş milyon kişiden fazlasının ölümüne ve *Afrika*'nın nüfusunun azalmasına yolaçmıştır. *Vandallar*, *Afrika*'yı işgale başladıklarında, burası çok yoğun nüfusa sahip bir ülkeydi ve 700 piskoposluğa sahipti ki, bu sayı *Fransa*, *İtalya* ve *İspanya*'daki toplam piskoposlukların sayısından fazladır: fakat [Afrika] Vandallar'ın, *Romalılar*'ın ve *Moors*'un kendi aralarındaki savaşların sonucunda, o denli ıssızlaşmıştı ki, Procopius'un bizlere anlattığına göre [buralarda dolaşan] bir gezginin civarda bir insan görebilmesi mucize gibi bir şeydi.

Üçüncü tasın boşaltılışı sırasında şöyle denilmişti: *Ey Efendimiz [Kuddüs] sen adilsin, çünkü böyle hükmettin: çünkü onlar senin Azizlerinin ve [gönderdiğin] Peygamberleri'nin kanını döktüler ve onlara içmeleri için kan verdin, çünkü onlar buna değerdi [layıktılar]* (Apoc. XVI. 5. 6). Bu Azizler'in kanlarını nasıl döktükleri belki de 14 Temmuz 410'da *Kartaca*'da toplanan Afrikalı Piskoposlar Konsil'i tarafından İmparator *Honorius*'a iletilen aşağıdaki bu Ferman ile anlaşılabilir [sanıyorum]

> *Impp. Honor. &. Theod. AA. Heracliano Com. Afric.*
>
> *Oraculo penitus remoto, quo ad ritus suos hæreticæ superstitionis abrepserant, sciant omnes sanctæ legis inimici, plectendos se pœna & proscriptionis & sanguinis, si ultra convenire per publicum, execrandâ sceleris sui temeritate temptaverint. Dat. viii. Kal. Sept. Varano V.C. Cons. A.C. 410.*[13]

Bu Ferman, beş yıl sonra aşağıdaki ferman tarafından daha da güçlendirilmiştir.

> *Impp. Honor. & Theod. AA. Heracliano Com. Afric.*
>
> *Sciant cuncti qui ad ritus suos hæresis superstitionibus obrepserant sacrosanctæ legis inimici, plectendos se pœnâ & proscriptionis & sanguinis, si ultra convenire per publicum exercendi sceleris sui temeritate temptaverint: ne quâ vera divinaque reverentia contagione temeretur. Dat. viii. Kal. Sept. Honorio x. & Theod. vi. AA. Coss. A.C. 415*[14]

---

13 İmparator Honorius ve Thedosius'dan Afrika Valisi Heraklius'a: İmdi, bu sapkın batıllığın uygulamalarının yapıldığı o sunak yeri tamamen yıkılmıştır ve Kutsal Şeriat'ın düşmanları bilsinler ki, eğer bir daha kamu alanında toplanırlarsa asilikle suçlanacaklar ve adi suçlu olarak ağır cezalara çarptırılacaklardır. 25 Ağustos, Veranus'un Konsüllüğü Döneminde verildi. İS. 410.

14 İmparatorlar Honorius ve Theodosius Tarafından Afrika Valisi Heraclius'a: Kutsal şeriatın tüm düşmanları bilsinler ki, kendi sapkın (Heretic) batıl inançlarına ait törenlerini yapmaya kalkışırlarsa kan dökücülük ile suçlanacaklar ve acılarına katlanacaklardır. Gerçek Tanrı'ya saygı duyan her yerdeki herkese duyurulur ki, bu salgın ortadan kaldırılacaktır. 25 Ağustos, Honorius ve Theodosius'un Konsüllüklerinde verildi. İS. 415.

Bu Fermanlar, sadece *Afrikalılara* yönelik olarak Afrika Valisi'ne ulaştırılmıştı. Bunlardan önce *Donatistlere*[15] karşı çok ciddi birçok Ferman yollamıştı, ama bunlara kan karışmamıştı. Toplantılar muhalif cemaatlerin de katılımıyla yapıldığından, bu iki Ferman bir ilk idi. Çünkü bu Fermanlar'da geçen "Heretic" [sapkın] kelimesiyle kastedilenler tüm muhalif cemaatlerdir, tıpkı Luciferan[16] bir Piskopos olan *Eusebius*'a karşı yazılmış olan aşağıdaki Ferman gibi:

> *Impp. Arcad. & Honor. AA. Aureliano Proc. Africæ.*
>
> *Hæreticorum vocabulo continentur, & latis adversus eos sanctionibus debent succumbere, qui vel levi argumento à judicio Catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deviare: ideoque experientia tua Euresium hæreticum esse cognoscat. Dat. iii. Non. Sept. Constantinop. Olybrio & Probino Coss. A.C. 395.17*

Grek İmparatoru *Zeno*, *Ostrogothlar*'ın Kralı *Theododeric*'i, evlat edinerek onu *Patricus*[18], *Constantinople* Konsül'ü süvarilerinin komutanlığı görevine getirdi. Batı İmparatorluğu'nu vererek *Roma* halkını ve Senatosu'nu ona emanet edip *Heruliler*'in Kralı *Odoacer*'le savaşması için *İtalya* içlerine gönderdi. *Theodoric* böylece halkını alarak *İtalya*'ya girdi ve *Odoacer*'i yenerek *İtalya*, *Sicilya*, *Rhaetia*, *Noricum*, *Dalmaçya*, *Liburnia*, *Istria* ve kısmen de *Sueviya*, *Pannonia* ve *Gallia* üzerinde egemenlik sağladı. Bu olayla ilgili olarak *Ennodius Theodoric* için yazdığı *Panegyric*[19]'de şöyle demişti: Ad *limitem suum Romana regna remeâsse.*[20]

---

15 Donatistler: IV. ve V. yüzyıllarda Afrika'da, Numibya'da Rahip Donatus tarafından başlatılmış olan heretik akım. Bunlar İmparator Diocletian döneminde (İS. 303–305) başlatılan baskı ve zulüm sırasında bazı Piskoposlar'ın Romalılarla gizli ittifaklar kurarak gerçek Hıristiyanları işkencelere gönderdiklerini, birçoğunun da öldürülmesine sebep olduklarını öne sürerek, o dönemde bu kişiler tarafından verilmiş olan vaazların hepsinin yalan olduğunu, dolayısıyla bunların kabul edilmemesi gerektiğini belirterek isyan etmişlerdi. Donatistler, Ana Kilise tarafından başbelası olarak nitelendirilip mahkum edilmişlerdi.

16 Luciferan: Tanrı'nın Melekleri'nden biri. Kelime anlamıyla, Işık-Taşıyıcısı. Ancak Tanrı'ya karşı çıktığı ve İnsanoğlu'nun Tanrı indindeki üstünlüğünü kabul etmediği için Cennet'ten kovulduğuna inanılır. Türkçe kaynaklarda Şeytan'dan farklı olarak İblis adıyla anılır.

17 İmparatorlar Arcadius ve Honorius tarafından Afrika Baş Yargıcı Aurelianus'a: Katolik Kilisesi'nin koyduğu yasalardan ve yargılardan en küçük bir kuşku duyan ve sapma gösteren herkes bilsin ki, *Sapkın* kelimesinin kapsamında değerlendirileceklerdir. Dat III. Non. Sept. Constantinop. Olybrio and Probino Coss. İS.395

18 Patricus: Romalı saygın kişi ve yurttaş. Seçme ve seçilme hakkı olan kişi.

19 Panegyric: Methiye. Bir kişiyi veya cemaati övmek amacıyla yazılan nesir.

20 "Roma İmparatorluğu'nu eski sınırlarına kavuşturmuştu."

Theodoric, bu toprakları büyük bir basiret, hoşgörü ve yumuşaklıkla yönetti. Romalılar'a özel bir şefaat gösterdi, onları kendi koydukları yasalara göre yönetti. Senato'yu ve Konsüllükleri yeniden ihdas etti. Kendisi ise, İmparator ünvanını almadan İmparatorluk tahtına oturdu. *Ita sibi parentibus præfuit*, saith *Procopius*, *ut vere Imperatori conveniens decus nullum ipsi abesset: Justitiæ magnus ei cultus, legumque diligens custodia: terras à vicinis barbaris servavit intactas*, etc.[21] Bu nedenle bu Kral'ın iktidarı dönemini, dört rüzgarın saçtığı belalar arasında saymıyorum.

Kuzey rüzgarının belası, dördüncü borazanın çalınmasıyla birlikte, Güneş'in, Ay'ın ve Yıldızlar'ın, yani Batı İmparatorluğu Kralının, Krallığının ve *Prensleri'nin karartılmasıyla* bir süre *karanlıkta kalınmasına* sebep olacaktı. Böyle de oldu, *Belisarius Vandalları* zaptettikten sonra, İS. 535 'de *İtalya*'yı işgal etti. *Dalmaçya*, *Liburnia*, *Venedik*, *Lombardiya* ve *Toscana* ve *Roma*'nın kuzeyindeki diğer bölgelerde toplam yirmi yıl süreyle *Ostrogothlar*'la savaştı. Bu savaşlar sırasında birçok kent defalarca el değiştirdi. *Milano*'yu, *Romalılar*'dan geri alan *Ostrogothlar*, *Procopius*'un tahminlerine gör, genç ve yaşlı üçyüzbin erkeği kılıçtan geçirerek kadınlarını da müttefikleri *Burgundianlar*'a köle olarak gönderdiler. *Roma* da birçok kez el değiştirdiğinden nüfusu azalmıştı. Senato yönetimindeki eski hükümetin geri çekilmesi ve soyluların mahvolmaları kentin ihtişamını söndürmüştü: İS. 552'de, onyedi yıl süren bir savaşta *Ostrogothlar* yenildiler. Geri kalan *Ostrogothlar*, yardımlarına gelen bir *German* ordusuyla birlikte savaşı üç-dört yıl daha sürdürebildiler. Sonra *Heruli*'nin savaşı çıktı ve *Anastasius*'un anlattığına göre *perimebant cunctam Italiam*[22]: bütün İtalya'yı kılıçtan geçirdi. Bu olayı İS. 568'de barbarların en şiddetlisi olan *Lombardlar*'ın savaşı izledi. Otuzsekiz yıl süren bu savaş, *Sabinian*'ın Papalığı döneminde İS. 605'de *Lombardlar*'la sağlanan bir barışla sona erebildi. Bu savaşın bitmesinden üç yıl önce, *Roma* Piskoposu *Büyük Gregory* şöyle demişti: *Qualiter enim & quotidianis gladiis & quantis Longobardorum incursionibus, ecce jam per triginta quinque annorum longitudinem premimur, nullis explere vocibus*

21 "Kendinden öncekileri fazlasıyla aşmıştı, diyor Procopius, ama bir İmparator'a gösterilmesi gereken saygınlıktan hiç de yoksun değildi. Adalet'e büyük bir tutkunluğu vardı ve yasaların sağladığı korumacılığın sürekliliğini sağlamıştı. Sınırları Barbarlara karşı korumuştu."
22 "Öyle bir kıyımdı ki, diyor Anastasius, geçmişte bir benzeri hatırlanmamaktadır."

suggestionis valemus.[23] *Büyük Gregory* halka hitaben yaptığı *Sermon*[24] konuşmalarından birinde, bu savaşlar sırasında *Romalılar*'ın nasıl tükendiklerini şöyle belirtmişti: *Ex illa plebe innumerabili quanti remanseritis aspicitis, & tamen adhuc quotidiè flagella urgent, repentini casus opprimunt, novæ res & improvisæ clades affligunt.*[25] Başka bir *Sermonu*'nda ise yaşanan yıkımı şöyle tanımlar:

> *Destructæ urbes, eversa sunt castra, depopulati agri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola, penè nullus in urbibus habitator remansit. Et tamen ipsæ parvæ generis humani reliquiæ adhuc quotidiè & sine cessatione feriuntur, & finem non habent flagella cœlestis justitiæ. Ipsa autem quæ aliquando mundi Domina esse videbatur, qualis remansit Roma conspicimus innumeris doloribus multipliciter attrita, defolatione civium, impressione hostium, frequentiâ ruinarum. —Ecce jam de illa omnes hujus fœculi potentes ablati sunt-. Ecce populi defecerunt. -Ubi enim Senatus? Ubi jam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt carnes. Omnis enim sæcularium dignitatum ordo extinctus est, & tamen ipsos vos paucos qui remansimus, adhuc quotidié gladii, adhuc quotidié innumeræ tribulationes premunt-. Vacua jam ardet Roma. Quid autem ista de hominibus dicimus? Cum ruinis crebrescentibus ipsa quoque destrui ædificia videmus. Postquam defecerunt homines etiam parietes cadunt. Jam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est, &c.*[26]

---

23 "Son 35 yıldır Longobardi tarafından her gün düzenlenen saldırılar ve çarpışmalardan nasıl zarar gördüğümüzü tam olarak anlatabilecek kelimelerden yoksunuz."

24 *Sermon*: Vaaz anlamında daha çok Hıristiyan literatüründe yer alan bir kelime. Örneğin İsa'nın Zeytin Dağı'nda bulunduğu sırada yaptığı konuşma en çok bilinen Sermonlar arasındadır.

25 "Bir zamanlar sayılamayacak kadar çok olan sizlerden [günümüzde] kaç kişinin kaldığı gözlerinizden bellidir, ve hâlâ gün be gün, birileri azarlıyor, diğerleri süründürüyor, beklenmedik belalar üstümüze çörekleniyor ve yeni ve önceden tahmin edilemeyen kötülükler bizi eziyor."

26 "Kentlerimiz yıkıldı, silahlarımız dağıtıldı; topraklarımız çöplük oldu; yurdumuz yabana çevrildi. Şimdi [artık] hiç kimse yaşamıyor, kırsalda ve şehirlerde oturan kimse de kalmadı. Ve bir insan soyundan kalan küçücük bir kesim, sonu gelmeyen, hergün tekrarlanan kırbaç darbelerinin altında; ve ilahi öfkenin bir türlü sonlanmayan gazabı hâlâ sürüyor. Ve bir zamanlar dünyanın sahibesi gibi görülen Roma, gözlerimizle görüyoruz ki, orada yaşayanların ümitsizlikleriyle, düşmanın vahşetiyle ve kötülüklerin tekrarıyla sayısız kez hüzünle doldu, sayısız kez zulümle inledi [doldu].

Duyun ki... bu neslin en güçlü adamları oradan yok edildiler. Bakın, insanlar isyan halindeler. Senato nerede? Halk nerede? Kemikleri yok edildi, etleri öğütüldü. Tüm İdari Yöneticilerin [din adamı olmayan devlet yöneticileri] soyu tükendi. Ve var olmayı sürdüren biz bir kaç kişi, hergün kılıç tehdidi ve sayısız hakarete muhatap oluyoruz... Yerleşimcileri olmayan bir Roma ıstırab içindedir. Ama belalar giderek çoğaldıkça ve dağılan yuvaları gördükçe niçin sadece erkeklerden söz ediyoruz ki? Bakın işte! Roma çöktü! Bakın o [artık] sadece elemle dolu etc."

Roma halkının tanıklık ettiği bu gerçeğe dair bütün bu sözler *Gregory* tarafından söylenmiştir. Böylelikle *dört rüzgarın saçtığı belalar* nedeniyle *Grek* İmparatorluğu sarsıntılar geçirmiş ve *Latin* İmparatorluğu ise yıkılıp gitmişti. *Roma* da *Exarchlar*'ın yönetimindeki *Ravenna*'nın boyunduruğu altında yoksul bir dükalığın başkenti olmaktan öte hiçbir anlam ve önemi kalmamış bir kent olarak kalmıştı.

Beşinci borazan, *Daniel*'in deyişiyle Güney Kralı'nın *sonun zamanı geldiğinde kendi başına buyruk davranan krala karşı* yaptığı savaşları duyurur. Bu bela dipsiz [cehennem] çukurun açılmasıyla başlar ki, bu da sahte bir dinin ortaya çıkışını çağrıştırır: Bu [dipsiz] çukurdan yükselen külhan dumanı, bu [sahte] dini benimseyen kalabalıkları ve *dumandan çıkıp gelen çekirgeler* de, bu kalabalıklardan oluşan orduları simgeler. Bu çukur dört krallığın veya bazılarının topraklarına dumanı ve çekirgeleri salmak için açılmıştır. *Bu çekirgelerin Kralı* da sivil ve dini meselelerde, örneğin *Saracenler*'in en üst yöneticisi olan Halife gibi, *dipsiz çukurun Meleği* idi. *Arabistan*[27] çöllerinde, çekirge sürülerinin ortaya çıkarak komşu ülkelere dağılmalarına sıkça rastlanır.

Dolayısıyla Araplardan oluşan orduların *Roma*'yı istila edişlerine çok uygun bir tiplemedir. Bunlar İS. 634'de çevrelerini işgale başladılar ve İS. 637'de *Şam*'da iktidarlarını kurdular. İS. 766'da *Bağdat*'ı kurarak *İran*, *Suriye*, *Arabistan*, *Mısır*, *Afrika* ve *İspanya*'da saltanat sürdüler. İS. 910'da *Afrika*'yı, *Mahadesler*'e; 927-935 yılları arasında *Medya*, *Hırcania*'yı, *Horasan* ve tüm *İran*'ı *Dailamites*'e; 930'da, *Mezopotamya* ve *Miasarekin*'i, *Nasıruddaulas*'a; 935'de, *Suriye* ve *Mısır*'ı, Akşitlere kaybettiler.

Kayıplarla büyük bir bunalıma sürüklenen *Bağdat* Halifesi, İS. 936 yılında tüm yetkilerini Kalde'deki *Wasit* Kralı *Raiji*'nin oğlu *Muhammed*'e devrederek onu İmparatorların İmparatoru yaptı. Fakat iki yıl sonra *Muhammed*, *Bağdat*'ı *Türkler*'e kaybetti ve bundan sonra *Bağdat*, *Toğra*, *Dogrissa*, *Tangrolipix* ve *Sadoc* da denilen *Tuğrul Bey*'in 1055'te Horasan ve İran'ı zaptedip, *Bağdat*'ı kendi başkenti yapıncaya kadar bazen *Türkler*'in, bazen de *Saracenler*'in elinde kaldı. Halefleri *Kılıç Aslan* ve

27 *Arabia felix*: Kelime anlamıyla Mutlu Arabistan. Bu yarımadanın güneyi hem iklim hem de doğal güzellikleri ve münbit arazileriyle sıfat tamlamasıyla anılıyordu. Günümüzdeki bir bütün olarak Yemen, geçmişte bu adla biliniyordu.

Melikşah, *Fırat* nehri yakınlarındaki bölgeleri zapt ettiler. Zaptedilen bu topraklar *Melikşah*'ın ölümünden sonra *Armania*, *Mezopotamya*, *Suriye* ve *Cappadokia* Krallıklarına bölündüler. *Saracen* Halifeleri'nin Bağdat ve Şam'da sürdürdükleri dünyevi egemenlikleri 637'den 936 yılının sonuna kadar, toplam tam 300 yıl sürdü. İmdi, çekirgelerin ömrü beş aydır; tipleme itibariyle söylenirse, bu çekirgeler *beş ay ve beş ay süreyle insanlara zarar* vermişlerdir, tıpkı [Saracen Halifeleri'nin] beş ay süreyle Şam'da, beş ay da Bağdat'da saltanat sürmeleri gibi on ay, yani 300 yıl sayılan 300 Kehanet günü hükümranlık yapmışlardır.

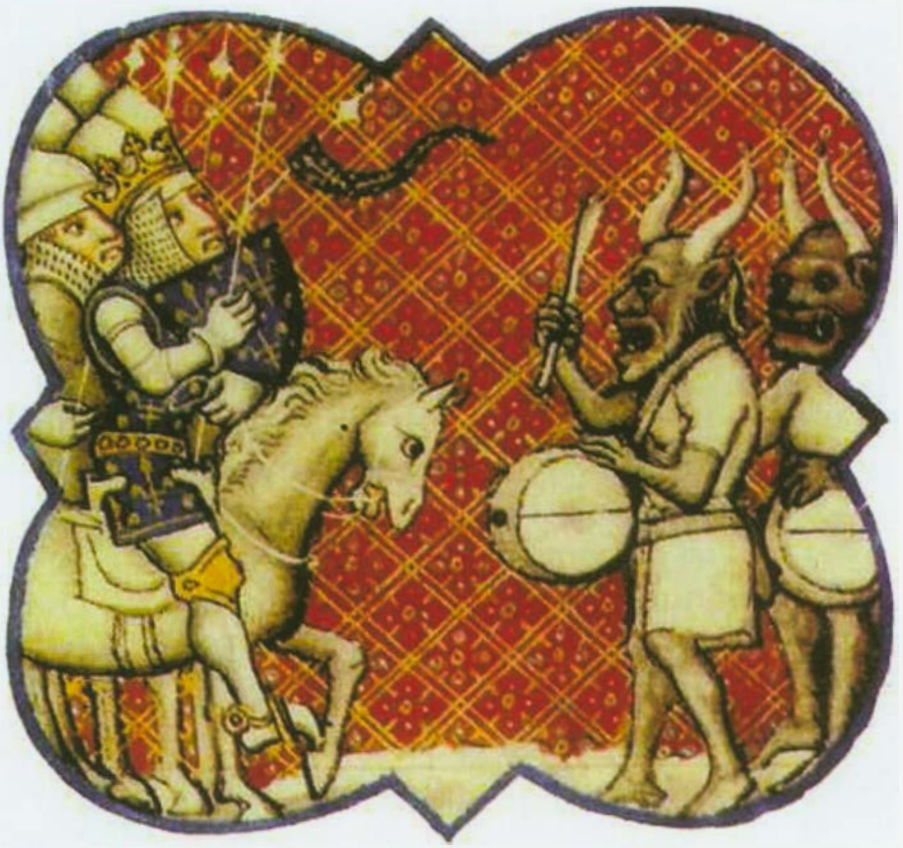
Altıncı borazan, Daniel'in Kuzey'in Kral'ının, yukarda sözü edilen "başına buyruk Kral'a" karşı yaptığı savaşları duyurmaktadır. Bu savaşlar sayesinde *Daniel*'e göre Kuzey'in Kralı, *Grek* İmparatorluğu'nu, *Judea*'yı, *Mısır*'ı, *Libya*'yı ve *Etyopya*'yı zapt etmiştir. Bu savaşlar sayesinde, sonrası muhtemelen bilindiği üzere, *Türkler*'in İmparatorluğu kurulmuştur.

Bu savaşlar *Fırat* Nehri güzergâhındaki *Türkler*'in dört krallığı, *Miyapharekin*'deki (Miyafarkin) *Megarkin* veya *Martipolis* Büyük Ermenistan [Krallığı]; *Musul*daki *Mezopotamya* [Krallığı]; *Halep*'deki tüm *Suriye* [Krallığı] ve *Hülagü*'nün *Tatar* ordusu tarafından işgal edilince Küçük Asya'nın batısına sürülen *Konya*'daki *Kapadokya* [Krallığı'nın] buralardaki *Grekleri* yenerek bugün bilinen Türk İmparatorluğu'nu yükseltmeye başladıkları İS. 1258 yılında başladı. Altıncı Borazan'ın çalınmasıyla *John* bir sesten bahsediyor: *Tanrı'nın önünde duran altın mezbahın dört boynuzundan bir ses işittim; elinde borazan olan altıncı meleğe şöyle buyurdu: Büyük Fırat Nehri'nin kıyısında bağlı olan dört Meleği çöz ve insanların üçte birini öldürsünler diye, saat ve gün ve ay ve yıl için hazırlanmış olan dört melek bağlarından çözüldüler.* (Apoc. IX. 13. etc.)

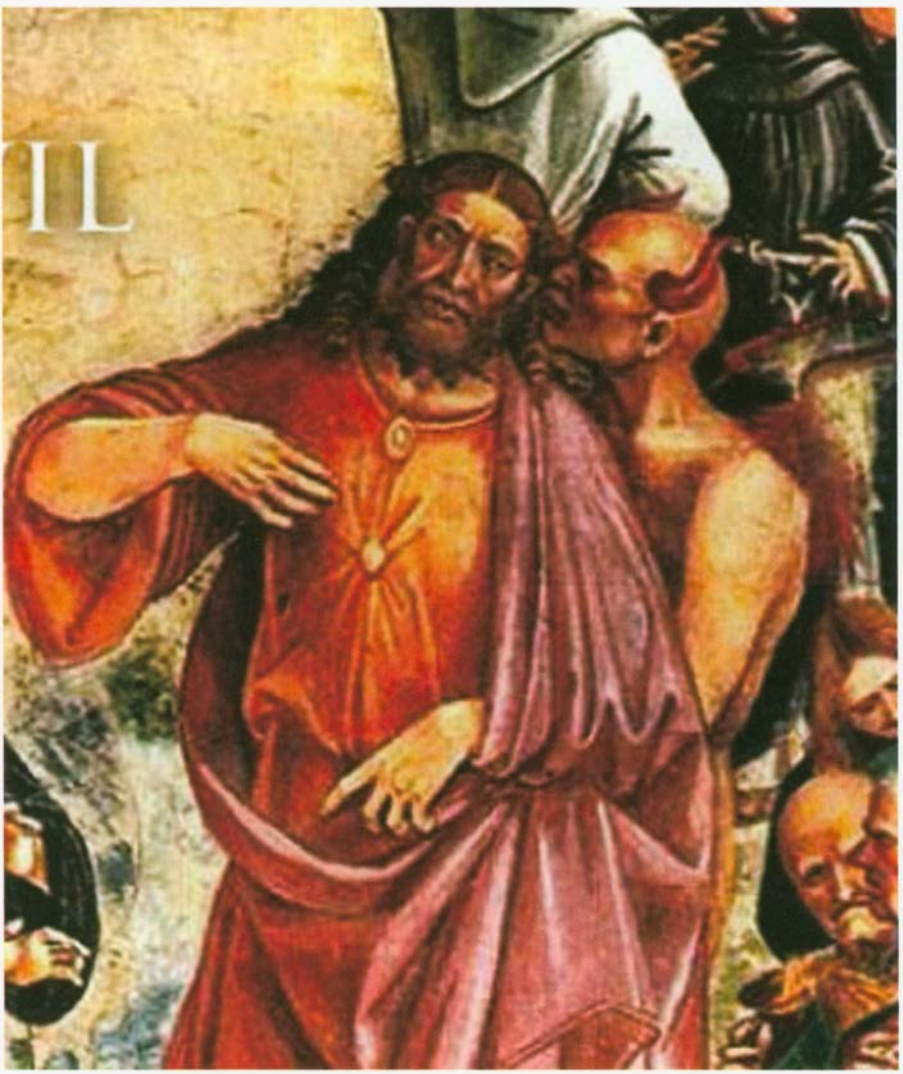
Altın mezbahın dört boynuzu anılan dört krallığın, Miyafarkin, Musul, Halep ve Konya'da bir dörtgen oluşturan dört başkentinin durumlarını simgeler. Onlar [dört Türk Krallığı], nüfusun üçte birini katlettiler ve 1453'de Constantinopolis'i fethettiler. Çünkü onlar Kılıç Aslan'ın 1063 yılında Fırat güzergâhındaki ulusları zaptetmeye başlamasıyla birlikte bu amaç için hazırlanmaktaydılar. İki fetih döneminin arasında bir saat ve bir gün ve bir ay ve bir yıl vardır. Bu da yıllar olarak ölçülen 391 Kehanet

günüdür. İlk otuz yılda Kılıç Aslan ve Melikşah, Fırat güzergâhındaki ulusları zaptettiler ve tamamında hüküm sürdüler. Melikşah, 1092'de öldü ve onu küçük bir çocuk izledi ve bu Krallık da onun döneminde yukarda anlatıldığı şekilde dörde bölündü.

GÖRSELLER

Daniel'in Kitabı'ndaki boynuzlu canavarlarla savaş.

Hz. İsa ve şeytan.

Aziz John'un Patmos Adası'nda gördüğü apokaliptik vizyon.

Aziz John'un apokaliptik vizyonundan bir başka enstantane.

Aziz John'un Kitabı'ndan kıyamet borusunu üflemeye hazır 7 melek.

Aziz John Kitabı'ndan kıyamet borusunu üfleyen 4. melek.

Aziz John Kitabı'ndaki melek canavarı yakalıyor.

Engizisyon mahkaemesinden bir enstantane.

Soloman'un yağlı boya tablosu.

Meleğin Hz. Yakub'un babasının topraklarına geri dönmesini söylediği Hz. Yakub'un rüyası (Genesis 28:12): Ferdinand Bol (1616-1680) 1642 yılında kanvas üzerine yaptığı yağlı boya tablo (Gemäldegalerie Alte Meister, Dresden).

Vanitas-Allegorie İncil'de geçen (Büyük İskender, Absalon, Samson, Salomon, Galenos) İskelet betimlemesi:
17. yüzyıl Anonim bir tablo, Almanya.

Hz. İsa'yı, Sistine Kilisesi'nin anahtarını Aziz Petrus'a verirken betimleyen fresk:
Pietro Pergugino (1450-1523) Sistine Chapell, Vatican.

Hz. İsa ve Samaritanlı kadın betimlemesi (Duccio di Bouninsegna).

Hz. Nuh (A.S)'ın Gemisi Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (B.274-30a).

Sir ISAAC NEWTON

Tarihin en etkili isimlerinden biri olan İngiliz bilim adamı Sir Isaac Newton (1642-1727) mekanik, yer çekimi, hareket yasaları, optik, matematik ve gök bilimi alanındaki çalışmalarıyla tanınmıştır. Ortaya koyduğu bilimsel yasalar ile 17. yüzyıl bilim devrimini doğrudan etkilediği kabul edilen ve pozitif düşüncenin kurucuları arasında gösterilen Newton'un çok az bilinen bir yönü ilahiyatçı kimliğidir. Çalışmaları 18. yüzyıl Aydınlanma Çağı'nın ilham kaynağı olmasına karşın Newton Eski ve Yeni Ahit'e en az din adamları kadar hakim olan dindar bir Hıristiyandır.

Newton'un yazılı eserlerinin büyük çoğunluğunu bilimsel çalışmalarından ziyade ilahiyat ve İncil'le ilgili çalışmaları oluşturur; ancak Hıristiyanlık anlayışı kiliseninkinden farklı olduğu için çalışmalarını ve düşüncelerini gizli tutmuştur. Bu çalışmaları dikkate alındığında Newton, bir ilahiyatçı, din felsefecisi ve dinler tarihçisidir.

Newton hayattayken ilahiyatla ilgili çalışmalarının hiçbirisi yayımlanmamış, *Daniel'in Kehanetleri ve Aziz John'un Mahşeri Üzerine Gözlemler (Kutsal Kitabın Yorumu)* 1743 yılında, *İncil'deki İki Önemli Tahrifin Tarihsel Nedenleri* de 1745 yılında yayımlanmıştır.